
3 1761 04465 8862

Breve fra Helvede,

udgivne

af

M. Rowel.

Derfor vaager og beder til enhver Tid, at I kunne agtes værdige til at undfly alle disse Ting, som skee skulle, og til at bestaa for Menneskens Søn!

Lucas: 21; 36.

Kjøbenhavn.

I Kommission hos G. E. C. Gad.

En engelsk Oversættelse. London, Richard Bentleys Forlag.

1866.

Den engelske Udgave er samtidig udkommen i London paa Richard Bentleys Forlag.

Græbes Bogtrykkeri.

Fortale,

som ikke vel maa oversees.

Gjennem Tiderne har der forplantet sig en folkelig Tro paa Himmelbreve. Bleve disse samlede, vilde de udgjøre en ikke saa lille Codex. Helvedbreve fortjene under alle Omstændigheder den samme Tiltro. Ja, større. Thi hvad skulde vel de Salige have at skrive til os om? Med de Usalige er det en anden Sag. Den rige Mand, som Evangeliet fremstiller for os i Pine, følte aabenbart en levende Trang til at træde i Forbindelse med sine i Verden efterladte. Dog, Enhver tænke og dømme herom, hvad han vil! Jeg har kun den simple Pligt, at bevidne disse Breves fuldkomne Autenthi. Om Nogen ikke troer derpaa, vil det være værst for ham selv.

Hvorledes disse Breve ere komne mig ihænde, er et andet Spørgsmaal. Men, ret betragtet, er det et nysigent Spørgsmaal, som ikke fortjener noget Svar. De, for hvem et saadant Spørgsmaal kan træde i Forgrunden, — det er ikke for deres Skyld, at jeg i Trykken har befordret nærværende Breve.

Efterskrift.

— For imidlertid at være fuldkommen oprigtig, maa

jeg bekjende, at jeg længe, endog meget længe har betænkt mig, inden jeg lod disse Breve offenliggjøre. Den Overbeviisning var mig nemlig ikke Nok, at de vilde blive Mange til Frelse og kun Enkelte til Fordærvelse. Disse Enkelte laa mig tungt paa Sinde. Det er de svage Hoveder og svage Hjerter, jeg herved nærmest har i Tanker. For det svage Hoved veed jeg desværre intet Raad; for det svage Hjerte derimod veed jeg, Gud være lovet, eet, som er ganske paalideligt. Det er den gode Hyrdes forbarmende Kjærlighed, i hvis Favn der er en fuldkommen Sikkerhed og Fred. Sandelig, der skal ikke nogen Sjæl fortabes, som blot af Hjertet raaber: — Herre, frels mig, jeg forgaaer! —

— Det er i en urokkelig Tillid til denne Jesu Kjærlighed, at jeg lader nærværende Breve udgaa. At de hos Mange ville foraarsage Uro og Pine, volder mig ingen Bekymring. Det er tværtimod mit Haab, at det maa komme til at gaa dem igjennem Hjerterne, og at de bævende maa komme til at spørge: — Ak, hvad skulle vi gjøre? —

Svaret er givet, og det er klart: — Omvender Eder og troer Evangelium! —

M. Rowel.

Breve fra Helvede.

I.

Jeg mærkede, at jeg skulde dø. Efter en lang Bevidstløshed under vilde, rasende Feberfantasier var jeg atter kommen til Besindelse. Men hvilken Besindelse! Afmægtig i den Grad, at jeg neppe kunde røre Haand eller Fod, at de opløftede Øjelaag af sig selv faldt til igjen, med en Tunge, som var for stor i min Mund, og klæbede fast til Ganen, med en Røst, som jeg endikke selv kunde gjenkjende længere! De Omstaaende sagde, rimeligviis i den Tro, at jeg ikke agtede derpaa: — Han lider ikke synderlig mere. — Men jeg leed netop nu, Mere, end nogen menneskelig Sjæl kan forestille sig. Thi jeg mærkede tydelig, at jeg skulde dø. Døden havde altid været mig en Gru; men hvad den havde at betyde, følte jeg først i denne Time. Jeg siger: Time! Flere Dage laa jeg saaledes hen. Men det var kun een eneste uendelig Martertime paa Livets Grændse.

Hvor var min Tro? Jeg havde engang havt en; men det var længe, længe siden. Forgjæves bestræbte

jeg mig for at kalde den tilbage, eller dog i det Mindste noget af den, som jeg i min Hjerteangst tænkte. Thi jeg havde i denne forfærdelige Nød ikke det Mindste at holde mig til. Jeg vilde have grebet efter et Halmstraa som en Frelsens Bjælke. Men min konvulsivisk famlende Haand fandt Intet, Intet! — Intet — det er et frygteligt Ord. Jeg kjender kun Eet, som er endnu frygteligere: — For silde! — Under stedse stigende, ubeskrivelig Angst udtømte jeg forgjæves mine sidste Kræfter.

Men, hvad jeg ikke søgte, det laa lige fremme, hvor jeg vendte mig hen, det paatrængte sig mig med en Klarhed, Kraft og Fuldstændighed, som var uden Exempel: det Liv, jeg havde ført, og nu om faa Øjeblikke tilendebragt. Kun lidet Godt havde jeg gjort, men meget Ondt; det stod ligesom malet for mine Øjne. Kun for mig selv og i mine Lyster havde jeg levet. O, forfærdelige Sandhed, — det var ikke Livets, men Dødens Vej, jeg havde vandret næsten lige fra Begyndelsen! Og nu laa jeg der, som et Offer for min egen Daarskab, elendig, uden Redning fortabt! Alle mine Synder stode for mig, blodig røde; men det var for silde at angre dem. Jeg havde i denne Stund ikke længer Begreb om, hvad det var, at angre. Jeg var Fortvivlelsens Bytte.

Endnu ikke halvtredsindstyve Aar, i Besiddelse af alle Midler til Nydelse, og allerede dø, det forekom mig

umuligt, og paa samme Tid fornam jeg dog, at jeg havde Døden i mig. Og Døden omgav mig trindt omkring. Jeg følte den i Sygeværelsets Halvmørke, jeg saae den i de mig omgivendes Ansigter, jeg hørte den i den herskende Stilhed. Det var en rædselsfuld uhyggelig Scene. Og der laa jeg som Scenens Hovedperson, paa hvem Alles Øjne vare rettede, efter hvis Aandedræt alle Ører lyttede. Døden gjennemiisnede mig; det var mig, som om jeg allerede laa i Graven, — levende begravet!

Kun een eneste Trøstegrund lykkedes det mig i denne min Sjæleangst og Kval at hitte paa: — Det vil dog ikke komme til at gaa dig værre end de fleste Andre. — Maaskee er Intet mere skikket til at betegne min Elendighed end det Elendige i denne Trøstegrund. Min Ulykke var jo netop, at jeg havde vandret med de Fleste.

Men hvad nytter det, at jeg skildrer denne min sidste Kamp? Ingen levende Sjæl vil dog kunne forstaa, hvad jeg leed, inden jeg gav slip paa Livet. Jeg havde Helvede i mig. — Nej, Helvede var endnu forestaaende.

Endelig, endelig maatte det briste. Jeg aabnede endnu engang mine Øjne, og saae i de Omstaaendes Ansigter den Forfærdelse afspejlet, som lod sig tilsyne i mit eget! Et dybt, stønnende Suk, jeg strakte mig konvulsivisk ud, og var ikke mere.

Det var en uforklarlig Fornemmelse. Hvorledes var det mig? Døden bævede endnu igjennem hele mit Væsen; men jeg følte mig udløst, fri, lettet. Min Bevidsthed var et Øjeblik ligesom udslukket; men i samme Nu dæmrede den atter langsomt frem. Hvor var jeg? — Taage og Mørke, Øde og Tomhed omgave mig trindt omkring. Jeg kalder det Mørke. Mørk var den dog egentlig ikke, denne uhyggelige Taageverden, hvori jeg befandt mig. Thi jeg saae, skjøndt ingen Lysstraale faldt i mit Øje. — Min første Fornemmelse var en gjennemtrængende indre Kulde; Gysen paa Gysen gik igjennem mig, og Tænderne sloge sammen i min Mund. Min næste Fornemmelse var en usigelig Vammelhed og Kvalme. Hvad Man i Verden plejer at kalde Hjerteondt, var dog meget langt fra denne Fornemmelse. — Hvor var jeg? Uvilkaarlig faldt mig den gamle Historie ind om den rige Mand, som foer heden, og opvaagnede i Pine. Skulde jeg maaskee være denne rige Mand? Men om ham fortælles jo, at han vansmægtede efter een eneste Draabe Vand. Altsaa havde han det med Hede. Men jeg var langt fra at have det for hedt; jeg tværtimod frøs og gjøs, saa at mine Tænder klapprede. — Tænders Gnidsel! — derom er der jo ogsaa etsteds Tale. Ja, det stemte. Men ogsaa det Andet, med den fortærende Ild, var Sandhed, o, frygtelig Sandhed; det skulde jeg snart komme til at erfare.

Min egentlige Selvbevidsthed rørte sig dog først i

en ubeskrivelig Følelse af Nøgenhed; maaskee var det derfra, denne uendelige Kuldegysen skrev sig. I Begyndelsen troede jeg mig uforandret den samme. Men jeg var kun en Skygge af, hvad jeg havde været. Øjet, som saae, Tænderne, som klapprede, vare ikke til, ligesaa lidt som nogen af mit Legems øvrige Dele. Jeg var kun en Skygge, afklædt, ikke indtil Skindet, men lige indtil Hjerteroden. Det var derfor just ikke noget Under, at jeg frøs, ikke heller, at jeg følte mig nøgen. Men hvor stærk end denne sidste Fornemmelse var, saa bluedes jeg dog ikke.

Men grændseløs elendig følte jeg mig. Hele mit Mandsmod, hvoraf jeg engang havde været saa stolt, havde forladt mig. I Verden plejer Man at kalde et Menneske af den allerelendigste Art en Pjalt. Ak, jeg var meget, meget mindre end en Pjalt. Medens Man i Verden udentvivl med stor Pomp og Pragt holdt min Liigbegængelse, holdt jeg, fattig, nøgen og over al Forestilling elendig, mit Indtog i Helvede. Medens Præsten i en salvelsesfuld Tale priste mig salig, erklærede, at jeg nu ikke havde nogen Nød mere, at Himmerige havde aabnet sig for mig, kort sagt, spenderede alle de Herligheder paa mig, som ved saadanne Lejligheder faaes for saa godt Kjøb, sad jeg allerede midt i Helvedes Pine. O vee, vee, tusindfold vee!

Jeg foer frem. Var det Jord, eller hvad var det, jeg traadte paa? Det var ligesom Svampe under mine Fødder. En forunderlig Brolægning! Var det

maaskee de gode Forsætter, hvormed Helvedes Forgaard siges at være brolagt? En uforklarlig, modbydelig Fornemmelse havde jeg deraf. Men min Fremgang hindrede det dog ikke. Jeg gik, jeg svævede, jeg foer afsted, hvorledes eller hvor hastig, veed jeg ikke, frem igjennem Taagen og Mørket eller hvad det nu var. Langt borte, maaskee var det tusinde Mile borte, saae jeg en Lysning. Efter den rettede jeg instinktmæssig min Fart. Taagen syntes at lette sig lidt efter lidt. Maaskee var det kun en Indbildning, begrundet i de forskjellige Syner, som nu efterhaanden fremgik for mit Blik. Jeg saae ligesom Skyggebilleder af Borge, Huse, Paladser hist og her træde frem af Taagen. Nogle Gange forekom det mig endog, som om jeg i min blinde Hast foer lige lukt igjennem een af disse fabelagtige Bygninger. Jeg saae ogsaa spøgelseagtige Menneskefantomer, først kun enkelte, men snart flere og flere. Jeg forfærdedes, skjøndt jeg vel vidste, at de vare hverken meer eller mindre end Væsner af min egen Art. Pludselig saae jeg mig omgiven af en heel Flok af dem. Jeg flyede i bævende Angst, og undgik den ene Flok for at falde i Hænderne paa en anden lignende. Jeg siger: i Hænderne; thi de slede og reve i mig, skjøndt jeg som Skygge Intet mærkede til deres Greb, og stræbte forgjæves at holde mig fast imellem sig. Imidlertid snakkede og skrege de alle i Munden paa hverandre. Men, hvilke Røster! De løde i mit Øre som en svag Knirken eller Skratten. I min Angst udstødte jeg selv

et Skrig, og hørte den samme kummerlige, afskyelige Lyd. Sammenblandede vare disse Stemmer sletikke til at forstaa. Dog troede jeg at skjelne disse Ord, hyppig gjentagne: — Hvorfra? — og — Hvad Nyt? — O, jeg Stakkel! Kunde jeg vel være oplagt til at fortælle Nyt? Og det var ikke Spørgsmaalet: — hvorfra —, hvoraf jeg var opfyldt, men det usalige Spørgsmaal: — hvorhen? —

Heldigviis var der andre Elendige paa samme Vej og under samme Vilkaar som jeg. Medens de omstrejfende Bander gjorde Jagt paa disse, lykkedes det mig at undslippe. Jeg foer frem, ikke legemlig, men aandelig forpustet, indtil jeg fandt et eensomt Sted, hvor jeg atter kunde samle mig. Ak, samle, hvad var der vel mere at samle og holde tilraade med? Jeg var jo fortabt, og lod mig aldrig finde eller samle mere!

Jeg sank hen, overvældet af hvad jeg leed, og gav mig til at gruble over min Elendighed. — Saa var jeg altsaa i de Dødes Rige, i Helvede og i Pine! Ja, i Pine, større, end det lod sig udsige! — At det dog skulde komme dertil med mig! Hvorfor havde jeg dog ogsaa ladet staa til imellem Tro og Vantro, mellem Himmel og Helvede, lige indtil det Sidste? Nogle Maaneder, ja, nogle Uger forinden havde det maaskee endnu været Tid at bøje af, at gaa i mig selv, for at undfly en saa forfærdelig Skjæbne. Men jeg styrtede mig blindthen deri, — og fortjente ikke bedre.

I denne sidste Forestilling følte jeg en vis bitter

Tilfredstillelse. Altsaa gaves der i Helvedes Pine dog Noget, som lignede Tilfredstillelse. Maaskee var dette ogsaa det Eneste. Isandhed, jeg hadede mig selv, med et glødende, uforsonligt Had, midt i den stærke Egenkjærlighed, som var min Natur, og som jeg uformindsket havde taget med mig fra Verden. Det var mig, som om jeg kunde have revet mig selv i tusinde Stykker, da jeg kom til at tænke paa de mange saakaldte gode Forsætter, jeg havde fattet i mit syndige Livs Dage. — Med gode Forsætter er Helvedes Forgaard brolagt, — saaledes hedder det jo i Verden. Jeg kom til at tænke paa Svampene under mine Fødder. Var det sandt, da havde jeg gavmildt hjulpet til at brolægge Helvede.

Men denne Følelse var dog langt fra Anger. Jeg var bedrøvet, sønderreven, tilintetgjort, jeg fordømte mig selv; men angre kunde jeg ikke. O, kunde jeg dog blot angre! Jeg veed, hvad det er; men Evnen dertil er for stedse borte. Men dengang kjendte jeg ikke mig selv og min Tilstand saa vel som nu. Jeg følte mig saa elendig, saa grændseløs fortabt. Med alt mit Had havde jeg dog den inderligste Medynk med mig selv. O, havde jeg i denne Stund dog blot kunnet græde! Den rige Mand i Evangeliet sukkede kun efter een eneste Draabe Vand; jeg sukkede: — o, blot een eneste Taare! — Jeg havde en levende Følelse af, at, kunde jeg blot komme til at græde, vilde jeg med det Samme være forløst af min Pine. Jeg stred, jeg udtømte mig

i konvulsiviske Anstrengelser for at komme til at græde, for blot at faa denne eneste Taare frem. Hele mit Væsen oprørtes og bævede under denne Kamp og kvalfulde Anstrengelse.

En Stemme tiltalte mig, og jeg foer ivejret. Det var en ganske ung Kvinde, som stod for mig med et lille Barn i Favnen.

— O, lad det være; det er forgjæves! — sagde hun blidt og inderlig. Dog laa Blidhedens Udtryk mere i hendes Træk og Miner end i hendes Stemme: — Jeg har saa ofte selv forsøgt derpaa; men det nytter Intet. Her findes ingen Vanddraabe mere, ikke heller nogen Taare. —

Jeg følte kun altfor tydelig, at hun talte Sandhed. Engang kunde jeg have grædt; men da vilde jeg ikke. Nu vilde jeg græde, men kunde ikke.

Hun satte sig hos mig, med Barnet paa sit Skjød. Ubeskriveligt var det Udtryk af Ømhed, blandet med Smerte, hvormed hun betragtede det. Det syntes at være et nyfødt Foster, der enten sletikke eller kun ganske kort havde seet Livet.

Efter et Ophold henvendte hun sig atter til mig; men det var ikke længer mig, det var Barnet, som beskjæftigede hende:

— Ikke sandt, — sagde hun: — Barnet lever? Det er ikke dødt, fordi det ligger saa stille og lukker Øjnene! —

Jeg meente rigtignok, at det maatte være dødt;

men jeg nænnede ikke at bedrøve den arme Skabning, og svarede derfor: — Jeg tænker, det sover vel; smaa Børn pleje jo at sove meget. —

— Javist, det sover. — svarede den unge Kvinde, og gav sig til sagte at vugge Barnet paa sine Knæ.

Men jeg var ligesom faren tilbage i mig selv, forskrækket over min egen Stemme, som jeg nu første Gang hørte i artikulerede Toner.

— Man sagde, at jeg havde dræbt mit Barn, mit eget Barn. — vedblev Kvinden: — Ikke sandt, det er en vanvittig Tale? Hvorledes skulde vel en Moder kunne tage sit Barn afdage? —

Og hun trykkede Barnet til sit Bryst med en krampagtig Inderlighed.

Jeg kunde ikke udholde det længer, men foer afsted. Og dog, jeg fandt en vis Lise ved at føle mig optagen af en fremmed Smerte istedetfor min egen. Men fra denne Smerte kunde jeg fly, og derfor flyede jeg. Fra min egen Smerte kunde jeg ikke flygte.

Jeg foer atter frem, ufravendt imod Lysningen i det Fjerne. Det var, som om en magisk Magt drog mig i denne Retning. Vel bebygget og vel befolket var Taagelandet, hvor jeg kom frem. Underlige fantastiske Syner havde jeg overalt, af en uendelig Afvexling; men det var Skygger altsammen: Skygger af Mennesker, Skygger af Ting. Meget forfærdede mig, Alting voldte mig Pine; dog begyndte jeg lidt efter lidt at finde

mig tilrette i denne min ulykfalige, negative Tilværelse. Hvad der hændte mig, hvorledes jeg efterhaanden indsamlede Erfaringer, lad mig tie dermed! Det er faa fortærende. Kun Eet vil jeg fortælle, fordi det ved denne Lejlighed første Gang med Klarhed gik op for mig, hvilke dette Steds Vilkaar vare, og hvorledes jeg var stedt.

Jeg var standset udenfor een af disse gjennemsigtige Skyggeboliger. Det skulde forestille en Knejpe eller Kippe. I Verden havde saadanne Steder været dybt under min Sfære; jeg havde blot kjendt deres Tilværelse. Nu var Alting mig lige godt. Derinde gik det tilsyneladende lystig til, ved Drik, Kortspil og Tærninger. Men det var en rædsom Lystighed, disse hæslige Skygger satte i Scene. Een af dem vinkede ad mig; det lod til at være Værten. Ilden, som flammede i Kaminen, stak mig Daare i Øjnene, og jeg adlød hastig Vinket.

— Seer han ikke, der er en Dør paa Huset? — skrattede Værten mig arrig imøde.

Betuttet fremstammede jeg til Svar: — O, hvor jeg fryser! —

— Hvorfor gaaer han da nøgen, Dumrian? — udbrød Mennesket med spæd Latter, med fæle Miner: — Her komme ellers kun velklædte Personer. —

Uvilkaarlig kom jeg til at tænke paa min varme og bløde ostindiske Slobrok med Tilbehør, og neppe havde jeg tænkt, saa havde jeg Slobrokken paa, med

Hue og Tøfler. Men min Nøgenhed skinnede dog igjennem, og jeg følte mig ikke den mindste Smule varmere.

Jeg traadte hen til Ilden og udstrakte mine rystende Hænder derover. Den udbredte ikke mindste Varme; ja, endog med Lyset var det blot Indbildning. Flammen kunde ligesaa godt have været malet paa et Stykke Lærred.

I jammerlig Hu vendte jeg mig bort. Men de uhyggelige Knejpegjæster lo ad mig og kaldte mig en Kik-in-die-Welt. Een af dem rakte mig et Bæger. Jeg har aldrig været nogen Dranker; min Lyst tog tidlig en anden Retning. Men i en ubeskrivelig Tomhedsfornemmelse greb jeg med Begjærlighed det tilbudne Bæger, og satte det til Munden for at skylle dets Indhold i mig. O, hvilken svælgende Følelse af Intethed, hvilken usigelig Flauhed! Der kom ligesom en Afmagt over mig, idet min brændende Begjærlighed hengav sig i det bundløse, tomme Bæger, i det pure Intet.

Hvad jeg fornam, maa have malet sig ret tydelig i mine Miner. Thi Man lo og grinede ad mig, og sagde morsomme Ting paa min Bekostning. Jeg fandt mig taalmodig deri. Men der var noget Ynkeligt og Uhyggeligt i denne Lystighed, som skar mig i Sjælen. Thi den var sletikke naturlig; der laa ikke et Atom af Glæde til Grund for den.

Sviren og Spillet toge igjen deres uforstyrrede Gang. Jeg sad hensunken i mørke, forvirrede Tanker, og betragtede sky den underlige, vilde Færd.

Endelig samlede jeg mig for at gjøre den ordknappe, tvære Vært et Spørgsmaal: — Hvad er det for et Huus? — spurgte jeg, sagte skrattende.

— Det er mit Huus. — lød Svaret. Det var ikke det, som jeg trængte til at faa Underretning om. Men jeg var forknyt og forstyrret, og mine Spørgsmaal faldt paa maa og faa.

Efter et Ophold spurgte jeg atter: — Hvorledes er dette Huus, — alt dette blevet til? —

Værten betragtede mig med en vis glubende Interesse, og det varede noget, inden han svarede: — Hvorledes blevet til? — Ih, jeg tænkte mig det, Sønnike, saa var det naturligviis til. —

Der gik et Lys op for mig. — Huset er altsaa blot en Forestilling? — spurgte jeg videre.

— Ih, hvad skulde det vel ellers være? —

— Ja, Kammerat, — udbrød een af Gjæsterne, idet han vendte sig om fra Spillebordet: — her ere vi i det sande Trylleland, hvorom der fabledes saa meget i Verden. Neppe have vi tænkt os Noget, førend vi have det for os. — Leve Lystigheden! —

Og med en fæl Latter, som vidnede om alt Andet end Lyst, smed han Tærningerne henad Bordet.

Nu forstod jeg det. Huset var en Forestilling; Baalet uden Varme, Kjærterne uden Lys, Kortene og Tærningerne og de stærke Drikke, kort sagt, Alt, lige ned til Lappen paa Værtens Forklæde, hvor der gik mest Slid deraf under Nøgleknippet, — var kun tomme Fore-

stillinger. Kun Eet var ikke nogen blot Forestilling, men fuldkommen Virkelighed; det var den frygtelige Drift, som tvang disse Skygge- og Vrængebilleder af Mennesker til nu at gjøre efter i Aanden og for et Syns Skyld, hvad de engang havde gjort for ramme Alvor i Kjødet, Værten til at holde en liderlig Knejpe, Gjæsterne til at spille og drikke og bande og føre ublu Tale. Med Fortvivlelse i Hjertet maatte de give sig Skin af en overstadig Lystighed. Det var rædsomt, ja mere end rædsomt.

Jeg saae nedad mig selv. Denne Dragt, jeg bar, ikke istand til at bedække, endsige til at varme, var heller ikke Andet end et Gjøgleri af min Tanke. — Bort, bort! — lød det i mit Indre. — Fly fra mig selv, o gid jeg kunde! Men jeg Elendige kunde i det Høieste kun fly fra Slobrokken, som ingen Slobrok var. — Saa bort da i det Mindste med alle taabelige Forestillinger! — Ud foer jeg af mit Skinhylster, og gav mig atter paa Flugten i min nøgne Usselhed. Men en dæmonisk Latter, liig den fjerne Lyd af hæse Frøers Kvækken, lød efter mig.

Hvor længe jeg, en hvileløs Aand, flakkede om og foer frem, skal jeg ikke kunne sige. Var der en Tid heri Helvede, vilde den naturligviis være indbildt ligesom alt Andet. Meget oplevede jeg paa denne min Fart. — Du maa holde mig tilgode, at jeg som død Mand taler om at leve. Det er ogsaa en Indbildning,

og det først og fremmest; jeg veed det retvel. — Meget oplevede jeg, og i en Hast gjorde jeg en Mængde, ikke nyttige, men desværre nødvendige Erfaringer.

Lysningen var uafbrudt mit Maal. Men lidt efter lidt troede jeg at mærke, at den tog af. Først tænkte jeg, det var en Skuffelse; men snart kunde jeg ikke længer tvivle. Lyset tog virkelig af. Tilsidst var der kun en svag Dæmring tilbage; om lidt vilde det uden Tvivl blive bælgmørkt.

Saa elendig, jeg var, — Hvo skulde tro det? — kunde jeg dog endnu yderligere lade mig forknytte. Jeg krøb sammen i mig selv, saa langt, som muligt, fra de Dødes befærdede Verden. I Verdensmennesker vilde sagtens tænke, at Adspredelse ogsaa maa gjøre os godt heri de Dødes Rige. O, I Lykkelige, lykkelige i al Eders Trængsel, Sorg og Vee, I tale, som I have Forstand til! Her gjør Intet godt. Ikke heller kan der være Tale om nogen Adspredelse. Enhver hænger kun efter Sit, og Alt, hvad han oplever, fører ham kun tilbage til hans Eget, med en ny Vægt af Angst, Bedrøvelse og Pine. Med Adspredelsen, kjære Ven, denne Eders stadige, ofte usalige Tilflugt, er det forbi, saasnart I have lukket Eders Øjne.

Hvorledes et Menneske her kan krybe sammen i sig selv, jammerlig og fortabt, derom have I intet Begreb, og det kan heller ikke forklares Eder. Nok er det, jeg havde siddet saaledes længe, liig Tudsen i sin Krog, da min Opmærksomhed pludselig blev vakt ved et dybt Suk,

der blev draget i Nærheden af mig. Jeg foer ængstelig op og saae til Siden. Det var netop endnu muligt at skimte en gysefig Skikkelse, som sad ikke langt fra mig og skottede til mig. Dens Træk vare sælsomt efter Længden fortrukne. Om Halsen havde den en Strikke, med hvis løse Ende den uophørlig lod sine Hænder sysle. Af og til førte den Haanden op til Halsen, og lod en Finger glide rundt, ligesom for at løsne Strikken.

Skikkelsen saae paa mig med et Par Øjne, som vare nærved at træde ud af Hovedet, men sagde Intet. Det var først til mig at sige Noget.

— Lyset tager stedse hastigere af; — sagde jeg, idet jeg pegede i den Retning, hvor den sidste Dæmring endnu var at see: — det vil sagtens snart være ganske mørkt. —

— Ja, — svarede Skikkelsen med underlig tyk Stemme: — Natten er forhaanden. —

— Hvorlænge vil Natten vare? — spurgte jeg.
— Hvad veed jeg? Maaskee et Par Timer, maaskee hundrede Aar. —

— Varer den ikke altid lige længe? —

— Hverken om det Ene eller det Andet formaaer Nogen at danne sig Forestilling. — Men lang er den altid. — tilføjede Skikkelsen med et af sine skrækkelige Sukke.

— Men det er da vist, at det atter bliver Dag? —
— Ja, hvis Du kalder det Dag, som Man i Verden vilde kalde Tusmørke. Højere stige vi aldrig. Jeg har

en stærk Mistanke om, at der slet ingen Dag er. Og det kan da i Grunden ogsaa være ligegyldigt. — Du er nok en Fremmed herpaa Stedet? —

Nu var Turen til mig at sukke, idet jeg svarede: — Jeg døde for ikke længe siden. —

— Paa naturlig Maade? — spurgte Skikkelsen videre.

— Ja, naturligviis. —

Dette Udtryk syntes at smage Aanden ilde. Den gjorde nogle afskyelige Grimacer, og taug en Stund stille.

Jeg for min Deel følte mig ikke oplagt til at fortsætte Samtalen; men Skikkelsen begyndte paany.

— Det er rigtignok elendigt, at gaa saaledes med Livet i Hænderne, som jeg gjør, maa Du tro. Aldrig Ro, bestandig paa Flugten! Alle, alle ere opsatte paa at tage mit Liv. Du er heller ikke ganske fri derfor, kan jeg see paa dine Øjne. Men endnu er Du for betuttet i Dig selv til at have rigtig ondt isinde. — Seer Du denne Reebende? Alt beroer paa, at ikke Nogen faaer fat i den. Derfor slipper jeg den aldrig ud af Haanden. Fik Nogen fat i den — snup, saa vilde jeg være klynget op. —

Aanden gjorde en længere Pause, og vedblev derpaa. — Igrunden er det Indbildning og Dumhed altsammen; det veed jeg godt, naar jeg rigtig kommer til mig selv. Ingen kan tage mit Liv, af den gode Grund, at Ingen kan tage, hvad der ikke er. Men jeg kan ikke

gjøre ved det. Naar denne tossede Angst kommer over mig, maa jeg rende, som om jeg havde tusinde Liv at miste, og Helvede var fuldt af Manddrabere. —

Med et Suk sluttede Gjenfærdet sin Tale, løsnede Strikken om Halsen, og sank derpaa hen i stille Betragtninger.

Saaledes sad vi sammen, men kun en lille Stund. Uheldigviis eller heldigviis kom jeg til at gjøre en Bevægelse med Armen henimod min uhyggelige Staldbroder. Formodentlig troede han, at jeg vilde gribe efter Strikken, som han holdt i Hænderne, og som et Blink var han borte.

II.

Jeg forblev, hvor jeg var, og snart havde Mørket ganske indhyllet mig. Snart — siger jeg! — O, jeg Daare! Hvad veed jeg af, enten det varede kort eller længe, inden Mørket blev fuldstændigt! Kun saa meget veed jeg, at det faldt paa med en stedse tiltagende Hastighed og Styrke. Og saaledes var det da endelig ganske mørkt. See, nu siger jeg: endelig, før sagde jeg: snart; det viser bedst, hvor lidt jeg er istand til at dømme om, hvor kort eller hvor længe.

Men hvilket Mørke! I, som leve paa Jorden, kunne intet Begreb gjøre Eder derom. Man siger i Verden: Mørket er saa tykt, at Man kan gribe det med Hænderne, at Man ligesom kan skjære det istykker. — Ak, denne Sammenligning forslaaer ikke heri Helvede. Mørket her er saa tykt og tungt, at det tynger paa En med en Vægt af Centner paa Centner i det Ubestemmelige. Det er En, som om Man sad tæt indmuret med Jern- eller Steenblokke af umaadelig Tyngde. Jeg siger med Flid med og ikke imellem; thi der synes ikke at være

den ringeste Plads til at røre sig. Klods paa fra alle Sider, og med en knugende, skjøndt ikke knusende Vægt. Nu forstod jeg, hvad hine Ord i Skriften have at betyde: det yderste Mørke. Noget Yderligere og paa samme Tid Inderligere kan der ikke gives, end dette frygtelige Mørke.

Der sad jeg altsaa, i det snevreste Fængsel, bævende af Kulde og af Angst, elendig og ynkelig over al Forestilling, jeg, som endnu for saa kort Tid siden havde seet den hele Verden aaben for mig, og havde svulmet af brutal Kraft. Jeg siger: af Kulde, men maa tilføje: med en fortærende Ild i mit Indre. — Deres Ild udslukkes ikke, og deres Orm døer ikke. — O, hvor skrækkelig sandt! Helvedes Pine bestaaer netop i denne Modsætning: i det Ydre Kulde, Graad og Tænders Gnidsel, i det Indre en fortærende Brand, en Tørke, hvorimod Tørken i Saharas Ørken maa være en Vederkvægelse. Og saa denne Angst, denne forfærdelige Angst! Det var een af de første Erfaringer, jeg gjorde i Helvede, og jeg gjorde den uden al Hjælp. Med det indbrydende Mørke falder Dødsangsten paa alle Helvedes Indvaanere. Eftersom Mørket tager til, voxer Angsten, og tilsidst er Man nærved at forgaa af Gru og Forfærdelse. Forgaa — ak, det synes kun saa! Man forgaaer naturligviis ikke, Man kan ikke forgaa. Det er ikke nogen virkelig Dødskamp; det er kun en aandelig Gjentagelse af Dødskampen. Hvor jamrer og vaander ikke den arme Sjæl sig! Hvor græder den ikke ind-

vendig! Hvilke Hyl udstøder den ikke i sin Fortvivlelse! Frygtelige Hyl; men de høres ikke.

Har Du prøvet, hvad det er, en lang Nat at vælte sig paa sit Leje, uden at kunne finde Hvile, piint af bittre Nag, sørgelige Erindringer, eller simpelthen af Sorger og Bekymringer? Saa viid, at det altsammen kun er Vellyst imod hvad vi her maa lide en saadan endeløs Nat! Tilsidst blev Du dog mødig af at gruble og nage paa Dig selv; Naturen fordrede sin Ret, — lykkelige Menneske, Du faldt i Slummer! Isøvne glemte Du al din Elendighed; jo dybere Lidelsen havde været, desto dybere var ogsaa Søvnen. Og naar Du vaagnede, var der oprundet en ny velsignet Dag over Dig, med ny Naade, nye Forhaabninger.

Lykkelige, o lykkelige Menneske! — Ja, saaledes kalder jeg Dig medrette, hvad Du end maa lide, saa usselt Du end har det i Verden. Thi, agt derpaa, den Elendigste paa hele Jordens Kreds vilde imod een af os heri Pinen være at regne for lyksalig, hvis han blot kunde frigjøre sig fra Indbildningerne og tage sin Ulykke for hvad den i Virkeligheden er. Ja, saa underligt det end lyder, paa Jorderig, skjøndt det er en Virkelighedens Verden, er Ulykken stedse i større eller mindre Grad indbildt; heri Helvede derimod, skjøndt det kun er en Skin- og Skyggeverden, er Ulykken stedse fuld Virkelighed. I Verden kommer det saa meget an paa, hvorledes Man tager Ulykken; her gives der kun een Maade at tage den paa, nemlig den haarde, ubøjelige

Nødvendigheds. Man tager overhovedet ikke; den bliver En paalagt.

O, at kunne slumre, at kunne glemme sig selv, om end blot for et Par Øjeblikke, hvilken Vellyst, hvilken Salighed! Ak, ak, hvorfor vil jeg dog selv forøge min Pine? Mine Taarer rinde, idet jeg skriver dette; men det er ikke af det Slags Taarer, som plette Papiret. De falde kun som Draaber af smeltet Bly paa min Sjæl, min arme Sjæl. — Jeg taler om Taarer! Nej, tro mig ikke! Det var kun saa en Talemaade.

Der sad jeg den lange, uendelige Nat, Dødsnat maa jeg kalde den til Forskjel fra andre mørke, gyselige Nætter, jeg i Verden har oplevet. Dødskulde gjennembævede mig; men i mit Inderste brændte den Ild, som aldrig udslukkes. Og det var en dobbelt Ild. Det var mine Synder, som glødede, og det var mine Begjærligheder. Hvilken Glød der var stærkest og piinligst, formaaer jeg ikke at sige; kun det veed jeg, at de toge vexelviis fat, og brændte begge igjennem. Min Tanke var ligesom den Aande, der vexelviis pustede dem op i klare Flammer.

Mine Synder, — det kan ikke længer nytte at tale derom; men jeg maa. Syndens Liv er nu afsluttet; det ligger for mig med en rædsom Tydelighed, ikke alene i sin Heelhed, men i alle sine Dele, selv de allermindste. At jeg er, eller rettere, var en Synder, deraf er jeg ikke først nu kommen til Erkjendelse; det har jeg altid vidst. Men med en Kunst og Færdighed, som vid-

ner, ikke saa meget om mit, som om Djævelens Mesterskab, forstod jeg, saalænge jeg levede i Verden, at holde denne Bevidsthed nede, og næsten ganske at kue den. Tage Livet af den formaaede jeg ikke; men jeg holdt den i et Fængsel saa dybt og snevert, at den saa godt som var at regne blandt de Døde. Naaede dens Røst undertiden op til mig, var det kun som en sagte Hvisken, hvorpaa jeg ikke behøvede at give Agt. Men Mesterskabet strakte sig endnu langt videre; jeg forstod, tiltrods for mig selv, efterhaanden at slaa mine Synder hen, og glemme dem, ja virkelig glemme dem, som om de aldrig havde været til.

Men nu, o nu, — denne Glemsel var kun et djævelsk Gjøglespil. Alle mine Synder staa for mig; der mangler ikke een eneste! Tværtimod, de ere mange Gange flere, end jeg i Verden blev mig bevidst. Der var tusinde Ting, som jeg agtede for Intet, og som nu rejse sig imod mig med bitter Anklage. Jeg seer mig selv, saa livagtig, saa fuldkommen, som jeg aldrig har seet Noget i Verden; mit Væsen er ligesom udspilet for mine Øjne i sine mindste og hemmeligste Dele. Mit Liv ligger for mig ligesom et Rids, udført i de fineste Træk, og ingen Linie er saa svag, intet Punkt saa lidet, at det jo falder mig i Øjnene. Det er Synd paa Synd og Daarlighed altsammen. Min forpiinte, ængstede Sjæl søger frem og tilbage, hid og did, den vrider og vender sig for at finde et Sted, om end nok saa lidet, hvor den kan hvile sig, finde blot et Øjebliks Fred og

Lise; men der gives ingen fri Plet, ikke een eneste. Synd paa Synd overalt, brændende Nag og Pine.

Og dog har jeg ingenlunde været, hvad Man i Verden kalder et slet Menneske. Nej langtfra, tværtimod. En stor Egoist, men ikke blottet for naturlig Medfølelse; stærk i Kjødet, men ikke uden aandelige Interesser; af voldsomme Lidenskaber, men altfor dannet til at give store Anstød. Beleven, imødekommende, hjælpsom, i det Hele taget, godhjertet, saalænge min Lidenskab ikke forblindede mig, nød jeg ikke alene almindelig Yndest, men ogsaa almindelig Agtelse. Jeg var, kort at sige, et Menneske, som Verden kunde bruge. Men det var langt fra min Mening, at lade mig bruge af Verden; tværtimod, det var min faste Jid, at bruge den. Uden Tro, uden andet Formaal end de uophørlig vexlende, som Øjeblikket frembød, levede jeg kun for Nydelsen. Uden Tro — sagde jeg; men det er dog ikke den fulde Sandhed. Som Barn havde jeg en Tro, inderlig og levende; men da jeg traadte ud i Verden, kunde den ikke bestaa. I et vildt Ungdomsliv gik den ganske under. Paa et vist Punkt af mit Liv syntes den dog igjen at skulle bryde sejerrig igjennem. Men da Alting brast, brast ogsaa den, for aldrig at samle sig og komme til Kræfter mere. Tilintetgjøre den, det formaaede jeg ikke; og Hvo veed, om jeg havde gjort det, hvis jeg havde kunnet? Lige indtil min Død havde jeg Følelsen af, at jeg indeni mig endnu bar paa det fromme lille Barn, jeg engang havde været. Men jeg taalte ikke mindste Gny af

Barnet, skjøndt det var mit eget, ja, hvorfor ikke nu ligefrem udtale det, mit eget bedste Selv!

Jeg levede og aandede kun i mine Begjærligheder. Er Du saa nysgjerrig at spørge: hvilke? — De vare flere, end jeg formaaer at nævne; men Du kjender de vigtigste, naar jeg nævner: et godt Bord, højt Spil, smukke Kvinder, pikante Eventyr.

Disse Begjærligheder, o, hvor de brænde! Det er sandt, ogsaa i Verden brændte de, men uden at volde mig Smerte. Voldte de mig Smerte nu og da, var det kun en vellystig Smerte. Men nu, o nu! — Du har vel udentvivl prøvet, hvad den saakaldte tørre Hede vil sige? Ved Hjælp af denne Erfaring kan Du gjøre Dig et Begreb om, hvad jeg maa lide. Jeg føler en fortærende Tørke i mit Indre. Det er livagtig, som om Begjærlighedernes Ild, i Mangel af alt andet Stof, skulde fortære mig selv. Jeg lider under en stadig indvortes Forbrænding. At brænde paa et Baal vilde være en Vellyst imod denne Kval; thi saa vidste Man dog, at Man vilde faa Ende paa det. Men her er der ingen, ingen Ende. — Har Du nu en Forestilling om Helvedes Pine? Vel er den ikke altid lige stor; det vilde være stridende mod Naturen, ogsaa her. Men den Trøst er kun ringe; den er dog altid større, end den lader sig beskrive.

Men lad mig ikke komme bort fra, hvad Kval jeg maatte prøve hiin allerførste Nat! Det er ganske besynderligt, jeg undseer mig næsten ved at fortælle, hvad

jeg nu videre har at sige. Til alt det Øvrige kom der et Nag af en ganske særegen Art, et Nag, som jeg her i Helvede har for mig selv, ligesom vel sagtens de Fleste have Noget for sig selv at lide, et Nag, som ikke har forladt mig nogen Stund, siden jeg opslog mine Øjne i Pine. Det er en heel lille Historie, men een af de Historier, som gribe dybere ind i Ens Liv, end Nogen skulde tænke.

Min een og tredivte Fødselsdag fejrede jeg i en lille Landsbykro i fremmed Land. Jeg kom tilbage fra et mere end aarlangt Ophold i Udlandet, — lige til Orienten havde min Rejse udstrakt sig — i den ulykkeligste Stemning, jeg i mit Liv har prøvet, nedbrudt af Sorg og Græmmelse, af en skuffet Lidenskabs fortærende Nag. Tre vare vi rejste ud; To kom vi tilbage. Kun et Par Dagsrejser vare vi fjernede fra Hjemlandet. Her i denne elendige Bondekippe nødte et frygteligt Uvejr os til at raste.

Men det gaaer underlig til i Verden. Her skulde jeg finde den første Gjenstand, som efter Maaneders Forløb var istand til at vække min Deeltagelse. Det var en pjaltet otte- eller niaars Dreng, hvis Moder, henhørende til en Gjøglertrop, som kort iforvejen havde adsplittet sig, nylig var funden druknet i den nærmeste Hedemose. Det var en smudsig, uvorn, balstyrig Dreng, som ikke vilde lade sig trøste. Han havde elsket, ømt, lidenskabelig, udelukkende; det Samme havde jeg.

Han havde mistet Alt, hvorved hans Hjerte i Verden hang; det Samme havde jeg.

Men det var ikke Alt; Træk for Træk tiltalte dette Barns Væsen paa uforklarlig Maade min sløve Sands. Hans Heftighed, hans indesluttede, sky Væsen, ja selv hans Ubændighed slog paa underlig Maade an i mit Hjerte. Det var mig, som om jeg saa saare vel forstod ham, som om jeg vilde have teet mig ganske paa samme Maade. Og trods Pjalter og Smuds var det en meget smuk Dreng. De mørke, taarefulde Øjne havde et Blik, som gik til Sjælen; det sammenfiltrede, tykke Haar omgav et Ansigt, som, uden at være regelmæssig smukt, havde noget i høj Grad tiltalende. Det var eet af de Drengeansigter, som Spaniens Raphael Murillo, vilde have malet. Hvad skal jeg tilføje mere, end at jeg, saa at sige, efter det første Blik, i Hjertet havde tilegnet mig ham? Da ingen Andre vilde have Drengen, tog jeg ham. Men selv om jeg skulde have kjøbt ham i dyre Domme, havde jeg ikke givet slip paa ham.

Hans Moder havde kun været kjendt under Navnet: Madame Rosalinde. Drengen selv kjendte heller ikke noget andet Navn, naar undtages Navnet: Moder. Men Rosalinde var aabenbart kun et Kunstner- eller Gjøglernavn. Af Efterladenskab fandtes der Intet, som kunde tjene til Oplysning. Havde der været Noget af den Art, maatte det stakkels Fruentimmer have taget det med sig i Mosehullet. Det Eneste, hvortil der

lod sig knytte et svagt Haab om, engang at finde en Traad i Mørket, var et Mærke, med uforgængelig Kunst tattoveret paa Drengens højre Arm. Det syntes at forestille en Svane; nogle ufattelige Hieroglypher vare tilføjede. Drengen bar et meget almindeligt Navn: Martin, og talte et blandet og brudt Sprog, hvoraf mit Modersmaal tydelig nok var en Deel, skjøndt kun en mindre Deel.

Jeg tog altsaa Drengen med mig; med Vold og Magt maatte jeg tage ham. — Tre vare vi dragne ud; Tre vendte vi tilbage! Men, Du min Gud, hvilken Omvexling!

Under mine Øjne voxede han op, et Barn uden Herkomst, uden Navn. Der opkom aldrig Noget, som havde Hentydning til, hvorfra han stammede. Selv var han dog overbeviist om, og denne Overbeviisning vandt Styrke med Aarene, at det Mærke, han havde paa Armen, før eller senere vilde give Anledning til, at hans Herkomst blev opklaret. Drengen havde ikke ringe Tanker om sig selv. Jeg lod ham aldrig komme fra mig. Folk sagde, at jeg havde anskaffet mig et Stykke Legetøj i den smukke Dreng. Der var noget Sandt deri. Der var en stærk animalsk Natur i ham, og den udvikledе sig med forbausende Frodighed, vistnok for en stor Deel paa det moralske Væsens Bekostning. I Følelsen af sin Kraft, med grundstærke Drifter og Begjærligheder, med en i mærkelig Grad udpræget Egenvillie, var han ingenlunde let at styre. Jeg morede mig unægtelig ved

at ægge og tirre disse vilde Naturkræfter i Barnet, idet jeg snart lod dem have frit Spil, snart lagde den argeste Kapsun paa dem, jeg kunde finde. Men han var dog Mere end et Legetøj for mig; mit Hjerte havde virkelig vendt sig imod ham, ja optaget ham i sig. Maaskee kom det deraf, at jeg troede at finde en stor Deel af min egen Natur i Drengen; maaskee havde Lunet fra Begyndelsen havt den største Andeel i dette ejendomlige Forhold, og Lunet var blevet til Vane; vist er det, at jeg kom til at elske ham. Og jeg kan tælle dem, jeg har elsket i Verden, foruden mig selv.

Og han elskede mig igjen, med hvilken glødende, heftig, jeg kunde gjerne sige, ubændig Kjærlighed! Naar jeg havde tirret ham efter Lyst og Lejlighed, og endt med at sætte Foden paa hans Nakke, naar han havde trodset og undsagt mig i de vildeste Udtryk, kunde han til Slutning ydmyge sig for mig saa dybt, saa dybt, trygglende favne mine Knæ, lade sig slæbe af mig gjennem Støvet. I saadanne Øjeblikke skulde han villig have taalt, at blive traadt under Fødder og paa enhver Maade blive mishandlet af mig, paa Vilkaar blot, at jeg vilde tilgive ham og igjen forvisse ham om min Kjærlighed. Men det gjorde jeg ikke under disse Omstændigheder; jeg hverken traadte ham under Fødder eller paa nogen Maade mishandlede ham. Den haardeste Behandling vilde ikke have kunnet afpresse ham en Taare; nu hang han ved mig, opløst i Graad, og holdt mig fast som det Eneste, han havde i Verden. Jeg lod

mig stedse bevæge, hvad Mere er, jeg var i mig selv bevæget; Taarerne vilde mangen Gang frem ogsaa i mine Øjne. Saa sluttede vi Fred med hinanden, og fornyede Kjærlighedens Pagt. Vor Kjærlighed var saa langt fra at lide Noget under disse Katastropher, at den tværtimod i dem havde sit Liv. Thi saaledes gik det op og ned, frem og tilbage imellem os, snart i den bittreste, grusomste Vrede, snart i den sødeste, ømmeste Kjærlighed, indtil det pludselig gik op for mig, at Drengen var bleven voxen. Og snart var han en Mand ligesom jeg selv, stærk i Kjødet, mægtig i Egenkjærligheden. Det var en reen Undtagelse fra begge Sider, at vi elskede hinanden.

Saa kom det tilsidst til en Katastrophe imellem os, værre end nogen af de foregaaende. Han havde budet mig Trods paa et Enemærke, hvor jeg under ingen Omstændigheder kunde taale det, og jeg havde saa godt som sparket ham fra mig. Hvorledes kunde det ogsaa falde Knægten ind at blive min Medbejler?

Han havde forladt mig, mishandlet, men ubøjet, fnysende af Trods, for, som han sagde, aldrig at komme igjen mere. Og han lod til at vilde holde sit Ord. Senere havde jeg faaet et Brev fra ham, hvori han gav mig Valget mellem at vige Pladsen for ham eller at miste ham. Han truede med at lade sig hverve til een eller anden halvbarbarisk Stats Tjeneste. Paa dette Ultimatum fik han intet Svar; jeg forlangte naturligviis, at han skulde bøje og føje sig og resignere. Men

Tiden forløb; jeg begyndte selv at tro, at jeg virkelig havde mistet ham. Dersom jeg sagde, at jeg var rolig ved denne Tanke, da vilde det være en skammelig Løgn. Det nagede, det piinte mig, ja, jeg sørgede; thi, hvordan end Sammenhængen var, saa elskede jeg ham. Og var han fortabt, saa sagde mit Hjerte mig, at jeg var bleven hans Fordærver.

Da begyndte min Sygdom. Jeg siger: min Sygdom; thi jeg havde aldrig før været syg. Min første Sygdom blev min eneste og sidste. Paa Sygelejet fik jeg endnu engang imod al Forventning Brev fra ham. Meningen var dunkel; men Aanden deri var i alt Fald klar. Jeg mere end forbausedes. Han krøb virkelig til Korset; han var saa spagfærdig, saa bløð og blid, som han aldrig havde viist sig; der gik en Rørelse gjennem de faa Linier, som jeg aldrig havde kjendt hos ham.

Han bad mig om en Samtale; han vilde komme tilbage som det fortabte, angergivne Barn. Han havde Ting at meddele mig, som nødvendigviis maatte hæve al Tvist mellem ham og mig. En højere Magt havde dømt os imellem. Han nævnede ogsaa *hende* i Brevet. Men Meddelelsen var saa afbrudt og forvirret, at det var umuligt at afgjøre, om de Oplysninger, han havde at give, angik *ham* eller *hende*.

Paa dette Brev fik han heller intet Svar; jeg var allerede for svag til at skrive, og jeg vilde ikke betro mig til Nogen. Og jeg Daare troede, at jeg om et Par Dage igjen vilde være kommen mig.

Hvad havde han at oplyse, hvad havde været istand til at virke et saadant forunderligt Omslag hos ham? Var det ham eller hende, det angik? Disse Spørgsmaal piinte mig, indtil jeg drog mit sidste Suk; maaskee virkede de med til at tage Livet af mig. Det Spørgsmaal fulgte mig herover til Helvede, og piner mig endnu, og det næsten værre end noget Andet. Thi, hvad Andet det er, saa slipper det mig dog ved Lejlighed ud af Tanker; men dette Spørgsmaal kan jeg intet Øjeblik blive kvit: — Hvad vilde han mig? — Og det brænder mig som en Gløb paa Sjælen. At det opløser sig i flere andre, gjør ikke Pinen mindre: — Angik det ham eller hende? Hvorledes var det gaaet ham, forstødt af den Eneste, der kjendte og elskede ham i Verden? Har jeg været Aarsag til hans Fortabelse? O vee, vee, disse Spørgsmaal ere et Helvede for sig!

III.

Hvor længe jeg sad saaledes, ligesom indmuret i mig selv og Mørket, hvor længe denne Fortabelsens Nat varede, det kan jeg ikke sige. Kunde der end være Tale om Tid heri Helvede, noget Maal paa Tiden gives der ikke. Det kan ligesaa godt have været Aar som Timer. Thi vist er det, i denne ene Nat gjennemlevede jeg hele mit elendige Jordeliv. Begriber Du, hvad dette vil sige?

Endelig begyndte det da igjen at dæmre, med en ubeskrivelig Langsomhed. Lidt efter lidt blev Mørket mindre tykt, en svag Lysning trængte igjennem; den tog umærkelig til, og jeg kunde atter skimte. Denne Forventningens Tid, om jeg saa maa kalde den, var den mindst piinlige, jeg endnu havde oplevet i Helvede. Medens jeg med spændt Forventning higede det tilbagevendende Lys imøde, kom der endog ligesom en Skygge af Glemsel over mig. Og Glemsel er det Lykkeligste, vi her kunne forestille os. Jeg siger Lys! Ak, til Lys bliver det heri Helvede aldrig! Derfor bliver det hel=

ler aldrig til Virkelighed med Glemselen. Ogsaa den er kun en Indbildning.

Men Lysskjæret oplivede mig; ja, der kom virkelig en vis ny Livsdrift i mig. Jeg samlede min ynkelige Person sammen, og foer igjen afsted, i Retningen af den fremstigende Dæmring. Hvor længe og hvor langt jeg foer, gjør Intet til Sagen; nok sagt, snart var jeg midt inde i Helvedes Elendighed, og ikke længe varede det, inden jeg havde naaet mit Sted. Da kunde jeg atter lade Hvile falde paa mig. Sagde jeg: Hvile? Een Gang for alle maa jeg bede Dig, ikke at lade Dig vildlede af slige taabelige Udtryk, som jeg endnu kun bruger af gammel Vane. Her paa dette Pinested kan der naturligviis ikke i nogensomhelst egentlig Forstand være Tale om Hvile. Jeg meente kun: her havde den ifølge indvortes Drift saa og saa længe fortsatte Fart foreløbig Ende.

Det er forunderligt, saa hastig jeg blev orienteret, saa hastig jeg fandt mig tilrette i disse forrykte, indtil Fortvivlelse tomme og forsmædelige Forhold og Tilstande. Ligesom ifølge Instinkt bar jeg mig ad ligesom alle Andre, naturligviis dog paa en med min Individualitet overeensstemmende, ejendomlig Maade. Jeg bidrog Mit til at gjøre Helvede til et Skygge- og Vrængebillede af den Verden, jeg havde forladt, og kunde ikke Andet. Var jeg mig end bevidst, at det var mig selv til bittreste Haan og Spot, saa maatte jeg dog gjøre det.

Enhver føler nemlig en uimodstaaelig Trang til at

efterabe, hvad han har kjendt i Verden, til at gjøre efter, hvad han med syndig Forkjærlighed har gjort i Verden. Og Enhver kan faa det, som han vil; han behøver kun at forestille sig en Ting, saa er den der. Lidenskaberne og Lysterne regjere her ganske som i Verden, kun saa meget frygteligere, som Stoffet fattes dem. I Verden vare de nok saa smukt iførte Kjødet; saa vild og hæslig deres Iid end var, saa var den dog i det Mindste naturlig. Men her ere de ligesom Beenrade, der i deres kjødelige Drifter byde al Natur Trods, som ville Alt, hvad de engang have villet, men i Virkeligheden Intet formaa uden at vise Tænder ad hinanden. Al Idræt heri Helvede er huul og tom, uden al Sandhed og Virkelighed, uden al Tilfredstillelse. Men det er netop Helvedes Straf og Pine, at vi ere nødte til at frembringe dette Forfængelighedens Væsen omkring os, at vi ere nødte til at hengive os i denne dræbende Tomhed, ak, saa nødig vi end ville. Om end Erkjendelsen af det Tomme og Forfængelige er nok saa levende, om end Modbydeligheden er nok saa stor, vi maa føje og bøje os, vi maa uden Ophør prøve paa at være, hvad vi engang vare.

Naar en Hob Aander blive enige om: — her skal være en Stad, — saa er der en Stad. Enhver frembringer Sit, ifølge sit Væsens ejendomlige Drift, saa er Staden færdig. Naar de saa fremdeles blive enige om: — her skal der ligge en Kirke, her et Theater, og her skal være Promenade, hist skal der ligge en Skov

og hist en Sø, hist skal der hæve sig Bjerge, — saa er det altsammen tilstede. Ikke alene, at Enhver seer, hvad han i forfængelig Hu har frembragt; det er ogsaa synligt for Andres, for Alles Øjne. Men det er altsammen kun Skygger. Nej, endogsaa dette er for meget sagt: det er altsammen kun Indbildning. At der i denne Tingenes Orden er en bestandig Omskiftelse, det forstaaer sig af sig selv.

Paa tjenende Aander til at sætte dette Skygge- og Narreværk i Scene, er der aldrig Mangel. Hvo som vil bygge et Palads og føre en glimrende Huusholdning, har til Overflødighed Valget mellem utro Forvaltere, tyvagtige Kjældermestere, forræderiske Tjenere. Man skulde tro, at kun Faa eller Ingen vilde indtage slige underordnede Stillinger; men det er ikke saa; den fra Verden medbragte Livsvane gjør Udslaget. Hvo som vil danne en Armee, forudsat, at han har havt nogen at kommandere i Verden, — thi uden Reputation kunde det rigtignok ikke nytte at forsøge derpaa — vil finde nok af bramarbaserende, rov- og blodgjerrige Vagabonder, som ikke due til Andet. Den, hvis Smag gaaer i Retningen af et Harem eller et Bordel, vil finde en utrolig Overflødighed af godvillige Kvindfolk baade med og uden Navn af Skjøger. Og saaledes i det Uendelige.

Efter disse Oplysninger vil det ikke undre Dig at erfare, at jeg endnu, som tidligere, boer i min yndige Villa ved F—søen, tæt udenfor Staden, at jeg fører

et fiint Huus, og giver den fine Mand. Jeg hylder naturligviis nu, som altid, især Selskabeligheden, og de deri givne, saavel hemmelige som aabenbare Kilder til Nydelse. Faa Mennesker have kjendt disse Kilder saa vel som jeg, og saa vel benyttet dem. Men nu — jeg siger ikke: — beklag mig, min Ven! — thi ingen Medfølelse vilde nu kunne gjøre mig godt. Jeg siger alene: — Der har Du Helvedes Elendighed for Dig, beskreven i to Ord: — Jeg vil nyde, jeg vil svælge i Nydelse nu som før, og det uden Sandser, sat udenfor al Virkelighed! Er det ikke Vanvid? Men saaledes, saaledes skal det være.

Bekjendte har jeg fundet i Mængde, ogsaa en god Deel Venner. Men jeg hilser fra Ingen. Jeg har endnu ikke glemt, hvor fiintfølende Verden er. Det vilde jo være Synd at blamere de arme Familier, og Hilsenen kunde jo desuden ingen Glæde volde dem. Lad kun disse Henfarne i Verden fremdeles gjælde for salige! Helvedes Pine bliver dem derfor ikke ringere.

Tør jeg gaa ind paa en Beskrivelse af Helvede? Lader Sligt sig overhovedet beskrive? Jeg er nærved at tvivle derom. Men lad mig dog i faa Træk forsøge det! Helvede har naturligviis ogsaa sin Geografi. — Hvor udstrakt Landet er? Ingen formaaer at sige det. I det Uendelige; det er det eneste Svar, som kan gives. Jeg tænker, om Man tog Jord og Sol og Maane og alle Planeter, saa vilde de dog langtfra kunne udfylde Helvede. Dog, hvad snakker jeg? Der gives her vel

ligesaa lidt noget Rum, som der gives nogen Tid. — Helvedes Grændser? Kun paa een Side veed Man af nogen Grændse at sige, og den er umaadelig langt borte, endog efter Aanders Begreb, der bevæge sig med en utrolig Lethed og Hast. Om Nogen har naaet den, veed jeg ikke; kun det veed jeg, at denne Grændse er til. Paa alle øvrige Sider er det vist, at aldrig nogen Grændse er funden.

I Retning af det vexelviis fremvældende og aftagende Lysskjær gives der en uhyre Kløft, en umaadelig Afgrund; den skiller imellem Pinestedet og Paradiset. Altsaa hiinsides er Paradiset; det er derfra, Lysglandsen udgaaer. I bestemte, udentvivl regelmæssige Mellemrum vælder Mulmet frem af Afgrunden. Eftersom dette bliver tykkere, aftager Lyset, indtil det er ganske mørkt. Det er vor Nat. Da er Afgrunden ligesom en flammende Gløb; men Flammen lyser ikke. Det er Djævlekrogen, de Fordømtes Opholdsted. Med Gru og Bæven taler jeg derom. Efter et Mellemrum opsluger Afgrunden atter Mulmet, lidt efter lidt; Lyset kommer igjen tilsyne. Det bliver stærkere og stærkere, indtil det har naaet sit Højeste i et blidt, forunderlig klart Tusmørke. Pludselig er det, som om et Taagedække brast. I almægtige, overvældende Strømme bryder Lyset igjennem. Først bliver Helvede blændet og ligesom truffet i Hjertet; dernæst seer det med alle sine Ojne. I Glands og aldrig anet Herlighed aabenbarer sig hiinsides Afgrunden Paradiset for de Fordømtes Blikke. Nej, lad

mig ikke sige: Fordømte! Vi ere jo nemlig ikke dømte endnu. Jeg meente: for de Forpiintes vansmægtende Blikke. Man ikke alene seer ind i Paradiset — Intet er skjult —; men Man seer ogsaa, hvem Man vil, af de kjære salige Sjæle. — — — —

Alt dette har jeg ladet mig fortælle; endnu har jeg ikke selv oplevet det. Men jeg gaaer nu med den tiltagende Dæmring denne Stund imøde, — skal jeg kalde det: lykfalige eller ulykfalige Stund? Hvor længe Lyset er om at tage til og igjen tage af, det veed jeg ligesaa lidt, som jeg har noget Begreb om, hvor længe vor saakaldte Nat varer. Det er maaskee efter timeligt Maal en Udstrækning af flere Aar. Hvad selve Paradiisglandsen angaaer, da varer den vistnok kun et flygtigt Øjeblik, endskjøndt Mange sige, at den varer dem bitterlig længe. Skal jeg glæde mig til, skal jeg grue for dette Øjeblik?

Igjennem hele Helvede slynger sig en mægtig Flod, med mørke, grumsede, slimede Vande. Du tænker uden-tvivl strax paa Lethe? Ak nej, min Ven, det er ingen Lethe, hvoraf der lader sig drikke Forglemmelse. Lethe er kun en Fabel; men denne Flod er grum Virkelighed. Den har sit Tilløb fra Verden; Alverdens Løgn og Uretfærdighed flyder i den. Det forklarer nokfom, hvor-for den er saa sort, grumset og slimet; mangen Gang ligner den endogsaa størknet Blod. I uregelmæssige Mellemrum svulmer den op og flyder over, saa ofte nemlig een eller anden stor Løgn eller Uretfærdighed bliver diffet op i Verden.

Da gaaer Floden over sine Bredder og efterlader et ækelt, stinkende Dynd. Plage kommer til Plage; det er neppe til at udholde. Men vi holde Alting ud, vi haardføre Aander i Helvede.

Saavidt jeg erindrer, har jeg vist allerede i Forbigaaende talt om den Kvalme og Vammelhed, hvoraf Man heri Helvede stadig lider. Det er ikke saa underligt, efter hvad jeg har faaet oplyst. Alverdens Brøvl farer nemlig lige lukt til Helvede, og danner ligesom en Atmosfære omkring os. Det maa vel give Vammelhed. Jo mere Brøvl, desto tykkere Atmosfære og desto værre Kvalme. Kunde Man blot komme til at kaste op! Men det er umuligt. Thi var det muligt, vilde Man komme til at kaste Verden op, hvoraf Man er fuld, Man vilde komme til at kaste sig selv op, og da vilde det jo være forbi med Helvedes Pine. Jeg er en Logiker endnu, seer Du. Ak, Gud hjælpe mig!

Undertiden skal det regne og snee heri Helvede. Men det hører til de mindre Onder. Det skeer, naar Daarskaberne og Forfængelighederne hobe sig op i Verden over det Almindelige. En god Deel kan Verden fordrage; det er jo dens Natur. Men det kan dog stundom blive den for meget. Saa falder Overmaalet ned heri Helvede, og vi sige ifølge gammel Vane: det sneer eller regner.

Der hersker heri Helvede ikke alene en vis naturlig Tidsfølge, men ogsaa en vis politisk Orden. Ikke heller ere Sympathierne ganske udelukkede. Slægterne

bo her ligesom stifte- eller lagviis: de Aander, som høre til samme Tid, bo i Almindelighed sammen. Ved Siden heraf gjøre dog ogsaa Racen og Kulturudviklingen sig gjældende. De sidst ankomne indtage gjerne den yderste Plads i Helvede. Men, eftersom nye Hobe trænge frem, rykke de tidligere ankomne tilbage. I det Enkelte er der dog mangfoldige Undtagelser fra denne Hovedregel. De, som i Verden have havt Tænkemaade og Idræt tilfælles, slutte sig gjerne sammen, om de end have tilhørt vidt adskilte Tider og Folkefærd. Ligesaa udgjøre hyppig de Mennesker et Heelt for sig, som i Verden have dannet eet eller andet udelukkende Samfund eller som tilhøre visse i sig selv afsluttede Tider. Saaledes gives der en „Uretfærdighedens Stad, ogsaa kaldet Politikernes Stad, den hellige Inqvisitions By, den uhyre Jødestad, Mormonstaden, Sodomiternes, Prænoachiternes Stad", og mangfoldige andre. Ved disse spredte afsluttede Samfund antager Helvede for en stor Deel Karakteer af et koloniseret Land. Forøvrigt have Lyst og Lune ganske det samme Spillerum her, som de havde i Verden.

Lidt efter lidt er det stedse klarere gaaet op for mig, hvad Tilværelsens Lov er heri Helvede. Den er ligesaa simpel som naturlig. Begjærlighed og Nag drive hele Værket. Jeg var lige ved at sige Anger istedetfor Nag. Men jeg tog mig i det; ak, Anger kjende vi jo ikke. — Pinen er en dobbelt, men gaaer ud paa det Samme. Den ene store Deel maa følge de samme Lyster og Be-

gjærligheder, som den fulgte i Verden, dog uden al Tilfredstillelse, eller øve de samme Misgjerninger, som den forøvede i Verden, med unævnelig Modbydelighed og Gru. Den Gjerrige, til Exempel, kan kun tænke paa Penge, Vellystningen kun paa Uteerlighed, Fraadseren kun paa Mad og Drikke, Morderen kun paa sin blodige Gjerning. Den anden store Deel derimod maa efterjage netop det, som den foragtede og forsømte heri Verden; den pines af Attraaen efter at oprette og erstatte, og føler, at det er umuligt. Den Uretfærdige tænker kun paa at gjøre sin Uret god igjen, den Ubarmhjertige kun paa at øve Barmhjertighed; den unaturlige Moder har kun Tanke for sine stakkels Børn, Selvmorderen tænker kun paa at bevare sit Liv, og saaledes fremdeles.

Alle ere nødte enten til at gjøre, hvad de gjorde paa Jorden, men ikke skulde have gjort, til at eftertragte, hvad de engang eftertragtede, men ikke skulde have eftertragtet, eller omvendt, til at gjøre, hvad de ikke gjorde i Verden, men skulde have gjort, til at eftertragte, hvad de engang undlode at eftertragte, men skulde have eftertragtet.

Men, hvad der lides i Helvede, maa dog vist ikke betragtes som nogen Straf. Straffen forestaaer endnu, og først kommer Dommen. Nej, det er en ligefrem, naturlig Følge af vort Forhold i Livet. O, I, som endnu leve, tænker dog paa Følgerne! Enhver Ting, om end nok saa lille, har sine visse Følger, og de strække sig vide ud over Jordelivets Grændser, dybt ind i Hel-

vede; — Himmerige kjender jeg ikke Noget til. Men, ere de simple Følger saa frygtelige, hvad maa da ikke engang Straffen blive?

Det er altsaa den Lov, den forfærdelige Grundlov, som hersker heri Helvede: Vi blive ikke piinte; vi maa pine os selv. Men, mærk Dig, det, hvori Alt løber ud, og hvorpaa sluttelig Alt kommer an, er, om vi have levet i Troen paa Guds Søn, som engang hengav sig for os. Vore Synder veje kun for saa vidt i Vægtskaalen, som de enten have været tilhinder for Troen, eller vidne imod dens Tilværelse. — Undre Dig ikke over, at jeg nævner Guds Navn. Ak, han er jo dog ogsaa vor Gud! Og ligesaa nævner jeg Guds Søn. Vi vide, at Gud har en Søn, og at han engang kom til Verden for gjøre Syndere salige, at han elskede de Fortabte indtil Døden, Døden paa Korset. Men alligevel vide vi ikke det Mindste til Frelse og Forløsning; Alting er glemt lige indtil Frelserens Navn. Ofte udtømme vi os i kvalfulde Anstrengelser for blot at gjenkalde os en Smule deraf. Forgjæves, end ikke Navnet! — Randt blot Navnet os ihu, og vi kunde udtale det, vilde vi, derom kan jeg ikke tvivle, være forløste. Men vee, vee os alle! Det er for silde!

Det er i det Hele umaadeligt, hvad jeg har glemt; jeg kunde gjerne sige, at jeg har glemt Alt undtagen mig selv. Ja, medrette taler jeg saa. Mig selv har jeg ikke glemt; tværtimod, Alt, hvad der angaaer mit Væsen og mit Levnet, erindrer jeg til en Grad af Fuld-

kommenhed, der er ligesaa piinlig som forunderlig. Men hvad der engang ligesom blev mit Væsen paa-hængt, det er ganske borte. Kundskaber, Indsigter, Færdigheder ere svundne tilligemed alle Mammons og Kjødets Herligheder. Det er ikke saa underligt, at denne Følelse af Nøgenhed vedbliver at være saa levende hos mig.

Ja, kun mig selv har jeg beholdt tilbage. Og naar jeg undersøger, hvad dette mit Selv indeholder, saa finder jeg: et brændende Nag, som aldrig vil blive udslukt; glødende Begjærligheder, som aldrig ville blive tilfredsstillede; en daarlig Længsel efter det, jeg har forladt, og som ikke er til for mig længer; en umaadelig Mængde af store og smaa Minder, som for største Delen foraarsage mig ulidelig Kval, og som tilhobe ere bittre og smertelige. Der har Du mig, som jeg er, — o min Gud, min Gud, i Helvedes Pine!

IV.

Det var just ikke under lykkelige Forhold, at jeg blev opfostret i Verden. Mine Forældre udgjorde et meget ulige og kun meget ufuldkommen forbundet Par. Folk havde Grund til den Bemærkning, at Ingen let skulde kunne sige, hvorledes de overhovedet vare blevne et Par. Min Fader var en jævn, simpel Mand, af et stille, tilbageholdent og fordringsløst Væsen; skjøndt Chef for et anseet Handels- og Fabriksfirma, var han, for den overfladiske Betragtning, dog kun en temmelig ubetydelig Person. Men der var et Udtryk i hans klare, rolige Blik, en Vægt i hans faa og simple Ord, som, især ved et nærmere Bekjendtskab, maatte overbevise Enhver om, at Man dog ikke havde med en ganske almindelig Mand at bestille.

Min Moder, for mig Hovedpersonen, saa langt jeg kan huske tilbage, var, naar jeg skal udtrykke det i eet Ord, en Dame, og det af den mest fuldkomne Art. Hun var meget smuk og meget nobel, og bevarede sin Skjønhed forunderlig længe. Maaskee kom det deraf,

at hendes Liv var forskaanet for store Lidenskaber. Der gaves dem, der kaldte hende kold, apathisk. Kan være, der var noget sandt deri; men meget vilde Man have fejlet, hvis Man tillige havde troet hende uden Villie og Energi. Skjøndt hendes Villie aldrig gjorde sig gjældende paa nogen stødende Maade, troer jeg, at den ingensinde er bleven bøjet. Hvo skulde vel have bøjet den, naar jeg ikke formaaede det, hendes eneste, elskede Barn? Og ligesaa fast og bestemt, min Moder var, ligesaa klog var hun tilvisse.

Hun var almindelig beundret; at hun var elsket, tør jeg ikke sige. Maaskee elskede hun heller ikke Nogen ret af Hjertet undtagen mig. Elskede jeg min Moder? Skal jeg svare derpaa som paa et Samvittighedsspørgsmaal, maa jeg sige: — ogsaa jeg beundrede hende mere, end jeg elskede hende. Og hun fortjente denne Beundring. Saa meget jeg har seet af Verden, aldrig saae jeg nogen Kvinde, som i saa fuldkommen Grad udfyldte Begrebet af en Dame. Forstaa mig vel, jeg mener: paa et lavere Standpunkt i Samfundet. Hun var ligesom et Fuldkommenhedens Billede: fuldkommen smuk, fuldkommen i Væsen, Holdning og Manerer, fuldkommen i Klædedragt, fuldkommen i alle Verdens Skikke, fuldkommen i sine Pligters Opfyldelse, fuldkommen i sin Vandel, fuldkommen i christelig Gudsfrygt og Fromhed. I alle Ting var hun mønsterværdig, uden Plet og Dadel. Aldrig gav hun Anstød, aldrig sagde, gjorde, tilstedte hun noget Urigtigt.

For at bruge et Udtryk, der engang faldt ganske træffende, — min Moder var fuldkommen indtil den mindste Fold i hendes Kjole. Og dette Væsen bevarede hun indtil en meget høj Alder; endog selve Skjønheden vilde kun nødig svigte hende.

Naar jeg nu seer tilbage, er mit Blik paa hende, ligesom paa Alt, klarere end nogensinde. Det er nu ikke længer skjult for mig, at Verden gjaldt hende saare meget. Verden var ligesom hendes Model; det var nærmest i Overeensstemmelse med Verden, at hun havde udviklet og uddannet sig til en saadan Fuldkommenhed. Hermed vil jeg ikke sige, at hun manglede Sands for det Højere, navnlig for Religionen. Tværtimod var denne Sands i høj Grad udviklet. Jeg tør vel sige, at kun faa Mennesker have holdt Guds Bud saa fast for Øje som hun. Præsterne ærede hun; Kirken var hende ligesom et andet Hjem; aldrig gik Nogen fra hende uden paa een eller anden Maade at være tilfredsstillet. At jeg saa maa udtrykke mig, Pligt og Anstand gik Haand i Haand ved hendes Side gjennem hele Livet.

Vort store Huus havde ligesom to Afdelinger; i den ene var min Moder hjemme, i den anden min Fader. Der var saaledes ligesom to Huusholdninger, at ligne ved to Cirkler, der netop kun berøre hinanden. Jeg, Husets Barn, stod ikke midt imellem, men tilhørte den højere Cirkel, som min Moders forkjælede Dreng. Med min Fader havde jeg kun lidt at bestille. Jeg skyede dette stille, alvorlige Væsen hos ham, dette rolige, prø-

vende Blik. Han gav sig ogsaa i det Hele kun lidt af med mig, skjøndt jeg ikke kan tvivle om, at han jo havde mig inderlig kjær.

I min Moders Cirkel gik det fiint til; hun førte et selskabeligt Liv. Men min Fader deeltog kun sjelden i denne Selskabelighed, og, naar han gjorde det, lad mig kun tilstaa det, var det, som om jeg dumme Dreng maatte skamme mig ved ham. Han var saa simpel, og holdt sig, skjøndt Herren i Huset, saa meget tilbage. Næsten hele sin Tid tilbragte han i Kontoret og de didhørende Smaaværelser, for saa vidt som han ikke var beskjæftiget i Fabriken eller i Lagerhusene.

Et mærkeligt Modstykke til min Moder udgjorde min Tante, min Faders Søster. Det var en gammelagtig Pige af et besynderlig excentrisk Væsen. Det syntes sammensat af idel Uregelmæssigheder, Skrøbeligheder og Særheder. Hun var uberegnelig i alle Henseender undtagen i een, og gik i alle Retninger over Linien. Hun var overspændt, havde Luner, gav sig uophørlig bløt. Hun var ikke Dame; men vel kunde det falde hende ind, stundom ogsaa at give Damen. Det var imidlertid kun en Rolle, et Slags Forestilling, hvorfra hun snart kom tilbage. Med alt dette var hun i en sjelden Grad naturlig; Hjertet laa hende bestandig paa Læberne. Hendes Naivetet hørte til de næsten utrolige Ting. Hendes Tale faldt for det Meste i det Snurrige, og hun var, som hun selv sagde, den Eneste, der kunde muntre min stille, alvorlige Fader. Og dette Kald

røgtede hun trolig. Tante Betty var meget langt fra Fuldkommenhed; i Verdens Øjne, for hvilke hun iøvrigt kun sjelden lod sig see, var hun, mildest talt, et komisk Særsyn. Hun havde kun een eneste Fuldkommenhed; det var et Hjerte, overstrømmende af Kjærlighed, beredt til enhver Opoffrelse, et Hjerte, hvis Natur og Glæde det var at fornægte sig selv og bidrage til Andres Lykke. Paa sig selv tænkte hun aldrig. Og dette hendes Hjerte var fuldt af en Tro saa dyb og levende og eenfoldig, som noget Barn kan have den. Vistnok gik det ogsaa med hendes christelige Liv op og ned; ifølge hendes Natur kunde det ikke være Andet. Men hendes Hjerte fandtes altid paa den rette bestemte Plads. Og Gud var i hendes Hjerte. Vistnok kom hun ofte ligesom i Vilderede med sine Pligter og løb Surr i Budene; men altid stod det store Bud klart for hende, som er Fylden af alle Bud og alle Pligter: — Elsker Gud, elsker hverandre!

Fra min Fader havde hun været uadskillelig fra Ungdommen af. Nu bestyrede hun hans Huus; det var et stort Huus og ligesom to Huusholdninger. Naar det falder mig ind at sammenligne hende med Askepot i Huset, saa passer det vistnok ikke; men alligevel er der noget Sandt deri. Thi vel var hun i Huusvæsnet den uindskrænket regjerende; men hun havde i denne sin Stilling gjort sig til en Tjenerinde for Alle. Hun havde paataget sig al Ulejligheden, al Bekymringen; hun ligesom sled sig op i Huset. Men netop dette vilde

hun. Traadte Man hende i denne Henseende ivejen, blev hun stædig, saa blød og mild og føjelig hun end var. Min Moder Damen rørte sig ikke til Noget; Alt var overladt til Tante, endog hele Omsorgen for mig og Fader. Hun tog sig af Huset og tog sig af Alt. Økonomien, Arbejdet, Bekymringen var den mindste Deel af hendes Byrder; hun følte sig ogsaa kaldet til at bære alle Familiens Sorger, Smerter, Gjenvordigheder. Hun tog Stød af for Alle og til alle Sider, ja, lod sig endog villig gjøre til Syndebuk for Andres Urimeligheder og Forseelser. I alt dette saae hun simpelthen kun sin Bestemmelse i Verden. Det var hende, som gik frem og tilbage mellem Fader og Moder, den Klogeste af os alle i sin store Eenfoldighed. I Virkeligheden udgjorde hun den væsentligste Forbindelse mellem Ægtefællerne. Men det var dog øjensynlig min Fader, hvem hun i Principet havde offret sig; ved ham hang hun med en Ømhed, mere rørende, end Ord kunne udtale. Hvorledes forstod hun ikke at hygge om ham i det uhyggelige Hjem, at afbøde Ærgrelserne, som ikke vare faa, at oplive og trøste ham, og med en Spøg, som ofte kom fra et kummerfuldt Hjerte, at tildække den ulægelige Splid, som fandtes mellem ham og hans Hustru, ak, ja ogsaa hans Barn!

Og hvorledes tog hun sig ikke af mig, den ejegode Tante! Min Moder forkjælede mig, fordærvede, tør jeg ikke sige; thi hun var i Eet og Alt en klog Kone. Min Tante kom jeg til at skylde, at jeg, uagtet al For-

kjælelse, blev et godt og fromt lille Barn. Paa hendes Knæ fik jeg min første Religionsunderviisning, og den slog an, som intet Godt senere. Der er noget uendelig sødt i Erindringen om denne Tid, uagtet al Helvedes Bitterhed. Med hvilken Kjærlighedens Magt hun drog mig til sig, det fremgaaer tydelig nok deraf, at jeg sneg mig bort fra min Moders prægtige Værelser, hvor jeg var Herren, for at tilbringe min Tid som et fattigt Barn hos min Tante, enten i Kjøkkenet eller det lille Kammer, som hun kaldte sit eget. Det var den lykkeligste Tid, jeg levede i Verden.

Saaledes fik jeg en virkelig from Opdragelse. Det var dog ikke min Moder, jeg kom til at skylde den, uagtet ogsaa hun paa sin Viis var from. Men dette Væsen blev ikke gammelt hos mig. Jeg voxede til med stærke sandselige Drifter, og jeg fik tidlig Smag paa Verden. Tante Betty døde; hun havde formelig slidt sig op; Kjærligheden er ofte en kostbar Ting. Det gjorde et stærkt, men ikke varigt Indtryk paa mig. Jeg var dengang allerede paa Kontoret og inde i Forretningen. Min Moder havde i sit stille Sind bestemt mig for den militære eller, om muligt, diplomatiske Løbebane. Jeg var smuk efter hende, riig efter min Fader, og dertil ogsaa i andre Henseender vel begavet. Hun var stolt af mig, og vilde have Ære af mig i Verden. Men, endskjøndt jeg næsten ganske var bleven overladt til min Moder, i denne Henseende var min Fader afgjort imod hende og fast bestemt; jeg maatte træde i

hans Spor og uddanne mig til en adstadig Forretningsmand. Livet, meente han, vilde frembyde Fristelser nok for mig endda.

Og deri havde han Ret. Jeg havde den Gave at kunne indtage alle Mennesker for mig, en farlig Gave, især for Mennesker af en saa kjødelig Natur som min. Ikke alene fandt jeg Verdens Favn aaben; men den drog mig til sig, ligesom Nymferne Hylas. Jeg var fordærvet, inden Dunene paa min Hage havde begyndt at kruse sig. Jeg havde slette Venner i Mængde; men endnu farligere end mine Venner bleve dog mine Veninder mig. Sagen hævnede imidlertid sig selv: fra Forført blev jeg snart Forfører.

Siden jeg var kommen under min Faders Værgemaal, tog denne sig i enhver Forstand alvorlig af mig; det manglede heller ikke paa Formaninger, Irettesættelser, Indskrænkninger. Men det hjalp Intet; jeg skyede og bedrog ham. Af langt større Indflydelse paa mig var min Moder. Paa den ene Side lod hun mig føle, at hun var tilbøjelig til at undskylde og see igjennem Fingre med mig; paa den anden Side vidste hun at gjøre Hensynet til Klogskab og Anstand saa kraftig gjældende, at jeg lovede at forbedre mig. Og jeg forbedrede mig virkelig, at sige, i den givne Forstand. Jeg indskrænkede mine Udskejelser, og vogtede mig for at give Anstød og Forargelse. Dette Maadehold faldt mig i Begyndelsen svært nok; thi jeg svulmede af brutal Kraft og Begjær. Men, havde jeg stærke Lidenskaber, saa

havde jeg ogsaa en stærk Villie til at tøjle dem med, og min Moders Klogskab inspirerede mig til at ville.

Da jeg var nogle og tyve Aar gammel, døde min Fader; han havde ikke ladet see et Smiil, siden Tante Betty døde; der var Ingen i Verden, som kunde muntre ham mere. Min Moder drog sig tilbage, og formaaede nu ganske, som hun kaldte det, at afcirkle sig. Jeg blev i en ung Alder optagen som Deeltager i Firmaet under min Farbroders Ledelse. Kort efter faldt jeg i en haard Sygdom.

Her kommer jeg til eet af de mørkeste Afsnit i mit Liv. Det er vel kun et lille Parti, flygtig henkastet, ligesom en Blyantskizze paa en Lystvandring; men det indeholder Kilden til eet af de bittreste Nag, hvoraf jeg lider. Blev jeg end i alle andre Henseender tvættet reen, denne mørke Plet vilde blive tilbage.

Da jeg atter kom mig af Sygdommen, var jeg ubeskrivelig svag. Det var i Forsommeren; Lægen sagde, at jeg maatte paa Landet. Men ligesaa svag, jeg var, ligesaa vranten, lunefuld og vægelsindet var jeg bleven. Jeg vidste i Grunden ikke, om jeg gad eller ikke gad. Paa vort Landsted havde jeg ikke Lyst til at tage ud; Eensomhed og Stilhed vare i alt Fald en Hovedbetingelse, og de fandtes ikke der. Tilfældigviis gjorde et Lune Udslaget. Forrige Sommer havde vi gjort en Udflugt til Søkysten. Fra denne Tuur fremstillede sig for min Erindring et lille, venligt Huus, liggende dybt inde i Skoven, saa eensomt og stille, som om Freden selv der

havde taget Bolig, i svale, men ikke kolde Skygger, omranket af Roser, Efeu og Kaprifolium. Det var et Skovfogedhuus, ikke meget langt fra Staden, — hvori jeg havde holdt en halv Times Rast. Skulde jeg paa Landet, vilde jeg bo i dette Huus; kun der vilde jeg kunne komme mig.

Efter endeel Vanskeligheder blev Sagen bragt istand, og jeg tog derud. Den gamle Skovfoged boede der alene med en Datter, som netop var bleven voxen. Anna; lidet drømte jeg om, at dette Navn engang skulde faa en saa forfærdelig Klang i mine Øren!

Jeg kom godt til Kræfter. Men, unægtelig, saa dejligt Stedet end var, saa blev det mig dog i Længden noget kjedeligt. Af Kjedsomhed gav jeg mig til at gjøre Cour til Anna. Hun var kun lidt Mere end en Bondepige; men fuld af Ynde var hun i sit frie, naturlige Væsen. Der var en forunderlig Samklang mellem hende og Omgivelserne; hun var ligesaa frist og fri og duftende som Skoven. Netop denne fuldkommen frie, næsten vilde, men ikke raa Natur havde noget besynderlig tiltrækkende for mig. Den meste Tid vare vi ene med hinanden. Faderen ansaae hende endnu kun for et Barn, — hun var knap sytten Aar — og hun var given mig til Opvartning.

Men Anna ligesom rystede alle de skjønne Ting af sig, hvormed jeg beærede hende; hun var let tilfods og let til Latter; i Spøg slog hun Alting hen og lod sig ikke fange. Net og væver, fuld af Godhed og Ynde,

syslede hun om mig, men tog sig vel iagt for at komme mig for nær. Det var ikke, fordi hun frygtede nogen Fare; om denne havde hun vist neppe nogen Anelse. Men ligesom enhver fri Natur skyede hun instinktmæssig Baand og Snarer; var jeg paa min Viis ubændig, saa var hun det ogsaa paa sin Viis. Og hendes Tanker vare langt borte fra Alt, hvad der kan kaldes Kjærlighed. Hun var tilfreds i sig selv, glædede sig over Alt, nød sit Liv ligesom Fuglen paa Kvist, som Sommerfuglen mellem Blomsterne. Aldrig har jeg kjendt saa frit og lykkeligt et Sind, saa kjækt et Væsen som hendes; Intet syntes at kunne kue hende. Hun sang i højen Sky, enten det var Solskin eller Regn; hun ligesom dandsede gjennem Verden.

Men jeg sagde i dæmonisk Hu ved mig selv: — Vi Du kun, min Lille! Jeg vil dog see, om Du ikke skulde lade Dig tæmme. — Jeg elskede hende ikke; dertil adskilte vor Stand os altfor vidt fra hinanden. Men jeg blev ægget; efterhaanden fik hun noget ubeskrivelig tillokkende for mig.

Og det lykkedes mig endelig at gjøre hende tam, efter utallige Kunster. Det lykkedes mig saa fuldstændig, at hun ikke var til at gjenkjende. Hun sank hen som en brudt Skovblomst eller som en Fugl med knækket Vinge. Sangen og Latteren vare forstummede; det var ude med det frie, kjække Væsen. Stille og sørgmodig, med nedslaaet Blik, listede hun sig omkring. Men med en Ømhed uden Lige, med en Hengivenhed

uden Grændse hang hun fra denne Stund af ved mig, ved mig, hendes modvillige Fordærver. Hun følte ganske rigtig, skjøndt paa sin egen Maade, at jeg havde taget hendes Liv. Hun elskede mig, fortabt, som hun var; det var i mig, hun i enhver Betydning var fortabt.

Da greb Angeren, ja allerede da greb Angeren med skarpe Kløer om mit Hjerte. Men det var tillige umuligt Andet, end at jeg jo maatte føle mig inderlig rørt over en saadan Kjærlighed, en saa fuldkommen Hengivelse. Thi ganske fordærvet var jeg dog ikke. Og havde hun været yndig før, saa var hun det ikke mindre nu. Ikke til at gjenkjende, det er sandt; men ogsaa Omslaget havde sit Trylleri. For saa fri og kjæk som den, hvis Nakke aldrig havde prøvet noget Aag; nu betvungen og ydmyg, som den, der dog kyssede sine Lænker.

Jeg elskede hende igjen, eller troede i det Mindste at gjøre det. Og for Alvor gav jeg mig til at tænke paa at ægte hende. — —

Men det skulde komme anderledes. Min kloge, hensynsfulde Moder fik Nys om Sagen og tog sig for at bringe mig til Fornuft. Paa en Maade, som ikke egnede sig til at opirre mig, men ikke desto mindre var meget virksom, foreholdt hun mig Daarskaben i det Skridt, jeg agtede at gjøre. Der var ingen Spot i hendes Tale; men alligevel følte jeg Sagen latterliggjort. Hun traadte ikke ivejen for min Plan, men lærte mig efterhaanden at betragte den med andre Øjne. Dersom

jeg virkelig havde elsket Anna, vilde jeg maaskee have kunnet staa imod. Men det faldt som Skjæl fra mine Øjne: jeg elskede hende ikke, jeg havde kun Medlidenhed med hende.

Til denne Sag kom min Moder i kort Tid ofte tilbage. Lidt efter lidt gav hun tillige min Opmærksomhed, for ikke at sige: Begjær, en anden Retning. Hun havde taget en lille Pige i Huset, et Barn uden Fader og Moder, langtude beslægtet med hende, født i Amerika. Hun kunde vel nu være ni, ti Aar gammel; jeg havde indtil da sletikke lagt Mærke til hende. De flygtig givne Hentydninger til Barnets opblomstrende sjeldne Skjønhed bleve bestandig hyppigere og tydeligere. Jeg kunde umulig Andet end faa Øjnene op for den. Endelig gav hun mig reentud at forstaa, at om syv til otte Aar vilde Lili være een af de dejligste Kvinder og eet af de rigeste Partier, en Gjenstand for hundrede lidenskabelige Attraaer. Dersom jeg vilde slaa Anna affinde og henvende min Hu til Lili, vilde hun ikke alene begunstige min Hensigt, men ogsaa bevare hende for mig. Naar Lili blev voxen, vilde det netop være passende Tid for mig til at gifte mig, og jeg kunde søge Verden rundt uden at finde en Brud som hende. — Det var altsammen sandt. Min Indbildningskraft kom i Bevægelse; jeg beskjæftigede mig fra denne Tid meget med den lille forældreløse, meget lovende Kreolinde.

Lili var unægtelig et meget smukt Barn; jeg saae i Aanden forud, hvad hun vilde blive, og min Begjær-

lighed blev vakt. Hun selv, Barnet, kunde vistnok ikke nære den; men jeg ligesom nød hende forud. Inden jeg selv vidste Noget deraf, var jeg vunden for min Moders Plan. Der var noget ganske særeget pirrende i dette ejendomlige Forhold. At vogte Lili som min Egen, uden at hun havde nogen Anelse om, at hun var det, at see hende udvikle Ynde paa Ynde i al Uskyldighed, altsammen for mig, at danne hende efter mit Tykke, sammenhobe Skat paa Skat i hendes Væsen, indtil Nydelsens Tid var kommen, — kald det unaturligt, om Du vil; men det var henrykkende for en Natur som min. Du forstaaer mig nok, Egoismen er et Uhyre, som opsluger Alt omkring sig uden at blive mæt og uden at blive federe. Men jeg var Mere end Egoist; der var en Begjærlighedens Dæmon i mig, og Dæmoner, saa naturlige de end kunne være, finde altid deres største Vellyst i at handle mod Naturen.

Jeg gav min Moder frie Hænder til, som hun udtrykte sig, at bringe det i sømmelig Orden med Anna, og fra denne Tid saae jeg hende, ifølge givet Løfte, ikke mere. Ikke sandt, det var et stort Offer? Nu føler jeg det ogsaa!

V.

Jeg begynder at føle mig hjemme. — Hjemme! Saa sødt og dejlig dette Ord lød paa Jorden, i Helvede har det en frygtelig, skjærende Klang. Men Helvede bliver Helvede, enten vi bruge Ordet hjemme eller ikke, og vi blive i Helvede. Sagen er altsaa den: vi ere nødte til at føle os hjemme, ligesom vi ere nødte til at være, som vi kunne.

Denne uafviselige Trang til i det Tomme at eftergjøre, hvad vi gjorde i Verden, til at frembringe og efterjage et Skin af Tilværelse med en virkelig Begjærlighed i Hjertet, det er, saa at sige, vort daglige Pinens Brød heri Helvede. Ja, Begjærligheden er fuld Virkelighed, Begjærligheden er den samme som altid; men Sandserne i Kjødet ere afdøde. Det er det, som gjør Begjærligheden saa indtændt, at den brænder som en flammende Glød. Ikke ilde er vor Tilstand skildret i Mytherne om Tantalus og Sisyphus. I Helvede er Intet uden Begjærligheden alene, og Alt er forfængeligt og frugtesløst. Først her gjælder hiint Viisdomsord i

fuldkommen Forstand: — Forfængeligheders Forfængelighed! — Her er Alting kun Indbildning, og dog, hvilket frygteligt Alvor!

Jeg har altsaa gjenoptaget mit tidligere Levnet, ikke af Lyst, men af Tvang, med en inderlig Kval og Modbydelighed. Imidlertid har jeg dog truffet det ganske heldig med den Kreds, i hvilken jeg foreløbig har nedladt mig. Jeg har fornyet mange gamle og stiftet mange nye Bekjendtskaber, som i Verden ikke vilde have været uden Interesse. Du skulde højlig undre Dig, hvis jeg begik den Indiskretion at vedføje Navne. Ikke alene mangfoldige saakaldte skikkelige Mennesker findes i Helvede; men de udgjøre endog Befolkningens Kjærne, ganske ligesom i Verden. Du kan ikke tage fejl af dem. Jeg mener dem, der kun tænke paa at passe deres Ting og æde deres Brød i Fred, og villig indrømme alle Andre det Samme, uden Sands for det, som er over Verden, for det højere Kald, som gjør Alle til een Faders Børn, een Familie. See Dig blot om! De vrimle omkring Dig, men agte kun lidet paa Dig. De gaa ganske op, enten i deres Embed og Bestilling, deres Bedrift og Forretninger, eller i deres Familieliv, Huusholdning og daglige Syssel, Mænd og Kvinder imellem hverandre. Derom have kun faa Mennesker nogen Anelse, at i det daglige Livs Tummernm, i Huus- og Familielivets Brøvl, er der spændt to af de allerfarligste Snarer for dem. Nogle Mennesker slide sig igjennem Verden, andre døse derigjennem, atter andre

vrøvle sig derigjennem; det kalde de at leve. Og saa er det pludselig forbi med dem; de lukke deres Øjne for igjen at opslaa dem i Pinen.

O, havde jeg blot eet eneste Aar af mit Jordeliv tilbage! Jeg tænker derved ikke alene paa mig selv. Det kunde dog maaskee lykkes mig at udrive nogle af disse skikkelige Huus- og Familiefædre, som ikke see ud over Kontorpulten, Spisebordet og Himmelsengen, og nogle af disse skikkelige, exemplariske Huus- og Familiemødre, som ikke see ud over Madgryden, Vadskeballen og Vuggen, fra den visse Fordærvelse. Jeg siger: nogle; thi det veed jeg vel, at i de fleste Huse vilde Man lukke baade Døre og Hjerter for mig.

Hvad angaaer Menneskehedens saakaldte Velgjørere, saa finder den store Mærkelighed Sted, at nogle af dem — jeg siger nogle — virkelig paa en Maade have gjort vel imod Tusinder, og kun gjort ilde imod sig selv. Men Verdens Lovpriisning, af hvad Art den end er, — vil Du være klog og forvare din Sjæl, — vogt Dig for at lægge Vægt paa den! Ligesom en Pakke uden Værdi med Jilposten befordrer den Dig lige i Fordærvelsen.

Men lad mig huske, hvor jeg er! I Verden har jeg Intet mere at gjøre. Disse Mange, som jeg ovenfor har betegnet, komme i Helvedes Pine uden at have gjort sig skyldige i nogen Misgjerning. I Verden vil Man sige, om ikke for Andet, saa for den smukke Talemaades Skyld: det er himmelraabende! De følte

sig saa trygge, fordi de vare sig bevidste, ikke at have begaaet nogen Forbrydelse; i denne Bevidsthed fandt de Retfærdighedens Fylde. Og alligevel ere de farne til Helvede. Disse Mange komme ogsaa, i det Mindste for en stor Deel, til Helvede uden herskende Begjærlighed. Atter raaber det mod Himlen. Men lige elendige blive de. Pinen for denne Art Verdensmennesker er den, at de her Intet have at tage vare, ingen Forretninger, ingen Syssel, hvori de kunne hengive sig og blive borte. Have de end ingen Begjærlighed, saa have de en Vane. Og hedder det ikke: — Gammel Vane bider bedst —? Det vil her sige: Vanen bider i det Mindste ligesaa godt som Begjærligheden. Vist er det, at, dersom Kjedsomhed og Lede kunde dræbe Folk, og Man heri Pinen kunde dø, saa vilde de fleste af Helvedes Indvaanere omkomme af Kjedsomhed, og Helvede vilde blive øde.

Efter med Skjønsomhed at have ladet mig presentere, lever jeg meget selskabelig. Du studser maaskee ved Ordet *presentere*? Uden Grund, siger jeg Dig. Skulde vi ikke ogsaa her kjende til Levemaade og god Skik? Det er ikke nogen Kunst at fare til Helvede; men at blive presentabel i Helvede, det hører der endda Noget til. Ganske ligesom i Verden, kun med den Forskjel, at der kommer det an paa, hvad Man er, her, hvad Man har været. I Verden var jeg den smukke og behagelige, fine og elegante Mand, med store Midler.

Her er jeg ikke denne Mand længer; men jeg giver Manden. Du maa dog herved ikke tænke paa nogen Kunst; det er den rene Natur, renere end noget Tvangs- og Tugthuus i Verden vilde kunne levere den.

Jeg har i Begyndelsen formelig været overhængt med Visiter og Indbydelser. Det Nye er her, ligesom i Verden, meget søgt. Om jeg blot havde bragt een eller anden taabelig, men gentil Mode med mig fra Verden, vilde jeg have været inderlig velkommen. Men jeg har, uden at rose mig selv, bragt noget Mere, en heel fashionabel Tilværelse af den flotteste Art. Skal jeg fortælle Dig Noget om et overdaadigt og lystigt Herreselskab, jeg nylig bivaanede? Man havde viist mig den Ære at indbyde mig iblandt nogle af de største Fraadsere og Drankere, som Verden har kjendt. Isandhed, en ufortjent Ære! Jeg har aldrig været hverken det Ene eller det Andet, men har tværtimod i alt mit Lysthaveri hyldet hiin smukke Viisdomsregel: est modus in rebus. Med en næsten exempelløs Overdaadighed var der ved denne Lejlighed bragt Alt tilveje, hvad der kunde friste Bug og Gane. Og lystig gik det til, at dømme efter de Vittigheder og morsomme Indfald, den ublu Skjemt, som krydbrede Drikkelaget. Fristelsen, ja tilvisse, den var i fuldt Maal tilstede. Men Nydelsen, forskaan mig, lad mig om den tie stille! Der var intet Virkeligt ved dette Gilde uden den ophidsede Begjærlighed; Gjæsterne havde intet Andet at fortære uden sig selv. En ubeskrivelig Følelse af Intethed var vor Mad

og Drikke; i hver Bid, hvert Glas, vi førte til Munden, følte vi os inderlig tilintetgjorte. Og Vittighederne og de morsomme Indfald, det var lutter gamle, forslidte, i det Uendelige opkogte Sager, som snarere vare til at væmmes ved end til at more sig over. Det Menneske findes ikke i Helvede, som kan komme frem med et friskt og rigtig morsomt Indfald. Men imidlertid, æde og drikke maatte vi, saa godt, vi kunde, og dertil lee og juble. Vi maatte, forstaaer Du? Saa har Du ogsaa et Begreb om, hvad det er, at komme til Gilde i Helvede.

Eller skal jeg gaa videre, og skildre Dig eet af vore Orgier? Jeg siger: vore; men det er kun modstræbende og undtagelsesviis, at jeg indlader mig paa noget Saadant som et Orgie. Det er mere end hæsligt, og Du veed, at jeg holder paa Anstanden. Men netop derfor vil jeg heller ikke befatte mig med nogen Skildring. Kun saa meget lad mig sige, at Tilstedeværelsen af Kvinder ingenlunde gjør Nydelsen større ved disse Helvedes Gilder, ikke Nydelsen, men vel Pinen. Disse tomme Kys, disse magtesløse Omfavnelser, denne Brynde, som aldeles maa gaa op i sig selv — — dog, lad mig heller derom tie ganske stille!

Der er en anden Betragtning, som med Magt gjør sig gjældende hos mig. Medens jeg sad ved hiint prægtige Taffel, hvor Intet manglede, hvad Overdaadigheden kunde opfinde, kom jeg til at tænke paa Bonden, den arme, elendige Bonde, som i Verden maa æde

sit Brød i sit Ansigts Sved. Dette usle Brød, hvormed han tilfredstiller sin Hunger, dette jammerlige Tyndtøl, hvormed han slukker sin Tørst, — hvilket Herremaaltid holder han dog ikke i Sammenligning med os! Alene dette, at have noget Virkeligt at bide i, at lade noget Virkeligt skylle igjennem Halsen, hvad det saa end er, — hvilken Vellyst!

Er det ikke den uforlignelige Helt Achilles, som i Skyggernes Rige bedrøvelig udtaler, at han heller vilde være den elendigste Daglejer paa Jorden end en Konge og Helt uden Lige i Underverdenen —? Det er kun Hedningeviisdom; men hvor fuldkommen er den dog ikke! Ak, hvor sandt, hvor sandt! Jeg for min Deel vilde heller henslæbe min Tid i Verden under de ynkeligste Kaar, undertrykt og betrængt paa enhver Maade, fuld af Bekymring, Savn og Møje, ja endog ligesom med Livet i Hænderne, — tusinde Gange heller vilde jeg dette, end indtage den anseeligste Stilling, give den mest respektable Rolle heri Helvede. Iblandt de utallige Daarer, som Verden opelsker, gives der dog ingen større end dem, der tage Livet af sig selv, idet de forudsætte, at værre, end de have det, kunne de i alt Fald ikke faa det. Jo tilvisse, hvad de end i Verden maa lide, de kunne faa det meget, meget værre. De ville længes tilbage efter deres gamle Kaar; som om de havde været de allerlykkeligste. Bød Man dem endog ti Gange ringere og værre, med Henrykkelse vilde de

tage derimod. Den, der kunde byde dem det, vilde de kalde deres Frelser og evig velsigne.

Men det er kun Enkelte, som drive Daarskaben i denne Retning saa vidt, at de aflive sig selv. De Fleste, og deres Tal er uden Ende, lade det bero ved Suk og Klage, ved sure og bedrøvelige Miner, kort og godt, ved egenmægtig at forkorte deres Liv. Men det vilde endda have mindre at sige, at de gjorde deres Liv kortere, naar det derved kun blev saa meget bedre. Men tværtimod, den Rest af Liv, som bliver dem tilbage, fordærve og forspilde de ved en gjennemgaaende Utilfredshed. De ere utilfredse med sig selv, med Menneskene, med den hele Verden, med Luften, som de indaande, med Jorden, som de træde paa, med Lyset, som deres Øje opfanger. O, det kan snart blive mørkt nok omkring dem! Og hvorfor ere de utilfredse? Fordi deres Helbred lader Eet og Andet tilbage at ønske, eller fordi Verden nu og da gaaer dem imod, eller fordi deres Stilling i Livet kun ufuldkommen stemmer med deres Natur og Attraa, eller fordi Andre have bedre Kaar end de, eller fordi Livets Strid er bleven dem haardere end de Fleste, eller, skulle vi gaa højt, fordi deres Liv paa en Maade kan kaldes forfejlet, fordi de have lidt Skibbrud med deres lykkeligste og dyrebareste Forhaabninger.

Jeg siger ikke, at det altsammen er Intet; tværtimod, Jordelivet bereder de Fleste en haard, Mange en meget haard Stand. Men jeg siger:

— kunde I see Sagen an herfra Helvede, alle I, som i Utilfredshed lægge Eders Liv øde, saa vilde I finde, at der af Jordelivet, saa betinget af Sorg og Savn og Trængsel det end monne være, dog bestandig vil kunne udbringes et Slags lykkelig Tilværelse. Det kommer saa meget an paa, hvorledes Man tager Tingen. Dersom I, istedetfor at holde Elendigheden, stor eller lille, ude fra Eder og see Eder blinde og forstyrrede derpaa, toge den ind til Eder og med Kraft bearbejdede den til et naturligt Moment i Eders Tilværelse, hvor ganske anderledes vilde da ikke Eders Kaar blive! Mangen Ulykke er kun indbildt; ved en fornuftig Behandling vilde den ganske svinde. Og mangen virkelig Ulykke vilde kunne afgive Motivet til en bedre Livsretning, og med det Samme Grundlaget for en bedre Lykke. Kunde I see Sagen an herfra Helvede, vilde det blive Eder indlysende, at et Menneske, et dygtigt naturligviis, kan bære meget, saare meget, kan forsone sig med mange Vanheld, Savn og Veer, og, uagtet Alt, være lykkelig. I vilde finde, at hver Dag, endog af et saadant Liv, som I nu føre, Eder selv og Verden til Byrde, i sig selv er en kostbar og kostelig Ting, en sand Himlens Gave, hvorfor Man ikke kan være noksom taknemlig. I vilde forstaa, hvorfor jeg nu med vansmægtende Sjæl ønsker mig i Eders Sted, og vilde prise mig lyksalig endog ved at gaa ind under dens Kaar, som iblandt Eder er den Allerelendigste. — Men det er for silde,

at nu alt dette ligger saa klart for mig, — jeg siger: for mig er det for silde!

At Man plager sig her ligesom i Verden med store, fine og stive Selskaber, det er en Selvfølge; det saakaldte Salonliv optager en ikke ringe Deel af vor Tilværelse. Men, var denne Selskabelighed i højere Stiil en tom og dræbende Ting allerede i Verden, saa maa Du kunne forestille Dig, hvad den er her, hvor Tomheden og Døden ere givne iforvejen. Naar jeg nu tænker tilbage, kan jeg ikke begribe, hvorledes jeg i Verden kunde bringe hiin konventionelle Uskik: at gaa i Selskab, saa mange og store Offre. Det er livagtig, som om en ond, skadefro Aand derved havde sin Haand med i Spillet. Tyve til halvtredsindstyve Mennesker, som for største Delen kunde have det godt og rart hjemme, helst Mennesker, som ikke kjende hverandre og ikke passe sammen, trækker Aanden ved Haarene frem og spærrer dem med hverandre inde i en Række af vel oplyste Værelser. Det er saa et Selskab. Aanden har maaskee deraf sine dyre Løjer; men dens arme Offre ere nærved at forgaa af Lede og Kjedsomhed. Naar Aanden har moret sig nok, saa er Trolddommen løst. Selskabet skilles ad; Lysene slukkes. Man kommer igjen til sig selv efter den unaturlige Tvang. Vært og Værtinde sige af Hjertet: — Gud skee Lov, at det er overstaaet! — og Gjæsterne sige ligesaa inderlig: — Gud skee Lov, at vi igjen ere hjemme! —

Jeg sagde, at jeg ikke kunde begribe, hvorledes jeg i Verden havde kunnet bringe den formelle Selskabelighed saa mange og store Offre. Men her er det en anden Sag; hvad jeg her gjør, er jeg nødt til at gjøre. Her er en større, frygteligere Tvang, end nogen skadefro Aand kunde lægge paa os.

Altsaa, Man gaaer i Selskab, her ligesom i Verden. Her som der er Opgaven den: at lade sig see, at give en Rolle, større eller mindre, og forresten kjede sig med Anstand. Her som der er det Pligt at vise et behageligt Væsen og sige behagelige Ting. Men der er dog en stor og væsentlig Forskjel, og ved den bliver Man sat i en ligesaa piinlig som besynderlig Stilling. Her i Helvede seer Man nemlig hverandre ikke alene gjennem Klæderne, men lige ind til Sjælen. Naar Man derfor med glad og smilende Mine siger: — Hvor jeg er glad ved at see Dem! Hvilket Held, at jeg skulde træffe Dem her! — og Man paa samme Tid tænker: — Skulle vi nu trækkes med hende igjen, den gamle Hegle! — saa staaer Man der en net En, uagtet al sin Anstand og gode Tone. Thi Vedkommende er ligesaa vel inde i Ens Tankegang som i Ens Tale. Men Man lægger sig heri Helvede efterhaanden en vis nonchalant Frækhed til, uden hvilken al Omgang vilde være utaalelig. I det Øjeblik, jeg taler, er Fordelen unægtelig paa den gamle Hegles Side; men, saasnart hun giver sig til at tale, er Fordelen paa min. Thi jeg seer

ligesaa klart i hendes Indre, som hun i mit. Det gaaer altsaa lige op.

Men en yderst piinlig Omstændighed er og bliver det dog. Især er den forbistret tilhinder ved alt Cour-mageri. Det vilde høre til Umulighederne at forføre nogen Kvinde heri Helvede, om end hendes Dyd var nok saa skrøbelig. Alle Helvedes smukke Ord vilde ikke bedaare hende. For saa vidt udgjore vi heri Helvede et meget dydigt Samfund. Overhovedet er det forbundet med stor Vanskelighed at faa Komplimenter og Smig-rerier til at slaa an heri Helvede. Hjertet er vor For-ræder, i en ganske anden og langt videre Forstand, end det var det i Verden.

Derom kan, i det Hele taget, Ingen gjøre sig noget Begreb, hvor meget der her kommer for en Dag, og hvor meget Overraskende. Verden er et sandt Drøm-menes og Indbildningernes Land, seet herfra Helvede. Men derfor er den ikke mindre skjøn og ønskelig. Saa urimeligt det end lyder, — her, hvor der ingen Virke-lighed mere gives, først her træder Virkeligheden frem, nøgen og usminket. Enten det er Venner eller Fjender, der mødes, de komme hastig til Forklaring med hinanden, og disse Forklaringer ere sjelden af glædelig Art. Ikke heller kunne de forblive skjulte, men tjene snart i en viid Kreds til behagelig Underholdning. Vil Du have et Par Exempler? Følgende ere de allernyeste af disse tildeels skandaløse Smaakrøniker:

A.. var bleven skudt i en Duel, hvorpaa han

havde indladt sig for at hævne en Fornærmelse, som var bleven tilføjet hans tilbedte unge Gemalinde. Nylig blev han overrasket ved at møde sin Modstander; ogsaa han var gaaet al Kjødets Gang, og faren til Helvede. Forbittret foer han ind paa ham. Men hans Modstander tog det ganske koldblodig og sagde: — Taabelige Menneske, vil Du nu igjen forivre Dig, og det for Ingenting? Slaa det hen, lad os være Venner! —

— For Ingenting! — fnyste A..: — Var det Ingenting, at Du først fornærmede min Hustru, og derpaa tog mit Liv, da jeg traadte frem for at forsvare hende? —

— Jeg kommer nok til at sige Dig Sandheden. — svarede hans Modpart: — Du staaer endnu stedse paa den gale Side af Tingen. Sagen er simpelthen den: Jeg havde været din Gemalindes Elsker, men vilde ikke være det længer. Det var Fornærmelsen; saa hidsede hun Dig paa mig. — Jeg siger igjen: Lad os nu slaa det hen og være Venner! —

Om de bleve Venner, veed jeg ikke; men det veed jeg, at A.. ved denne Meddelelse fik koldt Vand i Blodet.

To Venner og Slægtninge sade i fortrolig Samtale. Det var Tydskere. — Egentlig var jeg født til Digter. — sagde den Ene: — Jeg skrev Romaner, og mine første Arbejder gjorde en stormende Lykke. —

— Ja, det veed jeg bedre end nogen Anden; —

svarede hans Fætter: — Det var jo mig, der skrev Anmeldelserne, i saa mange Blade og Tidsskrifter, jeg kunde overkomme. Det var mig, som bragte Dig i Skuddet, kjæreste Fætter. Sligt lader sig gjøre i vort kjære Fædreland, naar Man blot har en Smule Forbindelser, og blot saa megen Vid, at Man kan undgaa at blive kjedelig i sine Inserater. —

— Hvorledes, det var Dig? Du vil have mig tilbedste. Det maatte Man rigtignok kalde en overordentlig Anstrengelse. —

— Det var det ogsaa; — svarede Fætteren; — Anstrengelsen stod i nøje Forhold til den Kjærlighed, jeg havde til Dig. Have vi ikke fra Smaa af været ligesom Brødre? —

Fætteren Nr. 1 blev tankefuld. Efter en længere Pause vedblev han:

— Vist er det, jeg nød en ikke almindelig Gunst. Jeg var virkelig kommen i Skuddet, og saae en stor Fremtid for mig. Men pludselig skete der et Omslag, som jeg aldrig har kunnet forklare mig. Med Eet blev Kritiken mig saa hadsk, at jeg ingen Forlægger kunde finde mere, og efter nogle frugtesløse, fortvivlede Forsøg ganske maatte stikke Piben ind. —

— Det kan jeg ogsaa forklare Dig, og det paa det Fuldstændigste. Det var mig, som rev Dig ned i Bladene og ikke levnede Dig Ære for en Penning. Jeg gjorde Dig til Gjenstand for en formelig Forfølgelse.

Ved det mindste Gny, Du gav fra Dig, lod jeg Klapset falde; saa maatte Du vel tilsidst tie stille. —

— Hvorledes, det var Dig? —

— Javist var det. Men det skete naturligviis til dit Bedste. Din dyrebare Moder, som ogsaa havde været en Moder for mig, besvor mig paa sit Yderste, at jeg dog maatte gjøre Alt for at faa Dig standset paa den Fordærvelsens Bane, Du havde betraadt. Digtertalent havde Du ikke, derimod et afgjort Talent for Smørhandelen, som nu i flere Generationer havde været Familiens Kald og gode Udkomme. — Jeg indsaae det selv; det var kun Vind med din literære Berømmelse. Jeg havde vel kunnet puste Blæren op; men i Længden holde den fuld formaaede jeg ikke. Ved Alt, hvad Du skrev, slap Du Vinden ud imellem Linierne. Vist er det, Du gik den rene Fordærvelse imøde. Da sadlede jeg pludselig om. I Poesiens og Smørhandelens og din egen Interesse opbød jeg hele mit Pund af Vid og Lune for at slaa Dig til Jorden, saa ofte Du paa Tryk lod Dig tilsyne. Mine Bestræbelser bleve kronede med et fuldstændigt Held. Familien fik Ære af Dig; Du blev en respektabel Smørhandler, Borger og Patriot. —

— Og er nu i Helvede! — foer den mislykkede Poet heftig op: — Vilde jeg ogsaa være kommen i Helvede, hvis ikke Digtervejen paa en saa skammelig Maade var bleven mig afspærret? —

— Det er rigtignok et Spørgsmaal. — svarede Fætteren spagfærdig: — Men derom er jeg i alt Fald

overbeviist, at Poesien i og for sig ligesaa lidt vilde have givet Dig Adkomst til Paradiset, som Smørret er Skyld i, at Du nu er i Helvedes Pine. Men kom nu! Ere vi ikke ligesom Brødre? Jeg meente det jo paa det Bedste. Hvad jeg gjorde, vilde jeg ikke have gjort for nogen Anden end Dig. —

Men den poetiske Smørhandler vendte sig vrippen bort. Hvad han havde erfaret, var Mere, end han i Øjeblikket kunde fordøje.

— Ej, skal jeg træffe Dig her, min allerbedste, min eneste Ven! — udbrød en tyk lille Mand, idet han kastede sig i Armene paa en anseelig Sprade, som kom ham imøde: — Det glæder, det bedrøver mig inderlig at see Dig. Du var den Eneste, som blev mig tro i min Ulykke. Da jeg Intet mere havde, forlode alle mine Venner mig. Kun Du gjorde en Undtagelse. Alt havde jeg mistet; men Du forlod mig ikke! —

— Ikke Alt, lille Ven! — lød det milde Svar: — Nu gjør Du ogsaa for meget af det. Ikke Alt; — Du havde jo endnu din Kone tilbage. —

To Munke sade fordybede i stille, alvorlig Underholdning med hinanden.

— Men siig mig nu, kjære Broder, — yttrede den Ene: — hvorledes gik det egentlig til, at Du kom i Kloster? —

— Ganske simpelt; det var min egen store Daarskab.

Jeg blev dødelig forelsket i Lisella Neri, vort Bysbarn, som Du sagtens ogsaa har kjendt. Hun kaldtes Skjønheden, og var et godt Parti. Da jeg ikke kunde faa hende, selv et mindre godt Parti, blev jeg leed og kjed af Livet og gik i Kloster. Og jeg fortrød det alle mine Dage. Det er min simple Historie. — Men hvad bevægede Dig til at gaa i Kloster? —

— Mig gik det paa heelt modsat Maade, — lød Svaret: — Jeg anholdt om Lisella og blev antagen, og blev den ulykkeligste Ægtemand under Solen. Lisella var den lunefuldeste og arrigste Skabning i Verden, og hun elskede mig ikke. Aldrig havde jeg Fred. Saa greb jeg tilsidst den eneste Udvej, hun lod mig see aaben, den, at overlade hende Alt, hvad jeg ejede, paa en Nødskilling nær, og gaa i Kloster. Og jeg fortrød det aldrig. Blev mit Hjerte stundom utilfreds, behøvede jeg kun at tænke paa Lisella; saa fik jeg Fred. —

Den første Munk sad efter denne Meddelelse længe hensunken i dybe Tanker. Endelig sagde han: — Heraf kan jeg ikke faa Andet ud, end at Ingen kan undgaa sin Skjæbne. Saavidt jeg kan see, vilde jeg være kommen i Kloster, hvorledes det end var gaaet mig. Men Du, Broder, blev den Lykkeligste af os To, ikke ved Lisella, den smukke Djævelinde, men ved den bittre Erfaring, hvormed hun berigede Dig. —

Men Nok heraf! Jeg veed i Grunden ikke, hvorledes jeg gider fortælle Sligt. Medens jeg fortæller

disse lystige Historier, troer Du maaskee, at Naget hører op at svie, at jeg er uden Pine? Saa tager Du højligen fejl. Lystigheden heri Helvede er tværtimod stedse forbunden med den mest skjærende Smerte.

Martin, stakkels Martin, hvorledes er det dog gaaet Dig? — Igrunden har han dog lidt stor Uret. Slet opdragen, slet behandlet, som han var, var han ganske mit Værk.

Hun var meget smuk, denne lille Pige, omtrent paa hans Alder. Paa en Trappe gjorde jeg hendes første Bekjendtskab; hun laa og skurede. Men saa lav denne hendes Bestilling end var, frembød hun for Kjenderblikket et højst tillokkende Skue. Jeg tvivler om, at hun kunde have viist sig under fordeelagtigere Vilkaar. Anstrengelsen, hvorved hendes unge Blod og unge Lemmer bleve satte i Bevægelse, det halv opløste i hendes Væsen og Paaklædning, i det Hele Situationens Frihed, Alt var til hendes Fordeel. Jeg fandt Lejlighed til at tage mig af hende. Jeg rev hende ud af den fornedrende Stilling, hvortil hun ingenlunde syntes skabt, og fik hende anbragt i en passende Familie, hvor hun kunde blive opklædt og uddannet. Saa naiv hun end var, syntes hun dog ret godt at forstaa, at jeg ikke gjorde alt dette for Intet. Men hun var mig endnu meget for raa. Jeg havde lært at vente.

Ved hvilket Tilfælde han og hun fik hinanden at see, veed jeg ikke; men dette første Blik synes at have været afgjørende. Som ved en elektrisk Gnist var

Flammen i samme Nu tændt i begge Hjerter, og hastig kom de til Forstaaelse med hinanden.

Med en aaben Bekjendelse traadte Martin frem for mig. Jeg burde have paaskjønnet den; men det gjorde jeg ikke. Inderlig forbittret haanede jeg ham paa det Grusomste. Da forlod han mig for i Vrede at gaa sin egen Vej. Ligesaa bestemt, som jeg vilde have været, betænkte han sig intet Øjeblik paa, hvad han havde at gjøre. Han bortførte Pigen ligefor min Næse.

Hun var ikke til at finde. Men han skjulte sig ikke; med Trods traadte han mig igjen under Øjne. Da sparkede jeg ham ud af Huset, og, som jeg meente, ud af mit Hjerte. Men jeg skuffede mig selv: — ikke ud af mit Hjerte.

Hvad havde han at meddele mig, „som maatte hæve enhver Tvist mellem ham og mig"? Angik denne Meddelelse ham eller hende? — „En højere Magt havde dømt os imellem!" — Det er til at blive vanvittig over, disse Gaader!

Mange Gaader, men kun eet Spørgsmaal. Dette Spørgsmaal brænder mig paa Sjælen og volder mig en ulidelig Marter. Det kunde komme dertil, at jeg for dette Spørgsmaals Skyld vendte tilbage til Jorden, blev en Gjenganger, trods al Modbydelighed. Men vilde jeg faa det besvaret?

VI.

Lad mig skildre Dig Lili. Men jeg forudseer, at jeg ved Skildringen af Barnet Lili ikke ganske vil kunne holde Kvinden Lili ude. Og udtrykkelig maa jeg tilføje, at det er med en langt sildigere Tids Blik, at jeg nu seer Lili for mig. Dengang saae, kjendte jeg hende ikke, uagtet jeg formelig anatomierede hende med mine Øjne. Det var en reen kjødelig Betragtning; Intet er saa blindt som Begjærligheden.

Hun var altsaa Kreolinde. Fine, yndige, skjøndt ikke klassisk regelmæssige Træk, en glindsende sort, silkeblød Haarfylde, Øjne som Stjerner, af saa dybt et Blaa, at Man maatte kalde dem sorte, lange Øjenhaar, hvorunder Blikket paa forunderlig henrivende Maade vidste at tilsløre sig; af Skikkelse let, smidig, af en fuldendt Symmetri, fiin, men rund og fyldig, snarere lille end stor, Fødder og Hænder smaa og sjelden smukke. — Det var i kort Begreb Lilis ydre Menneske. Det Dejligste hos hende var dog hendes Øjne. Hvo kjender ikke Kreolindernes Øjne? Lilis Øjne see

mig endnu lige ind i Sjælen. Aldrig i Evighed vil jeg kunne glemme dette Blik med den fugtige Glands, der halv var Smiil og halv var Taare, dette tungsindige og dog saa forjættelsesrige Blik, der til enhver Tid kunde smelte mit Hjerte.

Man tillægger i Almindelighed Kreolinderne et lidenskabeligt, lunefuldt, egenvilligt Væsen. Intet var fjernere fra Lili end dette. Vistnok, en glødende Natur havde hun; men det var en ligesaa mild som dyb Glød, der ikke trængte til heftige Udbrud, men opløste sig i indre, velgjørende Varme. Hvad Lune var, kjendte hun sletikke. En meget bestemt Villie derimod havde hun med Hensyn til Alt, hvad hun ansaae for Ret, hvad hun meente, at Sandheden eller Kjærligheden fordrede af hende. I alt Andet var hun Føjeligheden selv. Egenkjærlighed var hende ganske fremmed. Hengivelse var hendes Væsens Lov og Trang. Arme Barn, uheldigere kunde hun ikke have truffet det! Hun var falden i med et Menneske, som var lutter Egenkjærlighed og intet Andet.

Hun var ligesom idel Hjerte. I en mere udviklet Alder udtalte Lægerne den Formening om hende, at hun havde en organisk Fejl i Hjertet; nogle sagde, at hendes Hjerte var for stort. Intet var mere troligt end dette. Aldrig har jeg kjendt nogen Sjæl saa følsom, saa let at røre som hendes. Alting gik hos hende op i Ømhed, og Kjærlighed var det Eneste, hun forlangte. Der behøvedes ofte kun et kjærligt Ord, ja

kun et kjærligt Blik, for at bringe hende til at falde mig om Halsen og klynge sig op til mit Bryst. Der hørte saa uendelig lidt til at faa Hjertet til at brænde i hende. Hvad Mennesker prøvede, hvad Mennesker lede, hvorledes det gik dem i Lykke og Ulykke, i Glæde og Sorg, det var hendes Hovedinteresse i Livet. Hun levede og aandede i Medlidenheden.

Det kunde ikke Andet end stundom falde mig ind, at saadan, som hun var, syntes hun ikke skabt til at leve i denne Verden. Det er da ogsaa begribeligt, at hun med et saadant Væsen ofte maatte føle sig tilbagestødt og saaret i Omgangen med sine Jævnlige, føle sig som en Fremmed iblandt dem. Derfor omgikkes hun ogsaa helst med sig selv — og med mig, jeg Elendige!

Hertil kom, at hendes Væsen i mærkeligste Grad var eenfoldigt. Men det var af den Art Eenfoldighed, som er fuld af Aand, ikke Tossens Eenfoldighed, men Geniets. Jeg er overbeviist om, at, selv om hun var bleven gammel og graa, vilde hun indtil det Sidste have beholdt Barnet i sig. Intet var lettere end at indbilde hende Noget, hvorimod ikke hendes opvakte moralske Følelse tog hende i Forvaring. Det faldt hende aldrig ind, at Nogen kunde faa isinde at bedrage hende. Nogle Gange foretog jeg i Letsindighed Prøven, men derefter aldrig mere. Jeg maatte bitterlig fortryde det. Selve Frækheden vilde være gaaet afvejen for denne hellige Uskyldighed. Hun var een af disse udvalgte Naturer, som Man nu og da med Studsen træffer paa i Livet,

ved hvilke Verdens Smuds ikke synes at ville hefte. Jeg fristes til at sige, at hun kunde være gaaet igjennem Syndens og Elendighedens Huler og være forbleven lige uskyldig, reen og skjær. Hun lod sig af Intet forarge; det faldt hende aldrig ind at tro ondt om Nogen. Hun fik aldrig Øjnene op for den store Sandhed, at det er en ond Verden, Menneskene leve i. Synd vidste hun, hvad var; i sit barnlig fromme Væsen havde hun endog den allerdybeste Bevidsthed derom. Men hvad Last var, det fik hun aldrig at vide, medens hun paa flygtig Fod betraadte Jorden.

Jeg vilde gjøre Uret mod mig selv, dersom jeg sagde, at jeg først nu føler dette. Nej, jeg følte det dog allerede dengang, saa fordærvet jeg end var. Men jeg maa atter sukke: — Hvilket Par, hun og jeg! Det var idel Aand imod idel Kjød. Arme, arme Lili!

Kun Lidt fik hun lært heri Verden, naar Man vil regne efter Gjenstandenes Mængde. At Historien maatte blive den udvalgte Gjenstand for hendes Lærelyst, er let at forklare sig. Der er jo Tale om Mennesker, om deres Stræben og Strid, deres Bedrift, Lykke og Lidelse. Det var Menneskene, hun følte for; det var Mennesker, hun søgte i alle sine Bøger. Fandt hun dem ikke, var det kun døde Bogstaver for hende, som piinte hende, ja, truede med at tage Livet af hende. I de mekaniske Færdigheder stod hun derfor tilbage; det viste sig umuligt, tilgavns at lære hende endog blot eet eneste fremmed Sprog. Det var naturligt, at hun i dette

rene Følelsesliv blev tankefuld og drømmende; Forstanden havde kun Lidt at sige hos hende. Vi gjorde os til Pligt at udrive hende deraf, saa meget og saa ofte, som muligt; men det er altid en utaknemlig Gjerning at forsøge Noget imod Naturen. Indesluttet var hun dog ikke; mig i det Mindste betroede hun gjerne Alt, hvad der rørte sig i hende.

Den hellige Historie beholdt dog stedse Fortrinet fremfor al anden. Det var den første Næring, hendes Aand fik. Og det var eet af de dybeste Indtryk, hun modtog: Guds Søn, som elskede de fortabte Mennesker indtil Døden, Døden paa Korset. — Ja, dette Indtryk blev det dybeste af alle; aldrig rørte Noget hende senere som denne Kjærlighed og denne Lidelse. Uophørlig læste hun den samme Historie om igjen; en Engel maa have talt de Taarer, hun fældede derover. Dette første dybe Indtryk blev afgjørende for hele hendes Liv. I alt Andet vistnok ganske uliig Maria Magdalena, lignede hun hende fuldkommen i Eet, i en brændende Kjærlighed til den Korsfæstede.

Senere gjorde Korstogenes Historie Epoke i hendes Liv; hun blev i den Grad betagen deraf, at hun en Tidlang var ganske borte. Den Korsfæstede var hendes første Kjærlighed, Korstogene hendes første Sværmeri. I faa Uger syntes hun at være bleven Aar ældre; saa mægtig havde Ideen grebet hende. Indtrykket fortog sig; men Ideen blev tilbage. Fra denne Tid af var det hellige Land, hvor Guds Søn havde levet og

lidt, Gjenstanden for hendes inderligste, sværmeriske Længsel. Ved et Par Lejligheder kom det udtrykkelig frem; men det maatte hun bitterlig fortryde. Hendes smaa Veninder gave hende Øgenavnet: Korsfarersken. Endog med Laas for Munden kunde de ikke lade hende ifred. Idet de gik forbi hende, lagde de to Fingre overkors; det var en saare udtryksfuld Pantomime. Forløserens Kors var i en vis virkelig Forstand ogsaa blevet hendes Kors. Denne Spot saarede hende dybt, og fra den Tid talte hun aldrig mere om det hellige Land. Men Hjertet omfattede maaskee desto inderligere, hvad Læben ikke længer turde nævne. Jeg siger: maaskee; thi en følgende Tid gav mig Formodning derom; med Vished veed jeg det ikke.

Men er det ikke sandt, at hun ej syntes skabt for denne Verden? For min Verden i det Mindste ikke.

Havde jeg ikke været den Usling, jeg var, maatte jeg blot ved at betragte hende have faaet en Anelse derom. Smuk, reen som en Engel. Men al Formens Skjønhed hos hende var dog Intet imod hendes Væsens Skjønhed. Jeg gik, saalænge jeg levede i Verden, kun efter Skjønheden og efter Nydelsen. Men aldrig har jeg kjendt noget mere henrykkende end dette Barnehjertes fuldkomne Hengivelse, dette Hjertes, hvori der ikke var Draabe af ondt eller ureent Blod, intet Gran af Usandhed, ingen Skygge af Egenkjærlighed. Aldrig har jeg kjendt noget mere Henrivende end denne englelige Ømhed, saa ganske uden Sky og uden Forbehold, som saa

aldeles glemte sig selv og var saa ganske uden Fordring, som ansaae sig selv for saa ringe og fattig, og dog bar sig ad, som om den havde havt tusinde Liv og tusinde Lyksaligheder at bortgive i Kjærligheden.

Saa ung jeg var, stak der dog allerede et godt Stykke af en Vellystning i mig. Uden Følelse for de hellige Magter i hendes Væsen kunde jeg umulig blive; til sine Tider, især senere, da hun ej kunde kaldes Barn længer, var denne Følelse endog meget levende. Men dog, jeg maa bekjende det, var det fra Begyndelse til Ende med vanhellige Blikke, at jeg betragtede hende. Hastig var jeg i mit Hjerte gaaet ind paa min Moders Forslag. Jeg ikke alene vogtede, jeg ligesom rugede over det smukke Barn. Hun var allerede et Rov for min Begjærlighed; jeg beregnede forud, hvad hun engang i Tiden vilde kunne indbringe mig. Hun var ikke vanskelig at vinde; jeg vandt hende ganske og aldeles. Naar jeg vilde, laa hun i mine Arme, rakte mig sin Kind til Kys, lod sin søde lille Haand blive borte i mine. Med ringe Kunst forstod jeg at bringe hendes Ømhed op til Lidenskabs Højde, under Form af Savn og Længsel, og-saa Anger. Men det var mig, ikke hende, der havde Noget at angre.

Saaledes gik det henved et Par Aar; da fandt min Moder det atter nødvendigt at gribe ind. — Dette gaaer ikke; — sagde hun til mig: — Du optager din Lykke forud, og vil forspilde den. Hun vil modnes alt-

for tidlig, skal det saaledes blive ved. I maa for en Tid skilles. Rejs, bliv nogle Aar borte! Jeg skal imidlertid opelske Lili til Glæde og Lykke for Dig. Rejs, min Søn! Du skal engang komme til at takke mig ogsaa for dette. —

Jeg følte, at min Moder havde Ret, at det saaledes var nødvendigt, og jeg betvang mig selv i Fornuftens, eller rettere, i den kjødelige Begjærligheds vel forstaaede Interesse. Det var netop kort iforvejen i Firmaet blevet bestemt, at een af Deeltagerne skulde rejse til Udlandet og der tage Ophold i længere Tid. Om min Onkel, Firmaets Chef, kunde der ikke være Tale; min Fætter, den anden Compagnon, vilde kun nødig; paa min Moders energiske Tilskyndelse erklærede jeg mig villig til at rejse. Og jeg rejste; Man maatte slide den i Graad opløste Lili fra mig. Men jeg tænkte, skjøndt selv inderlig bevæget: — Vi sees igjen, min lille Brud, og da vil jeg have vundet Mere, end Du nu har tabt. —

Mit Ophold i Udlandet varede meget længer, end jeg eller Nogen havde ventet. Endelig kunde jeg da løsrive mig. Under Fraværelsen havde jeg hyppig faaet Breve hjemmefra, ogsaa fra Lili. Forunderlige Breve! De syntes at være blevne til ved en Engels Haand, disse fine, ulegemlige, ligesom svævende Skrifttræk. Og englelige vare i Virkeligheden ogsaa de Forestillinger og Tanker, som de udtrykte. Intet kunde ligge mig fjernere, være mig mere fremmed end Indholdet af disse, om jeg

saa maa sige, ætheriske Meddelelser; men kun saa meget forunderligere var det for mig, og gjorde saa meget dybere Indtryk paa mine Sandser. Det var mig en unævnelig, men rigtignok langtfra hellig Glæde at kunne sige: — Dette uskyldige, hellige Pigevæsen tilhører mig! Det er mig, som engang skal bringe hende til at føle, at ogsaa hun er Kjød og Blod, et Barn af Verden! —

Jeg kom tilbage og saae hende endelig igjen. O Henrykkelse! Min Forventning blev endog overgaaet! Der stod hun for mig, slank og fiin og smægtende, ubeskrivelig yndig, med let rødmende Kind og dybt nedslagne Øjne, det unge Bryst heftig bevæget, lige paa Grændsen af den jomfruelige Alder, endnu ikke femten Aar! Men i samme Nu, jeg udtalte hendes Navn, slog hun de mørke Øjne ivejret, og fæstede paa mig et Blik saa straalende af Glæde og Ømhed, at det gjennembævede mit Inderste. Det var kun eet Blik; men det sagde mig Alt. I næste Nu laa hun i mine Arme.

Skal jeg kalde det en lykkelig Tid, som nu oprandt for mig? I alt Fald var den ogsaa fuld af Pine. Naar jeg saae Lili for mig, var det mig livagtig, som om jeg atter læste hendes Breve; dog var Nydelsen uden Sammenligning større. Men Tilfredsstillelse var der ikke deri; det maatte jeg snart under den daglige Omgang komme til at føle. Hendes Iid var saa himmelvidt forskjellig fra min; det fornam jeg endog, naar jeg henrykt favnede hende som min egen. Det samme Barn som før, kun mere udviklet, hengav hun sig ligesaa

uforbeholdent som nogensinde. Men ved denne Hengivelse beredte hun mig ofte Marter. Thi hvad der for hende var fuld Sandhed og Virkelighed, var for mig kun Forfængelighedens Forfængelighed. Hendes og min Kjærlighed vare to meget forskjellige Ting.

En kort Tid levede vi saaledes sammen; da lagde min Moder sig atter derimellem og foreholdt mig, hvad Fornuften og Anstanden fordrede: — Hun maatte have Ro og Frihed til at udvikle sig; ellers vilde det aldrig gaa godt med et saa fiint og skrøbeligt Væsen. Desuden vilde hun ved en daglig og i den Grad fri Omgang med mig snarest komme til at føle for mig som en Søster, og dermed var jeg dog ikke tjent. Ikke at tale om, hvad der under saadanne Omstændigheder var passende og sømmeligt. Jeg maatte herefter bo og leve for mig selv; vilde jeg dertil gjøre mig lidt kostbar med mine Besøg, var det saa meget desto bedre. Forøvrigt turde jeg gjøre mig saa behagelig og nødvendig for hende, som jeg vilde og kunde. Men det hellige Løfte maatte jeg aflægge, ikke at tale til hende om Kjærlighed førend efter det fyldte syttende Aar. —

Min Moder var uimodstaaelig; jeg aflagde Løftet og flyttede. I det Hele saae jeg min Fordeel og følte mig tilfreds med Forandringen. Lili var tilbage i sin Udvikling, og havde aabenbart ikke havt godt af at leve saaledes under min Aande. Jeg paa min Side fik fra nu af ligesom bedre Syn paa hende og fandt hende dobbelt dejlig. Jeg mærkede ogsaa tydelig, hvorledes

der begyndte at udvikle sig et eget Forhold imellem os. Hun var ikke længer den Lille, og begyndte at undsee sig for mig. Jeg maatte omgaaes hende vaerligere; denne Nødvendighed var en sand Velgjerning ogsaa for mig. Ikke desto mindre, en Prøvetid var det, og det een af de strengeste, uagtet de Saligheder, hvorpaa den var saa riig.

Jeg forhørte mig angaaende Anna. Hendes Fader var for længe siden død; hvad der var blevet af hende selv, vidste Ingen. Udentvivl vidste min Moder det; men det stak mig i Hjertet, og jeg vovede ikke at spørge. Jeg slog det hen, og ved Lilis ubevidste Hjælp faldt det mig ikke vanskeligt.

Snart fik jeg ogsaa andre Bekymringer; Lili begyndte øjensynlig at skrante. Hun befandt sig i en Krisis. Kvinden i hende vilde ikke være Barn længer, og gjorde store Anstrengelser for at udvikle sig. Men Naturen var kun fiin og skrøbelig. For at styrke Naturen under denne Krisis, og tillige for at adsprede mig og hende, blev det besluttet, at vi skulde gjøre en Vinterrejse i Syden. Lili var bleven meget tankefuld, og sank ofte hen i dybe Drømme. Det var naturligt, og aldrig havde hun været yndigere end under disse Forsøg paa at løse sit Livs Gaade. Men i Forbindelse med andre Symptomer var det tillige foruroligende. — Hun maatte ligesaa kraftig som blidt oplives. — Det var den Dom, Stadens første Læger fældede over hende.

Saa rejste vi da, Moder, Lili og jeg, tidlig om Efteraaret. Her begynder den lyse Tid i mit Liv; der er næsten ikke mere Mørke i den, end der er nødvendigt til Skygge. Lilis Tilstand foruroligede mig snart kun i ringe Grad; Lidenskaben voldte mig kun en forbigaaende Pine; der forløb et Tidsrum af henved et Aar, jeg vil ikke sige, uden Plet og Lyde, men uden at jeg havde noget Væsentligt at bebrejde mig. Kort sagt, det var et Elysium. — Men nu er jeg i Helvede!

Hvor lykkelige vare vi ikke med og ved hverandre, vi Tre! Min Moder var naturligviis Elskværdigheden selv; jeg var i det Mindste maneerlig; Lili levede øjensynlig op i denne frie Tilværelse, saa fuld af Afvexling og de reneste Nydelser. Stedse kjækkere hævede hun sit smukke Hoved, stedse friere lod hun sit straalende Blik svæve ud over den skjønne Verden; baade legemlig og aandelig udviklede hun sig i en ubeskrivelig Skjønheds Fylde. Hun havde faaet den Vane, nu og da at tage sig til Hjertet; derpaa agtede Ingen; det var kun en ny Ynde hos hende. Et halvt Aar virkede en forbausende Forandring. Kvinden var traadt frem af hende i sin første og fagreste Ungdomsglands, saa frisk og fiin og skjær som en Rose, der nys har udfoldet sig i Morgenduggen. Og samtidig fuldendtes den begyndte Forandring i hendes Forhold til mig. Lige øm og hengiven, holdt hun sig dog i ubevidst Selvfølelse tilbage. Hun var ikke længer den Lille, som kun levede i sine Omgivelser; hun havde fundet et Liv i sig selv,

uudgrundelig rigt og skjønt. Vi omgikkes fra nu af paa mere lige Vilkaar. Jeg siger: lige Vilkaar; — nej, det vare de dog ingenlunde. Hun var mig langt overlegen baade i Aandens og Hjertets Gaver. I kort Tid vandt hun en forunderlig Indflydelse, en uforklarlig Magt over mig. Jeg hengav mig med Glæde derunder; det var en ny Vellyst, ædlere og bedre end nogen anden, jeg hidtil havde kjendt. Hun hævede mig over mig selv, uden at jeg vidste, hvorledes; nye Følelser, nye Interesser og Idrætter kom i Mængde frem hos mig; stedse tydeligere gik det op for mig, at der var Noget i Verden, som var højere og bedre end Egenkjærligheden og den sandselige Nydelse. Fra Dag til Dag blev mit Væsen i Omgangen med hende luttret og forædlet. Jeg var paa Veje til at blive et godt og fromt og elskeligt Menneske, eller, lad mig kort og godt kun sige: et Menneske.

Hendes Blik havde vide aabnet sig for Verdens Dejlighed, en ganske anden Dejlighed, end jeg hidtil havde kjendt, og jeg kom efterhaanden til at see med hendes Ojne. Men uafladelig hævede hendes Blik og Iid sig over Verden; den formaaede dog ikke at fængsle hende. Intet Under, det var jo, som om hun saae Himlen aaben over sig. Og, kan Du tro det, mig tog hun med sig, saa tung i Kjødet jeg end var! Hvilken Kraft og Magt hos et saa fiint og svagt Væsen! Men det kostede hende ingen Anstrengelse. Hun rev mig med sig; jeg glemte Alt over hende. Jeg lyttede

til Røsten fra hendes Læber som til en Profetindes Røst, der forjættede mig Velsignelsens Fylde, og blev med hende borte fra Verden. En ganske ny Verden, en Aandens Verden aabnede sig for mit studsende Blik; endog det evige Liv, Fuldendelsen af Alt, begyndte at gaa op for mig. Hvor mange opløftende, salige Timer mindes jeg ikke fra hiin Tid! — Min Gud, hvilken Tid, hvilke Erindringer, — og hvilken Pine!

Jeg begyndte inderlig at blues over mig selv, naar jeg tænkte mig tilbage. Denne Kjærlighed, som jeg saa længe havde følt for Lili, — Kjærlighed var det, men hvilken Kjærlighed! — hun vilde være bleven forfærdet, hvis hun havde kjendt den. Men hun lærte den aldrig at kjende. Vistnok gaves der endnu Øjeblikke, da den gamle glubende Natur igjen gjorde sig gjældende i mig; svimlende af Lidenskab var jeg nærved at tabe Herredømmet over mig selv. Jeg rev hende til mit Bryst og knugede hende med flammende Ild i mine Arme. Eller jeg kastede mig ned for hende, favnede hendes Knæ, kyssede hendes Fødder, under brændende Taarer. Hun blev dødelig forskrækket over denne min Heftighed, og hun greb sig til Hjertet, som om Aanden skulde forgaa hende. Men hun forstod mig ikke; Meningen af alt dette laa altfor langt borte fra hendes kydske Tanke. Hun følte i sin Uskyldighed kun den inderligste Medynk med mig, og tænkte kun paa at berolige mig. Hun gav mig de kjærligste Navne, hvoriblandt dog intet, som kunde opflamme Sandserne; hun

lod sine Taarer flyde sammen med mine, to meget ulige Strømme, den ene smudsig og muddret, den anden reen og klar som Krystal. Og det lykkedes hende altid, ved en vis Uskyldighedens Kraft, igjen at bringe mig til mig selv. I det yderste Øjeblik greb jeg mig sammen i det hellige Løfte, jeg havde aflagt til min Moder. Det kostede ofte en uhyre Overvindelse; men jeg fandt Styrke i den Forestilling, at snart, snart var Fristen udrunden. Og naar Paroxysmen var overstaaet, kom der atter blide, usigelig lykkelige Dage. Ved denne sidste Bekjendelse er vort Forhold paa det Udtrykkeligste forklaret: Der var et vildt Dyr i mig, men hun, hun havde tæmmet det.

Det var atter Foraar; vi tænkte paa at vende hjem. Lili havde nogle Gange lidt under et temmelig alvorligt Tilfælde; Landets Læger, i det Mindste halve Charletaner, kaldte det Hjerteklemsel. Vi befandt os dengang paa de joniske Øer. Men vi lode os ikke i nogen synderlig Grad forurolige deraf. Lili havde jo i den sidste Tid udfoldet sig saa kraftig og smukt, og stod i Ungdommens fejreste Fylde. Vi vare altfor lykkelige ved hende, og i vor Lykke altfor trygge. Men en vis, besynderlig Uro kom der over Lili, da vi begyndte at tale om Hjemrejsen. Jeg trængte ind paa hende, og til min Overraskelse kom det for Dagen, at ogsaa Lilis Hjerte havde sin utilfredstillede Længsel; og den var sandsynligviis gammel, endnu ældre end min. Forstaaer sig af sig selv, at den ogsaa var af en fra min

ganske forskjellig Art. Pludselig var hiin Barndoms-nykke, betræffende det hellige Land, vendt tilbage. Eller havde den aldrig forladt hende, var den bleven til et stille, skjult Sværmeri? Det er det Rimeligste. Hun bad, hun besvor mig, ikke at vende om, førend jeg havde ladet hende see det hellige Land, om end nok saa kort og flygtig. Det var hende, som om hun uden dette aldrig vilde finde Fred. Men kom hun did, ved min Hjælp, vilde hun evig velsigne mig.

Jeg ansaae det kun for en sværmerisk Grille; men jeg kunde ikke Andet end beundre den Trofasthed, hvor-med hun havde bevaret den lige fra sin Barndom. Jeg ikke alene beundrede, men følte mig rørt derover, og besluttede at anvende hele min Indflydelse til Gunst for hendes Ønske. Havde hun end bedet mig om en langt urimeligere Ting, jeg havde ikke kunnet modstaa hendes Bønner. Naar hun bad saa inderlig, var det mig, som om jeg holdt hendes Liv i mine Hænder.

Jeg talte med min Moder; modstræbende gav hun sit Samtykke, og denne sidste Udflugt blev besluttet. Den vilde, meente vi, kun medtage nogle faa Uger. Saa rejste vi da. Det Blik, hvormed hun takkede mig, dette søde, englelige, kjærlighedsfulde Blik brænder end-nu i mit Hjerte, og vil brænde indtil Dommedag. En himmelsk Fred udbredte sig fra denne Stund over hen-des Væsen. Hun var bleven mere stille; men hun var fuldkommen lykkelig.

Kun faa Ord endnu, og min Fortælling er sluttet.

Hvorfor skulde jeg martre mig selv med en lang Forklaring? Min Kval er stor nok endda heri Helvede.

Vi betraadte den hellige Kyst. Som en Prindsesse lod jeg Lili betræde den; jeg var kun hendes første Tjener. Men hun havde aabenbart ikke Prindsessen i Tanker, men kun den ydmyge Pilgrim. I nogle Uger valfartede vi langsomt omkring fra Sted til Sted. Lili var lidende, mere end vi anede; men hun havde ingen Ro paa sig. Det var et farligt, allerede vidt udviklet Hjerteonde, hvoraf hun leed; vi havde ligesom været slagne med Blindhed. Jeg siger: vi; der er dog Grund til at tvivle for min skarpsynede Moders Vedkommende. Et ulykkeligt Sammentræf af Omstændigheder bevirkede, at det brød frem paa en ligesaa frygtelig som pludselig Maade. I et Kloster i Bethlehem, hvor vi maatte trygle os ind, udaandede hun sit Liv, nogle faa Dage, førend hun skulde fylde sit syttende Aar. Hun døde med en Helgenindes lyksalige Smiil paa Læberne; hun havde jo naaet sit Livs Maal. Hendes jordiske Tilværelse havde kun været en Valfart til det hellige Land.

Døden havde i hende mistet al sin Gru. Ligesom forklaret laa hun der, bleg, men dejlig i en højere Forstand end den jordiske, med Hænderne foldede over det fromme jomfruelige Bryst, hvori Verden aldrig havde fundet Bolig.

Du vil neppe kunne tro mig, naar jeg siger, at hun selv i sine sidste Timer, da jeg saae det visse Tab

af hende for mig, hævede mig med sig højt op over Forkrænkeligheden. Jeg følte mig saa trøstig, som om den jordiske Tilværelse var for Intet at regne, som om jeg snart vilde være samlet med hende paa et bedre Sted, hvor der ej gaves Sorg eller Graad eller Pine, ej heller nogen Død eller Skilsmisse mere.

O, hvilken Indbildning!

Hendes sidste Ord — saa sagte løde de, saa aandeagtig, som om de kom til mig fra en anden Verden — hendes sidste Ord vare Tak og Velsignelse:

— Tak, Otto! Jeg er lykkelig! — Gud velsigne Dig! — —

Jeg var af Smerte nærved at miste Besindelsen. Men i mit Inderste havde jeg en Følelse, som om ogsaa jeg om Lidt vilde have forvundet alle Smerter. I et helligt Kys opfangede jeg hendes sidste Aandedrag.

Men neppe var hun bleven kold, førend jeg paa frygtelig Maade kom til mig selv igjen; det gamle brutale Menneske brød fortvivlende frem i mig. Det havde kun een Tanke, hvad det i hende havde tabt, hvilken Skat af Dejlighed og Ynde, — hvilket Maal af Nydelse. Og saa nær havde jeg været min Lykke! Kun nogle faa Dage, og hun havde været min. Jeg rasede som et vildt Dyr, hvilket Man har frarevet dets Bytte. Hun var undsluppen mig, hun, hun! Det var Frugten af saa mange Aars Selvfornægtelse, saa mange Offre, saa megen Skaansel! I hende havde jeg samlet Alt, Aar for Aar, og i et Øjeblik mistet Alt! — —

Og dog, var det ikke godt, skulde jeg ikke glæde mig over, at hun undslap en saa sørgelig Bestemmelse som den, der havde ventet hende i mine Arme? O Lili, Lili! — Nu troer jeg, at jeg kunde glæde mig derover, — hvis jeg ikke var i Helvede!

Min Moder sørgede ogsaa, men tabte ikke Fatningen; det var mest for min Skyld, hun var bedrøvet. Vi rejste tilbage, efter at have begravet Lili i den hellige Jord. Hun hviler under en Sykomore, ikke langt fra det Sted, hvor Frelseren blev født til Verden.

Vi vendte tilbage. Det var ved Tilbagekomsten fra denne Rejse, at jeg fandt og optog Drengen Martin, ulykkelig Ihukommelse.

Saa blev jeg det Menneske, jeg skulde blive. Jeg hengav mig ganske i Verden; jeg levede kun i mine Sandser. Jeg elskede kun mig selv, maaskee med Undtagelse af min Moder og min Plejesøn. Jeg siger maaskee; thi svare for, at jeg ret egentlig elskede dem, det tør jeg ikke. Jeg lod mig kalde en Christen; men jeg var det ikke. Vistnok fandtes jeg ikke blandt dem, der haanede det Hellige; men, efterat Lili var død, gaves der i Virkeligheden intet Helligt for mig mere. Det skulde da have været mine Barndomserindringer. Nu og da prøvede Barnet fra fordums Dage paa at komme frem i mig; men jeg var bange derfor, og undertrykte det hvergang hastig. Forøvrigt billigede jeg lethen, hvad Man kaldte Christendom, med det Forbehold, at tro saa

lidet eller saa meget deraf, som jeg vilde. Og min Tro blev Mindre end Lidet.

Min Moder ældedes; men Aarene syntes ingen Magt at skulle faa over hende. Hun vedblev at være smuk, hun vedblev at være den fuldendte Dame, almindelig beundret. Altid havde hun været from; nu blev hun hellig, og lagde an paa at gjøre mig hellig. Men saa vidt strakte hendes Magt sig dog ikke. Hun bragte det aldrig videre med mig, end at jeg for hendes Skyld iagttog christelig Skik og Sædvane. For min egen Skyld iagttog jeg Anstanden under alle Udskejelser.

Og hermed er jeg færdig. Det faldt haardt nok at komme til Ende med disse Bekjendelser. Ikke maa Du tro, at jeg har havt nogen egentlig Tilfredsstillelse deraf. Men imidlertid, jeg har dog ligesom en Følelse af, at det lettede. Og det er allerede Meget.

VII.

Lyset tager langsomt til, jo længer fra Mørket, desto langsommere. Den højeste Styrke, det naaer, er dog kun en klar Dæmring; saa er Paradiisglandsen forhaanden. Men endnu skal denne være langt borte. Tiden gaaer, som den kan, under Sorg og Savn og Kval. Du maa ikke tro, at, fordi jeg formaaer at adsprede Dig, jeg ogsaa er istand til at adsprede mig selv. Ak, det er et Skin, som alt Andet heri Helvede! Tiden gaaer, javist gaaer den; men det giver ingen Lise. I Verden var det dog altid en Trøst, at Tiden vilde faa Ende. Men her — det er det Forfærdelige — her faaer den aldrig Ende!

Iblandt de Smaating, jeg i Verden satte extra Priis paa, var ogsaa den, som eenlig Herre at skaffe mig Adgang til de mindre Damesammenkomster, som Man kaldte Kaffe- og Theeselskaber. Sladderen, som der gik for sig i hele sin Frihed og Fylde, havde noget ualmindelig tiltrækkende for mig. Det forstaaer sig, at

jeg ved slige Lejligheder gjorde mig saa uskyldig, som jeg formaaede, for ikke at fordærve Spillet for mig selv og Andre.

Denne Interesse har jeg beholdt, og gaaer endnu stadig efter den. At det her er en piinlig Interesse, følger af sig selv; i Helvede er jo Alt forbundet med Pine. Ogsaa her florere Thee- og Kaffeselskaberne, inclusive Sladderen. Naar Man i Verden vilde betegne noget rigtig tyndt og slapt, kaldte Man det Theevand. Men det tyndeste Theevand i Verden er dog altid en stærk Drik mod den Thee og Kaffe, Man ved disse Selskaber faaer iskjænket. Men Sladderen har Intet tabt ved at gjøre den store Overfart; tværtimod, alle Tungebaand, selv de strammeste, ere her blevne løste. Som Man betegnende siger i Verden: Æxet er ganske opgivet. Der er Intet saa ondt, saa skammeligt, saa hemmeligt, at det jo bliver draget frem blandt disse Sladdersøstre, naar de ret ere komne i Hede. De vise sig ligesom inspirerede; den Ene overbyder den Anden i giftigt Opspind og Skandale. Men herved er der den store kritiske Mærkelighed, at, naar den gode Dame er kommen allerbedst igang med at bagtale Andre, slaaer det pludselig om for hende, og hun begynder uvilkaarlig at tale ondt om sig selv. Forgjæves strider hun imod; hun er nødtvungen til at røbe sit eget Livs Hemmeligheder, endog de skjulteste og skjændigste. Med inderlig Skadefryd gotte da de kjære Søstre sig over hende; de blinke til hverandre, bide sig i Læberne, ere af Glæde nærved

at gaa fra Samlingen. Men kun til et vist Punkt holder denne Glæde ud, indtil nemlig Turen kommer til dem at fortælle; de give da, meget imod deres Villie, Vedkommende den bedst mulige Revanche.

Jeg kommer ligefra et saadant Kaffeselskab, og føler mig oplagt til at anføre et Par karakteristiske Exempler.

Hun havde meget smukke Træk, den Dame, som havde Ordet, skjøndt hun ikke var ganske ung længer. En mindre fiin Sands vilde udentvivl have kaldt hende en Skjønhed. Livserfaringen kan give et meget smukt Udtryk baade hos Mænd og Kvinder; men hos Mange, navnlig Kvinder, efterlader den kun et vist Udtryk af Frækhed, som ingenlunde er smukt. Dette Udtryk havde Fortællerinden.

— Igrunden, kjære Veninder, — tog hun med en affekteret Skjønhedsmine tilorde: — burde Man sletikke tale om sin Næste. Saavidt jeg veed, gives der endog et Bud, som ligefrem forbyder det. Men, siden I spørge mig om dette underlige Par, som nys gik forbi, ikke uligt en Buldog parret med en Hejre, saa vil jeg i Korthed fortælle, hvad jeg veed om det. Manden var een af de lidenskabeligste, for ikke at sige største L'hombrespillere i Verden. Endog paa Dødslejet maatte han have sit Parti. Han døde midt i en L'hombre. — Pas! — sagde han, og drog sit sidste Suk. Om Bêterne bleve opgjorte, veed jeg ikke. Men det veed jeg, at hans efterladte Hustru i den Grad var ømt bevæget i sin Smerte,

at hun gav sin Stuepige en dygtig En paa Øret, fordi hun ikke gik hende stille nok. Onde Tunger vilde rigtignok sige, det skete af Frygt for, at den kjære Mand igjen skulde vaagne. Men derfor var der ialtfald ingen Fare; Manden var og blev død, og blev begraven. Paa hans Gravsteen blev der sat denne simple, men udtryksfulde Indskrift:

J. J. P...
KORT VAR HANS LIV.

Jeg har endnu hans Begravelsesdag i levende Erindring. Vi opholdt os paa vort Landsted, et Par Miil fra Staden. — Lille Antonius, — sagde jeg Aftenen iforvejen til min Mand: — Du bliver dog vist nødt til at følge stakkels P... til Jorden. — Brummende indrømmede han, at han vist blev nødt dertil. Saa var det altsaa bestemt, at han næste Morgen skulde tage ind til Staden, og det gjorde han. Men nu vidste jeg bestemt, at, naar min Mand tog ind til Byen, kom han aldrig igjen før næste Morgen. Det var en lille Udskejelse, hvori hans Klub var Skyld, og som jeg aldrig tog ham ilde op. Mændene ere nu engang ikke som de skulde være. Nuvel, den kjære Mand maatte ved denne Lejlighed tage et lille Brev med for mig, og hellig forpligte sig til at aflevere det strax efter Ankomsten. Jeg havde nemlig en Ven, som ikke var min Mands Ven. Det var den allerførste af det Slags. Min kjødelige Fætter var det; men min Mand kunde ikke lide, at han besøgte os. Det var en stor, meget

stor Fejl af ham. Fætteren fik Lyst, og jeg fik Lyst, og saa kunde Intet hindre os i at møde hinanden, saa ofte der gaves Lejlighed. Om det just hører til en Fætters Pligter, veed jeg ikke saa nøje; men han havde paataget sig at lære mig den Kunst: at elske. Saa forsømt var jeg, at jeg endnu i mit nittende Aar ikke engang ret vidste, hvad Kjærlighed var. Min Mand havde ikke været istand til at lære mig det; dertil var han for gammel og for klodset. Med min Fætter var det en anden Sag. Men iøvrigt, jeg siger: paa Ære, var vort Forhold det uskyldigste af Verden; vi vare endnu ikke komne synderlig ud over Begyndelsesgrundene.

Min Mand rejste altsaa med Brevet, til Veninden, som i Virkeligheden var en Ven. Mig syntes, det var saa pikant, at netop han var Overbringer af Brevet. Nok er det, min Mand tilbragte sin Aften i Klubben, og jeg — jeg var heller ikke ene.

Næste Morgen kom min Mand tilbage og fandt Huset paa den sædvanlige Ende. — Er der Ingenting passeret herhjemme? — spurgte han ifølge gammel Vane.

Jeg kunde neppe bare mig for at lee, da jeg svarede: — Nej, lille Mand; der har den hele Dag ikke været et Menneske. —

Helvede er naturligviis fuldt af Skjøger, baade med og uden Skjøgenavn. De første sværme om i Udkanterne af de koloniserede Steder og drive der deres gamle vante Væsen. De sidste derimod indtage deres

Plads i Samfundet for at underholde Skandalen, en Ting af yderste Vigtighed i Helvede. Jeg mener, ikke alene ved at give deres gamle Skandalhistorier tilbedste, saaledes som nylig er viist, men ved uophørlig at foranledige nye Skandaler, af den forskjelligste, mere eller mindre opsigtvækkende Art. Hvo mindes ikke Historien om Mars og Venus i Vulkans Net? Den Historie foregaaer her, saa at sige, hver eneste Dag. Men Skammen, som disse Kvinder ikke agtede i Verden, den er nu bleven deres uafladelige Pine. Thi Ærbarhed og Respektabilitet ere nu blevne Formaalet for alle deres frugtesløse Bestræbelser. Frugtesløse; thi de ere et værgeløst Bytte for Prostitutionen under dens talløse, ubestemmelige Skikkelser.

Jeg har ikke isinde at moralisere — i Helvede vilde det kun passe overmaade slet —; men jeg kan dog ikke Andet end gjøre Dig opmærksom paa den væsentlige Forskjel, der er imellem disse to Slags Skjøger. Den falder ingenlunde ud til Fordeel for dem, der i Verden undgik Skjøgenavnet og den dertil knyttede Vanære. Hine Andre gjorde for det Meste Nøden og Elendigheden til det, de vare; de bleve Offre for en haard og grusom Nødvendighed. Disse derimod fulgte kun deres Lyst, en mere eller mindre skjændig Lyst. I deres Kaar var der i Almindelighed Intet, som drev dem i Retning af Fornedrelse og Fald; tværtimod opfordrede Alt dem til at holde sig selv i Ære. Det er ogsaa den naturlige Grund til, at Skjøgerne uden Navn

heri Helvede uden Sammenligning ere under værre Kaar end hine Andre. For deres Vedkommende bliver det nemlig ikke ved en Prostitution i Mørket; den ligger overalt klart for Dagen.

Ovenstaaende Fortælling gjorde stor Lykke i Kaffeselskabet; der blev hvisket og tisket med spidse Tunger, og den onde Glæde lyste ud af Alles Øjne. Men selve Fortællerinden følte sig saare ilde tilpas; saasnart hun var tilende med sin Historie, blev hun sig fuldt bevidst, at hun havde givet sig selv til Priis. Hun var nærved at forgaa af Blusel og Arrighed.

For dog at sige Noget og udfylde den opstaaede uhyggelige Pause, spurgte hun sin Naboerske: — Har De været i Napoli, min Bedste? Kjender De Fyrstinde Z....? —

— Jo, jeg har den Ære; — lød det snerpede Svar: — jeg tør antage, at jeg kjender hende bedre end de Fleste. Da jeg i Aarene 18.. med min Mand opholdt mig i Napoli, var der ingen bedre Bolig at faa end Hovedetagen i Palazzo Z..... Disse italienske Fyrstefamilier ere nemlig for største Delen komne saaledes tilbage, at de ikke engang have Raad til at bebo de dem af deres Forfædre efterladte Paladser. Fyrsten boede ovenpaa, og boede paa en vis Maade tilleje hos os. Under disse Omstændigheder havde jeg den allerbedste Lejlighed til at blive indviet i den højfyrstelige Families Økonomi og Levemaade. Hvilken forgyldt Elendighed! I det Ydre var Anstanden bevaret saa godt, som muligt.

Værelserne, at sige de, Man fik at see, bare, ligesom det gammeldags Møblement, endnu Spor af fordums Glands; Man havde imidlertid hist og her været nødt til at flikke paa Herligheden, og det gjorde en meget uheldig Virkning. Forværelset og Vestibulen vare fulde af Lakajer, som foruden Livreet, de havde paa, intetsomhelst Godt nøde af Herskabet, hverken Kost eller Løn. De levede udelukkende af, hvad de kunde afpresse de Fremmede, som besøgte Fyrsten, i buono mano, det betyder: Drikkepenge. I Gaarden fandtes en med det fyrstelige Vaaben og Forgyldning og Kvaster prangende Ekvipage med et Par gamle Blodsheste, som endnu knejsede nok saa stolt. Man kjørte aldrig ud uden at have to eller tre af de livreeklædte Dagdrivere hængende bagpaa Vognen.

Det var det Ydre. Men nu det Indre, mine kjære Veninder, en mere indskrænket Huusholdning, en mere lurvet Levemaade kan ikke tænkes. Til det egentlige Huusliv havde kun to fortrolige Tyender Adgang, en gammel Tjener og en gammel Kammerjomfru, begge især deleshed helligede Fyrstindens Tjeneste. Det skulde være en Hemmelighed for Alverden, men blev det ikke for mig. Den gamle Tjener var Huushovmester i et ganske tomt Huus; den gamle Kammerjomfru var Kokkepige i et Huus, hvori der ikke gaves Andet at koge end Kaffe og Chokolade. Naar Maaltidets Time var forhaanden, bleve Dørene lukkede. Den betroede Tjener listede sig ad Bagtrappen ud i Byen, og kom snart igjen

tilbage, efterfulgt af en Opvarter fra det nærmeste Trattori, som i en Dækkekurv bragte en tarvelig Anretning af Spiser. Nogle Foglietter Landviin og nogle Frugter fuldstændiggjorde Familiemaaltidet, som blev indtaget uden mange Ceremonier. At spise og drikke blev i dette Huus ikke anseet for en Nydelse, men for et Slags nødvendigt Onde. Dørene bleve derpaa atter aabnede; Familien blev igjen synlig, enten hjemme eller i Theatret. Var det een af de dertil bestemte Aftener, tog Man imod Fremmede. Fyrstinden og hendes Datter prunkede paany i een af de to Dragter, hvoraf deres Garderobe bestod. Disse Selskaber vare kun lidet kostbare, da der kun blev opvartet med Iis og Limonade. Konversationen, som var Hovedsagen, bragte Gjæsterne med sig.

Fyrsten beklædte nok eet eller andet ærefuldt, men slet lønnet Statsembede, og var en Mand af Indflydelse. Man sagde forviist om ham, at han lod sig bestikke igjennem sin Kammertjener, og endikke foragtede mindre Summer. Kammertjeneren tog imod Pengene, og deelte med sin Herre efter et bestemt vedtaget Forhold. Det var naturligviis en meget ulige Deling, Løvens og Shakalens. — — — —

Her skulde Fortællerinden have hørt op — hun følte det selv —; men hun kunde ikke. Veninderne vexlede Blikke og hemmelige Tegn. Efter et Øjebliks Ubestemthed vedblev den interessante Dame ifølge uimodstaaelig Drift:

— At det virkelig forholdt sig saaledes, skulde jeg snart ved egen Erfaring blive overbeviist om.

En Dag gik jeg med min Gemal igjennem nogle Smaagader og kom forbi et Fængsel. Jeg var saa uheldig at komme til at see ivejret; bag Gitteret viste sig flere skrækkelige Skikkelser, som deels paa skamløs Maade gjorde sig lystig over de Forbigaaende, deels ynkelig tiggede om Almisse. Det var et modbydeligt Syn; men det skulde blive mig mere end modbydeligt. Blandt disse Elendige var der een, som jeg kjendte, og som kjendte mig; det var tydeligt af det frække, hoverende Blik, hvormed han mødte mit. Jeg foer sammen, som truffen i Hjertet; Benene nægtede mig deres Tjeneste. Det var kun med Anstrengelse, at min Gemal fik mig slæbt forbi det forfærdelige Sted.

Allerede den følgende Dag blev der mig hemmelig tilstillet en smudsig Lap Papiir med følgende Ord:

— Jeg er fængslet paa Mistanke om Røveri. — Carcere delle grotte. — Frels mig; ellers er Du fortabt! —

Der behøvedes ingen Underskrift. Jeg vidste, at det var Francesco Patelli, Koureren fra fordums Dage. Jeg havde antaget ham for død eller langt, langt borte.

Ti Aar iforvejen havde jeg første Gang været i Napoli, ikke som en fornem og riig Gentlemans Gemalinde, men som Kammerpige hos denne Gentlemans aristokratiske Moder. Fransk Kammerpige af den udvalgte Art har imidlertid Noget at sige. Jeg var som

Kammerpige Guld værd, og som Skjønhed gjorde jeg alle Ladies tilskamme.

Fader og Søn lagde begge an paa mig. Penge og kostbare Foræringer ligesom regnede ned i mit Skjød. Dog, jeg var for klog til at lade mig fange. Men det morede mig kostelig at ophidse deres Lidenskab. Forholdet hørte til de allerinteressanteste. Fader og Søn som Medbejlere, med Hjertet fuldt af Skinsyge overbydende hinanden i enhver Forstand. Den Gamle var nærved at blive tosset af Elskov, den Unge var ikke langtfra at blive rasende; med dem begge kunde jeg gjøre Alt, hvad jeg vilde.

Men hvad skulde jeg gjøre med dem? Dette Spil maatte have en Ende. Den Gamle kunde jeg ikke bruge til Noget; den Unge, det var et Spørgsmaal. Jeg kunde let faa ham til at bortføre og ægte mig. Men den Gamle havde det i sin Magt at gjøre Sønnen saa godt som arveløs. Skulde der komme Noget ud af Tingen, maatte dette forebygges. Jeg gjorde derom fornøden Aftale med Familiens Koureer, bemeldte Francesco Patelli, hvem jeg allerede for længe siden havde læst Skurken ud af Øjnene.

Jeg lod mig bortføre. Papa og Koureren satte efter os. Men det hedder medrette: festina lente! Ved et uforudseeligt Tilfælde kom den gamle Herre paa denne halsbrækkende Rejse afdage. Paa Koureren faldt der blot en Skygge af Mistanke, som ikke havde videre Følger. Da han kort efter paa betegnet Sted traf

sammen med mig for at modtage Løn for god Tjeneste, var jeg den unge Herres Gemalinde og Medarving til den hele Herlighed.

Men nu — . .! Det var forfærdelige Ord: — Frels mig; ellers er Du fortabt! — Der maatte Noget voves, og det hastig.

Jeg udbad mig en Samtale med Fyrsten. Den galante Mand lod ikke vente paa sig. I dristig Forudsætning af, at Rygtet talte Sandhed, gik jeg, naturligviis med al mulig Fiinhed og Forsigtighed, lige til Sagen, og bad ham om at virke til, at et stakkels Menneske, som tidligere havde staaet i Familiens Tjeneste, Francesco Patelli, blev løsladt af det Fangenskab, hvori han sukkede paa en ganske løs Mistanke om Landevejsrøveri. Fyrsten vilde derved faa en ny, om end kun ganske simpel Lejlighed til at vise, at Menneskeligheden i ham besad een af sine ædleste Forkæmpere.

Fyrsten var lutter Smiil og Komplimenter. Var han een af Menneskelighedens Forkæmpere, — saaledes yttrede han sig: — viste det sig nu, at jeg var en anden. Han lovede mig at tage Sagen under Overvejelse. Men, da han havde saa meget at huske paa, vilde jeg gjøre bedst i at tale med hans Kammertjener, forat denne kunde erindre ham derom.

Det gjorde jeg da naturligviis. Og for at styrke Kammertjenerens Hukommelse, trykkede jeg ham et Par tunge Guldruller i Haanden. Han forsikkrede smidskende, at hans Hukommelse var saa tro som Guld, og at

Fyrsten, den bedste Herre af Verden, saa godt som levede af at tjene sine gode Venner.

Et Par Dage senere havde Fyrsten den Fornøjelse at kunne meddele mig, at den stakkels Francesco Patelli var løsladt af Fængslet.

Men jeg havde for bestandig faaet Nok af Napoli. —

Hermed endte Historien. Er det ikke sandt, hvad jeg sagde, at der kommer underlige Ting for Dagen heri Helvede? — Det Samme tænkte Man i Kaffeselskabet. Det var længe siden, Man havde tilbragt saa behagelige Timer med hverandre.

Erindringerne strømme uafladelig ind paa mig. Hvad der gjennem hele mit Liv aldrig randt mig ihu, efterat det var skeet, staaer pludselig her lyslevende for mig, i saa friske Træk, som om jeg kun havde sovet en Nat derpaa. I mine Barndomserindringer spiller Tante Betty en Hovedrolle. Naar jeg kommer til at tænke paa, hvor meget hun var for mig, medens jeg var lille, er det livagtig, som om Taarer skulde komme mig i Ojnene. Men de komme naturligviis ikke. Dog var det ikke mig, som isærdeleshed nød Frugten af hendes Selvfornægtelse. Det var min Fader, og for hans Skyld min Moder. Og den udstrakte sig til Alle, til Enhver af dem, hun levede sammen med. Hun gjorde sig efter Omstændighederne til Alles Tjenerinde, endog de Ringestes. Hun sad mangen Gang oppe om Natten, forat de stakkels Tjenestepiger kunde gaa tilsengs; det

var ogsaa hende, som vækkede dem om Morgenen, forat de kunde nyde den søde Søvn saa længe, som muligt. Hun piinte sig de lange Vinteraftener med at indøve deres klodsede Fingre i allehaande nette og nyttige Haandarbejder; hun holdt Mønstring over deres Garderober, skar til for dem, gav dem Vink og Anviisninger, forat de maatte komme til at see ordentlige og pæne ud, de stakkels fattige Piger. Det var ikke langtfra, at hun havde indladt sig paa at lære Kudsken at skrive. Der lagde min Fader sig imellem, og een af Kontoristerne overtog dette Hverv.

Skjøndt hun var en Stakkel af Helbred, troede hun sig istand til at udholde enhver Anstrengelse, bære enhver Byrde. Det Eneste, der kunde gjøre hende vred, var, naar Man vilde have, at hun skulde tage noget Hensyn til sig selv. Det forekom hende at være det Urimeligste af Verden. — Jeg ...! — sagde hun med en Mine, som om hun kastede sig selv hen i den fjerneste Krog: — Skulde jeg ......! — Alt var godt nok til hende. Og hun havde en ganske forunderlig Magt i Kjærligheden til at beherske sig selv. Naar min Moder havde krænket hende, og hun i Eenrum havde grædt sine modige Taarer, traadte hun kort efter frem for hende med det samme milde Ansigt som altid, uden Spor af Sorg og Ærgrelse. Naar hun var allermest lidende og nedtrykt, og hun kom ind til min Fader, havde hun dog for det Meste et snurrigt Indfald paa Læberne, een eller anden frisk Spøg, hvormed hun kunde udrive ham

af hans sørgmodige Betragtninger. Vistnok blev hun heri understøttet af sit sangvinske Temperament. Men det var Mere end en Naturkraft, som herved lagde sig for Dagen; det var Aanden, som var stærk i hende. Kjærligheden var ligesom blevet et Instinkt hos hende. Saa sær og holdningsløs hun var, saa underlige hendes Indfald kunde være, og hendes Veje besynderlige, Kjærligheden gjorde dog stedse, at hun traf det Rette. Christelig frommere Menneske kunde ikke gives, end hun var. Men hendes Opdragelse havde i høj Grad været forsømt; hun vidste kun Lidet. Man kunde have spurgt hende om de simpleste Ting, hendes Tro og hendes Haab angaaende, hun vilde rimeligviis have røbet den allerstørste Uvidenhed. Men ikke desto mindre var hun vist en Christen som Faa. Manglerne vare store; det brøstede paa alle Led. Men Kjærligheden fyldte overalt ud, og bragte Alting i Orden.

Hun havde efter eget Valg sit Værelse nedenunder, beliggende mellem min Faders Lejlighed og Huusholdningslokalet. Hun sagde selv, at det var det eneste Værelse i hele Huset, hun kunde bruge. At hun maatte holde Øje med Kjøkkenet, det var indlysende. Men ligesaa nødvendigt forekom det hende, at holde Øje med min Fader. Hun var ikke langtfra at indbilde sig, at han nødvendigviis maatte komme Noget til, naar han udenfor Kontoret slap hende afsigte, blot vovede at gaa nogle Skridt paa egen Haand. Det var een af de Ind=

bildninger, hvori Ømheden finder saa sær og dyb Tilfredstillelse.

Værelset var ganske simpelt, men af en overordentlig Pyntelighed. Ligesaa var Ordenen uovertræffelig; hver Ting havde sin bestemte Plads, og kunde umulig findes noget andet Sted. Ejendomlig for Værelsets Udsmykkelse var den Mængde større og mindre Gjenstande af forskjelligste Art, der trindt omkring ligesom vare udstillede; Møblementet frembød saa mange Flader, som muligt, og alle vare de dertil tagne i Beslag. Ogsaa heri aabenbarede sig min Tantes underlige Smag og Lune. Ikke alene var det en i høj Grad broget og konfus Sammenstilling af Gjenstande, Natur- og Kunstprodukter imellem hverandre; men der var ogsaa Ting udstillet, som tilsyneladende ikke vare værd at tage op paa en Gade. Men min Tante vidste nok, hvad hun gjorde. Disse saaledes udstillede store og smaa Ting vare ligesaa mange Erindringer; ved at gaa deres Række igjennem kunde Man forfølge min stakkels Tantes Livshistorie fra Begyndelse til Ende. Herom fik jeg allerede tidlig en dunkel Anelse; og det var ikke alene med en dyb Interesse, men ogsaa med en vis Ærefrygt, at jeg betragtede disse underlige og underlig sammenblandede Gjenstande. Med dem til Udgangspunkt vankede der mangen god eller i det Mindste mærkelig Historie. Det var derfor ikke saa underligt, at de i og for sig satte min barnlige Fantasi i Bevægelse, at jeg ved Betragtningen snart af denne, snart af hiin Gjenstand kom til

at tænke paa, hvilken underlig Historie der vel knyttede sig dertil, og mangen Gang under Betragtningen hensank i vaagne Drømme.

Tante Betty gik yderst simpelt klædt, og foragtede i det daglige Liv al Mode. Men noget Reenligere og Nettere kunde ikke tænkes end denne hendes simple Dragt. Men hun havde Midler til at gaa ganske anderledes klædt, og hun lod En det ogsaa stundom vide: — Det er ikke for det, — sagde hun: — jeg kunde gaa klædt som den prægtigste og mest moderne Dame, naar jeg blot vilde. — Og hun talte Sandhed. Hun kunde nok lide, nu og da at modtage en smuk Foræring, ikke just for Gavens, men for den Opmærksomheds Skyld, som Gaven udviste. Det var saa naturligt, at hun gjerne vilde holdes i Ære af dem, for hvem hun opoffrede sig. Saa fik hun da, snart af min Fader, snart af min Moder, allehaande smukke Sager til Foræring, især udvalgte og moderne Klædningsstoffer. Med inderlig Taknemlighed og Tilfredstillelse tog hun derimod, lod dem forarbejde, og gjemte dem saa hen. Hun havde et sandt Oplag af kostbare Kjoler, Shawler og Kaaber; men kun ringe var den Nytte, hun tog deraf. Efterhaanden gik de igjen af Moden uden at være brugte. At Stofferne ikke tillige bleve fordærvede, derfor sørgede hun. Undertiden, naar jeg kom ned til hende, fandt der en Udstilling Sted af anden Art. Alle Stole og Borde vare tilligemed Sengen fulde af Kjoler, Shawler, Kaaber, Peltsværk, Hatte ꝛc. Sagerne trængte til at ud=

luftes. Med lykkelig Mine gik hun saa omkring imellem dem, prøvede flygtig Eet og Andet, lod hiint eller dette smukke Stof gaa igjennem Fingrene, fandt her en Fold at udglatte, hist nogle Støvgran at bortpuste, fortabt i en vis stille Henrykkelse. Hun var øjensynlig langt borte fra Alt, hvad der kaldes Virkelighed. Stundom fandt jeg hende gaaende omkring mellem sine Herligheder med en elegant Hat paa Hovedet, med et Shawl eller en Pellerine omkring Skuldrene, en udmærket Pynt, som stak besynderlig af mod hendes tarvelige Huusdragt. Men der var ligesom en Trolddom ved disse Gjenstande; hun var aabenbart ikke sig selv mere. Det var ikke længer den stakkels Tante Betty, som var bleven borte for den skjønne Verden i et mørkt, tilrøget Kjøkken med tilhørende upoetiske Rum, som, istedetfor at modtage Hylding og Offre og finde en unævnelig Lykke, havde gjort sig selv til et Offer for Andres Lykke, kun kjendt og til Tarvelighed paaskjønnet af disse Faa. — Men naar Solen sank, blev det altsammen pakket ned igjen, og Tante Betty var atter den Gamle.

Men undertiden, een eller to Gange om Aaret, gik hun dristig et Skridt videre. Da iførte hun sig for nogle Timer een af sine prægtigste Dragter, fuldstændig fra Top til Taa, og lod sig beundre af min Fader og Tjenestefolkene. For min Moder viste hun sig kun ugjerne; thi saa exemplarisk denne end var i sin Opførsel, kunde hun ikke skjule et fiint ironisk Smiil ved denne Tante Bettys usædvanlige Optræden. Hun var ikke

naiv eller ikke godmodig nok til at gaa ind paa denne extraordinære Forestilling. Ja, en Forestilling kunde det vel kaldes, uagtet Tante Betty var det naturligste Menneske af Verden. Forvandlingen var fuldstændig. Hun var virkelig en Dame, og det af ganske udmærket Art. Men, endskjøndt hun bar Tidens Dragt, tilhørte hun dog ingenlunde Tiden. Hun tilhørte aabenbart en længst forsvunden Tidsalder, ganske anderledes ridderlig og poetisk end vor. Nærmest var hendes Væsen vel at kalde gammelspansk; saa høj var hendes Holdning, saa nobelt hendes Smiil, saa ceremoniel hendes Forbøjning. Don Carlos af Spanien vilde ganske vist i hende have seet een af sin Tids mest udmærkede Damer. Var Himlen paa en saadan sjelden Dag fuldkommen uden Skyer, kunde det vel endog falde hende ind at gjøre en kort Udflugt i Staden, altsaa vise sig offentlig. Hun undlod ved saadan Lejlighed aldrig at gjøre en vis Opsigt, der skrev sig baade fra hendes Dragt og hendes Væsen, der begge i høj Grad vare afstikkende. Men hun syntes ingenlunde ilde om denne Opsigt. Hvilket bedre Vidnesbyrd kan der anføres for, at hun ikke var sig selv længer? Det var ligesom en Raptus, en kort Ruus. Naar hun fra denne Udflugt igjen kom hjem, var Rusen ovre. Hele Dame-Herligheden blev pakket ned igjen, og længe varede det, inden den atter kom tilsyne. Hun var i Almindelighed tilfreds med at vide, at hun havde smukke og kostbare Klæder, en Dame vær-

dige. Den gode Bevidsthed var hende nok, i denne som i andre Henseender.

Tante Betty havde ogsaa i sit Værelse en smuk lille Samling af Bøger, forsvarlig og prægtig indbundne. Naar hun hørte tale om en udmærket god Bog, kjøbte hun den uden videre. Men hun læste den ikke; dertil meente hun ikke at have Tid. — Naar jeg bliver gammel, — sagde hun: — vil jeg have Noget at more mig med; saa vil jeg læse dem allesammen. — Tante Betty havde blandt sine mange Egenheder den, ikke at kunne læse uden at læse højt; kun det, hun hørte, meente hun at kunne forstaa. Heraf fremgaaer det, at hun overhovedet ikke var stærk i Læsning. Stakkels Tante! Naar hun var bleven gammel, vilde hun begynde at læse! — Forudsat naturligviis, at hun til den Tid ikke ganske havde glemt at læse!

VIII.

Om Aftenen i Mørkningen plejede jeg gjerne at liste mig ned til Tante Betty. Saa sad hun sædvanlig hensunken i drømmeriske Betragtninger. Men hun tog mig aldrig ilde op, at jeg forstyrrede hende; dertil havde hun mig for kjær. Saa maatte hun fortælle mig Historier; dertil havde hun en ganske særegen Gave. Jeg er overbeviist om, at de fleste digtede hun, medens hun fortalte. Synderlig Mening var der vel heller ikke i dem; men noget Tiltrækkende havde de altid. Et vist højere Sving var der i dem alle, noget Fantastisk og tillige noget Hjerteligt og Inderligt, som ikke kunde Andet end tiltale den naive Følelse. Af min Tante fik jeg ogsaa den første Religionsunderviisning. At den ikke var dogmatisk, maa være indlysende; hun gik tværtimod den reent praktiske Vej. Ak, ak, disse Indtryk, saa dybe, søde og inderlige, hvorledes kunde de dog nogensinde svinde?

En Aften sade vi i Mørke sammen ved Vinduet. Himlen var klar; Stjernerne funklede med usædvanlig

Glands. Et forunderlig stærkt Indtryk gjorde dette Syn paa min barnlige Sjæl. Udentvivl havde jeg mangen Gang tidligere seet Stjernerne; men, naar jeg nu gjenkalder mig Indtrykket fra hiin Time, er det mig udtrykkelig, som om jeg denne Aften for allerførste Gang saae Stjernerne paa Himlen. Jeg vilde naturligviis have at vide, hvad Stjernerne vare, og hvad der var bagved Stjernerne. Tante Betty forklarede mig da, at hisset oppe var den himmelske Faders Huus med de mange Boliger i en ubeskrivelig Herlighed. Did vilde ogsaa jeg engang komme op, naar jeg som et fromt og godt Barn havde levet herpaa Jorden.

Det fandt jeg meget smukt og frydeligt; men det stillede mig ikke tilfreds. Jeg maatte have nøjere Besked; jeg forlangte udtrykkeligt Svar paa mine Spørgsmaal. En Anden vilde udentvivl være kommen i Forlegenhed med mig; men Tante Betty havde for riig en Indbildningskraft til let at komme i Forlegenhed for et Svar eller en Forklaring. Hun fortalte da videre, at bagved Stjernerne var der en uhyre stor, over al Forestilling prægtig Sal. Der sad Gud Fader paa sin Herligheds Trone med Sønnen ved sin højre Haand. Men midt i Salen stod der et Juletræ, højere end de højeste Bjerge paa Jorden, fra Øverst til Nederst bedækket med Lys og kostelige Julegaver. Rundtom Juletræet dandsede de fromme og gode Børn, der nu vare blevne Engle og Guds egne Børn. Det var en Glæde og Jubel uden Lige! Medens Børnene dandsede rundt

om Træet, sang de Lovsange til Guds Ære, og Ingen kunde forestille sig, hvor dejlig det lød. Men saa ofte de hvilede sig ud, blev der uddeelt allehaande skjønne Juleforæringer til dem. Det gik naturligviis ofte paa; men Træet blev dog lige fuldt. —

Det tilfredstillede mig. — Men Stjernerne, — spurgte jeg: — hvad er det? —

— Det skal jeg sige Dig, — svarede Tante: Rundtom i Salen er der en utallig Mængde smaa Kighuller. Det er Stjernerne. Du forstaaer mig nok; Lysglandsen fra Juletræet straaler naturligviis igjennem. Mens Englebørnene hvile, more de sig med at kige ud igjennem disse smaa Aabninger, for at holde Øje med, hvorledes Børnene hernede paa Jorden opføre sig, om de ere lydige, gode og fromme. Thi det er jo egentlig deres Brødre og Søstre; de have dem saa kjær, og længes saa inderlig efter dem. Naar Du nu seer op til Stjernerne, saa maa Du tænke Dig, at der bag hver Stjerne er en Engels Øje, som seer ned paa Dig. Derfor blinker ogsaa Stjernen, ligesom naar Nogen blinker med Øjet. Dersom Du nu ikke vil, at Engelens Øje skal komme til at græde over Dig, maa Du være kjønt artig, mit og Faders og Moders eget kjære Barn. —

Denne Forklaring gik mig saaledes tilhjerte, at jeg selv brast i Taarer og kastede mig i min kjære Tantes Favn. Det varede en Stund, inden jeg fik min sædvanlige Fatning tilbage og min sædvanlige Spørgelyst.

Men endelig havde jeg et nyt Spørgsmaal at gjøre: — Men, lille Tante, hvor komme de slemme Børn da hen? —

Her var Tante Betty virkelig nærved at komme i Forlegenhed. Jeg vil ikke sige, at hun var for klog, men hun var for øm til at tale til mig om Helvede og dets Rædsler. Hun svarede derfor blot: — De slemme Børn komme et mørkt Sted hen, langtfra Gud Fader og hans dyrebare Søn. —

Men jeg forlangte nøjere Besked, og hun var nødt til at give mig den. — Nuvel, — sagde hun da: — saa skal Du faa det at vide. — De slemme Børn sidde indespærrede i et kummerligt Bagværelse, hvor Ilden er gaaet ud, og de fryse saaledes, at Tænderne klappre i Munden paa dem. Lyset er ogsaa gaaet ud; de maa sidde i Mørket, og ere forskrækkelig bange. De græde og hyle og banke paa af alle Livsens Kræfter; men der er Ingen, Ingen, der hører dem. —

Tantes Ord gjennemrystede mig. — Jeg bliver saa bange, Tante! — sagde jeg sagte, og trykkede mig op til hende.

— See paa Stjernerne, mit Barn! — svarede hun: — Saa gaaer det over. —

Og hun tog mig kjærlig i sin Arm.

Det gik virkelig over. Stjernerne blinkede saa fortrolig og trøstelig ad mig; jeg følte mig under de kjære Engles Øjne og Varetægt.

— Jeg vilde blot saa gjerne høre dem synge! —

sagde jeg lidt efter: — Lille Tante, hvordan lyder det, naar Englene synge? —

— Det skal Du strax faa at høre, min Glut. — svarede Tante, idet hun rømmede sig. Og med en lille fiin og klar Stemme begyndte hun at synge een af sine Yndlingspsalmer. Det lød dejlig i Aftenens Stilhed. Der var noget saa barnligt i disse blide, svage Toner, der gik mig tilhjerte, medens jeg holdt mine Øjne fæstede paa Stjernerne, at Illusionen virkelig indfandt sig. Det var for mørkt til at jeg kunde see Tante; men Stjernerne saae jeg, og de blinkede ad mig. Det varede kun et Øjeblik, saa havde mine Øjne taget mine Øren med sig, og der var ikke længer nogen Jord til for mig, men kun en Himmel. Det var mig livagtig, som om Tonerne kom hisset oppe fra, og en ubeskrivelig Andagt fyldte mit Indre. Uvilkaarlig foldede jeg mine Hænder, som Tante havde lært mig, og uvilkaarlig blinkede jeg med Øjnene igjen ad Stjernerne, det vil sige, ad Englene, til Tegn paa, at Forstaaelsen var gjensidig, og at jeg hørte dem.

Da Sangen hørte op, og jeg igjen kom til mig selv, følte jeg mig rigtignok ikke saa lidt fattig. Men hele Natten drømte jeg om Juletræet i Himmerige og Englenes Sang og Harmonier.

Mangen følgende Aften sade vi saaledes sammen. Tante sang, og jeg saae op til Stjernerne. Hastig faldt Melodierne i mit Øre, og uvilkaarlig stemmede jeg i

med. Jeg troer, det gik Tante, det gamle Barn, ligesom det gik mig, det unge. Vi bleve borte under disse vore Englesange til Guds Ære; vi bleve revne hen af en inderlig Længsel efter det, som er bag Stjernerne.

En Aften, men det var ikke saa lidt senere, fortalte Tante mig Historien om den rige og den fattige Mand. Jeg kalder det Historien og ikke Lignelsen; thi blandt de virkelige Ting gives der intet Virkeligere end Indholdet af denne Fortælling. Det var heller ikke som Lignelse, at den hiin første Gang virkede paa mig, men som reen og skjær, simpel Historie. Og Virkningen var gribende. Vistnok undte jeg af Hjertet den fattige Mand hans Plads i Abrahams Skjød; men den rige Mand i Pine, uden en Draabe Vand til at lædske sig paa, vakte min inderligste Medlidenhed. Jeg var paa den smerteligste Maade bevæget; hulkende skjulte jeg mit Ansigt i min Tantes Skjød, og var halv ude af mig selv. — Den arme rige Mand, hvad maatte han ikke lide, og hvor haard var Man ikke imod ham! —

Stakkels Tante følte sig ganske elendig. Vistnok havde hun gjort Regning paa et dybt Indtryk, men ikke paa et Indtryk af denne Art. Ihast opbød hun Alt for at trøste og berolige mig.

— Barn, — sagde hun: — tag Dig ikke det saa nær! Sagen er endda ikke saa farlig. Jeg har grundet Formodning om, at Fader Abraham har slemt forløbet sig, idet han nægtede den rige Mand en usfel Draabe Vand. Det vil Vorherre vist ikke synes om,

og, kjender jeg ham ret, vil Fader Abraham nok faa det paa sin Tallerken. Kan saa ringe en Ting husvale den rige Mand som en Vanddraabe, vil Gud sikkert ikke nægte ham den. Han, der ikke sparede sit eget Blod, skulde han være saa nøjeregnende med Vandet? Og desuden, hørte Du ikke, hvorledes den rige Mand midt i Pinen tænkte paa sine stakkels Brødre? Det vil, det kan Gud ikke glemme ham! Kjærlighed til Brødrene kan ikke Andet end røre Guds Hjerte, selv om Staklen sidder i hede Helvede. —

Saaledes trøstede hun mig. Der er ingen Tvivl om, hun havde gjerne, og det i god Tro, gjort endog ganske andre Udveje for at stille min Smerte og mine Taarer. Arme Tante Betty, hun var ikke Theolog! Der var Intet, som stod fast for hende uden Guds faderlige Barmhjertighed. Men det var hende en uformelig, holdningsløs Ting, et Væsen, der kunde flyde ud til alle Sider, liig hendes egen Barmhjertighed. — Dog, hvorfor kalder jeg hende arm? Det er jo mig, som er den Arme, beriget med en fuldkomnere Erfaring — heri Helvede!

Disse Barndomserindringer, om de end vare nok saa piinlige, jeg vilde være nødt til at fordybe mig deri. Men egentlig piinlige ere de ikke, vel smertelige, men ikke piinlige. Jeg veed ikke, om Du forstaaer denne Adskillelse. Der er nemlig noget Sødt i disse Minder, endog heri Helvede. Ligesom paa den ene Side det

Smertelige herved kommer fuldere frem — ligesom det Søde i Mad eller Drikke tjener til at fremhæve Syren — saaledes bliver paa den anden Side det Piinlige til en vis Grad ophævet. Men det gjælder kun de egentlige Barndomsminder. Lader jeg Tanken ile lidt længer frem, er end Sødmen endnu at spore, formaaer den dog Intet længer mod Bitterheden, og mit Væsen er et Bytte for Pinen.

Saaledes mindes jeg levende den Skriftetale, som gik forud for min første Altergang. Den gjorde et dybt, isandhed gribende Indtryk paa mig. Hvorledes dette Indtryk i Tidens Løb, og oven i Kjøbet saa snart, ganske kunde svinde, det forstaaer jeg nu ikke. Det var een af Kirkens værdigste Tjenere, af hvem jeg modtog den sidste forberedende Religionsunderviisning. Den vilde kjødelige Natur var allerede begyndt at blive mægtig i mig; men han forstod at ave og fængsle mig. Kun et Blik, og jeg greb mig selv, kun et Ord, og jeg lyttede. I en ganske sjelden Grad havde han det i sin Magt, ikke alene at tiltale, men at røre. Hans Text til ovennævnte Skriftetale var disse Ord: — Lader Eder forlige med Gud! — Hvorledes kunde jeg dog nogensinde glemme dem? Men jeg glemte dem ganske. Nu ligesom gaa de igjen og spøge stadig i min Tanke. Uvilkaarlig maa jeg sige til mig selv: — Lader Eder forlige med Gud! — O, lader Eder dog forlige med Gud! — Ere Ordene først faldne mig ind, kan jeg ikke igjen blive dem kvit, førend en anden Erindring

eller et andet Nag med Styrke paatrænger sig mig og driver dem ud.

Af denne Skriftetale husker jeg nu hvert eneste Ord, ligefra Begyndelse til Ende. Jeg husker den; men fremsige den vilde jeg ikke kunne; det gjør en stor Forskjel. Ikke heller gavner det mig det Allermindste, at jeg kan huske den; det tjener mig hverken til Oplysning eller Trøst, endsige til Fred. Forstandsmæssig begriber jeg Ordene; men jeg formaaer ikke at føre mig eet eneste af dem til Hjerte. Det er mig, som om Ordene vare hule; eller ogsaa er det mig, som er huul og tom, og ved ingen Magt mere kan fyldes. Men lige meget gjør det. Jeg veed, at det er Guds Ord, at Frelsen og Forløsningen i dem ere givne; men det gaaer mig altsammen forbi. Jeg er den rige Mand, som smægter efter den eneste Vanddraabe; men den bliver mig nægtet. Jeg anstrenger mig paa det Piinligste for at gribe blot den mindste Deel af det, som foresvæver mig, som jeg engang kjendte saa vel; al Anstrengelse er forgjæves. Ofte troer jeg at være lige ved at gribe det; men i samme Nu er det borte. Jeg formaaer Intet at holde fast. Denne frugtesløse, haabløse Kamp, som vi dog saa ofte maa forny, er een af vore største Kvaler, ja, lad mig kun sige, den allerstørste.

Efter dette vil Du forstaa, hvorledes jeg hidtil har kunnet tale om de Ting, som høre til Guds Rige, og dog være uden al Trøst og Haab, Fortvivlelsens Bytte, — om Frelseren, den Korsfæstede, om Anger, Om-

vendelse og Tro. Ligesom Alt i Helvede er Tomhed og Forfængelighed, saaledes er ogsaa dette. Kun efter Formen ere disse Begreber til for mig; om deres Væsen har jeg ikke nogen Forestilling. Jeg veed, at der gives en Frelser, og at det er Guds Søn; men jeg staaer i intetsomhelst Forhold til ham. Jeg kan ikke forestille mig ham; jeg veed ikke engang hans Navn. Jeg fordømmer, jeg hader mig selv, saa inderlig, som det vel er muligt; for saa vidt fortryder jeg ogsaa. Men til en frugtbar Anger kjender jeg Intet; min Anger er desværre kun en taareløs Anger. Og endelig, at tale om Tro, vistnok har jeg Tro; men det er et tomt, hjerteløst Begreb, som intetsteds hører hjemme. Djævlene tro jo ogsaa, de ere vel nødte dertil, og bæve.

— Lader Eder forlige med Gud! — Hvor dybt bevægede mig ikke engang disse Ord! Det var mig i hiin Stund, som om der ikke var Andet at leve for i Verden, end at blive forligt med Gud, og saa dø, for at komme til ham i Himmerige. Atter engang blinkede Stjernerne fortrolig til mig, og jeg havde over dem glemt den hele Verden. Hvilke fromme og høje Forsætter fattede jeg ikke i hiin Opløftelsens Time! Min første Altergang var bleven mig en Himmelgang. Men hastig bøjede jeg af, strax udenfor Kirkedøren, — og nu er jeg i Helvede!

— Lader Eder forlige med Gud! — Disse Ord gjenlyde atter og atter i mit Indre. Men det er ikke, som om de kom fra Himmerige, men fra Helvedes

Afgrund, med den bittreste, grusomste Spot: — Lader Eder forlige med Gud! — — Der gives ingen Forligelse mere!

Naar jeg ikke ellers veed, hvor jeg skal gjøre af mig selv, begiver jeg mig ud paa Stedets Promenade. Det forstaaer sig af sig selv, at vi have en saadan, og det af ganske udmærket Art. Hydepark, Champs elysées, Prater, Unter den Linden, Corso, Prado og Lange Linie kunne alle være gode nok hver for sig; men med vor Promenade kunne de ikke maale sig. Med Hensyn til Elegants er der vistnok ikke nogen Forskjel; men desto større er Forskjellen med Hensyn til Mangfoldighed, Afvexling, det brogede Skue. Hist repræsenteres nemlig kun een eneste Mode ad Gangen, her derimod paa een Gang vel tusinde Moder, nemlig Moderne fra mange Aarhundreder. Det giver et Skue saa broget, saa livligt, lad mig tilføje, saa naragtigt, at det bliver udenfor al Sammenligning. De største Modsætninger mødes her, og tjene gjensidig til at fremhæve hinanden. Daarskaben træder frem med en saa gribende Virkning, at Tilskueren ikke kan Andet end briste ud i Latter, saa elendig han end ellers monne føle sig. Fra den ene Side stoltserer Man frem indhyllet indtil Hagen, fra den anden saa godt som halvnøgen; fra den ene Side med et Omfang som en Ballon, fra den anden saa tynd som en Stage; fra den ene Side indsnøret og afstivet, fra den anden i næsten opløst Tilstand. Hist et Par

fabelagtige Pludderbuxer, her et Par Beenklæder, der sidde saa stramt som en anden Hud; hist en eventyrlig Paryk eller kunstig optaarnet Toupet, her et saa godt som raget Hoved, eller en Lokkefylde, ordnet med falsk Naturlighed og Ynde. Og saaledes fremdeles i det Uendelige: Krinoliner, Fiskebeensskjørter, Pocher, Veste til Knæene, Skjøder til Hælene, kort Liv og langt Liv, Pidske i Nakken, ikke ulige Haler, alleslags Bøtter eller Kasteller under Navn af Hatte, — Pudder, Sminke, Skjønhedspletter — Hvo formaaer at opregne det altsammen? Det er et sandt Daarskabens Marked, denne Vrimmel af Mennesker, som ved de forskjelligste Moder paa latterlig Viis stræbe at gjøre hverandre Rangen for Smag stridig. I Verden faldt Naragtigheden kun i ringe Grad eller sletikke i Øjnene; thi kun een Mode regjerede ad Gangen, og den var naturligviis uden al Sammenligning fortræffelig. Men her, hvor alle Moder optræde tilsammen, i deres for en stor Deel yderlige Modsætninger, gjør den sig med slaaende Kraft gjældende. Man begriber ikke, hvorledes Menneskene nogen Tid have kunnet ugle sig saaledes ud, hitte paa saadanne Abekunster, og Man blues over Menneskenaturen. Ja, nu blues ogsaa de, disse Mode-Helte og Heltinder. Vistnok strunke de sig op og kro sig, det Bedste, de kunne, idet de med spodske, udfordrende Miner passere hverandre i deres Narredragter. Men Selvtilfredsheden og Fornøjelsen ere kun et Skin, som ligger i Klæderne; de ere i Virkeligheden alt Andet end

vel tilmode. Thi de ere sig deres Ynkelighed fuldkommen vel bevidste; de vide, at, medens de spotte Andre, tjene de selv alle Andre til Spot. Men de ere nødte til at give den Rolle, de engang i deres Daarskab have paataget sig. Og denne Rolle er dem saa meget piinligere, som Forfængelighedens Dragt, de bære, uagtet al Pomp og Pynt ikke engang er istand til at skjule deres Nøgenhed. Folk see dem lige gjennem Klæderne, saa mange Lag disse end danne paa dem. Vistnok er Nøgenheden ligesom en Naturlov heri Helvede, og strækker sig til Alle; men der er en stor Forskjel imellem at være nøgen og stille sin Nøgenhed offentlig tilskue, især naar Man paa samme Tid maa see sig latterliggjort paa Grund af en overdreven Luxus i Klæder.

I Modegjække i Verden, gid I blot, om end kun idrømme, maatte faa et Glimt af dette Skuespil at see! Jeg troer, I vilde fra Grunden af blive helbredede.

Underligt nok, nej, det er da forresten ikke saa underligt, er Menneskenes Mængde af den Mening, at Alt, hvad der henhører under Begrebet: Forfængelighed, deriblandt Modedaarskaben, ikke er nogen Synd, men i det Højeste kan henregnes blandt de smaa elskværdige, i alt Fald let tilgivelige Skrøbeligheder.

Nu, lad være, at i sig selv er Forfængeligheden maaskee ingen Brøde, — jeg siger: maaskee. Men, hvorledes den end vendes og drejes, kan den ikke Andet end føre til Brøde og moralsk Elendighed. Aanden udvikler sig igjennem den i en falsk Retning, Livet kommer

i et ganske forkeert Spor. Det, som Man i Virkelighed har at leve for, bliver borte som i en Taage; Tilværelsen bliver uden Sandhed og uden Frugt. Har Forfængeligheden først faaet Magten, formaaer Man ikke, selv med den bedste Villie, at stille sig noget Alvorligt for; det bliver kun Tant og Fjas. Ingen Ting har Man udrettet, naar Man endelig farer hen; men tusinde Ting har Man forsømt eller gjort ilde. Gjentage det da, Hvo som tør, at Forfængeligheden er en Sag uden Brøde og uden Fare!

Jeg seer tilbage over mit eget Liv. O, hvor klart ligger det ikke for mig, hvor klog vilde jeg ikke være, dersom jeg kunde leve det om igjen!

Det er ogsaa en i Verden almindelig udbredt Mening, at galt maatte det gaa, skulde Man komme i Helvede. Som om der hørte saa meget til! I arme Kortsynede, lad mig sige Eder, det er ubegribeligt, saa lidt der hører til for at komme i Pine, at sige, naar Man fuldender Løbet uden at have fundet sin Frelser. Uden ham kan en Sjæl ikke bære selv den mindste Vægt af Brøde uden at ligge under; med ham derimod, — ja med ham vil den selv under et Bjerg af Synd holde sig oppe og fare til Himlen. Kjender Du Frelseren? — Jeg spørger som den, der ikke kjender ham mere!

Jeg kunde have Lyst til at fortælle Dig en lille Historie, som jeg engang har hørt etsteds i Italien. Men jeg har mine Grunde til at betænke mig derpaa; der gives Ting, som Man ikke skal spøge med, aller-

mindst i Helvede. Jeg er ogsaa kun bitterlig ilde op-lagt til Spøg.

Imidlertid, Dig kunde det gavne at høre den, og mig, antager jeg, kan det ikke skade at fortælle den. Det er heller ikke Frygt, jeg føler, men kun en vis instinkt-mæssig Sky eller Modbydelighed, eller hvad jeg skal kalde det. Nuvel, jeg vil overvinde mig selv og lade staa til. Det er kun et Eventyr, et Slags burlesk Folke-sagn; men der ligger en dyb og alvorlig Sandhed deri.

— Gud havde fra Evighed af bestemt at skabe Mennesket. Djævelen vidste ogsaa fra Begyndelsen, at Gud havde dette til Hensigt. Og Gud udførte sin Raadslutning. Han skabte Mennesket, og det kostede ham sletingen Møje at udstyre det med alle Fuldkom-menheder; han skabte det simpelthen i sit Billede. Men Djævelen derimod kostede det den yderste Anstrengelse at udfinde, hvorledes han skulde fordærve denne Guds elske-lige, dyrebare Skabning.

— Nu har jeg det! — sagde Lucifer til sin Olde-moder. Hun sad i en luun Krog af Helvede, og strik-kede og strikkede. Hun strikkede Snarer og Rænker og Faldstrikker. Blot for sin Fornøjelse; hun kunde godt leve foruden det.

— Nu har jeg det! — sagde Lucifer: — Jeg vil indskyde Mennesket en ond Begjærlighed, saa at han sætter sit Hjertes Iid til det Forbudte, i Ulydighed fin-der sin Glæde. Jeg vil gjøre ham til en Misdæder, vil jeg! —

— Godt nok, Sønnike, godt nok! — svarede Oldemoder mimrende: — Men det forslaaer ikke. Begjærligheden lader sig ave, og Gud Herren er Mand for at gjøre det. —

— Det var som Pokkers! — sagde Djævelen: — Ja, saa faaer jeg tænke nøjere over det. — Og han foer ned i Helvedes dybeste Afgrund, som han kaldte sit Studerekammer. Der sad han tusinde Aar med Haanden under Kind, med de glødende Øjne stirrende ufravendt frem for sig. Han mærkede ikke, hvorledes Tiden gik.

— Nu har jeg det! — udbrød han, da han efter de tusinde Aars Forløb igjen kom frem af sin Hule: — Jeg vil fylde Menneskets Sjæl med Egenkjærlighed og Egenvillie. Jeg vil ganske forblinde ham, saa at han kun skal see paa sit Eget. Til en Skurk vil jeg gjøre ham, stor eller lille, efter Omstændighederne. —

— Godt nok, meget godt, Sønnike! — svarede Oldemoder. Men i det Samme tabte hun en Maske: — Aa, tag mig en Brand, som lyser rigtig godt! — See saa, nu har jeg den. — Godt nok, Sønnike; men det forslaaer ikke. Egenkjærlighed og Egenvillie kunne udryddes, og Gud Herren er Mand for at gjøre det. —

— Det er da ogsaa forbistret! — sagde Lucifer: — Saa maa jeg tage den lumpne Sag for igjen. Nu, pazienza, hvad der maa være, det maa være. — Og væk foer han atter for at skjule sig i sin Hule.

Efter tusinde Aars Forløb kom han atter frem, og

fandt sin Oldemoder uforandret paa samme Sted, strikkende og i dybe Tanker. Hun var saa gammel, at tusinde Aar saa godt som ingen Forandring gjorde hos hende. Hun var blot sunken lidt mere sammen i Sædet, og Kløerne paa hendes Fingre vare blevne en ubetydelig Smule længer.

— Nu har jeg det! — sagde Djævelen kry: — Jeg vil tage Bolig i Mennesket og vende op og ned paa Alting i ham. Hans Væsen og Hu skulle blive heelt forkeerte. Løgn skal han tage for Sandhed, Last for Dyd, Vanære for Ære. Kort sagt, jeg vil gjøre ham til en Daare! —

— Det forslaaer endnu ikke, Søn. — svarede Oldemoder, idet hun med sin eneste Tand beed Traaden over, da hun just havde faaet en Rænke færdig: — Der maa mere, langt mere til. Hvad der een Gang er vendt om, kan atter vendes om; det Forkeerte kan blive ret, og Gud Herren er Mand for at gjøre det. —

— Nu er jeg snart kjed af det, — knurrede Djævelen: — Det tager paa Kræfterne, denne Studeren. Men det vilde være dumt at give sig paa Halvvejen. — Og saa var han igjen borte.

Atter forløb tusinde Aar, uden Almanak, og uden at overhovedet Nogen vidste, hvor de vare blevne af. Der er Ingenting bedre, end naar Tiden vil gaa, og med saa lidt Brøvl, som muligt.

Da gav Djævelen atter Møde. Han saae virkelig noget anstrengt ud. Oldemoder sad paa sin vante Plads,

men imod Sædvane med Hænderne i Skjødet. Det var klart, at hun havde længtes efter Sønnen. Geni eller Tosse, hun havde jo kun den samme.

— Nu har jeg det endelig! — udbrød Lucifer: — Jeg vil gjøre Forfængelighed til Menneskets anden Natur. Paa Abeviis skal han blive forelsket i sig selv, og han skal komme til at gjøre Abekunster. Jeg vil, reentud sagt, gjøre ham til en Nar. Menneske skal blive til Spot og Latter for Menneske! —

— Hoho, der traf Du det, Sønnike! — hvinede Oldemoder, idet Glæden gnistrede ud af hendes røde, rindende Øjne: — Alt det Andet var godt, ypperlig udspekuleret altsammen. Men det havde een Mangel, og den var stor; det var ikke uskyldigt nok. Saa begjærligt, forkeert, daarligt end Mennesket blev, vilde det dog stedse føle, at der var Noget galt fat; det vilde faa Mistillid til sig selv og Tingene, det vilde lære at vogte sig. Husk paa Samvittigheden! Og Man veed aldrig, hvad der kan falde Gud Herren ind i hans grundløse Kjærlighed til denne jammerlige Slægt.

Men med Forfængeligheden er det en anden Sag. O skjønne Opfindelse! Din Rolle vil blive stor i Verden! Alt, hvad didhen hører, lader saa uskyldigt, vækker sletingen Mistanke eller Uro. Hvad synes vel uskyldigere end at slaa Tiden hen, at more sig, at være glad blandt de Glade og smuk blandt de Smukke, at bære skjønne Klæder, at lægge sig efter udmærkede og yndige Manerer, at skaffe sine naturlige og erhvervede Gaver

Anerkjendelse? I Forfængeligheden vil Mennesket uden al Mistro hengive sig; gjennem Forfængeligheden ville Begjærligheden, Egenvillien, Daarskaben allerbedst faa Magt over det; ad Forfængelighedens Vej vil det i al Uskyldighed gaa den lige Vej til Helvede. Det er sandt, Gud Herren kan, hvad han vil; derom tør vi jo ikke tvivle. Men jeg er heller ikke fra ifjor, og jeg for min Deel kan ikke forestille mig, hvorledes Gud skulde kunne standse den Forfængelige, som med den bedste og trygeste Bevidsthed tosser ad Helvede til. —

Oldemoder var bleven ivrig og veltalende. Hun rystede sig i Sædet; Knoklerne raslede, saa tør var hun. Hendes Hud havde næsten alle Farver, og hang om hende i løse Rynker.

— Jeg har Ære af Dig, Sønnike! — vedblev hun: — Det er ikke mere end billigt, at ogsaa jeg bidrager Mit til den gode Sag. — Naar jeg nu skifter Ham, saa skal jeg præparere den nok saa smukt til Dig; den skal blive saa fiin og smidig og saa broget, at den maa stikke enhver Nar i Øjnene. Din Sag bliver det saa, at spille den i Hænderne paa Mennesket. Det vil ikke have nogen Vanskelighed. Med sin Abenatur vil Mennesket iføre sig hvadsomhelst, naar det blot er aparte og lidt glimrende. Saa skal Du see, Diavolino, hvilken smuk Ting der vil komme ud deraf. Man vil kalde den Mode, den vil blive anseet for den uskyldigste Ting af Verden, og — ha, ha, ha — saa er det dog hverken Meer eller Mindre end min gamle, aflagte Hud! Men

netop saaledes vil den blive eet af Hovedmidlerne til at nære Forfængeligheden og lade Livet gaa op i sletingen Ting. Saa vil Narren først rigtig komme frem i Mennesket, og det i tusinde gjøglende, i det Uendelige afvexlende Skikkelser. — Men nu trænger jeg til at ørke mig lidt, at Huden kan komme godt af mig. Man bliver ganske forsat af al denne Stillesidden. —

Lucifer var henrykt. — Per baccho, — skreg han: — saa er da endelig den Sag i Orden! Nu kan Gud Herren skabe sit Menneske, naar han vil! —

Saa tog han sin Oldemoder paa Ryggen, og op og ned gik det igjennem Helvede i lystige Sæt. Det jog i Oldemoder, og hun var nærved at briste af Latter.

— Tænk paa Huden, — raabte hun: — Sønnike, tænk paa Huden! —

IX.

Du vil maaskee undre Dig, naar Du hører mig tale om Literaturen i Helvede. Nogle faa oplysende Bemærkninger ville imidlertid være Nok til at hæve denne din Forundring. Tingen er nemlig simpelthen den, at, ligesom overhovedet alt specifisk Ondt, saaledes farer af skrevne og trykte Sager i Verden alt det til Helvede, som er moralsk slet eller anmassende dumt. Først komme Skristerne, dernæst for en stor Deel Skribenterne. Heraf vil Du indsee, at Literaturen i Helvede ingenlunde kan kaldes fattig, skjøndt den unægtelig, ifølge det Givne, er temmelig eensidig.

Den skjønne Literatur er meget fyldig repræsenteret ved en Mængde smudsige Romaner. Alle civiliserede Lande og Folkefærd have hertil leveret Bidrag, dog efter en meget forskjellig Maalestok. Nogle udmærke sig ved Bidragets Størrelse, andre ved Bidragets Art. Med Hensyn til det Sidste skjelne vi mellem to Hovedretninger — Skoler kan Man vel just ikke kalde det —: det Pikante og det Saftige. Hver Retning har sine

udmærkede Repræsentanter. Jeg nævner Ingen. Men det vil udentvivl hos de endnu levende frembringe en glædelig Overraskelse, naar de erfare, hvilken udbredt Anerkjendelse deres Talent har vundet, at de ikke alene skrive for Verden, men tillige for Helvede. Honoraret maa de for dette sidste Steds Vedkommende rigtignok gjøre Afkald paa, — i det Mindste for det Første, indtil de personlig indfinde sig. Saa vil dette, saavel som saa meget Andet, finde sig af sig selv.

Om disse Skjønskrifter er der her, ligesom i Verden, stor Rift. Der gives dem, der, saa at sige, ikke leve af Andet. Men den Sjæl er endnu ikke funden, hvem de have tjent til Opbyggelse. I Verden var den ringe; men her er den endnu meget, meget ringere. Det er en Selvfølge. I Verden lode dog de ophidsede Lyster og Begjærligheder sig paa en vis Maade tilfredstille; men her gives der ingen Tilfredstillelse. I dette, som i alt Andet, gaaer det kun ud paa Pine.

Paa theologiske Værker have vi heller ikke Mangel, navnlig kritiske, dogmatiske og homiletiske. Ogsaa i Casuistiken ere vi særdeles godt forsynede; men den danner jo ligesom en Videnskab for sig selv. Den gamle Tid er i Hovedsagen repræsenteret ved et uhyre Repertorium af Præsteløgne, efterhaanden bragte i System, af allehaande fanatiske Opspind og frie Fantasier over Religionens givne Thema. Blomstringsperioden i den nyere Tid falder omtrent sammen med Voltaire og Encyclopædisterne, men faaer et nyt Opsving med Kant og

hans Efterfølgere. Den franske Revolution, med theologisk Blik betragtet herfra Helvede, er hverken Mere eller Mindre end en ny Messiasfødsel, men hvor forskjellig fra hiin første i Bethlehem! Forøvrigt have alle Tider leveret spredte Bidrag. I den nyeste Tid have især nogle kritisk-historiske Værker, under Titel: .... af Nazareths Liv, vakt megen Opsigt. — Ja, see kun paa det tomme Rum i Linien! Et Navn skulde der staa; men jeg kan ligesaa lidt nedskrive som udtale det. Haanden gaaer hen over Papiret; men Navnet undslipper mig. — — I alle disse Skrifter er han, hvem jeg ikke længer kan nævne, alene fremstillet for paany at blive korsfæstet. — Du vil heraf kunne danne Dig et tydeligt Begreb om den theologiske Literatur heri Helvede. Den afgiver et ypperligt Apparat for hver den, som vil studere sig en komplet Vantro til. Men — selv i Helvede kan Man komme paa gale Veje, selv i Helvede kan Man frygte noget Værre. Theolog var jeg aldrig, og jeg bliver det heller ikke heri Pinen.

Det forstaaer sig af sig selv, at vi desuden have en Mængde Skrifter af Kjættere, baade brændte og ubrændte, af opblæste, forskruede, halv forrykte Sværmere, af allehaande falske Profeter, som paa forskjellig Maade have lagt an paa at gjøre Kapital af Religionen. Som Nyheder vække disse Skrifter gjerne et Slags fjantet Opmærksomhed. Men det varer sjelden længer, end til Manden selv kommer. Saa opløser Sagen sig i Almindelighed paa en saare bedrøvelig, eller, om Man

vil, paa en, for Helvedes Forhold, saare lystig Maade, og den nye Theologi og Lyksalighedslære bliver indskrænket til en bestemt Krog i Helvede, hvor dens Tilhængere friste en Tilværelse, som naturligviis er saare langt fra den i Verden tagne høje Bestemmelse.

Med filosofiske Skrifter ere vi mindre vel forsynede. I det Hele ere Filosoferne at ansee for ganske uskyldige Mennesker. Enten ere de virkelig vise, altsaa tillige gode og fromme, eller ogsaa ere de forfaldne til en Art stille, fuldkommen harmløst Vanvid. Kun for saa vidt som det aandelige Hovmod trænger dominerende igjennem, see vi her Noget til deres Skrifter. Saaledes have vi ikke ganske faa ret interessante Forsøg paa, fra en Stue, otte Alen i Kvadrat, ikke alene at udmaale hele Verden, men den hele Existents, at bringe hele Tilværelsen i System, Løst og Fast, Timeligt og Evigt, og med en Priis Tobak og et Fingerknips at løse Livets Gaade.

Kun i Forbigaaende og ligesom i Parenthes berører jeg det juridiske Fag. Hvis jeg sletikke omtalte det, kunde det see ud som Foragt, og med Juristerne vil jeg, selv ikke heri Helvede, have Noget udestaaende. Sagen er simpelthen den, at, saa stor min Ærbødighed end er for Lovkyndigheden, saa mangler jeg dog ganske den tilsvarende Sands. Corpus juris er for min Bevidsthed som et uredt Nøgle Garn af uhyre Dimensioner.

I lange, støvede Rader staa Rabulisternes Værker. Hvad egentlig Rabulisterne ere, det er aldrig blevet

rigtig klart for mig. Jeg forestiller mig, at Rabulisterne omtrent ere det Samme i Jura'en som Encyclopædisterne i Theologien. Lovtrækkerarbejderne nævner jeg kun for at sige, at de findes baade af en Fiinhed og en Plumphed, som virkelig ere forbausende, hvilken af begge mest, er umuligt at sige. Det forstaaer sig af sig selv, at der indtræffer det ene Læs af skammelige Processer efter det andet; deres Akter ophobe sig ligesom til Bjerge. Man maa højlig undre sig over, hvor Verden har faaet Øjne nok fra til at arbejde sig derigjennem. De udgjøre her ligesom en stor Mødding; men den Ager findes ikke, som den er bestemt til at gjøde. I Verden satte den hele sin Kraft til. Der gives neppe et Sogn i Verden, uden at det jo har sin Blodager.

I Kritikens Fag have vi fuldtop af alleslags skammelige Recensioner, Produkter af Uvidenhed, Nid, letsindig Skadefryd eller den rene Ondskab. Det er en bekjendt Ting, at Recensenterne ere et ganske besynderligt Folkefærd, ved hvilket der kun er lidet Menneskeligt, for saa vidt nemlig, som Intet ligger deres Natur fjernere end Humaniteten. Nogle paastaa, at Man nødvendigviis maa være Misanthrop forat afgive en god Recensent. Det er dog vist for meget sagt. Andre komme udentvivl Sandheden nærmere, idet de fastholde, at der hører en god Portion Cynisme til; thi bidske og gridske og nidske ere Recensenterne rigtignok i høj Grad. Medens jeg levede i Verden, dannede jeg mig min egen Mening om dette Folk, jeg skal dog ingen=

kunde paastaa, den absolut rette. Jeg mener endnu, at Man overhovedet kan dele Recensenterne i to Hovedklasser. Den ene Deel bestaaer af dem, som have Competence til at recensere, men mangle Lysten, som ikke gide gjøre det. Fra deres Haand er det kun sjeldent, at Man seer Noget, heri Helvede naturligviis aldrig. Den anden Deel bestaaer af dem, som mangle al Competence, men som dog, i Djævels Skind og Been, ville recensere. Disse oversvømme Verden med deres kritiske Produkter, og beherske sædvanligviis, med Vold og Svig, den offentlige Mening. Ogsaa Helvede er fuld deraf.

Denne sidste Klasse kan igjen deles i to Underklasser: Recensenter af Faget og Recensenter nærmest af Lysthaveri. Den første Underklasse bestaaer for største Delen af Folk, som selv have forsøgt sig i Literaturen, men gjort ynkelig Fiasco; de føle sig derfor nu paa det Stærkeste opfordrede til at drage saa mange, som muligt, med sig ned i Skarnet og Elendigheden, og forsømme ingen Lejlighed, foragte intet Middel til at løse deres Opgave. Den betegnende Talemaade: „at rakke ned" skal som et Slags Kunstudtryk fra dem have sin Oprindelse. Kritiken er bleven disse Menneskers Haandværk; men det er et suurt og bittert Brød, de æde. De leve og aande kun for at finde Fejl, og, hvor saadanne ikke ere til at see, for at hitte paa Fejl; hele Livsprocessen i dem gaaer op i at sanke Galde. Disse Recensenter ere de skrappeste. Jeg har engang hørt sige, at der ikke skal gives glubskere Rottekat end en Rotte,

som engang har smagt Rottekjød. Hvis det er sandt, lader det sig træffende anvende paa disse Recensenter. De have nemlig engang faaet Smag paa Forfatterskabet, og nære derfor det glubskeste Had til de stakkels Forfattere. Jeg har en Mistanke om, at i sin Tid Cerberus ikke var Andet end en Recensent efter Døden, som havde skrevet eller gjøet i tre Blade.

Vi have her en god Deel af disse Recensenter af Faget. Man undviger dem ligesom gale Hunde; thi de ere saa bidske som nogensinde, og udgjøre een af Helvedes værste Plager. Ikke saa sjelden røbe de tydelige Kjendetegn, ikke paa Vandskræk, men paa Blækskræk. Nogle Steder har Man derfor vedtaget at lægge dem Mundkurve paa.

Den anden Underafdeling bestaaer af unge Mennesker, ikke uden Vid og Talent, men forskrækkelig grønne; de ere nemlig nylig undslupne Skoletvangen. De behøve noget Aparte til at kjøle deres unge Mod paa; saa give de sig til at recensere i eet eller andet Blad eller Tidsskrift. De mene egentlig ikke noget Ondt dermed; det er kun saadant et ypperligt Middel til at antyde, at Man er bleven Karl for sin Hat, til at forglemme, at Man endnu ifjor blev regnet blandt de Umyndige. Det er næsten med Guddomsfølelse, at Man svinger sig op i Højsædet, naturligviis indhyllet i en Sky, og affiger sine uomstødelige Kjendelser. Jeg gjentager det, de mene egentlig ikke noget Ondt dermed, disse friske Fyre; det er dem sjelden i nogen synderlig Grad om selve Sagen

at gjøre. Det gjælder dem kun om at skrive morsomt, at komme til at sige nogle Vittigheder, at faa Lejlighed til at stille sig selv frem i olympisk Glorie. Hvorledes det gaaer den arme Forfatter, om han er levende eller død, derom bekymre de sig i Almindelighed ikke; han er kun et Trin under deres Fod til at bestige ubestemmelige, luftige Højder.

Det ligger nær at antage, at de onde Recensenter heri Helvede maa gaa i Klasse med Manddrabere, nemlig Manddrabere i aandelig Forstand; hine første gjøre sig skyldige i forsætligt, disse andre i uforsætligt Drab. Men det forholder sig dog anderledes. De onde Recensenter staa her i Rang, eller rettere, i Linie med de uretfærdige Dommere.

Disse Recensioner gjøre os det paa en vis Maade muligt at følge med Literaturen oppe i Verden. Saasnart en saadan Kritik indløber, vide vi strax, at der er udkommet en god, eller i alt Fald uskyldig Bog i Verden. Det forstaaer sig af sig selv, at vi herved kun faa et Vrængebillede, kun lære Vrangsiden at kjende af hvad der udkommer. Men dertil ere vi vante; det gaaer jo saaledes igjennem det Hele.

Vi have heller ikke Mangel paa Dagblade, navnlig politiske. Det er især saadanne, ved hvilke der kun er lagt an paa Pengefortjenesten, eller som have solgt sig for at tjene een eller anden lumpen Partiinteresse, som overhovedet for Fordelens Skyld ikke tage i Betænkning at vildlede den offentlige Mening, eller snakke

den efter Munden, saa forkeert den end monne være. Saa ofte der overhovedet i hvilketsomhelst Blad forekommer en skammelig Artikel, farer den strax til Helvede, saa net udklippet, som om det kunde være skeet ved en Censors Sax. Parlaments-, Landdags-, Rigsraadstidenderne maa naturligviis ogsaa levere rundelige Bidrag af denne Art. Du kan tro, vi faa mangen en god Tale at læse baade af Ministre og Deputerede, snart anmassende Sludder, som basker En om Ørerne, snart Løgn fra først til sidst, kunstmæssig sammenvævet og glittet, saa at Man skulde tro, det var et eneste reelt Stykke, ret et Stykke til at slide paa. Vi ere altsaa, som Du vel indseer, endog paa en vis forkeert Maade satte istand til at følge med Tidsbegivenhederne i Verden. Det gjør et ganske underligt Indtryk, naar Man snart seer een, snart en anden af sine gode gamle Bekjendte træde op for at slaa et braskende Slag, og saa igjen forsvinde, som om han aldrig havde været til. Jeg kommer uvilkaarlig til at tænke paa en latterlig Skik, jeg har forefundet i Holland og andre Lande, den nemlig, Fastelavnsmandag „at slaa Katten af Tønden."

Men alt dette kjender Du jo ligesaa godt som jeg. Hvad Du derimod ikke kjender saa godt som vi heri Helvede, det er den Mængde af Depecher, Noter, Circulærer, confidentielle Meddelelser, som i Politikens Tjeneste udvexles mellem Kabinetterne i Verden, for største Delen i falske, underfundige Hensigter, — disse i de forbindtligste og dog saa yderst forsigtige, saa tve-

tydige Udtryk affattede Aktstykker, som bestandig tale i Sandhedens, Retfærdighedens og Menneskelighedens Navn, og dog ikke agte hverken Sandhed, Retfærdighed eller Menneskelighed for saa meget som kun en suur Sild, saasnart blot Fordelen eller een eller anden ond Lidenskab kommer med i Spillet.

Af disse politiske Udgydelser kommer den største Deel aldrig til Verdens Kundskab; den farer lige til Helvede, os kun til ringe Opbyggelse. Vistnok faa vi derved mangen mærkelig Oplysning; men den fylder os kun med afmægtig Forbittrelse. Jeg har altid havt en Anelse derom, men nu er jeg ganske vis derpaa, at det falskeste, grusomste, ugudeligste Væsen i Verden er den saakaldte højere Politik.

Af denne Oversigt vil det nu være blevet Dig klart, at det ingenlunde skorter os paa Læsning heri Helvede; men ligesaa klart maa det være blevet Dig, at der i alt dette uhumske, giftige Tøjeri ikke er nogensomhelst Næring og Vederkvægelse at finde. Ikke engang til forbigaaende Underholdning kan det tjene os. Jo mere vi læse, desto elendigere føle vi os, desto flere blive de onde Erindringer. Men vi kunne ikke Andet end søge Adspredelse; vi ere ligesom nødte dertil, skjøndt vi retvel vide, at den intetsteds mere er at finde.

Det faldt mig sjelden eller aldrig ind, medens jeg var i Verden, at jeg havde Noget at takke for. Helbred, Velstand, gode Dage, &c., jeg nød det altsammen som

Noget, der fulgte af sig selv. Dersom jeg overhovedet anstillede nogen Betragtning derover, var det den, at det altsammen dog i Grunden kun havde Lidt at betyde. Thi aldrig var jeg tilfreds, ligesaa lidt med Livet og Verden, som med mig selv. Nu indseer jeg og føler, hvilken Velsignelse fra det Høje der laa i alle disse Ting, større end menneskelig Tunge formaaer at udtale, og saa meget større, som den var ganske ufortjent. Naar jeg nu seer tilbage, — og det er jeg uafladelig nødt til; thi fremad er der Intet at see uden Eet, og det er forfærdeligt: Dom og Fortabelse — saa maa jeg bekjende, at de Velgjerninger, som falde blot paa een eneste Dag af Menneskets Liv, ikke ere til at tælle. Saa rigt er Livet. Vistnok er der ogsaa megen Elendighed i Verden; jeg har selv været med at raabe Ak og Vee over den. Men sandt er det, at Alverdens Elendighed skrumper ind til et Intet imod den Elendighed, jeg nu senere har lært at kjende. Herfra Helvede betragtet, har selv det elendigste Menneske i Verden uendelig meget at takke for. Et Menneskes Liv, hvordan det end er, burde gaa op i Taknemlighed. Om det end af alle Verdens Goder ikke har beholdt Andet tilbage end Luft og Lys og et Stykke Brød, det har dog usigelig meget at være glad over. Nu erkjender jeg det, nu, da det er for silde. Heri Helvede er der Intet, ak, sletintet at være taknemlig for. Men I, som endnu leve, for Eder er det endnu Tid at komme til Sandheds Erkjen-

delse. O, lægger Eder dog disse mine Ord paa Hjerte, som ere fulde af Pine, og ikke uden Kjærlighed!

Du mærker nok, hvorledes jeg uophørlig pines af onde Erindringer. Men i hvilken Udstrækning, derom kan Du ikke gjøre Dig nogen Forestilling. Mine positive Misgjerninger —, det er en Selvfølge, at de martre mig; de ligge mig som Stene paa Hjertet, som gloende Stene. Paa dem tænker jeg herved ikke. Men overhovedet enhver af mine Handlinger, hvorved jeg blot i ringeste Grad har forseet mig, paatrænger sig min Hukommelse: hver lille Usandhed, Falskhed, Uret, Ubarmhjertighed, hvert lille Bedrag, hvert lille Brud paa Tro og Love, og saaledes fremdeles i det Uendelige. Ligesom med Knive og Naale anfalde disse mine Gjerninger mig, skjære og stikke mig i mit Inderste. De forekom mig engang saa ubetydelige, at jeg neppe agtede paa dem, men strax overgav dem til Forglemmelse. Men de havde deres Betydning, og nu gjøre de den uden Naade gjældende. De vare ganske forsvundne, de vare sletikke mere til; Aar paa Aar højnede deres Grave. Men der var et skjult, uforgængeligt Liv i dem, og nu vende de efterhaanden alle tilbage. De træde, den ene efter den anden, pludselig frem for mig i saa friske, levende Træk, at det farer igjennem mig. Jeg kommer dem ihu med en Nøjagtighed, som er over al Forestilling piinlig, og jeg er værgeløs i deres Magt. Vistnok er det ikke Livet om at gjøre; men, Stik paa Stik og aldrig Fred, det er allerede en grusom Tilskikkelse.

Idet jeg nu, til en fuldkommen Forstaaelse, tænker paa at give Dig et Exempel, myldre de frem i Hundredeviis. Jeg vil tage det første det bedste. — I den seneste Tid er jeg uophørlig bleven forfulgt af en lille pjaltet Drengs ynkelige Blik. Hvor jeg seer hen, staaer, eller rettere, ligger han for mig, og seer paa mig med et Par mørke Øjne, fulde af Klage. Sammenhængen hermed er simpelthen følgende: En Aften, da jeg gik ud af Byen, løb en lille Dreng foran mig og tryglede mig om at kjøbe Noget af ham. Men jeg havde ikke Brug for hans Kram, og afviste ham den ene Gang efter den anden. Dog Drengen lod sig ikke afvise, men vedblev at løbe mig ivejen. Da blev jeg tilsidst utaalmodig, tog ham ved Armen og kastede ham lempelig tilside. Hermed meente jeg ikke noget Ondt, skjøndt jeg maa tilstaa, at god var min Iid i dette Øjeblik just heller ikke. Jeg kunde udentvivl have skilt mig af med Drengen paa en blidere og bedre Maade; men, reentud sagt, jeg var bleven ærgerlig, og vilde ikke forulejliges. Imidlertid maa jeg dog have været for voldsom i min Ærgrelse; thi Drengen faldt om i Skarnet, og gav sig til at klynke sagte, enten han nu havde stødt sig lidt, eller han var kommen tilskade med sine Pakkenilleker. Da jeg vendte mig om, mødte jeg hiint ynkelige Blik af et Par sorte Øjne, fuldt af Smerte og Anklage. Jeg kunde endnu med Lethed have gjort min Forseelse god igjen. Men det faldt mig sletikke ind; dertil var jeg

for optagen af mig selv. Jeg slog det hen og gik hastig videre.

Vilde vel Nogen i Verden falde paa at kalde dette en egentlig ond Gjerning? Nej, jeg er overbeviist derom. Men heri Helvede er Følelsen finere. Derfor vender hiin lille Dreng efter saa lang Tids Forløb tilbage i min Erindring for at bidrage sin Deel til min Pine. Vistnok er det kun en uendelig lille Deel af min Pine i det Hele; men nærværende Kjendsgjerning er ogsaa kun een iblandt Hundreder, af en Mængde uden Tal, som bestandig strømmer ind paa mig.

Og det er ikke alene mine onde Gjerninger, selv de mindste, der saaledes vende tilbage for at gaa irette med mig, — ogsaa hvert af de onde Ord, som jeg i Verden lod udgaa, kommer grumt igjen og lader mig undgjælde. Som giftige Pile udsendte jeg dem engang; som giftige Pile vende de tilbage og hefte sig dybt i mit Hjerte. O, vejer dog Eders Ord, I, som endnu have en levende Røst! Det er ikke til at beregne, hvor meget Ondt eet eneste blot ubesindigt Ord kan udrette i Verden. Og, ville I ikke skaane Andre, o, saa skaaner dog Eder selv! Det sidste Maal for alle onde Ord bliver dog Eders eget Hjerte!

Allehaande Samtaler, for længe siden glemte, erindrer jeg nu til en fortvivlet Fuldkommenhed. Jeg mindes, hvorledes hvert eneste Ord faldt; jeg seer hver en Mine, som ledsagede Ordene. Jeg vil ikke; men jeg er nødt dertil. Og de onde Ord af min Mund, som nu

ikke længer kunne saare Andre, saare nu mig selv, og frembringe ulægelige Vunder.

Og ikke alene hver ond Gjerning og hvert ondt Ord, men ogsaa hver ond Tanke og Idræt vender tilbage med Stik paa Stik i mit Inderste, og lader mig aldrig have Fred. I Verden hørte jeg saa ofte sige, at Intet gaaer tabt i Naturen. Ak, heller intet, ikke det Mindste gaaer tabt i Aandens Verden!

Men det er ikke alene det Onde, jeg har øvet, ogsaa det Gode, jeg i mit Levnet har undladt, træder efterhaanden frem for min Sjæl med frygtelig Irettesættelse. De ere ikke til at tælle, disse mine Fjender og Anklagere! Baade hvad der har været og ikke har været, antager Skikkelse og rejser sig imod mig. De ere Nok til at befolke en heel Verden omkring mig, disse gyselige Skikkelser, og jeg staaer ene og fortabt i denne grufulde, vrimlende Verden! Det Gode, jeg har forsømt at gjøre, ak, det er næsten værre, end det Onde, jeg har gjort! Thi Fristelsen til det Onde var ofte saare stor; det vilde have kostet svære Anstrengelser og Offre at staa den imod. Men at gjøre Godt, og det i det Ubegrændsede, vilde kun have kostet Lidet eller Intet. Nu ligger det saa klart for mig; det er overhovedet forunderligt, saa klart et Overblik Man herfra Helvede faaer over Verden og Menneskelivet. Der gives sletingen Undskyldning for et Menneske, som ikke gjør vel; ere Midlerne og Evnerne end nok saa indskrænkede, Lejligheden dertil er uafladelig og i rigeste

Maal tilstede. Det kommer blot an paa, at Man har Hjerte dertil; i Hjertet ligger hele Kraften og Velsignelsen. Ved en besynderlig Foranstaltning af ham, hvis Væsen er Kjærlighed, er der i denne Henseende kun ringe Forskjel mellem Riig og Fattig, Mægtig og Ringe. O, agter dog derpaa, I mine Brødre og Søstre, som endnu see Lyset! Agter dog derpaa, at I ikke engang skulle blive Offre for en bitter Fortrydelse, jeg kan ikke sige Eder, hvor bitter! Lader ej nogen Lejlighed til at gjøre vel gaa Eder forbi! Det er Sandhed, I ville snart erfare det, det er i Almindelighed saa let og koster saa lidt. De Lejligheder, som I lade gaa ubenyttede forbi, ville engang vende tilbage for at staa med Anklage for Eders Sjæl i al Evighed.

Det er ikke til de egentlig haarde Hjerter, at jeg taler; dem kan alene Gud røre. Men der gives bløde Hjerter, som kun trænge til en Lysstraale, til et varmt Aandepust for at aabne sig. Min Ulykke i Verden var ingenlunde den, at jeg havde et haardt Hjerte; jeg lod mig tværtimod under almindelige Omstændigheder let bevæge til at vise Barmhjertighed. Min Ulykke var simpelthen den, at jeg var altfor optagen af mig selv. Enten saae jeg ikke, hvad der angik Andre, eller saae det saa flygtig, at det strax igjen var glemt. Ak, vidste jeg dog blot, at I vilde føre Eder min Erfaring tilnytte, hvilken Lindring vilde det ikke være mig i min Pine! Men jeg veed det ikke. Og, saa gjerne jeg end vilde tro det, er jeg dog nødt til at tvivle derom. Thi Tvivlen,

den gyselige Tvivl, er een af Hovedfactorerne i Helvedes Pine.

Atter føler jeg Trang til at anføre et Exempel, som ligger mig lige forhaanden. Der er en forunderlig Kraft i et levende Exempel. Ja isandhed, levende er det, endskjøndt det kommer fra de Dødes Rige.

Et Par Huse fra min Vaaning boede der i Kjælderen en fattig Familie. Naar jeg gik forbi, faldt mit Blik ofte uvilkaarlig gjennem Vinduet ned i Kjælderdybet; det var en skaldet Isse i sagte Bevægelse frem og tilbage, som drog min Opmærksomhed hen paa sig. Længe varede det, inden jeg fra dette Standpunkt fik Ansigtet at see. Det var Familiefaderen, som i udholdende Flid fra Morgen til Aften sad bøjet over sit Arbejd. Dog var det øjensynlig ikke alene Pligten, men ogsaa Interessen, der fængslede ham. Han havde et lille, men afgjort plastisk Talent, og arbejdede i Træ for en stor Legetøjsfabrik i Byen. Især udmærkede han sig, underligt nok, i Frembringelsen af allehaande vilde, glubende Dyr. Jeg siger: underligt nok; thi han selv var alt Andet end glubende; efter Udtrykket at dømme, kunde der ikke gives frommere, sagtmodigere og taalmodigere Væsen end hans. Arbejdet gik rask fra Haanden for ham; i Vindueskarmen over ham saae jeg den ene Løve, Ulv, Hyæne marschere op efter den anden. Det var dog især i Ulve, at han havde sin Styrke, selv et uskyldigt Lam. Ikke desto mindre havde han ondt ved at ernære sin Familie, der allerede var stor, og næsten aarlig

blev forøget. Men det var dog, saavidt det paa Afstand lod sig mærke, en saare lykkelig Familie. Konen vadskede for Folk, solgte Pindebrænde og varme Kartofler, kort at sige, var om sig paa mange forskjellige Maader. Saaledes hjalp de trolig hinanden, og sloge sig med Nød igjennem.

Men der kom en Ulykkestid. Legetøjsfabriken gik fallit. Jeg saae ikke mere den skaldede Isse skinne frem fra Kjælderdybet; der var mørkt dernede som i Graven. Hvor var den bleven af? Jeg gjorde mig selv dette Spørgsmaal een Gang, og saa ikke mere, hverken mig selv eller Andre.

Men en Dag, da jeg gik mig en Tuur udenfor Staden, blev min Hukommelse opfrisket. Jeg saae ikke alene igjen min Skaldepande for mig, men hele Personen. Den mere end halvgamle, skrøbelige Mand, som hidtil kun havde udøvet det allerletteste Arbejde, havde, dreven af Nøden, paataget sig eet af de allersværeste, det at stryge Muursteen. Jeg traf ham arbejdende i et Teglværk, saa at Knæene rystede under ham, og Sveden haglede ham nedover Panden.

Det gjorde mig ondt for Manden; det var øjensynligt, at han vilde arbejde sig ihjel. Han var i ligesaa stor Dødsfare, som om alle de Tigre, Ulve og Hyæner, han i sit Liv havde forfærdiget, vare blevne levende, og alle havde vendt sig imod ham. Hertil knyttede sig endnu noget inderlig rørende. Det traf sig, at jeg et Par Gange blev Vidne til en Familiescene.

Konen bragte sin Mand Mad, og havde alle Børnene med sig, eet paa Armen, nogle ved Forklædet, de øvrige efter sig. Jeg saae, med hvilken smertefuld Ømhed hun tørrede sin Mands Pande, hvorledes Børnene klyngede sig op til ham, og paa den anden Side, hvor taknemlig han var for al denne Omhu og Kjærlighed, hvor stærk han gjorde sig for sin arme Kones og sine Børns Skyld.

Jeg følte mig virkelig bevæget. Da jeg gik hjem, tænkte jeg ved mig selv, at jeg maatte gjøre Noget for denne arme Familie. Det vilde udentvivl ikke falde mig vanskeligt. Jeg kunde skaffe Manden en Plads som Portner, Opsynsmand eller Lignende; min Stilling frembød saa mange Lejligheder af denne Art. Det var altsaa afgjort; Manden maatte hjælpes, og det snart. Men en Forretningsrejse kom imellem. Da jeg kom tilbage derfra, var Sagen glemt. Og da den atter randt mig ihu, var det for silde. Den arme Familie — ja, hvad Andet? — var gaaet tilgrunde.

Men det er endnu meget værre. Enten det nu kun er en Indbildning, som hører med til Helvedes Gjøglerier, eller det virkelig er en Art Clairvoyance, som er Helvedes Indvaanere egen, — ikke sjelden forekommer det mig livagtig, som om jeg kan forfølge det Onde, jeg er Skyld i, paa dets Vej gjennem Verden, hvorledes det i sine Virkninger forplanter sig fra Menneske til Menneske, ofte uden at kjende Grændse.

Jeg vil ikke forfølge det, men jeg er nødt dertil, fra Stadie til Stadie, indtil det løber sammen i Eet for mig, og jeg Intet sandser mere.

Og forfærdelige ere disse Virkninger, forfærdelig er den Ulykke, som en ond eller kun ubesindig Gjerning, ja blot et ubesindigt Ord formaaer at anrette i Verden. I og for sig kunne disse Ting være fordærvelige nok. Men Ulykken vilde dog forholdsviis kun være ringe, dersom de udtømte sig i eet Slag og vare døde og magtesløse med det Samme. Men det ere de ikke altid. Ofte have de en sand dæmonisk Evne til at forplante sig; det er først i deres Følger, at de blive ret fordærvelige. Ulykke følger paa Ulykke i det Ubestemmelige. Det er ikke den onde Ting i og for sig, men det er dens Konsekventser, som lægge Verden øde.

Jeg kommer herved til at tænke paa Forargelserne. O, hvilken frygtelig Magt i Verden, frygteligere, end Nogen i det Timelige formaaer at forestille sig! Det er med god Grund, at der er blevet raabt Vee over dem, fra hvem Forargelserne komme. De ere værre end Pestbefængte og Spedalske. Især om Forargelserne gjælder det, at de have en infernalsk Magt til at forplante sig. Enden paa deres Virkninger findes ikke. Den Ulykke, som slette Mennesker i og for sig anrette i Verden, er for Intet at regne imod den Ulykke, som de anrette ved det forargelige Exempel. De lade det onde Væsen udgaa, og have ingen Magt over det mere. Det gaaer nu paa egen Haand, og kjender ingen

Grændser. Det er mægtigt i sine Konsekventser, endog længe efter at Personerne ere døde og borte. Og bestandig større bliver Ansvaret. Det er forfærdeligt!

Det falder svært at udtale, men jeg frygter for, at det især er deri, Dæmonen i mit Indre har havt sin Styrke. I alle Retninger ere Forargelser udgaaede fra mig, og, uden at tænke derpaa, er jeg bleven Tusinder til Fordærvelse. Nu staaer det klart for mig; det Ene rinder mig ihu efter det Andet i det Uendelige, med grusomste Nag. Og herved gjælder det især: jeg troer i Aanden at kunne forfølge det Onde, som engang udgik fra mig, paa dets Vej gjennem Verden, i dets Konsekventser af Ulykke uden Ende.

Forstaaer Du mig? Du vil forstaa mig fuldkommen, naar jeg blot giver et Par Smaaerindringer tilbedste.

En Aften kom jeg tilfældigviis ind i en Kreds af lystige unge Mennesker. Der var Gilde i een eller anden Privatanledning. Man trængte ind paa mig for at faa mig til at blive og hædre Gildet ved min Nærværelse. Den udmærkede Rolle, Man her i al Oprigtighed tilbød mig at spille, behagede mig ikke ilde, og jeg blev altsaa. Forstaaer sig af sig selv, at jeg under disse Omstændigheder følte mig forpligtet til for største Delen at bestride den selskabelige Underholdning. Det var mig denne Aften en let Sag; jeg var vittig og morsom, og stedse mere oprømt blev Stemningen. Der blev naturligviis udbragt en Mængde Skaaler, og holdt

endeel Taler, som de kunde falde. Endelig rejste ogsaa jeg mig for at give en Skaal og Tale tilbedste. Jeg vidste, at jeg var en Autoritet for disse unge Mennesker, at jeg kunde faa dem til at tro og gjøre Alt, hvad jeg vilde. Jeg optraadte derfor som den, der øste af sin rige Erfarings Væld. — Vov det blot! — Det var Emnet for min Tale. Jeg hentydede til, hvor meget jeg havde opnaaet i Verden, hvor rigt mit Liv havde været paa Nydelser. Det var næsten altsammen Frugten af: blot at vove. I dette lille Ord var en Skat af Livsviisdom, større end alle Salomons Skatte. Derfor havde jeg ved denne Lejlighed ikke noget Bedre at sige mine unge Venner, for hvem Verden nys havde aabnet sig, noget Større og Bedre end dette: — Vov, vov det blot, vov at være lykkelig! —

Med stor Enthusiasme blev denne min Tale modtagen. Vinen var stærk; men min Tale var endnu stærkere; Man var ligesom beruset af mine Ord. Hos Nogle fordunstede Rusen vistnok snart igjen, men hos Tre eller Fire i det Mindste slog det falske Princip an, og de gik ud i Verden for at udøve en Livsviisdom, hvoraf i det Mindste de tre Fjerdedele vare Løgn. Det kunde kun føre til Fordærvelse, og det ikke alene for dem, men for utallige Andre. Thi det falske Livsprincip, der tog sig saa stort og straalende ud, forplantede sig videre og videre fra Sjæl til Sjæl. Ak, det forplanter sig endnu, og jeg øjner ikke Enden!

En anden Erindring, een af de mest brændende! — Jeg havde engang besøgt en god Ven paa Landet, og stod paa Springet til at rejse. Vognen holdt for Døren, og jeg var i Begreb med at stige op, da jeg saae, at jeg havde glemt Noget paa mit Værelse. Hastig ilede jeg tilbage. Jeg traf Pigen allerede ifærd med at rydde op. Hun var ung og sjelden smuk, neppe atten Aar. Hvad skal jeg sige? Lysten kom pludselig over mig; jeg tog hende i mine Arme og kyssede hende. Men tugtig rev hun sig løs, og stammede blodrød: — Herre, jeg er en fattig, men ærlig Pige. —

— Fattig, mit Barn, er Du fattig? — svarede jeg: — Med en Skjønhed som din har Man en umaadelig Kapital. Du kunde kjøbe endog en Millionærs Hjerte! —

Saaledes talte jeg i Øjeblikkets Letsindighed; thi jeg meente i det Højeste kun for en ringe Deel, hvad jeg sagde. Det var een af hine flotte Talemaader, hvorpaa jeg, navnlig i en vis Alder, havde saa stor Overflødighed.

Den arme Pige stod blussende for mig. Jeg vedblev i samme Aand og Tone:

— Og nu, min lille Skjønhed, skal Du til Tak for den gyldne Lære, hvormed jeg har beriget Dig, af egen fri Villie give mig et Afskedskys endnu. Vi see sagtens hinanden aldrig mere. —

Hun stred imod. Men ogsaa jeg var ung og smuk, og jeg forstod tilgavns den smukke Kunst at lokke.

Kort at sige, Enden blev, at hun lod sig favne, og gav mig et hjerteligt Kys endnu. Pigen var ganske i min Magt; det følte jeg i dette Øjeblik. Men Øjeblikket var ikke mit; Postillonen tudede utaalmodig i sit Horn. Jeg maatte rive mig løs. Men ligesom til Beviis for, at hendes Skjønhed var en rentebærende Kapital, trykkede jeg hende en Dukat i Haanden.

I alt dette saae jeg dengang ikke noget Ondt; den store Part i Verden vil vist heller ikke see noget egentligt Ondt deri. Men i Virkeligheden var det et frygteligt Onde, jeg i denne min Letsindighed havde sendt Verden paa Halsen. Ikke alene havde jeg gydt Gift i den unge Piges Blod, men ogsaa i hendes Hjerte. Ikke alene var hendes Uskyldighed borte, men Fordærvelsen havde grundig slaaet Rod i hendes Væsen. Jeg forfølger og seer nu i Aanden, hvad der videre skete. Hun var forlovet med en skikkelig Haandværker. Hos ham kunde hun ikke faa sin Kapital efter Ønske forrentet; følgelig slog hun kort efter op med ham. Det blev en Ulykke for ham, som han havde ondt ved at forvinde. Ene gik hun videre for at gjøre sin Skjønhedskapital indbringende. Hun spændte sine Snarer paa kryds og tværs; men, saa klogt hun end meente at bære sig ad, endte hun dog med, selv at blive fangen. Hun blev en snedig Forførers Bytte. Dog, derved leed Principet i sig selv ingen Skade; tværtimod, nu kom det først til at aagre og florere. Som Courtisane fortsatte hun sin Livsbane, og snart gaves der ikke nogen mere udlært og

farlig. Hun blev til Fordærvelse for den ene Daare efter den anden, og Kapitalen bar umaadelige Renter. Der var en Tid, da hun ligesom væltede sig i Guld; saaledes ynglede min første Dukat. Men riig blev hun dog ikke; det svandt, som det kom, i affindig Ødselhed. Inden hun vidste deraf, var ogsaa selve Kapitalen sat overstyr. Hun kæmpede endnu en Stund, under de laveste Kaar, for at holde sig oppe. Men hendes Skjæbne var beseglet; hun endte i den dybeste Elendighed. Men ikke nok hermed. Den Gift, som havde besmittet hendes Blod, gik af sig selv over i de fleste Menneskers Aarer, med hvilke hun kom i Berørelse. Og selve det onde Princip, som hun skyldte mig, overførte hun med Flid i andre Kvinders Hjerter, og fra Hjerte til Hjerte forplantede det sig videre og videre, o vee, vee, i det Uendelige: — Skjønhed er Kapital! Gjør den frugtbringende, gjør den frugtbringende! — —

Saaledes gik det hende, med hvem jeg dog kun havde havt saa lidt at gjøre, at jeg ikke engang lærte hendes Navn at kjende. Hvorledes maa det da være gaaet med saa mange Andre? Hvorledes er det gaaet Anna, imod hvem min Skyld var hundrede Gange større? Underligt nok, i at forfølge hendes Skjæbne vil Aanden ikke staa mig bi. Eller er Sandheden maaskee den, at jeg ikke vover det? Det er rimeligst, at den ligger midt imellem. Hvis hun engang viste sig for mig og drog mig efter sig, o, det vilde være frygteligt!

Det er en forfærdelig Magt, som ligger i For-

argelserne. Derfor have især de et stort Ansvar, som leve i en Kreds af unge Mennesker, og paa denne eller hiin Maade gjælde dem som Autoritet. Og derfor gives der i Helvede navnlig slette Børneopdragere i Mængde: Forældre, Lærere, Hovmestere ꝛc. Først komme de selv til Helvede; det kan naturligviis ikke være Andet. Saa komme for en stor Deel de stakkels Børn, som de have været til Fordærvelse, efter dem deres Børn igjen, og saaledes fremdeles; Slægt paa Slægt give de efterhaanden Møde, med bitter, skrækkelig Anklage. Jeg selv er blandt disse elendige Menneskers Tal, saa jeg har god Grund og Ret til at tale derom. Jeg veed, hvad jeg har at vente mig. Det er navnlig Martin, jeg tænker paa. Arme Dreng, han blev ligesom opfostret ved Forargelser! Jeg kan sige, men desværre kun i ond Betydning: hvad han blev, det gjorde jeg ham til. Mig blev han opad Dage. Men endnu ligger Livet for ham; han kan blive meget endnu. Hvad vil han, efter det Givne, blive til, og hans Børn efter ham? I Verden havde jeg ingen Familie; ak, heri Helvede vil jeg maaskee faa en stor! Dog, lad mig sige: Gud raader! For Martin og hans gives der jo dog endnu en Frelser!

Hvor jeg dog holdt af ham i al hans Uvornhed! Maaskee var det den pure Egenkjærlighed; jeg elskede ham maaskee blot, fordi jeg i ham fandt mit Gjenbillede. Men lige meget; der var dog Hjerte og Nerve i denne Kjærlighed! Men en underlig Kjærlighed var det rigtignok. Paa det Sidste blev den blandet med det ene

Nag efter det andet. Jeg kunde ikke Andet end fatte Nag til ham, da jeg saae, hvorledes han blev smukkere, elskværdigere, mere indtagende end jeg selv, hvorledes han efterhaanden blev min heldige Medbejler i alle Ting. Men disse Nag vare saa langt fra at forringe, at de tvært-imod paa underlig dyb Maade forøgede Inderligheden af den Følelse, jeg nærede for ham. Eet af disse Indtryk er især levende hos mig. Da han voxede til, var det især hans legemlige Uddannelse, jeg lod mig være magtpaaliggende. Aanden overlod jeg til Andre, og gjorde ikke mange Spørgsmaal; selv tog jeg hans Legeme for mig og øvede ham med Iver og Udholdenhed i alleslags gymnastiske og ridderlige Kunster. Jeg var en Mester i de fleste. Jeg lærte ham at fægte, skyde, ride, at boxes og brydes. Han var usædvanlig stor og stærk, og af en sjelden symmetrisk og fuldkommen Legemsbygning. Endnu før det tyvende Aar var Athleten i ham saa vidt udviklet, at han vilde have vakt Beundring i Rom eller Grækenland. Vi brødes næsten daglig med hinanden, og næsten daglig mærkede jeg, hvorledes han tog til i Kræfter. Snart kom der en Tid, da jeg maatte føle, at jeg kun med Nød og neppe kunde tage det op med ham. Men det var kun en kort Overgang. En Dag — jeg kommer endnu i Bevægelse ved at tænke derpaa — berøvede han mig tre Gange Fodfæstet, knugede mig i sine Arme, ligesom den unge Herkules Løven, og kastede mig med Magt til Jorden. Og fra denne Dag blev han min Mester. Det havde

været til at forudsee, at det snart maatte komme saaledes. Ikke alene, at mine Kræfter med Alderen toge af, men hans Kræfter toge hastig til. Ikke desto mindre krænkede og ærgrede det mig dybt, og jeg kunde ikke tilgive ham det. Men, Hvo kan forklare det, paa samme Tid var jeg dog inderlig stolt af ham, fuld af lidenskabelig øm Beundring!

Dette Nag, jeg saaledes uretfærdig bar til ham, skulde dog desværre blive ligesom retfærdiggjort, da han tilsidst stak mig ud hos det unge Fruentimmer, jeg tilsidst havde kastet mine Øjne paa. Det var Mere, end min Kjærlighed til ham kunde fordrage.

Vil han komme? Jeg tør neppe tvivle derom. Han hører mig til, og jeg er i Helvede. Da vil jeg faa hiint brændende Spørgsmaal besvaret, hvormed jeg gik udaf Verden, og som heri Helvede uafladelig svier mig for Hjertet. Men tør jeg ønske at faa det besvaret? Ofte kommer der en skrækkelig Anelse over mig, som om Svaret maatte indeholde noget Forfærdeligt. Men lad være, — skulde jeg end derved ligesom i een Dosis indtage al Helvedes Pine, — jeg vil og maa have det Spørgsmaal besvaret: — Hvad havde han at aabenbare mig? —

X.

Hvilken forfærdelig Stilhed hersker der ikke i Helvede, imellem disse Tusinder, Millioner, Millioners Millioner! Jeg tænkte, det var kun i Begyndelsen, at denne Stilhed trykkede mig saa haardt; men jeg vænner mig aldrig dertil. Hvilken Overgang fra den larmfulde, lystige Verden! Saa vildt end Livet rører sig iblandt os, der høres ingen Lyd. Vistnok er der ligesom en Lyd forbunden med Menneskenes spæde Tale; men den høres kun af de Oren, for hvilke den er bestemt. Rimeligviis er det ogsaa kun en Indbildning; Man fatter paa umiddelbar Maade Ordene, og forestiller sig Lyden.

Helvede er fuldt af Tumultuanter. Kan Du forestille Dig, hvorledes de ere stedte og stemte? Forvirring kunne de vel afstedkomme, og den er tilvisse stor iblandt os; men, saa meget de end anstrenge sig, kunne de ikke frembringe den ringeste Larm. Og uden den mangler dem det Bedste. Trængte de nogensinde til Bedøvelse, saa er det nu; men Bedøvelse er ikke til at

finde. De blive selv kun elendige Offre for den Forvirring, som de frembringe.

Idag har det for første Gang sneet. Det tyder dog ikke paa Vinter; hos os hersker uforanderlig den dybeste Grad af Kulde i Forbindelse med den højeste Grad af Hede. Det sneede med ganske smaa luftige Kammerraader, Justits- og Statsraader, Hofjunkere, Kammerherrer, Excellencer ꝛc. ꝛc., med ganske smaa Riddere, Kommandører, Storkors af forskjellige Ordener. Et Numer af den ....ske Tidende, som kort efter indløb, gav fyldestgjørende Oplysning. Der havde i et af Smaarigerne i Verden i Anledning af en Formæling fundet en kolossal Titel- og Ordensuddeling Sted. Smaarigerne pleje gjerne i dette Stykke at være allergalest. Man skulde dog i det Mindste betænke, at et heelt Folk af Riddere og Raader i alt Fald vilde være den naragtigste Ting af Verden. Men derefter stiler Man øjensynlig; Mange have allerede bragt det dertil, at det ikke er nogen Ære, at være betitlet eller dekoreret, men en Skam, ikke at være det. Os heri Helvede kan det være lige meget; vi holde sagtens den Smule Sneefog ud. Det maa snee nok saa stærkt, Sneefnugene opløse sig, ligesom i Tøvejr, strax i Intet, og efterlade kun en vis fiin, skidenagtig Lugt.

Det maa dog siges til Trøst for de arme Rangspersoner, at det ikke er alle Titler og Ordener, som saaledes fare til Helvede. Nogle af dem finde, skjøndt

det Hele er Forfængelighed, dog i Verden deres rette blivende Sted.

Apropos, det samme Numer af ....ske Tidende indeholdt en ganske mærkelig Afhandling om „Frihed paa det allerbredeste Grundlag". Den er, fra det givne Standpunkt, ypperlig skreven, og det frembyder en ganske besynderlig Interesse at læse mellem Linierne. Forfatteren er fortiden underneden, men vilde gjerne være ovenpaa; det er derfor, han vil have „alle hemmende Baand løste." Hvis han engang selv kom til Magten, vilde han blive een af de værste Absolutister, for ikke at sige Tyranner, som Verden har kjendt. Atter en Ulv i Faareklæder! Men forgjæves raaber jeg: vogter, o vogter Eder! — Verden vil jo bedrages.

Eftersom Lyset tager til, bliver mit Hjerte mere og mere uroligt; det er med bævende Forventning, at jeg seer den Stund imøde, da Herligheden hiinsides Afgrunden skal aabenbares for mine Øjne. Jeg higer og jeg gruer. Jeg føler forud, at det ikke vil være til at udholde, at det vil blive til at fortvivle over. Paradiset, seet fra Pinen, maa nødvendigviis blive en forfærdelig Ting. Det vil komme til at gaa mig igjennem Sjælen som med et Sværd paa kryds og tværs. Men alligevel kan jeg ikke Andet end længes, længes og sige: — Stød til! Her er mit arme, fortabte Hjerte! —

Var der ikke engang Noget, som hed Fadervor? Der var; jeg kan ikke tvivle derom, og det indeholdt en Velsignelse uden Maal og Grændse. Jeg kvæler, knuger, martrer mig selv for at komme paa det; det forekommer mig, som om det laa mig lige paa Læberne, som om jeg kun behøvede at sige: — Fader vor, — saa maatte det Øvrige følge efter. Men jeg siger det den ene Gang efter den anden, de tyve, de hundrede Gange, og bliver staaende derved; der følger Intet, Intetsomhelst efter. Saa prøver jeg med at vende Ordene om, og begynder: — Vor Fader —; men det er ligesaa forfængeligt. Vistnok veed jeg, hvem denne Fader er. Men han er ikke længer min Fader, og hører mig ikke mere. Det er derfor ej saa underligt, at jeg ikke kan faa de velsignede Ord frem. Men min Sjæl kan dog ikke lade være at arbejde derpaa, og vaande sig under den frugtesløse Anstrengelse.

Det er endda godt, at Man heri Helvede saa temmelig kan vælge sit Selskab. Jeg veed ikke, hvorledes det vilde være til at udholde, dersom vi skulde leve sammen med alt Rakket, jeg mener, ude i den vilde Sværm af Tyve, Røvere og Mordere, Forrædere, Meenedere, Liderlige, gemene Bedragere og deslige. Du maa ikke forarges over, at jeg siger: Rakket. Verdens Fordomme, Vaner og løse Talemaader hænge endnu fast ved os, og vi kunne, selv med den bedste Villie, ikke komme ud derover. I Virkeligheden ere vi Rak og

Pak alle tilhobe; det veed jeg retvel. Der er ingen anden Forskjel mellem os og Mængden end den mere udviklede Bevidsthed, ligesom en Skygge af den højere Dannelse, vi havde i Verden. Imidlertid, for Indbildningen gjør dette endda ikke saa lidet, og, havde Indbildningen allerede i Verden Meget at sige, saa siger den heri Helvede Alt. Vore Misgjerninger kunne være fuldt saa store som Mængdens; men de ere ikke nær saa plumpe; for en stor Deel ere de endog ganske tækkelige. Derfor tale vi nu, som tidligere, om Rakket, og vælge vort Selskab saa godt, vi kunne. Rakket, det er, som sagt, Tyve, Røvere, Mordere, alleslags gemene Kjæltringer; men blandt os findes kun Forførere, Vellystninger, Gjerrige, Hovmodige, alskens fine Bedragere, det vil sige, lutter anstændige Folk. Lige søger naturligviis Lige. Det Menneskelige ved os heri Helvede repræsenteres fortrinsviis ved Sympathien. Denne Aandens Drift er endog langt mere levende hos os end nogensinde. Overhovedet er Følelseslivet, som Du let vil kunne forstaa, heri Helvede det raadende, ak, desto værre! Vi afslutte os altsaa indbyrdes; vi bestræbe os for at holde Alt ude, som ikke passer i vor Kreds. Saa vanskeligt dette end ofte falder os, ere vi dog i denne Henseende meget nøjeregnende, kræsne er maaskee det rette egentlige Udtryk. Vi banlyse ikke alene det Simple og Gemene, men ogsaa det Hæslige og ligefrem anstødelige, uden al Personsanseelse. Sandsen er meget

sin heri Helvede, at sige Sandheden, indtil Piinlighed sin. Det maa jo altsammen saa være.

Saaledes kom der for længere Tid siden en dejlig ung Kvinde hertil. Lidt raa og rask paa det, men i sine Blottelser kun saa meget mere tillokkende. Hendes Historie er fortalt i faa Ord. Hun havde forladt sin gamle halvblinde Moder for at følge sin Elsker, en forfløjen Berider, gjennem Verden. Hun døer pludselig, midt i Lidenskabens Ruus; følgelig opslaaer hun sine Øjne i Pine. Hun gløder, bæver, gyser ligesom vi Andre, og Længselen martrer hende. Hendes Længsel er naturligviis deelt mellem Moderen, som hun aldrig mere vil faa at see, og Elskeren, som hun venter med fortærende Attraa. Dog, hun elsker ham jo! Tør hun da vente, at han skal komme? Hun kan ikke Andet end nære denne grusomme Forventning. Deri er hele, ja, hele hendes Haab! Og han maa desuden komme; de have jo svoret hinanden en evig Troskab! — Men længe maa hun vente. Imidlertid er han, den Herlige, hende aldrig ude af Øje og Hu; han er Helten i alle hendes Drømme. Hun seer ham naturligviis for sig, som hun saae ham sidst, i hele Ungdommens Fylde, Skjønhed og Kraft, i glimrende Dragt, paa den brusende Ganger, tiljublet af Mængden. — Endelig kommer han da, men — ved Krykke og Stok, med rindende Øjne og skjælvende Knæ. Al Lidenskab og Lyst er for længe siden uddød hos ham. Hvilket Gjensyn, hvilket Møde! Hun gyser tilbage for dette Vrængebillede af ham, den

Dyrebare, den Uforlignelige. Men hun kan dog ikke Andet end forfølge ham med sine Kjærtegn. Forgjæves værger han sig derimod, forgjæves flyer han for hende; hun hænger over ham, hvor han gaaer og stedes. Kort at sige, det blev saa modbydeligt, dette Forhold, at det ikke var til at udholde. Den unge Kvinde havde hidtil været een af Vore; men vi maatte nødvendigviis skille os af med hende. Det stod heller ikke længe paa, inden Parret maatte fortrække.

Overhovedet, eet af de største Onder, hvoraf Verden lider, og som allermeest tjener til at fylde Helvede, — Hvo skulde vel tro det? — er en altfor stor Kjærlighed. Det forstaaer sig, ægte er denne Kjærlighed ikke; den har ikke sin Forudsætning i en højere, i den evige Kjærlighed. Det kommer saa meget an paa, baade hvad Man elsker, og hvorledes Man elsker.

For ikke længe siden kom en anden Kvinde til Helvede, ikke ganske ung længer, men henrivende endnu, een af hine blaaøjede og lyshaarede, smægtende Skjønheder, som alene det følelsesfulde Germanien formaaer at frembringe. Grunden til, at hun foer til Helvede? — Ja, der gaves ingen anden Grund end hendes altfor store Kjærlighed til hendes Mand. Det var rørende at høre, hvorledes hun havde offret ham alle Ting. Og han — fortjente ikke denne Kjærlighed. Hendes Brøde var, at hun havde offret ham for meget, ja altfor meget, ikke alene sig selv og hele Verden, men Gud tillige. Hun havde sat sin Mand i Guds Sted, og han var bleven

hende en Afgud til Fordærvelse. Saa stor hendes Kjærlighed end var, det var dog kun et falsk Væsen; saa smukt og rørende den end tog sig ud, i Principet var det dog kun en stærk egoistisk Tilbøjelighed.

I Helvede fortæres hun af Længsel efter Manden. Hun har i sit Liv kun kjendt een Følelse; derfor kjender hun nu, foruden det uundgaaelige Nag, kun een Pine. Endelig kommer Manden, den store Slyngel, — men med Hjertet fuldt af en anden Lidenskab.

Er hun ikke haardt straffet? Selv i Helvede vækker hun Beklagelse. Ogsaa dette Forhold gjør et i høj Grad kvælende Indtryk. Men det saakaldte gode Selskab i Helvede vilde ikke være til, dersom det tog andre Hensyn end Anstanden. I dette Punkt ere vi ubønhørlige. Du forstaaer mig nok, det er naturligviis kun et Skin af Anstand, det gjælder om.

Saaledes at kunne vælge sit Selskab, vil Du sagtens kalde en stor Fordeel. Det er det virkelig ogsaa; men, ak, min Ven, der er Intet heri Helvede, som jo finder sin Udgang i Elendighed. Ogsaa dette Valg er yderst piinligt; thi vi føle retvel, at det i Grunden er ganske forfængeligt. Det er kun en Form, hvori vi forgjæves bestræbe os for at indlægge Væsen.

Nylig talte jeg om Nagene; de ere utallige. Men de udgjøre kun Halvdelen af vor Marter; den anden Halvdeel er Begjærlighederne, som nu ere mere fortærende end nogensinde, eftersom de, uden Kjød og uden Verden, sletingen Tilfredstillelse kunne finde. Skulde

Du tro det, jeg sukker endnu efter hiin Tøs, — dejlig var hun rigtignok — som jeg engang tog op fra Trapperne, og som lønnede mig saa slet, idet hun foretrak Drengen for Manden, og blev Martins Kone eller Frille? Jeg er fuld af en Brynde, hvis Lige jeg aldrig før har følt. Og saaledes er det i alle Henseender. Jeg vansmægter efter Morskab, Vellevnet, Kjødets Pleje overhovedet, forfængelig Ære, ja endog efter den usle Mad og Drikke. Jeg har ingen Bug længer, og dog vansmægter jeg efter at faa den fyldt.

Alt er Pine og bestandig Pine. Der er kun eet Moment i vor Tilværelse, da alle Nag, alle Begjærligheder, overhovedet Alt, hvad der er i os, alle de tusinde Smerter komme til Hvile. (O, tro nu blot ikke, at vi nogensinde ere uden Marter!) De sædvanlige Smerter træde vistnok ud af Kraft: men en ubeskrivelig Angst kommer istedet; Alt ligesom opløses indeni os i en ubeskrivelig Gru. — Der gaaer nemlig nu og da en frygtelig Rædsel gjennem Helvede, en Art panisk Skræk, hvis Lige Verden aldrig har fornummet. Alting standser, stivner, forstummer, for at skjælve og bæve. Der foregaaer noget rædsomt uhyggeligt. Man seer det ikke; men Man føler det. Og Alle vide, hvad det er. Det er Satan, der ligesom holder Revue over Sjælene i Helvede. Endnu har han ikke Magt over een eneste Sjæl; thi Dommen er endnu ikke falden. Men han kan vente. Han glæder sig ved Tilgangen; Afgangen er engang sikker nok. Han er som Hyrden, der vel kan

glæde sig ved at betragte Hjorden, skjøndt Slagtetiden endnu ikke er forhaanden. Han veed saa godt som Nogen, at engang vil der komme til at staa en Hjord uden Tal paa den venstre Side af Almagtens Trone, og at denne Hjord, de Fleste af de Mange, er hans i al Evighed.

Man seer Intet; men Man føler og gruer. Hjorden fornemmer umiddelbart Ulvens Nærhed. Dog, stundom seer Man ogsaa, naar nemlig Rædselen indtræffer i hiin frygtelige Nats Mørke, som vi kalde Dødsnatten. Hvad Man seer, det veed jeg ikke; jeg har endnu ikke erfaret det. Og friste Nogen til at tale derom, det vilde være mere end daarligt.

Jeg var i min Ungdomstid mangen Gang paaveje til at blive et christeligt, godt og skikkeligt Menneske. Men det opløste sig hver Gang i Intet. Erindringen derom har noget usigelig kvalfuldt, men tillige noget usigelig rørende for mig. Det var for det Meste Lili, som var Redskabet for denne Guds Naade, der saa ulykkelig og skammelig gik tilspilde. Ligefra den første Tid, da jeg kastede mine Øjne paa hende, fik hun en vis hemmelig, uforklarlig Magt over mig. Siig nu blot ikke strax, at det var min onde Lyst og Begjærlighed, der saaledes bragte mig under hendes Indflydelse! Nej, det var noget Bedre; det var endog en hellig Magt. Alle Børn, troer jeg, have Noget deraf; men Lili havde denne Magts Fylde.

Om Vinteren plejede vi efter Bordet at sidde en Stund stille hen uden at tænde Lys; Kaminilden maatte lyse for os. Min Moder fik sig i Almindelighed et lille Blund; jeg og Lili overgave os til vore vaagne Drømme. Men hvor vidt forskjellige vare ikke de Regioner, hvori vi bevægede os! Halve Timer kunde jeg sidde og betragte Lili, som havde Plads overfor mig paa en lav Tabouret, i det fulde Skjær af Kaminilden. Jeg sad i Mørket, og kunde ikke iagttages; det gjorde min Nydelse saa meget fuldkommere. Hun sad for det Meste med Hænderne sammenføjede omkring Knæet; det var hendes Yndlingsstilling i de alvorlige, spekulative Timer. Hvor smuk var hun ikke, især i denne Belysning! Lidt bleg, men desto ædlere. Skjæret fra Kaminen brød sig i hendes store, mørke Øjne. Det var en vidunderlig Glands; det forekom mig ofte, at Verden ikke havde dens Lige. De fine Træk vare ligesom forklarede. Nu og da viste et dybere Aandedrag eller Suk, hvor levende hun var beskjæftiget. Jeg ligesom fortærede hende med mine Blikke. Hvis der havde været noget Sandt i Magnetismens og Sympathiens mystiske Lærdomme, maatte hun have mærket det. Dog, Hvo veed? Stundom blev hun virkelig urolig under mit Blik, ligesom vred sig under en ubevidst mægtig Indflydelse. Det staaer saa levende for mig. I saadanne Øjeblikke følte jeg mig fristet til at styrte frem og rive hende til mit Bryst. Men jeg gjorde det ikke; ved at skræmme hende vilde jeg have fordærvet al min Glæde.

Men undertiden sad Lili hos mig, og vi tilbragte Hviletimen i sagte, fortrolig Underholdning. — Hvorledes? — udbryder Du: — Hvad Underholdning kunde der vel finde Sted mellem Dig og hende? — Ja, nok maa Du spørge. Men i Virkeligheden var det ogsaa kun hende, som underholdt mig.

En Aften spurgte jeg hende, hvad hun tænkte paa, naar hun sad saaledes og saae ind i Kaminilden.

— Hvad jeg tænker paa? — gjentog hun med sin søde Røst: — Ja, det er vel ikke Andet, end at jeg tænker. Men det er mig livagtig, som om jeg fløj langt, langt bort, til fremmede Lande, over de store Have, ja, til andre Verdener, højt over Skyerne. Jeg bliver paa min Flugt undertiden endog borte for mig selv. Jeg flyver til Louisiana, det dejlige Land, hvor Alt er anderledes end her, meget rigere, større og skjønnere, og hvor Man ikke kjender nogen sørgelig Vinter. Ved den store Strøm ligger der et Huus med Søjlehal og Veranda, overskygget af Pinier og Plataner. Der blev jeg født; der var mit Hjem, medens jeg var ganske lille. Jeg gaaer igjennem de høje, herlige Værelser; Huset er tomt; mine stakkels Forældre finder jeg ikke der. Jeg iler gjennem Haven, gjennem Lunden, over Markerne, men finder intet blivende Sted. Og ingen Sjæl vil kjendes ved mig. Sorte Mennesker krydse nu og da min Sti, og jeg standser for at spørge. Men alle ryste de sørgmodig paa Hovedet ad mig, og ile mig forbi.

Saa vender jeg mig bedrøvet bort fra dette skjønne,

men saa øde Sted og flyver igjen tilbage over Havet. Uden at trættes farer jeg fra Land til Land, seer mange underlige Ting og vexler i Forbigaaende Ord med mange mærkelige og elskelige Mennesker. Men Noget savner jeg overalt. Saa hæver jeg mig højere og højere i brusende Flugt, over Skyerne, ja over Maanen og Stjernerne; jeg veed ikke længer af mig selv at sige. Men pludselig befinder jeg mig i den dejligste Have. Jeg tænkte, at der ikke gaves noget Herligere end Louisiana, mit Fødested; men her er endnu meget, meget herligere. Thi det er Paradiset, Guds egen Have. Der finder jeg endelig mine Forældre; jeg vidste jo nok, at jeg maatte træffe dem engang. Og her kan jeg finde Ro; der er Intet mere at længes efter. Fader og Moder fortælle mig, hvor lyksalige de ere, og hvor højt de elske mig.

Men naar saa Tjeneren træder ind med Lysene, det gjør ordentlig saa ondt. Det er, som om jeg pludselig styrtede ned og faldt haardt til Jorden. Jeg seer mig forvildet omkring, og maa besinde mig paa, hvor jeg er. Jeg føler mig saa mat og fattig. Alt, Alt omkring mig er saa kjedeligt og sørgeligt. Forstaaer Du det, Otto? —

Ja, jeg forstod hende nok. Det var ret nogle tossede Drømme. Hun havde sletikke godt af disse Aftentimer. Men jeg talte naturligviis ikke derom.

En anden Aften, som vi sade sammen, spurgte hun mig pludselig: — Otto, hvad hører der til at være lykkelig? —

Spørgsmaalet overraskede mig i betydelig Grad; men jeg fattede mig hastig, og svarede temmelig prosaisk: — Dertil hører et fromt Hjerte, et godt Helbred, et godt Hjem, hvor Intet fattes, endelig et Udvalg af Fornøjelser, og nogle gode Mennesker, som elske En. —

— Det har jeg altsammen, og Mere til. Er jeg saa lykkelig? —

— Ja, er Du ikke, kjære Lili? — spurgte jeg forundret.

— Jeg veed ikke. — svarede hun eftertænksom: — Der fattes Noget, kunde jeg blot udsige det. — Jeg er ikke til Gavn og Glæde for Nogen i Verden. —

— Hvorledes kan Du dog tale saaledes? Er Du ikke til Glæde baade for Moder og mig? Og til Gavn, ogsaa det er Du. Til hvad Gavn skal iøvrigt en lille Pige, som Du endnu er, kunne være i Verden? Hun skal kun beflitte sig paa at voxe og lære Noget og blive from og god, for engang i Tiden at blive skikket til at gjøre Gavn og opfylde sin Bestemmelse. Men, som jeg sagde, er Du ikke til stor Glæde for mig og min Moder? —

— I trænge ikke til mig. Men der er saa mange, som trænge. —

— Ogsaa vi trænge, Lili. Til Kjærlighed trænger Man bestandig. —

Lili rystede stille paa Hovedet.

— Hvad kan jeg være for Dig og hende, Otto? — Hun er din Moder, og Du er hendes Søn. Men hvad er jeg? I Virkeligheden hører jeg Eder sletikke til. I fandt mig, og toge mig op; det er det Hele. —

— Hvad Du er? Først og fremmest er Du min lille søde Veninde, som jeg ikke vilde miste, om Man gav mig et Kongerige istedet. Er Du ikke? —

— Veninde, ja, hvad er det? — yttrede hun efter en Pause hen for sig selv, ligesom drømmende.

— En Veninde, det skal jeg sige Dig. Det er et lille ømt og kjærligt Væsen, som har givet En ikke alene sit Hjerte, men sit Liv, som Intet heller vil end bære alle Ens Sorger, som kan bringe En til at smile, naar Man er bedrøvet, og til andre Tider næsten bringe En til at græde af Glæde. En Veninde, en rigtig Veninde er den største Skat, som findes paa Jorden. —

Lili saae forbauset paa mig. — Jeg forstaaer Dig ikke. — sagde hun.

— Det gjør heller ikke Noget. Engang vil Du nok komme til at forstaa det. Men strax spørger jeg Dig, vil Du være min lille søde Veninde? —

Hun betænkte sig. Endelig opløftede hun sit smukke lille Hoved, saae mig alvorlig ind i Øjnene og sagde frimodig:

— Ja, jeg vil være din Veninde; saa er jeg dog Noget. —

— Ja, Mere, end Du selv veed af, Lili. — svarede jeg.

Fra denne Tid var der ligesom en sød lille Hemmelighed imellem os. Tidt og ofte, naar jeg gik hende forbi eller skiltes fra hende, hviskede jeg: — Min Veninde! —

Og hun smilede til mig, — o, hvilket engleligt Smiil! — idet hun sagte svarede: — Min Ven! —

Hvor det var sødt, saaledes at sidde med hende i Aftenstunden, stryge hendes silkebløde Haar, lege med hendes Lokker, holde hendes lille fine Haand indeni sin! — Men — skal jeg tilstaae det? — jeg følte et Slags Skinsyge, naar hun, hvad ofte skete, faldt hen i sine egne Drømme, hvori jeg rimeligviis ikke spillede nogen Rolle.

En Aften — det er forunderligt, med hvilken Tydelighed jeg husker Alt, hvert eneste Ord, ja, hvert et Blik — en Aften spurgte jeg hende: — Har Du mig ogsaa rigtig kjær? —

Netop det samme Spørgsmaal, som Elskende holde saa meget af at gjøre hinanden.

— Om jeg har, Otto! Hvorledes kunde det være Andet? Jeg har hverken Fader eller Moder; der er Ingen, der bekymrer sig om mig i den hele Verden uden Dig og Tante. Skulde jeg da ikke elske Eder af mit ganske Hjerte? —

— Det veed jeg, Lili. Men kunde Du dog ikke faa mig endnu mere kjær, end Du har mig? —

— Maaskee. — svarede Lili eftertænksom.

Hun var kun 11—12 Aar; i den Alder plejer Man endnu at lade Munden løbe. Det kunde Lili til sine Tider ogsaa, paa rigtig barnlig Maade. Men i Samtale adskilte hun sig i væsentlig Grad fra andre Børn. Hun var ikke alene eftertænksom, men, Man kunde gjerne sige, dybsindig i sine Svar. Hendes Ord fik derved en besynderlig Vægt, og der var en Trofasthed i dem, som gik dybt og inderlig tilhjerte.

— Maaskee. — svarede Lili, og faldt i Tanker.

— Hvad skal jeg da gjøre, forat Du kan faa mig endnu mere kjær? —

— Seer Du, Otto, jeg har hverken Fader eller Moder; men Guds Ord lærer mig, at jeg har mange, ja, utallige Brødre og Søstre. Jeg har dem; men jeg kjender dem ikke, og de kjende ikke mig. Jeg er kun et Barn, hvem Ingenting er betroet, og som kun kommer saa lidt om i Verden. Men Du, Otto, Du har Evne og Magt, og Du kommer vidt omkring. Vil Du da love mig Eet? Saa ofte Du derude finder nogle af mine stakkels Brødre og Søstre, hvem det gaaer ilde, saa tag Dig af dem og gjør vel imod dem, for Guds og for min Skyld! Eller vil Du være rigtig god og kjær, saa søg dem op, og, saa ofte Du kan, tag mig med Dig, at vi kunne besøge dem sammen, tale kjærlig til dem, og hjælpe og trøste dem, saa godt, vi formaa. Derpaa har jeg tænkt længe; men jeg vidste ikke før nu, hvorledes jeg skulde komme frem med det. Vil Du

love mig det? Lover Du mig det, saa skal Du være min kjæreste Ven paa Jorden. —

Taarerne vare komne mig i Øjnene. Nu var Turen til mig at lade indtræde en Pause.

— Dersom jeg gjør, hvad Du beder mig om, Lili, vil Du altsaa holde meget, meget mere af mig? —

— Otto, jeg kan ikke sige Dig, hvor meget. —

— Saa skal jeg ogsaa gjøre det; jeg lover Dig det hellig. Men saa maa Du ogsaa være rigtig glad, min fromme lille Søster, og ikke tænke saa meget paa sørgelige Ting. See engang paa mig, og viis mig, hvor fornøjet Du kan see ud! —

Og hun saae paa mig, og smilede med en saa overjordisk Glæde, som om jeg havde givet hende hele Verden og Himmerige til.

Mærker Du ikke tydelig, at jeg var paaveje til at blive et godt Menneske, eller, kort at sige, et Menneske, i Omgangen med dette Barn? Skjøndt det var en forfængelig, lad mig kun reentud sige, ublu Iid, som fra Begyndelsen havde knyttet mig til hende, saa stor er det Godes og Helliges Magt i Verden, endog i et stakkels svagt Barn, at jeg var i Begreb med at bøje mig under dets velsignede Indflydelse.

Jeg saae mig virkelig om efter Lilis arme Brødre og Søstre; det laa fra denne Stund min Tanke nær, at øve Barmhjertighed. Jeg behøvede ikke derved at gjøre Vold paa Naturen; af Naturen, det tør jeg vel sige, var jeg godlidende og velvillig. Jeg ikke alene

gjorde vel, hvor jeg kunde, paa Lilis Bud, men fandt virkelig endog en vis Fornøjelse i at gjøre vel.

Naar vi saa i Aftenstunden igjen sade fortrolig sammen, fortalte jeg hende, hvad Godt det var lykkedes mig at udrette for den Ene og den Anden. Jeg skildrede de stakkels Menneskers Trang, den Maade, hvorpaa den var bleven afhjulpen, deres Glæde, deres Taknemlighed. Hvor straalede da ikke hendes Aasyn! Ikke saa sjelden lod jeg hende følge med til Elendighedens Boliger, og fandt min Fornøjelse i, ved saadanne Lejligheder ganske at stille mig til hendes Raadighed. Det var forunderligt, saa godt hun vidste at træffe det Rette.

Men — behøver jeg at tilstaa det? — jeg blev i Virkeligheden ikke et bedre Menneske. Aanden var vel kommen i Bevægelse, og havde taget et Stykke af Hjertet med sig; men Kjødet var altfor stærkt, det var kun en forbigaaende Rørelse. Verden havde mig for godt i sin Magt. Hvad Lili havde bragt frem hos mig, blev nærmest kun en Leeg med fromme Idrætter, og intet Mere.

Da vi skiltes ad og jeg rejste udenlands, vedblev jeg lejlighedsviis at antage mig de Ulykkelige for Lilis Skyld. Men det var kun et Slags Afgudsdyrkelse med en dyrebar Erindring, Erindringen om hende, det søde lille Væsen, som engang skulde blive min, ja, allerede var det. Uden dette, hvorledes skulde jeg ellers ogsaa have faaet Noget at give de Breve Indhold med, som

jeg fra Udlandet skrev til hende? Jeg vidste jo, at jeg ved Intet bedre kunde holde hendes Sjæl fængslet. Jeg bedrog hende, maaskee ogsaa mig selv; men Gud kunde jeg ikke bedrage.

En Dag kom jeg og traf Lili grædende. Stille sad hun med Hænderne foldede i Skjødet; langsomt rullede den ene store Taare nedad Kinden efter den anden. Foran hende laa Bibelen opslagen.

— Men, kjæreste Lili, hvad fejler Dig dog? — udbrød jeg: — Hvorfor er Du saa bedrøvet? —

Hun hævede Blikket; det straalede gjennem Taarer. Hun tørrede dem hastig af og svarede: — Jeg er ikke bedrøvet, kjære Otto. —

— Men Du græder jo! —

— Det er ikke af Sorg, men af Glæde. — svarede hun, idet hun pegede med Fingeren i den opslagne Bibel: — See, hvad jeg har fundet! —

Jeg bøjede mig over Bogen og læste i Psalmen:

— Min Fader og min Moder have forladt mig; men Herren vil tage imod mig. —

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde sige; det var med en blandet Følelse, jeg i dette Øjeblik betragtede hende. Jeg følte mig bevæget; — hvorledes kunde det vel være Andet? Men paa modsat Side syntes jeg ligesaa lidt om denne frie Læsning i Bibelen, som om, at hun bestandig savnede sine Forældre, da hun jo dog havde

mig og min Moder. Men hverken om det Ene eller det Andet ansaae jeg det for raadeligt at udtale mig.

Jeg lod det derfor bero ved at sige: — Ja, det er et dejligt Ord, og det er ligesom skrevet for Dig, Lili. — Men græde maa Du ikke, nej, ikke engang af Glæde. Vær nu munter igjen! Om et Kvarteers Tid kommer jeg tilbage; saa ville vi gaa ud med hinanden. —

Og da jeg kom igjen, var hun kvik og munter paa sin sædvanlige stille Maade, hvorigjennem Aand og Hjerte vexelviis glimtede og sprudlede frem.

Men disse Ord: — Men Gud vil tage imod mig! — stode fra denne Dag indgravede i hendes Hjerte: derpaa lagde hun ikke eller kunde ikke lægge Skjul. Ogsaa mig gave disse Ord Noget at tænke paa; men det blev ved en Tanke, og den var snart ikke mere.

Saadanne Stemninger som de oven antydede vare ikke gavnlige for hende, og jeg gjorde mig naturligviis Umag for at udrive hende deraf. Men Naturen forstod bedst at hjælpe sig selv. Hun voxede sig efterhaanden ud af disse altfor bløde Stemninger, og blev baade kjækkere og friere. Nu begriber jeg fuldkommen, hvorledes det havde sig med hende. Hun var simpelthen et tankefuldt, varm- og blødhjertet Barn, hvis Følelse og Fantasi, levende og pirrelige af Naturen,

i en tidlig forladt Stilling og i Eensomheden havde fundet for riig en Næring. Og hun var Kreolinde, ikke alene uden Forældre, men uden Fædreland, en Blomst i fremmed Jordbund, hvori den maatte trives saa godt, den kunde!

XI.

— Morskab! — det er eet af de staaende Løsener i Verden. Dog, heri er der endnu ikke noget Ondt. En Daare eller Vantrivning den, som vilde lade Glædens Kilde sprudle forgjæves. Men kun at tænke paa Morskab, i en Tilværelse, der er saa alvorlig og gjør saa store Fordringer, hvori der er saa meget at udrette, der er saa fuld af Trang og Nød, det er ubetinget af det Onde. Og dertil synes Verden at være kommen. — — Hvormed skal jeg more mig? — det Spørgsmaal gaaer hver Dag Verden rundt ligesom i tusinde og atter tusinde Ringe. At bede om det daglige Brød, det kan Verden vel glemme; men paa sin Viis at bede om Morskab, det glemmer Verden aldrig. — Morskab fremfor Alt! — det er Verdens Morgen- og Aftenbøn. Man vil more sig, om Man endikke har Brød i Huset, om Man end mangler Skjorten paa Kroppen, ja, selv om Fader eller Moder ligger paa Baare. Man vil more sig, om end Tidsvilkaarene ere nok saa sørgelige og trykkende, ja selv under de største Ulykker: Misvæxt,

Smitsot, Kreditens Ruin, borgerlig Undertrykkelse, Fædrelandets Nød og Fordærvelse. Ja, Man har gjort den Jagttagelse, at netop under saadanne Kriser have, navnlig i de store Byer, Forlystelsesstederne havt det største Tilløb.

Det har ikke altid været saaledes; endnu for halvtredsindstyve Aar siden var det ganske anderledes. Dengang var endnu Arbejdet det raadende, det, Man egentlig levede for. Vistnok vilde Man ogsaa dengang more sig; det er naturligt, og følger af sig selv. Men Man var tilfreds med en maadeholden Adspredelse, som Arbejdets Løn. Nu derimod er selve Morskaben bleven Livets Formaal og Bestemmelse.

Det er kun halvtredsindstyve Aar siden! Med en forfærdelig Hast og Styrke er Trangen til Morskab tagen til. Det er en frygtelig moralsk Sygdom, der er kommen over Verden, en Sygdom fuld af vilde Fantasier; den staaer allerede paa Grændsen af Vanvidet. Det varsler ilde. Da Lege og Skuespil bleve en Hoved- og Livssag i Grækenland og Rom, var Folket sin Undergang nær, og det samme Fænomen vil overalt lade sig gjenfinde. Hvad skal Enden blive? Hvad Enden vil blive i Verden, det veed jeg ikke. Men heri Helvede er der ogsaa en Ende, og den er sikker. Denne letsindige, forfængelige Sværm, som alene gaaer efter Morskaben, har kun Eet tilbage, naar Morskaben slipper i Verden, det er Helvedes Pine.

Dog, lad mig ikke vildlede Dig! Hvis der

nogetsteds er sørget for Morskaben, da er det her, men naturligviis i forkeert Forstand. Hvad der i Verden var Synd, maa heri Helvede naturligviis blive til Pine. Saa store end Forlystelsesanstalterne ere i Verden, det er dog Intet imod hvad der findes heri Helvede. Ogsaa vi have vort Tivoli. Du kan ogsaa gjerne give det et andet Navn; det er ligegyldigt. Thi ligesom Stedet indbefatter al daarlig Lyst, saaledes indbefatter det alle de dertil knyttede taabelige Navne. Naar Aviserne i Verden med Pral melde, at Tivoli eller Valhalla eller Alhambra eller Elysium har været besøgt af 10 til 12 til 15,000 Mennesker, — hvad er vel det at regne? — I vort Valhalla strømmer Man ind i Hundredetusinder, ja i Millioner. Det forstaaer sig af sig selv, at alle Verdens Gjøglerier, Naragtigheder, Øjenforblændelser og Hundekunster her findes samlede; hvad Mere er, alle onde Lyster og Lidenskaber ere her slupne løs ligesom vilde Dyr indenfor Burets Stænger. Og lystig gaaer det til, vildt, galt, fortvivlende lystig. Man veed ikke, om Man staaer paa Hovedet eller Benene, om Man er sig selv eller en Anden, om Man er levende eller død. Man rives med, Man tumles omkring, Man bliver borte. Det er en forfærdelig Lystighed. Og dog er den ganske, ganske stille.

Naar Man saa kommer ud derfra, er Man saa fortumlet, saa udtømt og mat, som om Man havde laxeret uafbrudt i fjorten Dage; Man er saa leed og kjed af sig selv og alle Ting, saa aandelig medtagen og

nedbrudt, som om Man havde lidt alle Kjedsomheds Kvaler i Aar og Dag. Men ikke desto mindre maa Man til sin Tid derind igjen, enten Man vil eller ikke, og paany lade alle sine Sandser udspile og anspænde, fortumle og forvirre, uden en Skygge af Nydelse og Tilfredstillelse. Vort Tivoli heri Helvede er, som Du nok forstaaer, kun et Slags Tugthuus, beregnet paa at drive Morskaben ud, tilligemed Lysten, Letsindigheden, Kaadheden. Og det lykkes tilfulde. Hvor sukke ikke de engang saa arbejdssky Sjæle nu efter en Smule Arbejde! De vilde betragte selv det nedrigste, skammeligste Arbejde, endog Slavearbejde, som den største Velsignelse. Men — Natten er kommen, da Ingen længer kan arbejde.

Jeg maa heri Helvede gjøre mig selv mange Spørgsmaal, deriblandt dette: — Har Du overhovedet nogensinde elsket? — Jeg er kommen til det sørgelige Resultat, at jeg aldrig har vidst, hvad Kjærlighed er. Min Barndom kan herved ikke komme i Betragtning; Barndommens Følelser ere ligesaa ubestemmelige, som de ere inderlige. Altsaa gjælder det kun min modne Alder. Her maa der nu først ligesom slaaes en Streg over Alt, hvad der kun var Begjærlighed og Brynde, dernæst over Alt, hvad der kun var reen Egenkjærlighed. Saa bliver der kun saare lidt tilbage. I det Høieste kan der blive Tale om Kjærligheden til min Moder, Lili og Martin.

Min Moder — unægtelig elskede jeg hende; jeg elsker hende jo endnu. Af min ganske Sjæl maatte jeg beundre hende. Ikke uden Grund saae jeg op til hende som en Undtagelse fra Menneskenes Mængde, som et Mønster for sit Kjøn, et sandt Fuldkommenhedens Billed. Aldrig gjorde hun, hvad Uret var; intet Ord undslap hende, som hun havde Grund til at fortryde. Ingen kunde beskylde hende for nogen Pligtforsømmelse, endikke for noget Brud paa Anstanden. From og god havde hun stedse og overalt baade Guds og Menneskenes Lov for Øjne.

Ja, jeg elskede hende. Men, ganske oprigtig talt, der var noget vist Kjøligt i denne Kjærlighed, en vis Mangel paa Aand og Flamme. Det var ikke alene Egenkjærligheden, dette maatte tilskrives, Egenkjærligheden, som ogsaa i dette Forhold var Principet i min Hengivelse. Udentvivl havde det fornemlig sin Grund i den Tvang, hun udøvede over mig, fra tidlig til sildig Alder. Og denne Tvang udøvede hun netop ikraft af sin Fuldkommenhed. Pligt, Ret, Anstand, som hun altid uden Sky kunde paaberaabe sig, vare ligesaa mange Pæle i mit Kjød, hvorved hun fængslede mig til hvilkensomhelst Plet, hun vilde. Vistnok var det kun en moralsk Magt og for saavidt berettiget; men ligefuldt havde den noget Kvælende, for ej at sige, Dræbende ved sig. Det vilde have været bedre, om hun i det Hele kun simpelthen havde beraabt sig paa Kjærligheden. Men hendes Kjærlighed til mig, frygter jeg for, saa stor den

end var, havde samme Fejl som min: der var noget Kjøligt, noget Sivende ved den; jeg formaaer ikke at udtrykke det anderledes. Og, naar Alt kommer til Alt, vover jeg ikke at see klart i hendes Væsen, som i alt Andet. Hun var jo min Moder. Men der er vist neppe nogen Tvivl om, at jo Selvkjærligheden ogsaa var Grundkraften i hendes Hengivelse. Jeg har i denne Henseende kun altfor god Ret til at slutte fra mig selv.

Saa min Kjærlighed til Lili. Nej, det var dog hverken reen Brynde eller reen Egenkjærlighed. Nej langt, jeg siger, langt fra! Der var virkelig Hjerte i denne min Kjærlighed. Jeg kunde have givet mit Legeme hen at brændes for hende. Det viser da tydelig, at det ikke var blot Kjødet, som betingede mit Forhold til hende. Og i Virkeligheden hengav jeg Meget, saare meget for hende. Jeg ikke alene beherskede, men ogsaa fornægtede mig selv for hendes Skyld. Det maa vistnok indrømmes, jeg gjorde det med Udsigten til Løn for Øje, en desto fuldkomnere Løn. Jeg var ligesom Manden, hvis Tænder løbe i Vand efter Frugten, men som tvinger sig til at lade den blive paa Stilken, indtil den er fuldkommen moden. Men dog, isandhed, jeg tør vel tale om min Kjærlighed til Lili. Det var ved Aanden, hun holdt mig fast og beherskede mig. Hun kunde have gjort mig til, hvad det skulde være, til et godt og fromt Menneske. Det var ikke hendes Skyld, at jeg ikke blev det. Thi noget Væsentligt manglede i

min Kjærlighed til hende. Der var Flamme nok; men Lyset, ak, Lyset manglede!

Endelig Martin — ogsaa ham elskede jeg. Der var i det Mindste en Kvart sand Godhed i denne Tilbøjelighed; de øvrige tre Dele, tilstaaer jeg, vare Selvkjærlighed. Jeg elskede ham især, fordi det var lykkedes mig at gjøre ham til mit udtrykte Billede, fordi han voxede frem mig op ad Dage. Jeg elskede ham som min egen Skabning, over hvilken jeg havde en ubetinget Ret. Derfor trykkede jeg ham det ene Øjeblik til mit Bryst, og traadte ham det andet Øjeblik under Fødder. Lad mig ikke tale Mere herom! Jeg maa skamme mig ved denne Kjærlighed. Ak, kunde jeg blot slippe med at skamme mig!

Hvad fattedes der mig, hvorfor kunde jeg ikke elske ligesom andre Mennesker, med en sand Kjærlighed? Det er nu ikke længer skjult for mig.

Guds Kjærlighed var endnu ikke gaaet op for mig, Guds i Tidens Fylde aabenbarede Kjærlighed. I Aand og Sandhed kan Man kun elske med Guds Kjærlighed. Den sande Kjærlighed er stedse guddommelig; i Gud har den sin Kilde, i Gud sit Maal. Kun i Gud bliver Kjærligheden istand til at fornægte sig selv, at tro, lide og haabe, og holde ud indtil Døden.

Der gaaer et Sagn gjennem de Dødes Rige om Guds Søn, som engang prædikede i Helvede, og udløste Fanger, idet han opfyldte Afgrundsdybet mellem

Pinen og Paradiset. Da blev der lyst i Helvede; dog de Fleste sank forhærdede tilbage i Mørket.

Der opstod en brændende Attraa i mig efter at komme til at tale med Nogen, som havde hørt Guds Søn prædike. Det var en Taabelighed; jeg gaaer villig til Bekjendelse. Heri Pinen maa enhver Iid, den være god eller ond, falde ud til Forfængelighed. Det ere vi os retvel bevidste; men Erfaringen gjør os ikke klogere. Vi begynde stedse forfra at pønse og begjære, at undfange Idrætter og tage Tilløb til deres Virkeliggjørelse.

Jeg fandt Folk nok, som havde hørt den guddomlige Prædiken, men naturligviis kun fortabte. Fortabte Folk ere ingen Folk. Hvis de blot havde beholdt eet eneste Ord af Frelserens Prædiken, vilde de jo ikke være i Pinen. Absurditeten er indlysende. Vistnok fik jeg denne og hiin til at tale. Men det blev et Miskmask af Vaas og Gudsbespottelse. Det var fortvivlende. Saa maatte jeg vel tilsidst tage Fornuften fangen, og lade min brændende Attraa fare.

Men Nok er det, jeg vovede mig ud paa en videre Udflugt gjennem Helvede. Jeg siger: vovede. Thi der hører i Begyndelsen virkelig Mod til at kaste sig saaledes ud i Sværmen. Denne Ormegaardsvrimmel, jeg veed ikke at finde noget bedre Udtryk, er isandhed frygtelig, selv for den, som Intet har at frygte og Intet at tabe.

Du maa heller ikke vente nogen gjennemgaaende

Beskrivelse af hvad jeg saae og oplevede; det vilde føre mig altfor vidt. Hvad kunde det ogsaa interessere Dig, at blive ført gjennem disse myrlende Skarer af broget sammenblandet Pak, af Tyve, Mordere, Bedragere og Løgnere, Gniere, Ødelande, Fraadsere og Drankere, Meenedere, Falsknere, og de Mange, som have bandet sig ned i Helvede, af slette Børn og slette Forældre, og onde Ægtefæller, som heri Pinen ikke kunne blive hinanden kvit, Hoerkarle, Hoerkvinder og alleslags Forbrydere imod Naturen, Hyklere, falske Vidner, Forførere og Forrædere — — — Men stop! — Det er dog et altfor naragtigt Skue. Hvad er dog det for løjerlige Fyre? Livagtig Kalkuner under menneskelig Skikkelse! — Det er Hovmodige. De høre til Udskudet i Helvede, skjøndt de bestandig findes i Sværmen. Enhver gjør sig en Fornøjelse af at sparke dem ud.

Og disse elendige Kvinder, med de paa een Gang vilde og smægtende Blikke, med de dybe, savnfulde Sukke, hvad minde de mig om? De minde mig levende om Hønen, som har mistet sine Kyllinger. Forgjæves klukker hun og spreder Vingerne. Borte er borte. — Det er onde Mødre, som fortæres af Længsel efter deres arme forsømte, mishandlede Børn.

Men hvad er det for underlige Personer, af et ligesom opløst Væsen? Med Hjerter, smeltende bløde af Medlidenhed, gaa de omkring i Hoben og tilbyde deres Hjælp og Deeltagelse. Med flæbende Lader gnide de sig op ad Alle, og hænge fast, hvor de blot kunne. —

Det er Ubarmhjertige. Engang vare deres Hjerter altfor haarde; nu ere de altfor bløde. Med Haan viser Man allevegne disse klæbrige Personer fra sig. Nu er der Ingen mere, som trænger til dem.

— — Nu, det forstaaer sig, enkelte Skikkelser og enkelte Scener ville, ligesom af sig selv, fremgaa under min Pen. Dermed maa Du være fornøjet.

Jeg maatte over den sorte Flod. Men da jeg kom til Badestedet, fandt jeg en Sø eller Sump for mig istedetfor en Flod. Strømmen var pludselig gaaet over sine Bredder, og affatte vidt og bredt sit raadne, slimede Dynd. Der var en Stank, saa Man var nærved at kvæles. Aarsagen til denne voldsomme Oversvømmelse kom snart til almindelig Kundskab. Vi modtoge nemlig et Numer af en bekjendt Missionstidende, hvori Christendommens rivende Fremgang i China, Japan og Bagindien blev udbasunet over Verden. En saadan eneste dygtig Løgn er Nok til at faa Floden til at stige og gaa over sine Bredder. Misforstaa mig ikke! Jeg har Intet at sige mod den virkelige Mission, som ydmyg af Hjertet og i al Stilhed udretter sin Gjerning. Men der gives en anden eftergjort, som Verden har taget i sin Haand. Det er den, som benytter sig af Basuner. Verden er og bliver kun en Charletan.

Der var en Masse af Mennesker forsamlet ved Badestedet. Nogle vilde sagtens over ligesom jeg, og havde bestemt sig til at vente, indtil Vandet sank. Men

de Fleste vare løbne sammen for Mudderets Skyld. Du har jo nok hørt Gadedrengene i Verden skrige: — Det er Mudder! — Det Samme sige vi heri Helvede. Det Interessante fremfor Alt. I Verden behøves der ikke Mere til at forsamle Folk, end en Rendesteen, som flyder over. Hvad siger Du da om en Flod, og dertil den sorte Flod? Rynk ikke Næse ad Stanken! Det var netop Stanken, der havde forsamlet alle disse Mennesker.

Da jeg for min Deel ikke gad vente, ikke heller deelte den herskende Smag for det Interessante, foer jeg videre, op langsmed Flodbredden. Det var i Grunden ligegyldigt, om jeg gik over nu eller senere. Højere oppe havde Floden et dybere Leje, og der fandtes kun enkelte Spor af Oversvømmelse. Paa denne Strækning vare begge Bredderne temmelig tæt besatte med Villaer i enhver optænkelig Stiil. Overalt i Helvede høre fabelagtige Bygninger til Tingenes Orden. Det er saa let at give sin Indbildningskraft Tøjlen, og heri Pinen er det jo i Virkeligheden det Eneste, vi kunne gjøre. Vi forestille os Noget, lad det være saa galt, det være vil, saa er det øjeblikkelig til. Imidlertid gaaer det dog ikke af uden Veer; thi det er ikke til at sige, i hvilken Grad denne Arbejden med Indbildningskraften udpiner, udmarver Sjælen. Men disse Land- og Lyststeder ved den sorte Flod troer jeg dog, ere de eventyrligste, jeg endnu har seet. Jeg kom til at tænke paa Brenta-Floden, dog uden al Sammenligning, maa jeg udtrykkelig

tilføje. Skulle disse Villaer ved den slimede, stinkende Flod heri Helvede være en Efterligning af dem ved Brenta, maa jeg sige, at Efterligningen hører til de meget slette. Bygningerne, Haverne, Statuerne ꝛc., Alt lader sig fremtrylle; men Beliggenheden ved Floden synes i alt Fald Intet at kunne bidrage til Yndigheden.

Jeg kom igjennem en Deel større og mindre Byer. Mærkeligt nok, ligesom Floderne i Verden udøver ogsaa den sorte Flod en vis afgjort Tiltrækningskraft. Dens Bredder høre uden Tvivl til de stærkest befolkede Dele af Helvede. Dog gives der ogsaa lange øde Strækninger. Maaskee er det kun en Indbildning; men her forekom Ødet mig gyseligere end noget andet Sted. Og dog — Hvo kan blive klog paa en Menneskesjæl? — dog dvælede jeg her meget længer, end jeg behøvede.

Saaledes sad jeg engang, hensunken i min Elendighed, paa en lav Brink over Floden. Tæt under mine Fødder henrullede den dorsk sine uhumske, halv størknede Bølger. De Gamles Sagn om Lethefloden randt mig ihu. Ak, kun et Sagn! Der gives ingen Forglemmelse efter Døden. Var der en Letheflod, hvoraf der lod sig drikke Glemsel, da vilde der ikke være noget Pinested i Helvede. Thi den værste Pine ligger i Bevidstheden, i Erindringen. I Verden var der en Selvforglemmelse, i det Mindste en deelviis eller øjeblikkelig. Her er der ingen!

Jeg troede at høre Nogen stønne. Da jeg stod op, fik jeg et mærkeligt Syn for Øje. Det var en

Mand af en statelig Skikkelse; men Situationen, hvori han befandt sig, var ingenlunde statelig. Han sad paa Huk nede ved Vandet og toede sine Hænder. De vare ganske blodige; men saa ivrig han end tvættede dem, lige røde forbleve de. Saasnart han hævede dem op af Vandet, dryppede Blodet af dem. Det var gyseligt.

Han vidste godt, at jeg stod bagved ham; thi pludselig vendte han sig om, og gjorde mig uden videre Indledning det Spørgsmaal: — Hvad er Sandhed? —

Jeg studsede, og blev ham for en Stund Svaret skyldig. Slige underlige Spørgsmaal lade sig i alt Fald ikke besvare ganske uden Forberedelse. Med et Udtryk af Utaalmodighed i Miner og Stemme spurgte han atter: — Hvad er Sandhed? —

Da svarede jeg ham: — Det er Sandhed, at det her er for silde at spørge om, hvad Sandhed er. —

Men Svaret syntes ikke at tilfredstille ham. Han rystede paa Hovedet og vendte sig igjen bort fra mig. Og atter gav han sig til med Iver at toe sine blodige Hænder.

Forgjæves prøvede jeg paa at komme i en ordentlig Samtale med ham. Jeg kunde ikke tvivle om, at jeg jo her havde een af de Elendige for mig, som engang havde staaet Ansigt til Ansigt med Guds Søn, talt med ham, havt hans Liv i deres Hænder. Jeg brændte af Begjærlighed efter at faa ham til at tale. Men spildt var al min Møje.

Saa forlod jeg ham endelig. Hvem var det?

For at komme til Vished om, hvem han var, havde jeg ikke behøvet at see hen til Talaren med Purpurbræmmen og Ringen paa hans Finger. Det var Pontius Pilatus, romersk Ridder, engang Landshøvding i Judæa.

Naar han ikke har at gjøre i Jødestaden, er han altid til at finde ved Floden, siddende paa Huk, ifærd med at toe sine Hænder. Saa ofte Nogen gaaer forbi, plejer han da at vende sig om for at spørge: — Hvad er Sandhed? — Enhver er nødt til at give ham et Svar paa dette Spørgsmaal. Men han ryster paa Hovedet; Ingen kan sige ham det. Thi det er ham ikke om Sandheder at gjøre, men om selve Sandheden, den absolute Sandhed. Og den kjendes ikke heri Pinen. Fatter Du den skjærende Modsigelse? — Pilatus spørger om Sandheden, medens han tvætter sine Hænder i Løgnens Sliim og Mudder!

Jeg gik over Floden, og foer videre gjennem øde Egne. Naar jeg siger: øde, mener jeg dermed ubeboede, men ikke ubefærdede. Der er intet Sted i Helvede ubefærdet, saa øde og vildt og gyseligt det end monne være. Der gives Aander, som netop med Forkjærlighed opsøge disse Steder.

Her er den vilde Jæger, ikke alene den, som Folkesagnet skildrer, men mangfoldige andre. Utallige ere de, som paa forskjellig Maade jage igjennem hele deres Liv, efter et ynkeligt Stykke Kjød, eller det, som er endnu mindre værdt, efter et Fantom, en Indbildning, eller

ogsaa uden at have Noget at jage efter, blot for den lystige Farts Skyld. Inden de see sig for, styrte de i en Grav, og ere saa i Helvedes Pine.

Her snige ogsaa de sig om, som nære allehaande skumle, menneskefjendske Idrætter, eller have begaaet Forbrydelser, mod hvilke alt Menneskevæsen, ondt eller godt, oprører sig. Eensomheden er dem en Nødvendighed. Var der et særskilt Sted udenfor Helvede, om end nok saa rædsomt, Mange af dem vilde fly derhen; i den Grad sky de menneskeligt Selskab.

Een af disse Skikkelser glemmer Man aldrig, efter blot at have seet den een eneste Gang. Det er en stor og mægtig Mandsskikkelse, halvnøgen, kun til yderste Nødtorft klædt i vilde Dyrs Hud. Et tykt, filtret Haar busker sig om hans Hoved og hænger ham tildeels ned i Øjnene. Blikket er vildt og sky, skummelt og skulende. I Panden har han et grueligt Brændemærke. Han fører en mægtig Kølle i Haanden, dog ikke til Forsvar; thi han er bestandig paa Flugt. Han svæver i en uophørlig Angst for, at Nogen skal slaa ham ihjel. Enhver, som møder denne frygtelige Skikkelse, maa grue og bæve; ikke desto mindre flyer han endog for det skrøbeligste, ynkeligste Væsen. Bestandig paa Flugt og bestandig alene. Det hører til de største Sjeldenheder at see ham sammen med noget andet Væsen. Intetsteds og overalt; landflygtig paa Jorden, landflygtig selv i Helvede. Det er Kain.

Jeg skyndte mig afsted, og han skyndte sig ikke

mindre; saaledes vare vi hinanden snart ude af Sigte.

Her havde jeg altsaa truffet et Menneske, som uden al Tvivl var endnu elendigere end jeg selv. En Morder, en Brodermorder, en Fredløs blandt de Fredløse var jeg dog ikke. Men jeg hengav mig ej i den egenkjærlige Trøst, som fandtes i denne Betragtning. Dertil var mig min Gravtavle — ulykkelig Ihukommelse! — i altfor frisk Erindring. Der gives intet Bedre til at spæge Egenkjærligheden end en saadan Gravtavle. Men, det har jeg jo glemt at fortælle Dig. I den første Stad, jeg kom til ved Floden, ligesom snublede jeg over min egen Gravtale. Jeg faldt nemlig i Hænderne paa en Visekjærling, — fordum Primadonna og Improvisatrice — som ikke lod mig have Ro, førend jeg havde gjort mig bekjendt med nogle af hendes „splinternye Viser". Om hun kjendte mig, veed jeg ikke. Blandt Viserne fandt jeg da — jeg tumlede tilbage, som om jeg havde faaet et Slag for Panden — en Vise med følgende Titel:

Splinterny og bedrøvelig Vise

om Hr. Otto N., primus inter pares,

som havde betalt (bedste Liigvogn og bedste Præst)

for at komme i Paradiset,

men kom i Pinen.

Motto: (Hans Velærværdigheds egne Ord) — Vi sees igjen!

Min Gravtale — heri Helvede — og i Viseform! . . . Jeg bed Tænderne sammen og gav mig til at læse.

Først indeholdt Talen en flot Lovpriisning af mine Dyder, deriblandt endeel, som jeg notorisk aldrig havde besiddet, og en tilsvarende Vurdering af det Tab, Samfundet havde lidt ved min Død. Det vamlede for mig, jeg var nærved at faa ondt. Derpaa gik Talen over til at skildre den salige Tilstand, hvortil jeg nu var indgaaet, at høste Lønnen for mine Gjerninger, den Glæde, Fred og Herlighed, som var bleven min evige Arvelod. Hvilken skjærende, blodig Ironi! Den flængede i mine Indvolde som med hundrede Knive. Det var Mere, end jeg kunde udholde. Jeg smed det Tøjeri fra mig, og foer tænderskjærende bort. Længe varede det, inden jeg forvandt denne Helvedes Dosis af Bitterhed. Men aldrig vil jeg forvinde Indtrykket af, hvad det var for en elendig Stakkel, som Hs. Højærværdighed Hr. N. N. engang holdt en saadan skrydende Gravtale over. — O, Du fromme Nar eller Hykler, hvad Du monne være! Som om et Menneske blot behøvede at dø for at blive salig! — Men dog — dog vil jeg ikke gjentage det Haab og Ønske, som Du yttrede: — Du vidste ikke, hvad Du sagde: — Vi sees igjen! —

XII.

Paa denne Udflugt saae jeg første Gang en Konge heri Helvede. Et ynkeligt Skue. Jeg troer neppe, der kan gives nogen skarpere Modsætning mellem hist og her, før og nu.

Den elendigste Stilling heri Pinen indtage ganske vist Fyrsterne, Konger, Kajsere &c. &c. I Helvede gjælder nemlig ingensomhelst borgerlig Samfundsorden. Intet holder Sjælene sammen uden den selskabelige Drift og den fra Verden medbragte Vane. Alting er her ganske løst blandet mellem hinanden, i en slet Uendelighed. Man kjender hverken til Begrændsning eller Form. Der gives ingen Riger, ingen Forfatninger, ingen Forordninger, overhovedet ingensomhelst Styrelse. Heraf bliver det da let at begribe, hvor fuldkommen Fyrsterne her maa være tilovers. Vistnok giver deres Rang dem Ret til indtage en fremragende Stilling, i alt Fald i det dannede Selskab. Thi for Rangen bøjer Man sig, her ligesom i Verden, ganske uvilkaarlig. Men de ere altfor nedtrykte og ynkelige af Væsen til at gjøre denne

Ret gjældende; sky og fortabte holde de sig i Almindelighed tilbage. De ere at sammenligne med Helgenbilleder, som Forgyldningen er gaaet af, og som ere blevne smidte ud i Skuret, hvor Mørke og Smuds regjere. Deres Storhed var kun af konventionel Natur; det vil sige: Forgyldningen var ikke engang ægte. Og nu er den borte; der er ikke Spor af Glands og Majestæt tilbage. Heri Helvede have de ikke noget Rige at experimentere med, noget Folk at tyrannisere, Finantser at rutte med; de leve og aande kun i den bedrøvelige Erindring om en svunden Magt og Herlighed. Af deres tidligere saa talrige og straalende Følge er der kun blevet enkelte Hofsnoge tilbage, hvilke indgroet Vane, ikke Taknemlighed endnu knytter til dem. Jeg sagde: altfor nedtrykte; ja, det er saa sandt, at det endog kan tages i bogstavelig Forstand. Thi de ere nærved at synke sammen under Kronens Vægt, som de bære. Hvad en saadan Krone vel kan veje? — Besvar mig først et andet Spørgsmaal: — Hvor stort et Ansvar har ikke en Fyrste i Verden? — Tunge ere disse Kroner, mere end centnertunge. Sædvanligviis lade de høje Personer sig holde under Armene af et Par af deres Drabanter, og liste sig saaledes kummerlig omkring. Behøver jeg at tilføje: — et jammerligt Optog! —?

Værst farne ere de Potentater, som Man i Verden har hædret med Tilnavnet: den Store. Ak, hvor smaa, hvor ynkværdig smaa ere de ikke blevne heri Pinen! Til deres Kroners Tyngde har dette ulykkelige Tilnavn

føjet en uhyre Extravægt, som bringer dem ganske til at synke sammen. Kun med vaklende Knæ og ved dobbelt Understøttelse formaa de at slæbe sig frem, under dybe Sukke.

Virkelig store Fyrster findes naturligviis ikke her. Disse Andre kaldte Verden store, enten fordi de vare grumme Menneskeslagtere, der med Lyst offrede mange tusinde Menneskers Blod og tyve Gange saa mange Menneskers Velfærd, eller fordi de udmærkede sig ved en underfundig, skjændig Politik, som nedbrød al Moral og spottede al Menneskelighed. Andre bleve kaldte store aldeles uden Grund. Omstændighederne vare dem gunstige, og de bleve godt betjente. I sig selv vare de nogle store Stympere. Men disse vare i Almindelighed de allergaleste, og lode sig vise guddomlig Ære. Saa maatte de vel fare til Helvede.

O, hvor meget bedre havde ikke alle disse Konger gjort i at stræbe efter Navnet: den meget elskede, istedetfor Navnet: den Store! Kjærligheden vilde have skjult deres Synders Mangfoldighed. Nu sukke og vaande de sig forgjæves. Pinestedets Haabløshed kan ikke udtrykkes fuldstændigere, end naar jeg siger: — Her er det endogsaa ude med Kjærligheden!

Aldrig har jeg hørt saadanne Sukke som hos disse Fyrster, Konger og Kajsere. Sjelden hører Man dem tale; de sukke kun. Sukket udtrykker Alt, hvad de have at sige. I hvert Suk skulde Man tro, de maatte udaande Livet. Det er da let at begribe, at de i denne

Tilstand kun i saare ringe Grad ere presentable. Derfor holde de sig ogsaa for det Meste sky og forknytte tilbage. Det er kun sjeldent, at Man møder nogen af dem paa Alfarevej. Thi de kunne der ikke begaa sig. Ligesom Høgen af Smaafuglenes Mængde, saaledes blive de forfulgte af alle dem, hvis Velfærd de i Verden have lagt øde. De ere udsatte for Hak paa Hak, og ved Flugten kunne de ikke frelse sig. Derfor opholde de sig mest paa øde Steder, navnlig i Omegnen af Uretfærdighedens Stad. Det er ganske naturligt. Her aabnes dem den eneste Udsigt til et Konge- eller Herredømme, som findes i hele Helvede.

Til Kongernes Slægt høre Prætendenterne, men ere naturligviis Kongernes bittreste Fjender. Noget mere udhungret, forgræmmet, tillige rovbegjærligt end disse Prætendenter kan der ikke tænkes. De ere nærmest at sammenligne med forsultne Ulve, som enkeltviis luske om, fulde af Forestillingen om en rigtig feed Bede. Men de fede Beder ere sjeldne, endog i den bedste Deel af Verden.

De ulykkelige Konger, saa elendige i sig selv, og oven i Kjøbet efterstræbte! Denne Angst, hvori de bestandig svæve, er nærved at være det Værste af det altsammen. Pludselig lyder det frygtelige Raab: — en Prætendent, en Prætendent! — og Hofslænget trænger sig uvilkaarlig sammen om sin Herre og Konge. Nu begynder en Kamp, ligesaa latterlig som frygtelig. Forstaa

mig vel, i Helvede er egentlig Intet latterligt; det er ynkeligt Alt tilhobe. I glubende Afmagt styrter Prætendenten ind i Kredsen for at rive den arme Konge Kronen af Hovedet. Selv kan Staklen ikke værge sig; dertil er han altfor elendig og betynget. Men hans Drabanter lade ham ikke istikken; det er jo ligesom for deres egen Tilværelse, de kæmpe. De fægte tappert, omtrent som Haren med Forpoterne. Prætendenten bliver med Skam slaaet tilbage; han maa luske af uden Krone.

Heraf vil Du indsee, at, gives der i Helvede noget endnu ynkeligere end Kongerne, saa maa det være Prætendenterne.

Og hvor godt kunde ikke mange af disse Elendige have havt det i Verden, hvilken lykkelig, misundelsesværdig Tilværelse kunde de ikke have ført! Lykken havde fra Fødselen af velsignet dem fremfor Millioner. De havde, hvad der i privat Forstand kaldes Rigdom; de havde høj Rang, vare blandt de Anseete og Ærede. Men med et saadant udmærket Privatliv vare de ikke tilfredse. De fik Ærgjerrighedens Delirium, de maatte have en Krone. Og for at faa den styrtede de sig hovedkulds ind i et Liv, hvori de maatte tabe al Agtelse for sig selv, sætte hele deres Lykke og Fred til. De maatte indlade sig paa de nedrigste Rænker, træde i fortroligt Forhold til de gemeneste Personer; de maatte endelig tage Tusinders Blod paa deres Samvittighed.

De førte naturligviis deres saakaldte gode Ret

stadig i Munden; de stræbte at indbilde sig selv og Andre, at det var i Retfærdighedens Tjeneste, de offrede sig selv og Alt. Men denne deres saakaldte gode Ret var maaskee kun et Opspind af en forræderisk Indbildningskraft, et Opkog af gamle skamløse Løgne, med en tilstrækkelig Tilsætning af nye. Og i alt Fald vilde det have været bedre for dem, om de med Uret havde faaet en salig Ende, end at de med Ret skulde indgaa til Helvedes Pine.

Jeg talte om Menneskeslagtere. Man behøver dog ikke at være Konge eller Kajser for at blive Menneskeslagter; nogle af de største Slagtere, Verden har kjendt, vare kun Statholdere, Guvernører, Feltherrer o. s. v.

Heri Helvede fortsætte de deres blodige Færd; jeg tænker navnlig paa de sidste. I Verden var Kamp og Mandefald deres Lyst og Glæde. Med Glæden er det naturligviis forbi; men Lysten er bleven. Anhang kunne disse navnkundige Hærførere ikke savne. De have overflødigt Tilløb af alle dem, hvis Id i Verden var Krig og Blodsudgydelse, i stik Modsætning til den Fred og Kjærlighed, Gud har ladet forkynde over Jorden. Ikke at regne det herreløse Pak, som løber sammen, hvor blot et Menneske hæver sig frem over Hoben, eller blot en Trompet eller Tromme lyder. Paa de udstrakte øde Steder udfolde Hærene sig, Hundredetusinder imod Hundredetusinder. Saa leveres der Slag; med højt hævede Bannere, skjøndt med klapprende Tænder, rykke

de imod hinanden. Forfængelige Spil! Kanonerne give Røg, men intet Knald. De mandhaftige Rækker storme frem. Man skulde tro, det maatte give et forfærdeligt Brag; men det gaaer, med stor Flauhed, ganske stille af. Thi i Virkeligheden skeer der intet Sammenstød. Istedetfor at kaste Fjenden løber Man lige igjennem ham. Det er ubeskrivelig flaut. Ingen Afgjørelse, ingen Sejr er mulig; ja, det hører endog til Umulighederne at vinde blot en ringe Fordeel over hinanden. Ikke desto mindre begynder, efter det nødvendige Pusterum, det samme Spil forfra igjen. Forfængeligheders Forfængelighed! Det maa være fortærende! Begriber Du? Det er ikke Hjerteblod, der flyder i disse Slag; det er Aanden, som uden Ende forbløder sig.

Jeg kom til at tænke paa Einheriarne i Valhalla. Men det var en dum Tanke; der er ingen Sammenligning mellem disse og hine. Heltene i Valhalla færdes i Kraft og Glorie; det er ikke alene et virkeligt, men et fuldendt Liv, de leve, uden alle Savn. Derimod Heltene heri Helvede — de ere baade til at lee og til at græde over, disse Helte med de klapprende Tænder, de magtesløse Slag, den uendelige, frugtesløse Møje. — Men der er Ingen, som hverken leer eller græder over dem!

Jeg kom nylig over en saadan Slagmark. To berømte Feltherrer stode overfor hinanden, to af de største Menneskeslagtere, Historien har at opvise. Skjøndt det samme Riges Tjenere til forskjellige Tider, ere de dog

for store Generaler til at Helvede kan rumme dem begge. Derfor ligge de i en uophørlig Strid med hinanden og levere det ene store Slag efter det andet. Men, som det gik denne Gang, vil det vedblive at gaa indtil Dommedag. Slaget var uafgjørende. Den ene af Feltherrerne red mig lige forbi, da han kom tilbage fra Kampen, kjendelig paa den lange Fjer i Hatten, og den lille vilde Skimmelhingst, han red. Tæt ved mig holdt han an, og jeg troede at høre ham mumle gjennem de sammenbidte Tænder: — Jeg vil lade ham og hele hans Sippschaft brænde! —

Jeg forestiller mig, at paa samme Tid den anden Feltherre har mumlet i Skjæget:

— Jeg vil lade ham hænge! —

I disse Udørkener — det er et tosset Udtryk at bruge i en Tilværelse, hvor Alt er Ørken; men forgjæves har jeg anstrengt mig for at finde et bedre — i disse Udørkener støder man hyppig paa Kolonier af en vis stor Nation, som jeg ikke udtrykkelig vil nævne. Jeg vil Ingen blamere; og dette Folkefærd synes desuden ved Siden af sine store Skrøbeligheder at besidde en heel Deel saare agtværdige Egenskaber. Jeg har aldrig kunnet blive klog paa disse mærkelige Mennesker. De allerstørste Modsætninger synes forenede i deres Karakteer. Med Vindighed og Fusentasteri forbinde de den dybeste Grundighed, med Føleri, med Hovmod og Pral et jævnt, hjerteligt Væsen, med Løgn og Svig en

exemplarisk Redelighed og Trofasthed, med fejg og lav Undertrykkelse et tappert, ridderligt Væsen. Efter denne Beskrivelse, antager jeg, maa Du nødvendigviis kjende dem.

Men hvorledes det nu end forholder sig med disse Modsætninger, saa meget er vist, at disse Mennesker have en mærkværdig Gave til at gjøre sig forhadte, hvor de komme hen. Thi overalt ville de føre det store Ord, give Tonen an, være de raadende. De tro nemlig fuldt og fast om sig selv, at de som et Slags udvalgt Folk have faaet den Mission at kultivere alle andre Folkefærd i Verden, at lære dem, hvad der er Sandhed og Ret, Dannelse og gode Sæder. Heri Helvede ere de ganske de Samme, som de vare i Verden; overalt rage de uklar, vække Splid, gjøre sig ilde lidte. Men her brister Taalmodigheden endnu snarere end i Verden; Man kaster dem fra sig, driver dem ud, og de maa fortrække. Derfra hidrøre disse mange Kolonier; et saa uforddrageligt Folk er for største Delen nødt til at bo for sig selv. Hertil kommer en det ejendomlig Drift til at vandre ud og kolonisere. Det falder mig herved ind, hvorledes det vel egentlig hænger sammen med disse øde Strækninger i Helvede. Det er mindre rimeligt, at omtalte Folk har udvalgt sig disse øde Strækninger til at stifte Kolonier, end at de øde Strækninger netop ere fremkomne ved Kolonierne. Thi Ingen holder af at have disse Folk til Naboer.

En specielt paafaldende Omstændighed ved denne

Nation er den Mængde literære Personligheder, den afgiver til Helvede. Vel vidste jeg, at det var et meget skrivende Folkefærd; der gives kun faa Dannede, som ikke have forsøgt sig i een eller anden Green af Literaturen. Men, fordi Man skriver, behøver Man dog just ikke at skrive sig ind i Helvede. Imidlertid, det lader sig forklare. Hos den ene store Deel er Forfatterskabet et Slags literært Dagdriveri eller Lefleri, hvorunder Sandsen for Livets Alvor lidt efter lidt maa gaa tilgrunde. Som en Døgenigt lever Man, som en Døgenigt døer Man; saa er Man naturligviis i Helvedes Pine. For en anden stor Deel derimod er Forfatterskabet et Haandværk, der ikke alene drives i Fordelens, men ofte ogsaa i Nederdrægtighedens Tjeneste, i Løgnens, Hadets, Skumleriets ꝛc. ꝛc. Naturligviis, samme endelige Resultat.

Iblandt disse Literater indtage Journalisterne ubetinget den forreste Plads.

Vistnok er det Noget, som er fælles for alle Landes Avisskrivere, at de ere noget løse paa Traaden, ikke tage det saa nøje med en Løgn engang imellem. Men jeg troer, kun i eet Land findes der en Presse, som har givet Prøver paa et systematisk gjennemført Løgnevæsen. Og til sine Tider har den derved udrettet store, mærkelige Ting. Den har kraftig understøttet falske Prætendenter, stiftet Oprør, ja endog banet Vejen for Erobringer. Det gik herved naturligviis især ud over de Smaa og Svage; Løgnen er jo altid fejg. Hvorledes

Enighed lader sig opnaa i saadanne Idrætter og mellem saa mange, er vistnok ikke let at forstaa. Dog, det lader sig uden stor Vanskelighed forklare. I dette Land er nemlig altid en stor Deel af Journalisterne tilfals, enten for Smiger eller for Penge. De Underkjøbte slutte sig sammen, de Øvrige rives efterhaanden med; det er saa flaut og tillige farligt at staa alene. Hertil kommer en anden Ejendomlighed ved denne store Nation. Nu og da er den underkastet en formelig Raptus. Nu sværmer den for Folke-Eenheden, skjøndt den ikke alene i Realiteten, men i alle sine Idrætter fremviser et Billede af den jammerligste Sønderspittelse, nu for Friheden, skjøndt den slavisk beundrer og bøjer sig i Støvet for Alt, hvad der blot er lidt i Højheden, nu for en Flaade, skjøndt den er en Fastlandsnation, og kun paa een Side har en ufuldkommen Adgang til Havet. Nu vil den i Djævels Skind og Been have Krig og udføre een eller anden endnu aldrig seet Bedrift, og udsøger sig i dette Øjemed den allersvageste blandt sine Naboer, hvem den da beærer med Prædikat af Arvefjende. Kort sagt, naar en saadan Raptus kommer over Nationen, falder Enigheden ganske af sig selv. Som med een Mund lyve de alle, og fordreje Alt paa den frækkeste Maade. Tusinde Penne sætte sig i Bevægelse for ad Løgnens Vej at fremme det store Foretagende. Ikke alene lader Man Fantasien raade, men forvansker med kold og klar Bevidsthed de foreliggende Kjendsgjerninger. Ligger der uheldigviis ingen for, desto bedre; saa kan Man ganske

saa dem efter sin Smag; Man opfinder nogle. Tendentsen — Ideen kalde de det selv — Tendentsen er dem Alt; den bringe de uden Betænkning de største Offre af Sandhed og Ære. Frækheden er ved disse Mennesker bleven en Magt i Verden. Blot Løgn paa Løgn, saa gaaer det. Vistnok blive ikke alle disse Løgne strax troede; men Noget hænger dog altid ved. Og, ved idelig at gjentages, gaaer tilsidst endog den værste Løgn glatvæk i Folk. Den bliver til en Kjendsgjerning, og paa den bygges saa videre.

Det er næsten utroligt, hvilken Udholdenhed disse Mennesker kunne vise i denne deres Tendents-Løgne-virksomhed. Man har Exempler paa, at de have løjet udholdende i 15, 20 til 25 Aar itræk, for at sætte Et eller Andet igjennem, som foresvævede dem i Skyerne. Og see, Systemet sejrede! De reve tilsidst ikke alene deres Landsmænd, men en stor Deel af den øvrige Verden med sig. De satte igjennem, hvad de vilde, eller vare i det Mindste ganske nær derved. Over de fatale Omstændigheder kan jo ingen Dødelig raade. Jeg er ikke inde i Systemet, kan derfor ikke sige, hvor mange Gange en Løgn behøver at gjentages for at blive til en Kjendsgjerning; men vist er det, den bliver en Kjendsgjerning efter at være gjentagen et vist Antal Gange.

Nu maa det vist tilfulde være Dig klart, hvorfor der af denne Nation er en saa uforholdsmæssig Deel Literater i Helvede. Nogle have ad literær Vej leflet, Andre have løjet sig ind i Helvede. Iblandt de Sidste

ere naturligviis de systematiske Løgnere især at mærke. Værst farne ere dog Journalisterne, hvem et saa stort og ansvarsfuldt Kald i Verden var betroet. Det var af Løgn, de i Verden bleve fede; her blive de ligesom dryppede i deres eget Fedt.

Tilhobe lide vi, som Du veed, heri Helvede af en brændende Tørst; efter en Draabe Vand vansmægte vi alle. Men det kunde ikke let falde os ind, at prøve paa at slukke vor Tørst i den sorte Flods slimede og stinkende Vædske. Alligevel gives der dem, der i Smug prøve derpaa. Ogsaa i Helvede findes der Folk, som give sig af med at pimpe. Ogsaa her hører Man ofte Folk dutte hinanden paa: — Du har bestemt drukket — af Floden. — Thi skjules kan det i Virkeligheden ikke. Det forræderiske Løgnestof slaaer igjen ud over den hele Krop; det bolner frem og siver overalt igjennem for at vende tilbage til Floden. Kun den forsvindende aliquote Løgnedeel, som tilhører Vedkommende selv, bliver tilbage for at afgive Motivet til en ny brændende Tørst. Saa lister Man sig igjen ned til Floden og faaer sig en ny Dosis. Saaledes paa en Maade destillerer Man efterhaanden hele den sorte Flod igjennem sig. Store Mathematikere have udregnet, at dertil vil en almindelig Dranker efter jordisk Tidsmaal behøve 7213 Aar, 93 Dage, 11 Timer, 39 Minuter. Endnu har nok Ingen fuldendt dette Cursus.

Noget væmmeligere Syn end een af disse pimpende Journalister kan Man ikke tænke sig. Og dog er dette

endda ikke det Værste. Men derom lad mig tie! Der gives Ting, om hvilke der sletikke lader sig tale.

At der gives Tiggere heri Helvede, forstaaer sig af sig selv. Men nylig stødte jeg paa nogle af de mærkeligste Tiggere, jeg i mit Liv har kjendt, eller rettere, de stødte paa mig, og jeg var nær aldrig bleven af med dem. Det vilde være Dig umuligt at gjætte, hvad deres Tryggleri gik ud paa. Paa intet Mindre end — min Daab! Paa den ynkværdigste Maade bade de mig om, dog at lade dem faa min Daab; det kunde jeg jo sagtens, da jeg nu sletingen Brug havde for den. — Jo ærgerligere jeg blev, desto ydmygere, men ogsaa desto mere paatrængende blev deres Begjæring, og de lode sig paa ingen Maade afvise. At jeg dog tilsidst kom af med dem, skyldte jeg alene den heldige Omstændighed, at et mere lovende Bytte faldt dem i Hænderne.

Disse Tiggere, de elendigste, jeg har seet, — det er tvivlsomt, om Du vil kunne tro mig — ere Missionærer! Jeg veed ikke, om Du har hørt, paa hvilken forretningsmæssig Maade den hellige Mission hist og her drives i Verden. Det er en formelig Jagt paa Hedninger, endog Parforcejagt, navnlig paa de Smaa, som kun have korte Been og ikke kunne værge sig. Ved dette Missionsvæsen er Lærdommen kun en Biting; det er en altfor møjsommelig Vej, den anviser. Daaben er Alt; det gjælder kun om at finde Lejlighed til at øse Vand over saa mange Hoveder, som muligt. Saa mange

Hoveder, saa mange Personer blive indførte i Registret som omvendte til Christendommen. Og fra Registrene gaaer deres Tal over i Missionstidenderne for at opfylde den christne Verden med Forbauselse og Jubel. Det forstaaer sig af sig selv, at det for største Delen er Børn, der saaledes blive christnede. De voxe naturligviis tilhobe op, uden herefter at have ringeste Mindelse af den dem saaledes meddeelte Christendom.

Nu heri Helvede maa disse Missionærer vandre utrættelig om for paa den kummerligste Maade at aftrygle Folk deres Daab. De tigge derom paa en saa hjertebrækkende Maade, som om det var Livet om at gjøre. I Virkeligheden er det dem nu tusinde Gange mere om at gjøre, at faa en Daab udslettet, end det engang var dem, at faa een indført. Deres Registre have de i dette Øjemed selvfølgelig endnu stedse ved Haanden. Men kun ringe er det Held, de have med sig. Nogle blive ærgerlige og uartige, idet de tro, at Man vil skose dem; Andre lee og more sig, som om det var de rene Løjer; atter Andre drive blodig Spot med deres paa en saa mærkelig Maade omvendte Fromhedsiver. Nok er det, saa strygende det gik i Verden med deres Gjerning, saa slæbende gaaer det her. De maa netop den samme Vej tilbage, som de engang ere komne. Men Vejen er uden Maal og Ende.

— Alle gode Gange ere tre. — saaledes sagde vi i Verden. Men det var tidt en Allerhelvedes Løgn.

Det er derfor ikke saa underligt, at nu ogsaa her denne Trehed mangen Gang gjør os Hovedet kruset. Saaledes veed jeg retvel, at Gud er en treenig Gud; men at faa de tre Personer samlede under Eet, det overgaaer mine Kræfter. Forstaaer Du? Treenigheden gaaer bestandig ligesom istykker for mig. Længer end til de to Personer kommer jeg aldrig; idet jeg vil nævne den tredie, vee, saa er han borte. Forgjæves bryder jeg mig; det er mig, som om mit Hoved og Hjerte skulde briste. Men borte bliver han. Snart er det Gud Søn, snart Gud den Helligaand, der fattes mig, og snart — ja, nu er jeg lige nær — — — nej, det er forgjæves — det er fortvivlende!

Der er ogsaa en anden Trehed, som giver mig Meget at bestille. Ogsaa den gaaer istykker for mig, men ikke altid: — Tro, Haab og Kjærlighed. — Seer Du? Men hvad er Tro og hvad er Haab? Jeg kjender hverken det Ene eller det Andet mere. Hvad derimod Kjærlighed er, det veed jeg endnu, til min dybe Kval, — dog nej, jeg veed kun, hvad den kunde have været!

O, gid I dog vilde lade Eder advare, I som endnu vandre i Lyset og Haabet! Kjærligheden er ikke en Leeg, en leflende Spøg; den er Livets dybeste Alvor. Var jeg i Verden ret kommen til at forstaa, hvad Kjærlighed er, da vilde heller ikke Troen og Haabet have svigtet mig.

O, lader Eder dog advare! Mit Hjerte brænder

mod Eder! Vel er det mest af Pine, men dog tillige af Kjærlighed. Mod Dig, min stumme Ven, som ikke med eet eneste Ord har svaret mig paa alle mine Breve. Mod Dig, min Moder, skjøndt mine dybeste Sukke bestandig gik dit Øre forbi. Mod Dig, Martin, skjøndt Du er bleven Midlet til een af mine stadige Piinsler. — Hvad vilde Du mig? Hvad havde Du at sige? — Mod Eder alle, alle! Selv fra Helvede kalder jeg Eder mine Brødre og Søstre!

XIII.

Jeg erindrer ikke, om jeg har fortalt Dig, at det i Grunden er ligegyldigt, hvilket Sprog Man taler heri Pinen. Alle Sprog forstaaes lige godt og mellem hverandre. Men den egentlige Sammenhæng hermed er nok den, at der i Virkeligheden intet Sprog gives, følgelig heller ingen Tale. Lyden, som vi mene at give fra os, er rimeligviis kun en indbildt Ting, ligesom alt Andet, og vi forstaa hinanden paa en vis umiddelbar Maade, som det ikke staaer i min Magt nærmere at forklare. Kun det veed jeg: denne Maade er saa sikker, at Man heri Helvede aldrig, som ofte Tilfældet var i Verden, kan tage fejl af hinandens Mening.

Menneskenaturen bliver sig dog stedse og overalt liig. Ogsaa i Helvede kan en Sjæl trænge til Eensomhed. Ofte er det mig en sand Lise, at komme ud af Sværmen, og fare hen gjennem vide, øde Strækninger i denne gyselige Verden. Naar jeg saa finder mig ganske, ganske ene, er det mig, som om jeg aandede friere.

Jeg standser og lader mig synke hen, for uforstyrret at kunne optage det med de Minder, som strømme ind paa mig, eller gjøre nye frugtesløse Forsøg paa at komme tilrette med mig selv. Behøver jeg at tilføje, at jeg ikke ustraffet saaledes nyder mig selv? Jo fuldere vor Aand bliver sig bevidst, naturligviis, desto større Pine.

Men det hører til de sjeldne Ting at finde en fuldkommen Eensomhed, endog paa de øde Steder. Snart lister sig En, snart en Anden bag paa mig, og jeg er nødt til at lade mine Tanker adspredes. Dette paatvungne Selskab, saa haardt det end ofte stiller min Taalmodighed paa Prøve, er dog mangen Gang ikke uden Interesse, for saa vidt nemlig, som der kan være Tale om Interesse heri Helvedes Pine.

Saaledes sad jeg nylig og plagede mig med en tydsk Professor i Historien. Lad mig, for ikke at træde Nogen for nær, i Forbigaaende bemærke, at de tydske Professorer kunne være højst agtværdige Mennesker, meget lærde, meget humane og elskelige. Men der gives naturligviis Undtagelser. Denne Professor var een af dem, der af Historien for godt Kjøb kunne faa alt Muligt ud, hvad deres egen eller Folkets eller en højst=æret Fyrstes Lidenskaber og Lyster maatte finde ønskeligt. Stikker det en Partikel af et Folk at rive sig løs for at danne en souveræn Stat for sig, saa forstaa de i en Hast af skimlede og mugne Papirer at udfinde en Stats=ret, i bedste Form, som autoriserer Oprøret. Faaer en heel eller halv eller blot en Duodez=Fyrste Lyst til et

Stykke Land, er det dem en smal Sag at bevise Allerhøjstsammes utvivlsomme Arveret til Landet. Der er Intet umuligt for deres dybe Lærdom, naar Lysten driver, Guldet lokker. Sort gjøre de i en Haandevending til Hvidt, og Hvidt til Sort, — og saa til Hvidt igjen, om forlanges. Dette Sidste er deres allerstørste Kunst. Naar det Resultat, som de ved dybe Granskninger have udfundet og slaaet fast som den ubetingede, urokkelige Sandhed, ved et Puds af Skjæbnen ikke længer viser sig hensigtsvarende, saa gjøre de, uden i mindste Maade at føle sig generede, Tingen om igjen, og komme til et stik modsat Resultat, der nu er ligesaa sikkert og urokkeligt, som nylig det foregaaende var. Det vilde være et Tegn paa sædelig Fordærvelse, at yttre Tvivl derom.

Det er saadanne Folk, der have givet Anledning til hiint mærkelige Ordsprog: — Løgn er ogsaa en Videnskab. — sagde Fanden, da han gav sig til at studere ved Kiels Universitet. —

Vi sad da og snakkede sammen paa det eensomme Sted. Jeg var naturligviis den, der maatte tage mod Underviisning, og lod mig, tilsyneladende i al Troskyldighed, proppe fuld af allehaande Løgne, navnlig om tydsk Humanitet og Moralitet, hvis Lige ikke fandtes paa Jorden. Da blev pludselig min Opmærksomhed vakt ved to store Skikkelser, som traadte frem af Taagemørket og nærmede sig os langsomt, dog ikke for at standse, men gaa os tæt forbi. De gik broderlig fortrolig, Arm i Arm, men udgjorde et højst ulige Par.

Skikkelsen, der gik paa højre Side, kjendte jeg øjeblikkelig, endog paa Afstand, skjøndt jeg kun havde seet den een eneste Gang før. Det var Kain. Den anden Skikkelse derimod, mægtig i sig selv, skjøndt lille i Sammenligning med Kains, kjendte jeg ikke. Det var en Mand, klædt i kostbar midalderlig Dragt; i Forhold til Kains mere end halve Nøgenhed syntes han overlæsset med Klæder. Over den ridderlige Dragt bar han en Hermelinskappe. Omkring Halsen, ned paa Brystet, hang en svær Guldkjæde med Medaillon. Paa Støvlerne med de løst nedfaldende Skafter glimrede gyldne Sporer. Baretten, hvormed hans Hoved var bedækket, fremviste en gylden Ring med Takker liig en Krone. Ved hans Lænd hang et mægtigt Sværd. Skjøndt stor og prægtig, manglede hans Person dog ganske Værdighed. Det faldt ham øjensynlig besværlig at gaa, og det Urolige og Uregelmæssige ved Kains Gang gjorde ham det endnu vanskeligere at holde Skridt med sin Fælle. Isandhed, noget mere ulige Par kunde der ikke tænkes. Dog fandtes der ogsaa Liigheder imellem dem, og det mærkelige Liigheder. De havde det samme sky, skulende Blik. Og begge havde deres Brændemærke. Da de gik os tæt forbi, saae jeg, idet Kains Staldbroder lettede Baretten, hvorledes Ringen havde efterladt en blodig Rand trindtom Hovedet, som om den havde været gloende.

Jeg kunde ikke undertrykke en Gysen, da de gik os

forbi. Da de vare noget fjernede, hviskede Professoren til mig:

— Saae De den spidse Egepæl, som han har igjennem sig? —

Jeg havde ikke seet den.

— Men det har han. — vedblev Professoren: — Han gjør sig imidlertid altid Umag for at skjule den med en Flig af sin Kaabe. Pælen er ogsaa Aarsag i, at han gaaer saa daarlig. —

— Hvem var det? — spurgte jeg.

— Det var Kain og Abel. —

Dette Svar forvirrede mig. Det løb rundt for mig, og jeg formaaede en Stund ikke at hitte Rede i mine Tanker. Abel var jo Kains uskyldige, ihjelslagne Broder. Abel kunde umulig være i Helvedes Pine, og endnu mindre kunde Kain og Abel i Helvede udgjøre et Par.

Endelig fik jeg min Tankegang saa vidt i Orden, at jeg kunde spørge: — Hvilken Abel? —

— Abel, Konge i Danmark, — lød Svaret: — død Anno 1252, den 29de Juni. —

Nu klarede det op for mig. Dog, om denne Abel vidste jeg kun ufuldkommen Besked. Men den tydske Professor vidste desto bedre, og holdt ikke sin Viisdom tilbage. Han fortalte, at denne Abel havde været een af Danmarks ypperste Konger, een af de store Aander, som ere Aarhundreder forud for deres Tid, men som netop derfor blive miskjendte og ilde dømte. Saa-

ledes Kong Abel af de dorske og dumme Danske. Han var nemlig den første danske Konge, for hvem det var gaaet op, at kun ved tydsk Kultur og Gunst gryede der en Fremtid for Danmark, i et saavel politisk som moralsk Afhængighedsforhold til det store, mægtige Tydskland. Men det vilde eller kunde de stupide Danske ikke indsee. De hadede ham til Døden; der var ingen Beskyldning saa ond, at de jo fremførte den mod ham. Saaledes maatte han tilsidst bukke under. Han faldt som een af de første og ypperste Martyrer for en hellig Sag: Germaniens verdenshistoriske Kald til at danne og forædle alle Jordens Folkeslag.

— En Martyr, og nu i Helvede, og i Helvede Kains Fælle? — vovede jeg at indvende.

Professoren blev mig Svaret skyldig. Thi imidlertid var en tredie Person kommen til, og han rev uden Omstændigheder Ordet til sig.

Det var en underlig forsoren Skikkelse, der ligesom var sammensat af to uensartede Stykker. Som det hedder i Sagnet om Havfruen, smuk var han at see til foroven, men hæslig forneden. Tog Man Overkroppen for sig, var han ridderlig klædt, i saakaldet halv Rustning, en Pantserskjorte af det fineste Væv over en kunstig udsvet Læderkollert, en let Hjelm med et gyldent Smykke, der lignede en Krone. Men hertil svarede sletikke Nederkroppen; den bestod ligesom af idel Støvler, og det et Par af de groveste og plumpeste, omtrent af hiin Art, som Fiskerne bruge, med bløde,

velsmurte Skafter, som lade sig trække heelt op over Benene.

Men uden at lade sig anfægte af nogen Kritik, sad han der for os ganske som en Mand, der beherskede Situationen, støttende sine Hænder og sin Hage paa Heftet af det vægtige Sværd. Under de buskede Øjenbryn lynede et Blik, som Man havde ondt ved at udholde, og, da han tog Ordet, talte han som En, der ingen Modsigelse taaler. Om hans skjæggede Mund spillede et modvilligt, for ikke at sige, ondt Smiil, hvorved Man ikke kunde Andet end blive uhyggelig tilmode.

— Men det er jo en forbandet Løgn fra Begyndelse til Ende, Alt, hvad I der fortæller! — udbrød Ridderen i barsk og skjærende Tone.

— Hvad — Løgn? — Hvilken Uhøviskhed! — stammede Professoren forvirret: — Hvem er I, om jeg tør spørge? —

— Jeg er Kong Abel. — svarede den Fremmede: — Er der saa Mere, I vil vide? —

Det var der ikke. Professoren var kommen ganske fra Concepterne, tog en flygtig Afsked med mig, og luskede stille og spagfærdig af.

— Saaledes skulle de have det, de Karle! — udbrød nu Ridderen skoggerleende: — Kun med deres egne Vaaben kan Man slaa dem. Det Eneste, der bider paa dem, er Løgn for Løgn og en Frækhed uden Grændse. —

— I er altsaa ikke Kong Abel? — spurgte jeg.

— Nej, ligesaa lidt, som I selv er det. Hvem jeg forresten er, kommer sletikke Sagen ved. Nok er det, ogsaa jeg er een af Kains Fæller, og af de Fredløse, som det hedder i Visen:

Og skal jeg ud af Landet rømme,
Og ligge paa Vandet hiint kolde — —

Den Fremmede afbrød sig selv og lod Haanden glide over Panden, som om han vilde forjage onde Tanker, og vedblev derpaa:

— Men vil I have Kong Abels sande Historie at vide, saa kan jeg vel fortælle Eder den, skjøndt jeg ikke holder synderlig af at rode op i gamle Historier — —

Her brød han pludselig af, og henvendte sig til Nogen, der syntes at staa bagved mig:

— — See mig til den Grinebider! Han synes ogsaa at være inde i Historien. Aahøj! Hvem er Du? —

Jeg saae mig om. Der var kommet flere Personer til. Blandt disse var en fiirskaaren ung Mand med et aabent, opvakt, noget udfordrende Ansigt, klædt i en gammel Vaabenfrakke, hvis ene Ærme hang og dinglede, og med den danske Kokarde paa Huen. Det var ham, Ridderen havde tiltalt med Benævnelsen: Grinebider.

— Hr. Søgreve eller Søkonge, eller hvad I er, — thi med saadanne Støvler gaaer da ingen Konge paa Landjorden, — svarede den Tiltalte med et Griin: — jeg er kun en stakkels Frivillig af den saakaldte Ryes Brigade, en født Slesviger, og kun altfor vel

inde i Kong Abels Historie. Jeg kommer lige fra Slien og Danevirke. —

— Lige fra Slien og Danevirke! — gjentog Ridderen: — Ja, saa maa Du nok vide Besked. Saa fortæl da! Men, hører Du, Karl, ingen slesvig-holsteenske Løgne! —

— Nuvel, — begyndte Soldaten: — der var engang en Konge, som hed Valdemar. Under ham stod Danmark paa sin Vældes højeste Spidse, og fra hans Tid er det, uagtet mangt et falsk Skin af Magt og Glands, stadig gaaet tilbage med dette ældgamle Rige. Valdemar var indtil nu den sidste store og lykkelige Konge i Danmark. —

— Karl, det er Meget sagt! — brummede Ridderen.

— Fra umindelige Tider havde Tydskland været Danmarks bittre Fjende. — vedblev Soldaten, uden at lade sig forstyrre: — Det var et meget ulige Parti; men de Danske havde indtil da hævdet deres ældgamle Sydgrændse, og skulde længe hævde den endnu. Men under Kong Valdemar fik de Danske Overmagten, og gik med Sejer vide ud over deres Grændse. Da Tydskerne, uagtet alle Forbund, med Magt Intet kunde udrette mod den Vældige og Sejerrige, forsøgte de det med List og Forræderi. Og heri havde de Heldet med sig. I Slaget ved Bornhøved blev Kong Valdemars Magt for bestandig knækket. Slaget ved Bornhøved udgjør overhovedet det ulykkelige Vendepunkt i Danmarks Hi-

storie. Nedad, bestandig nedad, lige indtil vore Tider. Dog, Kong Valdemar var ikke mindre stor i Freden end i Krigen. Før havde han heddet Sejerherren, nu kom han til at hedde Lovgiveren. Danmark oplevede endnu lykkelige Dage under hans Regjering. Før sin Død skiftede han mellem sine Sønner — —

— Hans Sønner! — udbrød Ridderen bevæget: — Ja, der have vi Danmarks Ulykke! Den fromme, elskelige Dronning Dagmars Søn, atter en Valdemar, maatte dø. Hans Æt vilde have bragt Velsignelse over Danmark. Men den onde, forhadte Berengarias Sønner levede alle. De og deres Æt ere blevne Danmarks Fordærvelse. —

— Det er sandt, hvad I siger, ædle Herre. — bemærkede Soldaten, og vedblev derpaa:

— Af disse sine Sønner lod Valdemar den Ældste, Erik, hylde til Konge; de to Andre fik store Lehn under Kronen; Abel, den Anden i Alder, fik Sønderjylland. Og saa gik den gamle Drot til sine Fædre, overtydet om, at han paa bedste Maade havde sikkret Danmarks Lykke.

Men den blev kun tynd. Strax opstod der Splid imellem Brødrene. Abel vilde ikke tage sit Hertugdømme til Lehn af Erik Kongen, men stræbte, ved Forbund med tydske Fyrster, at befæste sig i den frie Besiddelse af samme. Mellem hans Lehnspligter var den første den, at værge Grændsen imod de overmodige og overmægtige Tydskere. Men lige tværtimod drog

han dem over Grændsen ind til sig, og lagde saaledes Grunden til Sønderjyllands Fortydskelse. Og, hvad der næsten var værre, han aabnede tydsk Aand og Sæd og Tænkemaade fri Adgang, ikke alene til Sønderjylland, men ogsaa, da han senere blev Konge, til hele Danmark. Det skulde i en følgende Tid komme til at gjøre Udslaget. Tydskheden inde i Landet skulde engang med de bare Hænder blive en farligere Fjende, end Tydskerne udenfor med Bagladegeværer og riflede Kanoner. Hvo har ikke hørt tale om Fantasistaten Schleswig-Holstein? Til den lagde Hertug Abel den faste, skjøndt usynlige Grund. Eet Hjerte med Holstenerne, saae den slesvigske Hertug i den danske Konge kun sin fødte Fjende.

Saa skete det en skjøn Sommer i August, at Abel indbød sin Broder Erik til sig i Byen Slesvig. Uden Mistanke, med et sandt Brodersind, mødte den fromme Erik, skjøndt advaret i et Drømmesyn. Men Abel havde Hjertet fuldt af Had, af Edder og Forgift. Pludselig brød det frem. Han lod sin Gjæst, Broder og Konge lægge i Lænker og overgive i Bøddelhænder. Ja, i Bøddelhænder — hvad behøver jeg at sige mere? Den fromme Kong Erik blev ynkelig myrdet, slagtet, ligesom et Lam, og hans Liig blev kastet i Floden Slien.

Nu var Danmarks Trone ledig. Efterat Hertug Abel med fire og tyve Riddere havde gjort Eed paa, at han var uskyldig i sin Broders Død, blev han — af de dumme Danske — antagen til Konge.

Men Kong Erik havde døende sagt: — Dersom

Abel ikke omvender sig, vil han komme til at dø en skammeligere Død end jeg. — Og saaledes skete det. To Aar senere blev den mægtige Konge af Danmark med Spee og Spot slaaet paa Flugt af Frisernes lille Bondefolk, og maatte paa Flugten segne under en Bondes plumpe Øxe. Længe laa hans Liig ubegravet, et Aadsel, priisgivet de vilde Dyr og Fugle. Endelig blev det bisat i Slesvigs Domkirke. Men Kong Eriks onde Broder havde ingen Ro i Graven; han gik igjen, og forfærdede den hele Stad; da lode Munkene atter hans Liig tage op og føre udenfor Staden. Midt i den tykkeste Skov grove de det ned, og dreve en Pæl tværs igjennem det, for at holde det fast i Underverdenen, hvor — — —

Her taug Fortælleren pludselig stille. Da jeg saae ivejret, fik jeg atter Øje paa Kain og hans Fælle, som nærmede sig fra modsat Side.

Alles Blikke vare henvendte paa det frygtelige Par. Ubevægelige og i en aandeløs Taushed lode vi dem gaa forbi. Det lod til, at de tilsammen havde faaet en Skræk i Livet. Med vilde Miner saae Kain sig idelig tilbage, og Abel gik med det blottede Sværd i Haanden. Just som de kom os forbi, standsede han pludselig, og vendte sit forstyrrede Aasyn lige imod os.

— Kain og Abel! — fremstammede jeg uvilkaarlig.

— Ha! — udbrød Ridderen, idet han foer op;

og skjælvende paa alle Lemmer stod den Kjække: — Men det ligner jo — — er — er det ikke Erik? —

— Hvad mener I, ædle Herre? — spurgte Soldaten studsende: — Som I veed, var det jo Kong Erik, som blev myrdet, og — — —

— Ja, ja — — Erik — Erik Glipping! — stønnede Ridderen, og tvang sig atter til Ro: — Det var — det var kun en taabelig Indbildning. —

— Javist, kun en Indbildning. — bekræftede en svær Person i Kredsen, øjensynlig en tydsk Landseknægt: — Det er hverken Erik eller Abel. Paa min Ære, det er ingen Anden end Johan af Schwaben! —

— Kains Staldbroder, som Talen er om, har aldrig navngivet sig hverken som den Ene eller den Anden. — bemærkede en gammelagtig Mandsling med en lærd og vigtig Mine: — Det er notorisk. —

— Der gives altsaa ogsaa navnløse Personer i Helvede? — spurgte jeg.

— Hvorfor ikke? — lød Svaret: — Anonymiteten er hellig, og maa respekteres saavel i Helvede som i Verden. —

— Nok, nok! — afbrød Ridderen os utaalmodig og spodsk, idet han hørte op med at bide i Knappen paa sit Sværdhefte: — Lad os faa Slutningen paa Abels Historie, inden vort Selskab bliver altfor blandet! —

Soldaten tog da igjen tilorde:

— Skjøndt jordfæstet med en dygtig Egepæl

igjennem sig og under mægtige Besværgelser, fandt Kong Abel dog ikke Ro i Graven. Han maatte gaa igjen. I kortere og længere Mellemrum, fra det ene Aarhundrede til det andet, lige indtil vor Tid, tog det igjen paa med Spøgeriet, og det argere og frygteligere, end Man nogensinde havde kjendt. Der gives kun faa Mennesker imellem Slien og Ejderen, som ikke vide at fortælle derom. Have de ikke selv oplevet Noget, saa have deres Fædre oplevet desto mere. Det er især ved Sliens Bredder, ude paa den vilde Hede, og paa den gamle Grændsevold Danevirke, at Utydsket færdes. Dog, ogsaa i beboede Egne, gjennem Landsby og Flække huserer det jævnlig. Hvad den vilde Jagt er i Tydskland, det er Kong Abels vilde Færd i Sønderjylland. —

— Det er rigtigt. — bemærkede en skummel Munk, der saae ud som en udbrudt Galejslave: — I ubestemte Mellemrum vender han i den Ondes Tjeneste tilbage til Verden. Men det kan han ikke, saalænge Pælen sidder ham i Livet. Saa seer han til at overliste snart den Ene, snart den Anden, for at faa ham til at trække Pælen ud. Men den, som gjør det, faaer kun en sølle Løn for sin Villighed. — Retro, appage, Satanas! — For nogen Tid siden havde han faaet fat i mig; men jeg vogtede mig vel for at være ham til Tjeneste paa saadanne Vilkaar. Dog, afsted kom han, efter hvad jeg hørte, alligevel. Hvem der denne Gang blev Asenet, veed jeg ikke. —

— For ikke længe siden stod jeg ved Danevirke med Fædrelandets gamle Fjender overfor mig. — vedblev Soldaten: — Det var sidste Gang, der skulde kæmpes for Landets ældgamle Grændse, eller rettere, den skulde tilsidst uden Sværdslag opgives. Det var en frygtelig Tid. Ikke alene Kong Abel, men alle onde Aander syntes at være slupne løs dernede. I Virkeligheden er største Delen af de politiske Ulykker, som siden Abels Tid ere komne over Danmark, udgaaede fra den fortydskede Deel af Sønderjylland. Brodermordet synes at have efterladt en blivende Forbandelse. Abels Aand spøger i Befolkningen med de frækkeste Rænker, som Løgn og Forræderi kunne opfinde, med brodermorderiske Idrætter. Nu nylig synes Abel endelig igjen at have triumferet, ikraft af Tydskhed og Djævelskab. Forræderiet og Brodermordet synes atter fuldkommen at være lykkedes. Danmark ligger nede, ligesom engang den fromme Kong Erik, blødende, døende, med Haanden opløftet, ligesom for at tage Himlen til Vidne. Men — Enden er ikke endda! — Kong Abel, hust paa Hjulmandens Øre! —

Hvorledes Kong Abel i kortere og længere Mellemrum huserer i den sydlige Deel af Sønderjylland, derom veed især den menige Mand Meget at fortælle. Fiskerne, som ved Nattetid passe deres Dont paa Slien, høre med Forfærdelse de underligste Lyd fra Landet. Det er, som om et uhyggeligt Væsen af overnaturlig Art i det Skjulte fulgte med Baadene langsmed Bredden.

Nu et Hyl, nu en Kallen, allehaande gyselige Støn og Veeraab betegne dets Vej. Undertiden viser Spøgeriet sig, oftest som en sort Skygge, der i uhyrlig Skikkelse og Længde strækker sig ud over Vandet, uden dog nogensinde at naa et klart blaaligt Lys, der stille glider bort foran den henover Bølgerne. Det forstaaer sig af sig selv, at Fiskerne aldrig sejle efter dette Lys, og vel vogte sig for at komme ind i den sorte Skygge.

Ved Mysunde, det smalleste Sted paa Slien, ligger en mægtig Steen ude i Vandet, som ved sædvanlig Vandstand netop holder sig over Bølgerne. Denne Steen betegner nøjagtig det Sted, hvor Kong Eriks Liig blev styrtet i Floden. Paa denne Steen have Fiskerne mangen Gang seet en mørk, uformelig Skikkelse sidde sammenkrøben, lydløst ragende med en spids Pæl i Vandet. Det er let at forstaa, at aldrig Nogen har vovet at forstyrre den stille Fisker.

Vandreren, som ved Nattetid gaaer over Heden, oplever stundom ikke mindre forunderlige Ting. Idet han skrider frem under een af disse mægtige Kæmpehøje, der overalt, men især i Hedeegnene, karakterisere Sønderjylland som Landet med de mange og store ældgamle Minder, — idet Vandreren skrider hen under een af disse Kæmpe-Gravhøje, ruller en Steen ned og bringer ham til at snuble. Han seer ivejret, og øjner oppe paa Højen en mørk Skikkelse, siddende med Haanden under Kind. Den vilde ikke være til at see, hvis den ikke i sit dybe Mørke tegnede sig af paa den forholds-

viis lyse Himmel. Ingen Bevægelse forraader et levende Væsen; et frygteligt Liv forraader derimod et Par Øjne, der ere saa klare som gloende, gnistrende Kul. Vee den arme Vandrer, hvis han standser, tvivlraadig eller forfærdet bliver staaende blot et Øjeblik! Han vil aldrig mere komme til at gaa over Heden. Men Kong Abel bliver siddende paa Højen indtil Morgenhanegal, og udgrunder onde, giftige Planer, som han, skjøndt selv død, ved Djævelens Kunst forstaaer at skjænke Liv i deres Hjerter, som i Tusindviis slumre omkring ham.

Men Abel er en urolig Aand. Endnu oftere seer Man ham fare over Heden paa en fnysende Ganger. Han selv er sort, Hesten skinnende hvid; et Kobbel sorte Hunde følger ham efter. Det er, som om hvidlige Flammer brøde frem af Gangerens Næseboer og under dens Hove. Man paastaaer ogsaa, at Man længe efter tydelig kan forfølge Gjenfærdets Vej over Heden. Hvert Sted, hvor Gangeren har sat sin Hov, findes Lyngen afsveden og forkullet. Naar Kong Abel da paa sin Vej kommer til en eenlig Gaard, standser han hyppig, ikke for at lade sin Ganger puste ud, men for selv at puste ud, af sit onde Hjertes overstrømmende Fylde. Om han blot finder nok saa lille en Aabning, han behøver ikke Mere. Han puster ind derigjennem med en Magt, saa at Vinduer og Døre springe op igjennem Huset. Næste Morgen seer Alting ud som sædvanlig. Men Huset er ikke længer det samme. Kong Abels

Aand og Jid er forbleven derinde. Endog Folk af reent dansk Blod og med dansk Tunge føle, ikraft af Abels Aand, med et tydsk Hjerte, forglemmende Fader, Moder, Tradition, Fædreland og Ære, — Alt, hvad der ellers plejer at være Mennesket dyrebart.

— — Saa farer Kong Abel videre, over Stok og Steen, til nye Bedrifter. I een Nat har han Ærinde vel hundrede Steder. Paa de forskjellige Strøg har han visse, bestemte Gjennemgange. Der er saaledes mere end een Gaard, hvor Man aldrig tør lukke Portene; thi Spøgeriet maa have fri Fart derigjennem. Ere Portene tilfældigviis lukkede, blive de voldsomt sprængte, og Folkene ere glade, naar der ikke skeer anden Ulykke.

Det er dog ikke blot gjennem de øde og eensomme Egne, at Kong Abel saaledes færdes ved Nattetid. Der gives neppe nogen By, som han ikke ved Lejlighed er kommen igjennem paa sin vilde Jagt. Naar han da nærmer sig, tude alle Byens Hunde i ynkelige, uheldvarslende Toner; Kvæget brøler og river sig løs i Staldene. Da veed Bonden, hvad der er paafærde, slaaer Kors for sig under Dynen og kryber dybere ned i Fjerene. Og det slaaer neppe fejl, at Man jo den næste Morgen hører tale om een eller anden Ulykke i Byen. —

Fortælleren taug. Stille sade vi en Stund hos hverandre. Ikke maa Du dog forestille Dig, at det var ifølge hiin uhyggelige Følelse, som Du saa ofte har havt i Verden, naar der en Aftenstund blev Tale om

Spøgeri. Den Følelse kjende vi her sletikke til. Forklaringen ligger nær: vi ere jo igrunden alle Spøgelser. I alt Fald er Helvedes Pine, hvori vi befinde os, ti tusinde Gange værre end Alverdens Spøgeri. Nej, det, som havde grebet os saa dybt, var Erindringen, den levende Erindring om Verden og Livet.

Det var Soldaten, der igjen brød Stilheden, idet han sagde:

— En saadan elendig Ende tog det med den store Kong Valdemars tre Sønner. Erik blev ynkelig myrdet, ifølge Historiens og Sagnets overeensstemmende Vidnesbyrd, paa sin egen Broders Foranstaltning. Abel fandt en skammelig og elendig Død paa Flugten under en Bondes hævnende Øxe. Christofer blev, ifølge Sagnet, forgiven i en Hostie. Og alt dette gik for sig i Løbet af ni Aar. —

— Hvorfor tager Du ikke Christofers Søn og Efterfølger med? — lod en ny Stemme sig høre iblandt os: — Blev ikke ogsaa Erik Glipping ynkelig myrdet? —

Jeg saae ivejret. Den Fremmede kjendte jeg ikke. Men da jeg saae mig om efter Ridderen, var han forsvunden.

XIV.

Skulde Du tro det? — Saa stærkt optagen, jeg paa denne min Udflugt end var af det, jeg saae og oplevede, var jeg dog endnu stærkere optagen af mig selv. Naturligviis. Nogen virkelig Adspredelse kan der nemlig ikke være Tale om heri Helvede; endog i den vildeste Tummel lykkes det aldrig Sjælen at slippe bort fra sig selv. Og skulde Du tro det? — Det er ikke alene mine onde Gjerninger, som med Nag og Pine vende tilbage i min Erindring, men ogsaa mine gode Gjerninger. Og atter siger jeg: naturligviis. Thi ikke engang vore bedste Handlinger ere uden Lyde. Der er en Hage ved dem alle, og det er med denne skarpe Hage, de heri Helvede vende tilbage i Erindringen. Det er ligesom en Klo, hvormed de slaa ind i Hjertet.

Hør engang! Jeg er nødt til for en lille Stund igjen at tale om mig selv.

Der var en ung Mand paa mit Kontor, som jeg holdt meget af. Blandt andre Forretninger vare ham nogle mindre Incassationer anbetroede. Pludselig

mærkede jeg Uraad; forskjellige smaa, men samstemmende Omstændigheder gave kun altfor god Grund til Mistanke. Jeg gav Agt, og ikke længe varede det, inden jeg kom efter, at Fyren spillede. Ved et besynderligt Træf blev der givet mig Lejlighed til at gribe ham paa fersk Gjerning, og det beslutte de jeg at gjøre.

Spillehulen fandtes i en øde Udkant af een af Forstæderne. Eventyret var ikke uden Vove; men derpaa agtede jeg ikke. Min Dristighed er ikke blandt de Ting, som have givet mig Grund til Fortrydelse. Det var en sludfuld Vinteraften henimod Midnat, da jeg, formummet i en grov Overfrakke, stod udenfor det mig betegnede forfaldne, tilsyneladende ubeboede Huus. Paa et vist Tegn blev der ganske rigtig lukket op for mig. For Enden af en mørk Gang, som jeg maatte famle mig igjennem, var der atter en aflaaset Dør; da denne blev aabnet, traadte jeg ind i Spilleværelset. Her fandt jeg en talrig Forsamling af simpel, broget Art, der i en Atmosfære, ulidelig beklumret af Uddunstning og Cigarrøg, syntes at befinde sig meget vel. Der var forskjellige Spil igang. Ved eet af dem præsiderede min Udhaler; han holdt formelig Bank. I samme Nu fik jeg en Indskydelse. Det var dristigt; men jeg følte bestemt, at det maatte lykkes. Jeg traadte hen til Spillebordet og pointerede.

Strax fik han Øje paa mig. Det var en frygtelig Virkning, Synet af mig gjorde paa ham. Han blev liigbleg og vaklede paa Stolen; Kortene faldt ham

ud af Hænderne. Da han atter kom lidt til sig selv, lod det et Øjeblik, som om han vilde rejse sig, enten for at fly eller falde mig tilfode. Men et strengt Blik og en Haandbevægelse fra min Side vare Nok til at holde ham tilbage. Een af de Tilstedeværende, hvem hans Forfatning var falden mest i Øjnene, bød ham et svingende fuldt Glas Portviin; han greb det begjærlig og tømte det ud til Bunden. Nu blev han ligesaa blussende rød, som han før var bleven bleg. Han vovede igjen at møde mit Blik; men koldt viste det ham tilbage. Jeg stod som en Fremmed for ham, der kun havde Eet at fordre, at Spillet skulde have sin Gang. De Øvrige forlangte det Samme. Hvad der egentlig foregik, havde Ingen nogen Anelse om. Der var altsaa ingen Naade for Synderen; han maatte holde ud i det Mindste en Stund endnu. Med skjælvende Hænder, halv sandseløs fordeelte han Kortene, tog Penge ind og gav Penge ud. Spillet gik saaledes atter sin Gang, og, mærkeligt nok, Bankøren syntes nu at skulle have et afgjort Held med sig. Men jeg ventede; jeg tvivlede ikke om, at det jo maatte komme anderledes. I Begyndelsen havde jeg kun været een Spiller blandt mange; men snart var jeg saa godt som den eneste. Da Tid var, gav jeg mig til at forcere mit Spil. Aldrig havde det vist før i denne Cirkel gjældt om saadanne Pengesummer. Spændingen var derfor ogsaa ganske overordentlig. Men størst hos Bankøren; han

var ligesom spændt paa Pinebænken. Det maatte have en Ende! Endnu en Omgang, og Banken var sprængt.

Da foer den Ulykkelige op, ligesom ude af sig selv, og vilde med det Udraab: — Alt, alt er tabt! — styrte mig forbi. Men jeg greb ham i Armen. — Ikke Alt; — sagde jeg sagte: — der kan tabes Mere endnu. — Vi! Vi ville følges ad. —

Og jeg fik ham til ganske maneerlig at tage Frakke, Hat og Stok, for paa sømmelig Maade at forlade Selskabet og følge med mig. Sensationen var naturligviis stor; men det Hele gik saa sikkert og tillige lempelig for sig, at Ingen fandt Anledning eller Lejlighed til at lægge sig imellem.

Jeg tog ham altsaa med mig; med vaklende Knæ stavrede han frem ved min Side. Saalænge vi vare undervejs, mælede jeg ikke et Ord.

Men saasnart vi befandt os alene paa mit Værelse, tog jeg Bladet fra Munden, og jeg skaanede ham ikke. Jeg havde havt saa gode Tanker om ham, der havde været ham saa meget betroet, og saa skammelig havde han bedraget mig. Det maatte han undgjælde for.

Han var fuld af Ruelse, ydmyg, sønderknust; elendigere Menneske har jeg ikke seet for mig. Tilsidst bad han ikke længer om Skaansel for sig selv, men kun for sin arme Moder, hvis eneste Støtte og Glæde han var i Verden.

Men jeg lod mig længe bede og trygle. Jeg havde fast besluttet, at for godt Kjøb skulde han ikke slippe.

Denne Nat maatte han ikke glemme, saalænge han levede.

Endelig tog jeg ham til Naade. Jeg vilde give ham Lejlighed til at vise sin Anger i Gjerningen og blive et nyt og bedre Menneske.

Saa var da Alting igjen godt. Nej, godt var det ikke. Da han vilde fjerne sig, bemærkede jeg, at han ravede ligesom beruset, og neppe kunde holde sig paa Benene. I denne Tilstand kunde jeg ikke lade ham gaa hjem; i alt Fald vilde jo den ulykkelige Hemmelighed strax være bleven røbet for hans Moder. Jeg ringede paa min Tjener, og lod det stakkels Menneske anvise et Soveværelse i Huset.

Næste Morgen laa han i stærk Feber og talte i Vildelse. Jeg kom strax igjen til at tænke paa hans Moder; paa hende havde han jo tænkt mere end paa sig selv. Om at flytte ham kunde der i intet Tilfælde være Tale. Hastig tog jeg min Bestemmelse. Min gamle betroede Tjener paalagde jeg at gjøre en dyb Hemmelighed af den unge Mands Ophold i Huset. Derpaa skrev jeg til hans Moder, at jeg ganske pludselig havde seet mig nødt til at sende ham paa en vigtig Forretningsrejse, der ikke taalte mindste Opsættelse. Den vilde rimeligviis vare nogle Uger. Hans Afskedshilsen skulde jeg senere personlig overbringe hende.

Saaledes hvilede hans Skjæbne, næstefter Guds, ganske i mine Hænder. Uge paa Uge forløb under en voldsom Nervefeber. Næsten al min Tid deelte jeg

mellem ham og hans Moder. Jeg var virkelig Alt, hvad en Broder kunde være for den Ene og en Søn for den Anden. Navnlig da den Syge begyndte at komme sig, tog jeg mig med den ømmeste Omhu af ham. Paa den anden Side havde jeg al min Opfindsomhed nødig for at berolige hans stakkels Moder.

Saa gjenvandt han da endelig sit Helbred. Det hed sig, at han kom lige tilbage fra Rejsen, og havde været syg undervejs. Ja, han havde været paa Rejsen til de Dødes Rige; det var fra denne Rejse, han kom tilbage. Men Hemmeligheden, saavel med hans Udskejelse som med hans Sygdom, blev godt bevaret; den kom aldrig til hans Moders Kundskab. Jeg anbragte ham ved en anden Green af Forretningen, og fik aldrig mere Grund til at beklage mig over ham.

Men nu til selve Sagen! — Du vil maaskee dømme, at jeg havde al god Grund til at være tilfreds med mig selv ved denne Lejlighed, og det i dobbelt, det vil her sige, i enhver Henseende, baade med Hensyn til det Resultat, min Aand gav, og det, mit Hjerte gav. Saaledes dømte jeg i Virkeligheden ogsaa engang selv. Men her — her er det i enhver Henseende faldet mig som Skjæl fra Øjnene; Alt ligger fremme for min Betragtning i en frygtelig Nøgenhed og Klarhed.

I sig selv var det vistnok ikke noget daarligt Indfald, saaledes at gribe Fuglen ved Vingebenet, og ikke slippe den af Haanden, førend den tilgavns var tæmmet. Men, jeg nødes til at bekjende: Nerven deri var en hov=

modig Selvfølelse. Min Egenkjærlighed følte sig ikke i ringe Grad tilfredsstillet ved den moralske Magt, jeg udøvede over Synderen. Med et Blik alene havde jeg tvunget ham til at beholde Kortene i Haanden og fortsætte Spillet; dernæst havde jeg beredt ham et Indtryk, som var en sikker Borgen for, at han aldrig vilde tage Kortene i Haanden mere.

Og nu min Godhed mod ham, efterat jeg havde taget ham til Naade. Den var vistnok ganske smuk og priselig. Men, naar jeg skal sige Sandheden, havde den sin fornemste Kilde i en Følelse af, at jeg dog havde været for haard imod ham, mere haard, end nødvendigt. Jeg havde fundet et vist grusomt Behag i at see ham vride sig under Virkningerne af min Vrede. Og saaledes, o min Ven, hvor bliver den gode Gjerning? Det er kun dens Mangler, som nu gaa mig til Hjertet, med ulidelig Pine. Thi endog heri Helvede vil Man dog saa nødig ganske miste sig selv. Du forstaaer mig jo nok?

Nu er det mig, der vrider sig, ved Tanken om, hvad han dengang maatte lide. Det lyder som en Modsigelse, men det er dog sandt, jeg lider i dette og Mere af en inderlig Forbarmelses Kvaler.

At jeg havde været for haard imod ham, deraf bar han ogsaa Spor hele sit Liv igjennem. Al Ungdommens Lyst og Frejdighed var med Eet forsvunden; han blev aldrig den Mand, som hans Ungdom havde ladet vente. Der var ligesom Noget knækket i hans

Indre. Et sky, ængsteligt Blik, som idelig vendte tilbage, bar for bestandig Vidne om hans Livs hemmelige Historie.

O disse gode Gjerninger, de have bragt Mange i Elendigheden! Thi, tvivl ikke derom, de fleste gode Gjerninger, bleve de underkastede en tilbørlig Analyse, vilde give et lignende kummerligt Facit! Jeg vil ikke sige, at der ej gives virkelig gode Gjerninger. Men, naar Alt kommer til Alt, hvad ere selv de bedste Andet end den simple Skyldighed? Hvorledes Man end vender og drejer dem, noget Overskud vil der aldrig i Evighed komme ud.

Veed Du, hvad Selvpiinsel er? Udentvivl; Du maatte ellers kun have prøvet Lidt i Verden. Men saa veed Du ogsaa, at der neppe gives værre Piinsel end Selvpiinsel. Men først i Helvede bliver dette til Fuldkommenhed klart. Det er netop ligesom Nerven i Helvedes Pine, at vi selv ere blevne Redskaberne til vor Piinsel.

Een af de mildeste Former for denne Selvpiinsel er Grubleriet. Og dog, hvor fortærende! Ja, fortærende er det rette Udtryk. Vi fortære os selv saa ganske, at der ikke bliver nogen sund Tanke tilbage i os. Saa ere vi naturligviis nødte til at holde op. Vi staa lige paa Grændsen af Vanvidet; men over Grændsen kunne vi naturligviis ikke komme. Hvor det svimler for Hjernen, svier for Hjertet! Vi befinde os netop i

den Tilstand, hvori Man i Verden begaaer Selvmord. — Men heri Helvede driver Man det aldrig videre end til at fortære sig selv.

Var der ikke engang Noget, som hed de tre Troens Artikler? Jeg har en underlig dunkel og dog sikker Forestilling derom. Ikke sandt, det stod i Forbindelse med Treenigheden, og det var Noget af det Dyrebareste, givet Mennesker i Eje?

Jeg har grublet derover, indtil jeg saa godt som havde mistet Sands og Samling. Men nu er jeg igjen bleven klog. Hvad kunde det vel nytte mig, om jeg kom efter de tre Artikler? Troen, som giver dem Indhold og Navn, vilde jeg dog aldrig komme efter; Troen vilde dog evig kun blive mig et tomt Begreb. Ja, Begrebet har jeg; men hvor huult, forfærdelig huult! Der er en bundløs, svælgende Afgrund deri. Hvad er det, at tro? Troens Gjenstand er Guds Søn. Det veed jeg; det vide endog Djævlene. Han er Frelseren. Men hvorledes han er bleven en Frelser, og hvorledes en Sjæl faaer Deel i ham, vee mig, vee, derom har jeg ingen Anelse!

Det gaaer mig med Troen ligesom det gaaer mig med Angeren. Kunde jeg blot komme til at føle et Øjebliks sand Anger, vilde jeg med det Samme være forløst. Men, det er en Selvfølge, forgjæves piner jeg mig. Ak, jeg kan, jeg kan ikke! Undertiden synes jeg at være lige derved, jeg synes at være lige ved at faa Taarerne frem. Men det er kun Bedrag, det er for-

gjæves. — Blot een eneste Taare! — sukker jeg i ulidelig Kval. — Evige Barmhjertighed, — ak, hvad er en Paakaldelse uden Tro! — blot een eneste Taare!

Tiden løber. Det er naturligviis Vaas. Her gives jo ingen Tid. Imidlertid maa der dog være Noget, som løber; det viser den stadig tiltagende Lysning. Det store, frygtelig skjønne Øjeblik nærmer sig, da Paradiset i sin Glands ligesom skal opsluge Helvedes Mørke. Dog, Du maa ikke lægge videre Vægt paa, hvad jeg siger. Jeg taler jo her om, hvad jeg endnu sletikke kjender. Maaskee er dette store Øjeblik frygteligt uden at være skjønt, og maaskee er det endnu meget langt borte.

I Verden derimod løber Tiden, som sædvanlig; det mærke vi tydelig. Fornylig indløb der en pompøs Anmeldelse af et Tedeum, som var blevet afholdt i een af Verdens Hovedstæder. Det maa have runget igjennem det nederste Helvede, jeg mener Djævlekrogen. Det maa ret have været en Festdag for de Fordømte.

Anledningen til dette Tedeum var det lykkelige Udfald af en Krig, som en mægtig Stat paa den skjændigste Maade havde paafort een af sine smaa og svage Naboer. Et sandt Røvertog; men det var lykkedes. Verden gratulerede. Men det var ikke Sejerherren Nok hermed. Sejerherren gratulerede højtidelig sig selv og sang Tedeum!

Disse Tedeums-Fester ere Noget af det Stam-

løseste, Verden har at opvise. Det er Mere end Hykleri; det er en bundløs Frækhed. Man skyer endog ikke en officiel Gudsbespottelse for at besmykke sin Nederdrægtighed, og tage sig pæn og anstændig ud i Verdens Øjne. Man gaaer saa vidt i sin skjændige Bestræbelse for at gjøre Skarn til Guld, at Man endog maa drage Gud ind i det, fra Himlen ned i Skarnet. Det vil Man engang bitterlig komme til at fortryde.

Een af de Indbildninger, hvori Verden saa gjerne vugger sig, og hvorom den gjerne fører løs Snak, er den høje Grad af moralsk Værdighed, den fortiden mener at have opnaaet. Det er det ynkeligste, latterligste Selvbedrag. Verden er i Sind, om ikke i Skind, ligesaa ond, raa og fejg, som den altid har været. Den er kun mere poleret. I den store Verden er der ligesaa lidt nu som før noget absolut gyldigt, noget fast bestaaende. Ære, moralsk Forpligtelse, Sandhed, Retfærdighed, Barmhjertighed, Alt sættes tilside, naar højere Hensyn, det vil sige, Fordelen kræver det. Endnu gjælder i fuld Udstrækning den Stærkeres Ret. De smaa Stater, saasom Holland, Belgien, Danmark, &c., ere et Rov for den første den bedste store Magt, som blot tør vove det. Ja, blot at vove, derpaa kommer Alting an. Lykkes Vovestykket, er Voldsgjerningen med det Samme retfærdiggjort.

Det er den virkelige Tilstand i Verden; det er den saakaldte offentlige Moral. Dersom det gik ligesaadan til i det borgerlige Samfundsliv, mellem Mand

og Mand, som imellem Staterne, vilde Verden være en Røverkule, og intet skikkeligt Menneske kunde udholde at være deri.

Det maa Man rigtignok sande, at bred er den Vej, som fører til Fordærvelse. Først fra Helvede af seer Man ret, hvor bred den er.

Nogle ligesom dandse henad Vejen. Men alligevel tager det Tid; thi de skulle ind i saa mangen Kro og Kippe og Dandsebod undervejs. Hele deres Liv er et Spil, en Leeg, en Fest, og de spørge ikke, om det er Gud eller Djævelen, som giver Festen. De bruge alle Sandser; gives der Lejlighed, anskaffe de sig endog et Par Extrasandser. Det er imod Naturen, det er sandt; men det gjør Intet; tværtimod, Nydelsen bliver desto større. De rive saa mange Ting, som muligt, med sig ind i den Hvirvel, hvori de bevæge sig; om Tingene ere ægte eller forlorne, det er dem lige meget. De aande kun i Øjeblikket; deres Fremtid er det næste Bal, Selskab eller Gilde, den næste Komedie eller næste Mode; deres Evighed er Forventningens kedsomlige Time. De sige til sig selv: — Vi leve, vi leve! — Men Døden holder dem i sine Arme. Holbeins bekjendte Dødningedands i den gamle Stad Basel er Mere end en Fabel. De dandse, lesle, pjatte, sove og spise sig igjennem Verden. Pludselig giver det blot et lille Ryk, og — de ere i Helvede.

Og mange Andre ligesom krybe henad den brede

Vej. Man skulde tro, det var besværligt; men det er det ikke. Muldvarpen i Jorden føler sig ikke mere besværet end Fuglen i Luften. Og de ere et Slags Muldvarpe. — Vi see paa det Solide. — sige de; og saa rode de sig ned i Jorden. — Vi see — sige de, og de have Ret. Det er kun en Fabel, at Muldvarpene ere fødte blinde. De have tværtimod det skarpeste Blik, endog for hver lille Gnalling, som de støde paa undervejs. Det er rigtignok ikke Gnallinger, de søge efter; tværtimod, til hele Stykker staaer deres Hu. Men de foragte Intet; ogsaa med Gnallinger tage de tiltakke af Støvets Herligheder. Thi de kjende ikke andre. De see bestandig kun nedad; kun det, som findes i Muldet, er Noget værdt for dem. Hvad der er oventil, vide de ikke, og bryde sig heller ikke om at vide. Det har aldrig vakt deres Opmærksomhed, at der er en Himmel, og at den er fuld af Stjerner. Deres Liv er et endeløst Roderi. Nej, dog ikke endeløst. Naar de saaledes have rodet sig igjennem et større eller mindre Stykke af Verden, træffe de uforvarende paa et Hul; dette Hul i Tilværelsen er Døden. De plumpe igjennem, og naar de igjen komme til Bevidsthed, befinde de sig i Helvede.

Blandt de underlige Ting i Verden er det uden-tvivl een af de underligste, at alle Mennesker vide, at de skulle dø, — Intet er vissere — og dog er der kun saa faa, som tænke paa Døden, og endnu færre, som be-lave sig paa at dø. De fleste Mennesker dø ligesom

ganske uforvarende. Hvorledes er det da vel muligt Andet, end at jo de Fleste maa opvaagne i Helvedes Pine?

Ja, de Fleste. Men ogsaa hermed har det en underlig Sammenhæng. Man træffer heri Helvede mangfoldige Mennesker, som Man aldrig havde ventet at træffe her. Agtede, hædrede, hvad endnu mere er, begrædte gik de ud af Verden; mod Himlen vendte sig de Efterladtes taarefyldte Blikke. Men de Henfarne vare ikke der; de vare i Helvede. Det lader sig dog forklare. Gud dømmer anderledes end Menneskene dømme. Saa gode og fortræffelige disse Mennesker end have været, det Vigtigste maa dog have manglet dem, det, hvorpaa det tilsidst alene kommer an, et troende Hjerte, fuldt af Gud. Maaskee have disse Mennesker vundet den hele Verden; men de have taget Skade paa deres Sjæl.

Og nu, paa modsat Side. Mangen Gang udeblive fra Helvede Mennesker, som Man længe og ganske sikkert der har ventet. Deres Værker, deres Ry er gaaet foran dem, har for længe siden ligesom anmeldt dem. Man venter dem, men forgjæves; de komme ikke. Kun een Forklaring er mulig. Saa store Misdædere, de end have været, elendige, blodige Syndere, maa de dog have fundet Naade for Gud i en frugtbringende Anger. I det yderste Øjeblik maaskee er Frelseren traadt imellem dem og Helvede, hvor de vare saa sikkert ventede, hvor deres Plads saa godt som allerede var betegnet.

I, som have elsket, som bitterlig savne Eders Henfarne, I ville naturligviis spørge, med bævende Hjerte og grædende Taare: — Ak, kunne vi da ikke med vore inderlige Bønner gavne eller staa Eder bi? —

Jeg veed det ikke. Men beder, beder dog for os, af Eders ganske Sjæl og uden Afladelse! Det veed jeg, at en sand Kjærlighed aldrig kan være spildt, blive uden Frugt. Thi Gud er i sit Væsen jo Kjærlighed, og hans Søn er Kjærlighedens Fylde blandt Menneskene. Maaskee, maaskee ville dog Eders Bønner komme os tilgode, ikke alene nu, men i al Evighed!

Seer jeg frem, seer jeg tilbage, min Kval er lige stor, skjøndt meget forskjellig. Seer jeg frem, samler al min Pine sig i den gyselige Forestilling om en endeløs Tilværelse uden Haab. Seer jeg tilbage, samler den sig i den vilde, altid nagende Smerte over et forspildt Liv.

Ja, herfra Helvede bliver det først rigtig klart, hvad Frugt det jordiske Liv kunde have baaret, hvilke livsalige Frugter. O, hvor lykkelige ere ikke I, som leve, og endnu have fri Haand til at vælge Eders Skjæbne! — Saalænge der er Liv, er der ogsaa Haab; — der er aldrig blevet talt sandere Ord. O, hengiver Eder dog blot ikke i den falske, fordærvelige Indbildning, at det er for silde! Den Løgn har alene slaaet flere Sjæle ihjel end alle Verdens Laster tilsammen. Det er ikke for silde! Om end Døden ventede Eder den Dag imorgen, det er ikke for silde. Jordelivet, saa udtømt

det end synes, kan endnu komme til at bære Frugt i Fred og Glæde, og det evige Livs Herlighed kan endnu oprinde for Eder.

Fatter blot et andet Sind! Vender om, og søger Freden, hvor den findes!

O, havde I blot en klar Forestilling om Virkeligheden, som den er, I vilde aldrig fortvivle! Saa betrængte, saa elendige, saa fortabte I end kunne føle Eder, I have dog ingen Grund til Fortvivlelse. Det er ikke paa Eders Side, at Fortvivlelsen hører hjemme, af nej, det er her paa vor Side! Her er det virkelig for silde. — Havde I dog blot en klar Forestilling om, hvor ringe en Deel det jordiske Liv er af Eders Tilværelse i det Hele, hvor lidet af det Hele der endnu er tabt, om endog alle Eders timelige Forhaabninger ere gaaede tilgrunde! Jeg siger: alle! Men dertil er det i Virkeligheden endnu aldrig kommet med noget Menneske. Saa øde end Verden ligger for ham, der vil dog altid endnu være mangen grøn lille Plet at finde, hans Lykke groer dog endnu stedse paa mere end eet Sted i Verden, naar han blot ikke lader Haabet briste. Og Verden er ikke Alt; den er tværtimod kun en saare ringe Deel af den Dig bestemte Tilværelse. See op til Stjernerne paa Himlen! Der er flere, end Du kan tælle. Var end Verden virkelig tabt for Dig, hvad er i Virkeligheden det? — Det er dog kun een Stjerne, der er falden fra din Himmel; Du har endnu alle de andre tilbage. Fortvivl derfor ikke! Det er en Helvedes Løgn,

om Nogen siger til Dig, at det er for silde. Det er ikke for silde! Du kan endnu blive lykkelig. Det er saa vist, som at Gud er til. Vend blot om og søg den, der kan frelse og bevare Dig! Det er Dig forundt, saa silde det end er blevet, at begynde et ganske nyt Liv. Men opsæt det ikke, at betræde den lyksalige Vej, som fører fra Stjerne til Stjerne ind i Lyksalighedens Rige! O, opsæt det blot ikke! Thi i samme Øjeblik, Døden overrasker Dig paa den gamle Vej i dine Synder, styrter Himlen med alle sine Stjerner sammen, og Du befinder Dig i et evigt Mørke.

Det er ikke for silde. Thi saa meget der end maatte være tabt, det Vigtigste staaer endnu tilbage at redde, selve Livet, din udødelige Sjæl, din Fred og din Salighed!

Har Du mistet dit Mammon? — Din Sjæl er ti tusinde Gange mere værd!

Er Du uden Fremtid? — See Evigheden ligger for Dig!

Er Du bleven forraadt i Kjærligheden? — Kjærligheden vil endnu frelse Dig!

Lever Du et fornedret Liv? — Der gives en evig, fuldkommen Oprejsning!

Har Verden slaaet Haanden af Dig? — Du har endnu Himlen tilbage; forsøg det med Himlen!

Seer Du ikke længer nogen Glæde for Dig? — Du kan endnu komme til at arve den evige Salighed!

Forstaaer Du nu, hvor lidt der i Virkeligheden

endnu er tabt, Meget maaskee i sig selv, men kun Lidt imod det, som endnu er til at vinde og tabe? Saa fat da Mod! Det er visselig sandt: — Saa yderlig Du end er kommen, det er endnu ikke for silde! Det er endnu ikke for silde at begynde et ganske nyt, et helligt og lykkeligt, et lyksaligt Levnet!

Jeg har seet hende! Det var, som om Døden gjennemiisnede mig paany. Rystet indtil Hjerteroden foer jeg tilbage for Synet og segnede under den frygtelige Anklage. Ja, det var hende, hende, mod hvem min Synd er saa stor, at jeg aldrig engang har prøvet paa at undskylde mig. Føler Du, hvor meget dette har at sige?

O, min Ven, aldrig har jeg talt derom, men længe har jeg hemmelig gruet for, at Anna, hvis Liv jeg saa letsindig, saa modvillig ødelagde, skulde møde mig heri Helvede. Hun er her, jeg har seet hende!

Jeg gik med een af mine Bekjendte. — Kjender Du Undinen? — spurgte han. Paa mit benægtende Svar vedblev han: — Der seer Du hende! —

Jeg fulgte hans Fingerpeg og saae en ungdomlig, fyldig Kvindeskikkelse i letteste Klædebon og med udslaget Haar. Klædningen klæbede ved hendes Lemmer; det var, som om den dryppede. Hun var stille beskjæftiget med at vride, snart sit Klædebon og snart sit tunge Haar. Nu saae hun ivejret; Forfærdelsen gjennembævede mig. Det var Anna!

Ja, hende var det. De samme regelmæssig skjønne Træk, den samme yppig yndige Skabning; men, skjøndt let at gjenkjende, dog en ganske anden. O, hvor forandret! Vistnok de samme Træk, men hvor vanheldede, hvor sørgelig nedværdigede! Lidenskaben, Lasten, Fortvivlelsen havde hver for sig indristet hendes Levnetsløb deri. Hun syntes mange Aar ældre, og maaskee laa der dog kun faa Aar mellem hendes Fald og hendes Død. Og hendes Død — jeg kunde ikke tvivle derom — var bleven Fortvivlelsens Død i Bølgerne.

Jeg gruede og bævede som en Misdæder ved det pludselige Syn af Skafottet. Det var mit Værk, denne nedværdigede, fortabte, — engang saa smukke og ædle Skabning! Jeg var ligesom sønderknust, jeg laa ligesom paa Stejle og Hjul under det frygtelige Ansvar.

Der sad hun, vexelviis vridende sine Klæder og sit lange Haar; til en Forandring vred hun ogsaa nu og da sine Hænder. Men jeg vred mig ogsaa, under de grusomme Bid af min Samvittighed.

Saa sad hun en Stund ganske stille og lod Suk følge paa Suk. O, hvilke Sukke! Den fulde Barm hævede sig og sank, som om den skulde sprænges.

Først tænkte jeg paa at fly; det var mig, som om et Ord fra hendes Mund maatte kunne dræbe mig. Men jeg veed ikke, hvilken Raptus der greb mig; pludselig styrtede jeg frem for at træffe sammen med hende.

Da først blev hun mig vaer. Hun foer ivejret,

betragtede mig med et Blik, fuldt af Forfærdelse og Afsky, og flyede.

Det var mig umuligt at naa hende; ved Tankens Magt alene holdt hun sig bestandig i den samme Afstand fra mig. Tilsidst blev hun borte for mig i en Skare af Nyankomne, som holdt deres bedrøvelige Indtog i Helvede.

Da vendte jeg tilbage, ligesom pidsket af Furier.

XV.

Jeg kommer fra Posthuset. Først nylig har jeg erfaret, at der ogsaa gives et Posthuus i Helvede. Nej, Intet, Intet fattes, — uden Alt, hvad et Væsen behøver for at leve og haabe.

Jeg var altsaa paa Posthuset, for at eftersee, om der ingen Breve henlaa til mig. Jeg følte mig dreven dertil. Med dette Posthuus har det nemlig en ganske egen Sammenhæng. Hvo har ikke hørt tale om de saakaldte Urias- og Judasbreve? Nogle mene, at Opfindelsen stammer, i Østen fra Kong David, i Vesten fra Kong Fenge. Men den er meget, meget ældre; den gaaer udentvivl tilbage til selve Djævelen. Fortiden er Kunsten udbredt over den hele Verden; ja, Mange udøve den uden nogensinde at have hørt tale derom, ligesom ifølge reen Naturdrift.

Nuvel, alle disse Urias- og Judasbreve fare lige til Helvede, og Vedkommende betale deres Salighed i Postpenge. Der henligge de poste restante, indtil den kommer, — ikke den, til hvem de ere adresserede, men

den, som har skrevet dem. Det er haardt at gaa paa, at tage ved disse Breve; de ligesom brænde Fingrene. Men det er dog Intet mod Branden i Hjertet. Thi Brevene ville fordøjes; de ulykkelige Brevskrivere ere nødte til ligesom at æde deres eget giftige Skarn.

Men der var ingen Breve til mig. En Judas har jeg altsaa dog ikke været i Verden. Det var mig virkelig et Øjeblik, som om jeg havde en Følelse af Glæde og Fred i mit Indre. Men det var naturligviis kun en Indbildning.

Disse Judasbreve lede mig ind paa en anden nærliggende Betragtning. Der gives overhovedet intet Alvorligere i Verden end det, at skrive sit Navn under; men der er kun faa Ting, som Verdens Børn letsindigere gaa til end dette. Men vee dem, disse Letsindige! Hver falsk Underskrift, hvert Navn, som Vedkommende fornægter, farer lige til Helvede, og drager med uimodstaaelig Magt, ja uimodstaaelig, — thi alene Gud kan bryde Forbindelsen — indtil selve Underskriveren følger efter Navnet, og befinder sig i Helvedes Pine.

Jeg har seet en Konge sidde med et Dokument for sig, — i Aarhundreder har han siddet saaledes. — Paa Dokumentet har han engang i en ulykkelig Time skrevet sit Navn under, hvilket Navn, veed han ikke; thi han erindrer det ikke længer, og paa Pergamentet er det ikke til at læse. En Blodplet har bredt sig ud derover. Han grunder og grunder i sit Hjertes Angst

og Vee; Dødssveden staaer ham paa Panden. Men Navnet er og bliver borte; det er ikke til at udfinde. Det er hans uafbrudte Kval heri Helvede. O, havde han dog blot ikke skrevet dette Pergament under!

Jeg har seet, — dog, det vilde blive for vidtløftigt at berette Alt, hvad jeg af denne Art har seet. Det er især den saakaldte højere Politik, som fylder Helvede med saadanne falske Navne og tilsvarende elendige Personer. Den kalder sig den højere, ifølge Verdens sædvanlige Skik, at give netop de usleste Ting de mest højtravende Navne. Den kaldes den højere Politik, netop fordi den er Noget af det Nedrigste, som findes i Verden.

Forleden kom en saakaldt Traktat til Helvede. Der var en stor Rift i den; vi vidste strax, hvad det havde at betyde. Sammenhængen med denne Traktat er følgende.

Der gaves en lille Stat, saa lille, at den alene kunde bestaa med allernaadigste Tilladelse, det vil sige, den havde ligesom en Friplads i Staternes Samfund. Man havde været saa velvillig at erklære, at den var nødvendig for den europæiske Ligevægt. Det vil med andre Ord sige, at enhver af de mægtige Naboer nok havde Lyst til den; men den Ene undte ikke den Anden den, og saaledes forblev den urørt. Den var altsaa et Slags europæisk Tabu. For at gjøre dette vitterligt for Alverden, og faa det slaaet fast een Gang for alle, havde sex af de omliggende store Magter i den treenige Guds

Navn indbyrdes oprettet og højtidelig underskrevet en Traktat, hvorved den lille Stats Existents var sikkret, — naturligviis til evige Tider.

Og der henrandt tolv Aar. Da tilbød der sig ganske uventet en god Lejlighed for to af disse mægtige Naboer til at blande sig i det lille Lands Anliggender, og for godt Kjøb faa deres Kage melet. Traktaten var vistnok herved slemt ivejen; men det havde, under et vilkaarligt Paaskud, dog kun Lidt at betyde. Man sagde sig simpelthen løs fra Traktaten. Det kunde synes voveligt; men det var det i Grunden sletikke. Den raa Magt er i Virkeligheden altid sikker paa at imponere, især naar den teer sig rigtig frækt og træder alle Hensyn under Fødder. De øvrige Stormagter knurrede rigtignok, og fandt, at det dog var altfor skammeligt; een af dem gav endog knubbede Ord. Men derved blev det ogsaa. Den Ene efter den Anden lod forstaa, at han ikke var mere forpligtet til at haandhæve Traktaten end enhver af de Andre, og saaledes snege de sig efterhaanden alle ganske stille bort fra den. Da det kom til Stykket, stak de tilhobe ganske fredelig Piben ind, og lode Traktaten gaa fløjten.

Saaledes var da den lille Stat priisgiven den Stærkes vilkaarlige Vold. Alverden raabte Vee over en saadan Skjændighed. Men Ingen rørte saa meget som en lille Finger for Retfærdighedens og Barmhjertighedens Skyld. Ja, ikke engang til et kraftigt Ord var der Raad. I rette Tid vilde blot et alvorligt Ord have

været tilstrækkeligt til at forebygge Udaaden. Men Europa kjendte under de givne Omstændigheder ikke nogen finere Politik end den, at tie og forholde sig ganske stille.

Saa faldt da de Store over den Lille, tre mod Een, stødte i Æselstrompeten over de let vundne Sejre, og vidste ikke, paa hvilket Been de vilde staa af Sejersstolthed. Og da de havde den Lille rigtig imellem deres Knæ, slagtede de ham i Ro og Mag, og lagde de fedeste og bedste Stykker tilside, for siden at enes derom, som de bedst kunde.

Det er nu en Prøve af den saakaldte højere Politik, og af den offentlige Moral i det nittende Aarhundrede. Men Historien er ikke hermed tilende. Sønderlemmet og blødende, for lille og svag til herefter at kunne bestaa for sig selv, saae det ulykkelige Offer sig om for at finde en Tilflugt, et Tilhold. Mod Nord boede beslægtede Folkestammer; naturligviis henvendte det først sine Tanker paa dem. Men da tordnede een af de andre Traktatmagter det imøde: — Vover ikke derpaa! Det ville vi ikke taale! —

I sin Fortvivlelse vendte det sig dernæst med en Tanke mod Syd. Forraadt og forladt af alle dem, der havde kaldt sig dets Venner, mærk vel, det var i Fortvivlelse, spurgte det sig selv, om det dog ikke var bedre, med det Hele at stille sig til Fjendens Tjeneste end at lade sig søndersplitte. En Fjende veed Man dog i det Mindste, hvad er. Men førend Tanken

blev til Jid, lød fra den anden Side en ligesaa mægtig Røst: — Vover det ikke! Under ingen Omstændigheder ville vi taale det! —

Sandelig, det var haarde Betingelser. Forraadt af sine Venner, knust og lemlæstet af sine Fjender, turde det ikke engang med de blødende Rester søge Tilflugt, hvor det bedst kunde. Det syntes overhovedet sletikke at maatte existere, hverken paa den ene eller den anden Maade. Det var ligesom et Menneske, af hvilket Man hugger Arme og Been, og som Man derpaa oven i Kjøbet forbyder, med de blødende Stumper at søge Læ- gen, eller opsøge sig en Vraa, hvor det kan lægge sig hen og dø.

Det er eet Exempel af mange paa den saakaldte højere Politik. Men Enden er ikke endda.

Traktaten foer naturligviis strax til Helvede, ikke i den treenige Guds, men i Djævelens Navn, med alle sine Underskrifter. Og ligesom Abels Blod raabte fra Jorden imod Himlen, saaledes raabe disse Underskrifter fra Helvede imod Jorden. Hvert Navn vil have sin Person. Og Underskrifterne drage, hemmelig, men mæg- tig, ja uimodstaaelig. De ere ligesom Skypomper over Havet; de ville mættes. — I, som saaledes have sat Eders Navne i Pant i Helvede, gruer dog for Eder selv! Kommer dog til Besindelse! Der er kun en kort Vej mellem Jorden og Helvede. Med mindre I møde den forbarmende Gud undervejs, ville I vist komme der!

Der har kun været to Mennesker i Verden, som have kunnet lære mig Taalmodighed: min Moder og Lili. Men Lilis Magt over mig var, uagtet sin bly og blide Art, dog uden Sammenligning den stærkeste. Det var den kolde Pligt, som igjennem min Moder virkede paa mig, igjennem Lili var det en ubeskrivelig hjertevarmende Godhed og Ømhed. I Følelsen af min store fysiske Kraft var jeg heftig og bydende; jeg havde en afgjort Tilbøjelighed til at bryde enhver Modstand, overvinde alle Hindringer. Endog lige overfor det reent umulige oprørtes jeg inderlig og knyttede uvilkaarlig Haanden. Paa vor Samrejse i Udlandet kom dette mit ubændige Væsen især deleshed for Dagen; men det var ogsaa netop paa vor Rejse, at Lili efterhaanden fik en saa fuldkommen Magt over mig. Jeg gik i hendes Skole uden at vide deraf, — underligt nok, maa jeg tilføje, at hun vidste det ligesaa lidt — og blandt de gode, kostelige Ting, jeg lærte eller begyndte at lære, var ogsaa Taalmodighed.

Hvor levende staaer det ikke for mig! — Paa vor Rejse vare vi komne til Luzern, og skulde over St. Gotthard til Italien. Men jeg havde foresat mig, at Lili ret tilfulde skulde nyde denne Overgang over Alperne. Efter min Mening gives der nemlig intet Dejligere i Verden end denne bratte Overgang fra det barske Norden til det milde hesperiske Syden. Ved at gaa over St. Gotthard, Splügen eller Simplon har

Man Fylden af hele Italiens Herlighed samlet i en Vandring fra Morgen til Aften.

O taabelige Erindring! Hvorfor kan jeg ikke Andet end forny den ved alle min Aands Midler? Jo større Nydelse engang, desto større Pine nu.

Vi vare altsaa i Luzern. Men Vejret var i højeste Grad ugunstigt; vi maatte tøve der i hele otte Dage. Det var en streng Prøve for mig. Hver Morgen gik Lili og jeg ud paa den lange Bro, Hofbrücke kaldet, som fører over Reußfloden, for at see ud efter Vejret. Neppe halvtredsindstyve Skridt kunde vi see fremfor os over Søen. Alt var indhyllet i Rusk og Taage; ikke een eneste Bjergtop lod sig skimte, endog kun som en Aabenbaring, øjebliksviis. Der var fra Dag til Dag ingen Udsigt til bedre Vejr. Jeg fnyste inderlig af Ærgrelse. Aldrig vil jeg kunne glemme disse Morgenture, saa harmelige og dog saa søde. Der gik vi og ventede, om det maaskee dog ikke vilde klare op. Lili førte mig frem og tilbage ad den fjorten hundrede Fod lange Bro, liig et vildt Dyr i Lænker. I hendes Nærværelse vilde jeg gjerne beherske mig. Men jeg kunde ikke Andet end bide Tænderne sammen og nu og da sætte Hælene dygtig haardt i Broens Planker. Det kom saaledes uvilkaarlig. Men paa letteste Maade styrede den sextenaarige Pige det vilde Væsen i mig. Kun et svagt Tryk af hendes bløde Arm, og jeg betvang enhver Yttring af Utaalmodighed. Sagen var, jeg kunde

gjerne have kastet mig ned paa Broens vaade, smudsige Planker og tilbedt hende.

Hvor opfindsom, hvor fuld af Aand var hun ikke i at adsprede og underholde mig, medens vi saaledes gik frem og tilbage ad den underlige ældgamle, bedækkede Bro! Imellem Tagsparrerne var der anbragt Felter, og i disse fandtes en uendelig Række ældgamle Malerier af den naiveste, trohjertigste Komposition og Udførelse. Hun standsede med mig snart foran eet, snart foran et andet, og førte ved sin Tale Billederne saa levende frem for mig, at jeg ikke kunde Andet end lade mig fængsle og komme til at smile. Ofte maatte jeg endog bryde ud i hjertelig Latter.

Naar vi saa igjen havde ventet forgjæves, og hun havde givet mig mit gode Lune tilbage, vendte vi hjem til Hotellet, hvor min Moder ventede os med Frokosten.

Endelig en Morgenstund klarede det op. Det blev os en sand Festdag. Vi vare komne tidligere ud end sædvanlig, og stode paa Broen. Da lettede Skydækket sig; Søen begyndte at udbrede sig; de dejlige Kyster kom trindtom tilsyne. Snart pippede ogsaa en enkelt Bjergspids frem. Vi kunde ikke løsrive os; vi stode ligesom fortryllede, indtil hele Forvandlingen var gaaet for sig. Endelig var det straalende, ubeskrivelig storartede Panorama fuldstændigt. Den hele Søkyst laa i stor Rundbue for os; over den hævede sig Bjerge paa Bjerge, og bagest og højest Centralalperne med den evige Snee-

Altsammen i en Forgrundsramme, der dannedes af Rigibjerget og Pilatus —: Dödi, Klariderne, Uri-Rothstock, Hohenbristen, Titlis, — Hvo kan huske dem alle! Det ene Bjerg efter det andet traadte frem i blændende Majestæt og Herlighed. Jeg havde nær omfavnet Lili af Glæde; men jeg tabte Intet ved at undlade at gjøre det. Thi Lili var ligesaa betagen som jeg; uvilkaarlig lagde hun sin Arm om min Skulder. Jeg troede at kunne høre hendes Hjerte banke. Dog, det var maaskee mit eget.

Saa vare vi da den næste Dag rigtig tidlig paafærde, fore over Søen, og droge med jublende Hjerter opad St. Gotthard. Søfolkene havde yttret den Formening, at Vejret endnu ikke var til at stole paa; men vi stolede paa vor gode Lykke, og lode Alt gaa op i Dagens Nydelse. Vi gik og kjørte vexelviis. Lili havde ingen Ro paa sig; saasnart hun havde hvilet sig lidt, var hun atter i Bevægelse. Stedse herligere udfoldede Bjergnaturen sig. Den første Alperose havde nær kostet mig Livet; den var naturligviis til Lili. Hvilken Dag! En saadan Dag er et heelt Liv. Ligesom Solen gik ned, droge vi gjennem Urnerlochs vilde, mørke Hule, ind i den blide, i sin simple Skjønhed og ophøjede Ro ligesom forklarede Urserndal, og toge Herberg i den lille By Andermatt.

Men den følgende Dag — hvilken sørgelig Forandring! Om Natten var der skeet Omslag i Vejret;

der var faldet Snee paa Toppen af Bjerget; endnu blæste det med en Sneestorm.

Stor var min Utaalmodighed over denne nye Standsning. Dagen gik, den næste Dag med; Vejret vilde ikke stilles. Jeg gjorde møjsomlige, farefulde Udflugter til alle Sider. Det voldte Lili Bekymring, og hun bad mig blive hjemme. Det gjorde jeg naturligviis. Og stor var min Løn. Hvad der ikke vilde være lykkedes for noget andet Menneske i Verden, lykkedes for hende: hun fik Tiden til at gaa for mig, hvad Mere er, gav mig ubevidst en ny og fuldstændigere Lection i Taalmodighed. Jeg kunde med Grund sige: jeg blev taalmodig som et Lam; men jeg holder ikke af Sammenligningen. Hun førte mig omkring fra det ene Huus til det andet i den lille Landsby. Hun gik ind overalt, som om hun allerede længe havde været fortrolig med Beboerne, og Folk modtoge hende i Virkeligheden ogsaa som en god gammel Bekjendt. Dette frimodige, tillidsfulde Væsen forstode disse naive Bjergbeboere saa fuldkommen vel. De aabnede for hende overalt; de satte hende ind i hele deres Huusliv og Huusholdning. Unægtelig var denne simple Alpeøkonomi, saa forskjellig fra Alt, hvad vi kjendte, i sig selv ganske tiltrækkende; men, sandt at sige, saae jeg ude og inde kun lidet Andet end Lili. Og Hvo kunde vel vende Øjnene bort fra hende? Hun var ligesom en Solstraale i disse mørke Hytter, ubeskrivelig yndig, og dog i endnu langt højere Grad velgjørende. Det var mig grangivelig, og jeg

er vis paa, at Folkene modtoge et lignende Indtryk, som om hun helligede Alt, hvormed hun kom i Berørelse. O, Lili, jeg seer Dig for mig! Noget mere reent og skjært og duftende end det mig dyrebare Væsen gaves der aldrig i Verden!

Men jeg kommer bort fra min Fortælling. — Ogsaa i forskjellige smaa Værksteder og Udstillingslokaler førte hun mig ind, hvor vi forefandt allehaande nydelige Ting, forarbejdede i Træ, botaniske og mineralogiske Samlinger ꝛc. Dristig bankede hun paa overalt, og overalt syntes hun at komme lige tilpas. Det gik ligesom ved et Trylleri. En almindelig Iagttager vilde maaskee have sagt: — Ja, en saadan Magt har Ungdom og Skjønhed. — Men i Virkeligheden stode langt højere Midler til Lilis Raadighed ved denne Fortryllelse. Gud alene kjender dem tilfulde.

Dette Ophold blev, hvad Ingen i Begyndelsen let skulde have tænkt, virkelig frugtbringende for os. Da vi forlode dette øde, men dog saa yndige Sted, som er hævet adskillige tusinde Fod over den almindelige flade Verden, toge vi en smuk lille Alpeidyl med os derfra.

Stundom kom dog Mismodet over mig igjen. En Aften spurgte jeg Lili: — Hvorledes kan Du dog være saa taalmodig og fornøjet paa dette øde og fattige Sted, standset midt i en lykkelig Fart til dejlige, velsignede Egne? —

— O, Otto, det har jeg let ved at være. — svarede hun stille: — Vistnok er her øde og fattigt, og

Meget savnes. Men jeg veed, at hisset bag Bjerget ligger et Paradiis og venter paa mig. Kun nogle Dage og Timer, saa er jeg der.

— Det er et sandt Billede af Livet, er det ikke, Otto? Denne Verden maa vel ofte forekomme os at være et øde og fattigt Sted, fuldt af Savn. Men dog kunne vi være trøstige og glade. Thi vi vide, at hiinsides Bjerget, som vi have for os, ligger et Elysium, der venter paa os som vort rette Fædreland, hvor der er beredt os Sted i en Faders Huus, ved en Broders Hjerte, hvor Man længes inderlig efter os. Der er kun et Bjerg mellem os og disse lyksalige Egne; det er Korsfæstelsens Bjerg. Derover gaaer Vejen, saa ere vi hjemme, saa ere vi lykkelige. —

Et Par Dage senere udhvilede vi os i en henrivende Villa, som laa paa en i Lago maggiore vidt fremspringende Pynt. Lili sad hos mig i den luftige Søjlehal, mod hvis Grundvold Bølgerne sagte skvulpede, og hvorfra vi havde en Udsigt af ubeskrivelig Skjønhed, ud over Søen til de i samme ligesom flydende Øer, og de forklarede Kyster hiinsides, hvorover Bjergene hævede sig, den ene Række over den anden, ligesom forsvindende fra Verden. De højeste og fjerneste Bjergtoppe og Kamme vare ligesom glindsende hvide Skyer, der vare i Begreb med at svømme bort eller opløse sig under den azurblaa Himmel.

Nylig havde vi været midt i Vinteren; nu havde

vi den lifligste Sommer. Lili sad med Skjødet fuldt af Roser og Myrther, som hun havde plukket. Hun sad i Tanker og ligesom legede med dem, idet hun samlede og igjen lod dem falde, flettede dem i hinanden og igjen opløste dem. Hun ligesom kun badede sine smukke Hænder i disse friske Roser og Myrther. Min Sjæl ligesom brændte i mig. Det var jo Blomster til en Brudekrands, hun saa eftertænksom legede med! Jeg havde ondt ved ikke at gribe disse smukke Hænder og bedække dem med mine Kys. Dog — det havde ingen Fare. Det var, som om der altid var en Engel mellem mig og hende.

— Hvad tænker Du paa, Lili? — spurgte jeg med bævende Røst.

— Jeg tænker paa den fattige, mørke Ursferndal hiinsides Bjerget. — svarede hun med blid Ro; og mit Hjerte begyndte strax at slaa roligere Slag: — Og idet jeg tænker paa den, bliver Alting her omkring mig endnu dejligere, ja henrykkende dejligt. Idet jeg føler det nærværende Øjebliks Herlighed, velsigner jeg den Time, jeg tilbragte hiinsides Bjerget i Mørke, Savn og Længsel.

— Troer Du ikke, kjære Otto, at vi engang, naar vi ere hisset hos Gud, med en lignende lykkelig Følelse ville tænke tilbage paa de mørke, savnfulde Dage, vi tilbragte heri Verden? Jeg er vis derpaa. Vi ville komme til at velsigne dem, saafremt vi taalmodig holdt dem ud og bevarede Haabet. Thi først ved Mindet om dem vil Lyksaligheden faa sin rette unævnelige Fylde. —

Hvad var det for en hellig, tillige smertelig Følelse, som ved disse Lilis Ord gik igjennem mig? Det var ikke alene Nag, men ogsaa en inderlig Fortrydelse. Vilde jeg nogensinde komme til, fra et højere Sted med Glæde at see tilbage over det Liv, jeg havde ført paa Jorden? O, hvilket Liv! Det maatte, ja det maatte blive anderledes!

Behøver jeg at forklare Dig, hvad jeg nu føler ved disse Erindringer, med hvilke Følelser jeg seer tilbage over mit Jordeliv?

Men jeg kom heller aldrig over Bjerget, som Lili talte om, Korsfæstelsens Bjerg. Bjerget kom tværtimod over mig, og under dets Vægt ligger jeg, knust, tilintetgjort heri Helvede.

En Rejse i Italien, især for en ridderlig Herre, som jeg var, er en sand Taalmodighedsprøve. Toldbetjentene, Lastdragerne, Gjæstgiverne, Tiggerne, alt det Pak, som strømmer sammen ved Landevejen for som Bremser at falde over den Rejsende, det gjennem Alt gaaende Snyderi og Optrækkeri, — hele dette lumpne Væsen var naturligviis Mere, end jeg, selv med den bedste Villie, kunde udholde. Jeg var saare tilbøjelig til at prygle mig gjennem Italien; jeg følte ogsaa, at jeg var Mand for at gjøre det. Men det var just ikke nogen smuk Maade at bereise det skjønne Land Italien paa, endsige at bryde Landsen for sit Hjertes skjønne, udvalgte Dame. Men hun gav mig heller ikke Frihed

dertil. Efterat jeg blot een Gang havde forskrækket hende ved en voldsom Scene, som jeg angrede bittert, underlagde jeg mig hende ganske og lod hende raade. Jeg blev saa tam og lydig som i Eventyret Løven under Feens hvide Haand. Hun behøvede herefter kun at lægge Haanden paa min Arm, at see paa mig, at nævne mig ved Navn, for at dæmpe endog det stærkeste Oprør i min Natur. Og paa modsat Side, hvor godt forstod hun sig ikke selv paa at omgaaes disse usle Mennesker! Jeg høstede kun Forbandelser, hvor jeg kom frem, hun overalt Velsignelser. Vejen igjennem Verden var i det Hele paa forunderlig Maade banet for hende. Men hun banede Vej tillige for mig. Jeg følte, hvorledes jeg hver Dag, jeg levede med hende, blev et bedre Menneske. Dog, maaskee var det kun en Indbildning. Thi et andet Menneske blev jeg i Virkeligheden ikke.

XVI.

— Deres Orm døer ikke, deres Ild udslukkes ikke. — Kan Du see, jeg husker endnu Noget af min christelige Børnelærdom? — Det er frygtelige Ord; men hvor frygtelige de ere i deres simple Sandhed, det bliver En først rigtig klart heri Helvede. Ormen, det er naturligviis Naget, som i de onde Minder bestandig finder Næring; Ilden, det er naturligviis de kjødelige Lyster, for hvilke ingensomhelst Næring mere er at finde.

Om den nagende Orm har jeg paa disse Blade ofte fundet Lejlighed til at tale; om den uudslukkelige Ild derimod har jeg kun talt Lidet. Spørger Du, hvorfor, da maa Du nøjes med følgende Forklaring. — Om Kjødets Lyster heri Helvede lader sig overhovedet ikke vel tale; det er altfor modbydeligt, for ikke at sige, unaturligt. Det Mindste er, at Man inderlig væmmes ved sig selv. Man føler sig tilintetgjort i disse Lyster og Lidenskaber, som ere saa aldeles magtesløse, der ligesom ere ganske afklædte, ikke indtil Skindet, ikke heller indtil Benene, men lige indtil Hjerteroden. Du vil udentvivl

forstaa mig, naar jeg simpelthen siger: Kjødelige Lyster uden Kjød, det maa naturligviis blive en Helvedes Pine. En Ild er det, en uudslukkelig Ild. Uudslukkelig netop, fordi den er uden Stof. Var den afhængig af Stoffet, maatte den engang udslukkes; thi intet Stof er jo evigt.

Hvad skal jeg sige mere uden at komme selve Tingen for-nær? Vi have heri Helvede intet Legeme; men det er os livagtig, som om vi endnu havde et. Det er det Forfærdelige. Dette Legeme, som sletikke er til mere, fordrer en uophørlig Pleje af os og en uophørlig Pirring, nu af denne, nu af hiin Art. Det vil svælge i sine vante Nydelser og Vellyster. Det kræver ind, som tidligere, uden at slaa det Mindste af, og det er til den arme, fortabte Sjæl, at dette Krav gjøres, et Krav, som den i ingensomhelst Henseende eller Grad formaaer at tilfredsstille. Men der bliver ingen Vægring tagen for gyldig. I Verden var det Legemet, der brændte i Begjærligheds Brynde. Men her er Legemet ikke mere; det er lovlig undskyldt. — Her maa følgelig Sjælen brænde.

Gamle Folk sige — ja, det forstaaer sig af sig selv, at vi heri Helvede have meget gamle Folk. Tusinde — to — tretusinde Aar efter jordisk Kalender ere ikke nogen overordentlig høj Alder. Der gives Folk, som have levet under Sardanapel, Cyrus, Alexander; der gives dem, der have levet sammen med Sokrates, Cicero, Horats, Seneca ꝛc. Ja, maaskee ere nogle af

disse Personer selv tilstede. Jeg har gjort mig til Regel, Ingen at stille blot. Der gives dem, der kunne fortælle om Ninives Fald, Trojas Erobring, Jerusalems Forstyrrelse, der have kiget Stjerner med Chaldæerne, vogtet Hjorder sammen med Abraham, været med ved Opførelsen af Pyramiderne. Ja, der gives dem, der endog ere ældre end Syndfloden. Her, indseer Du vel, kan Man altsaa rigtig studere Historie, lige fra Kilderne. Men her er desværre Alting unyttigt og uden Interesse; Man studerer altsaa ikke. Hvad mig selv angaaer, er der kun een Samtidighed, som tiltrækker og beskjæftiger mig. Jeg føler en inderlig Begjær efter at træffe Nogen, som har levet sammen med Guds Søn, Frelseren. Men det er bestandig frugtesløst. Vistnok gives der Folk nok, og de have Meget at fortælle; men alle fortælle de, at jeg saa maa sige, udenom ham. Eller det er kun en falsk Messias, der kommer frem: Oprøreren, Folkeforføreren, Misdæderen. Der er i alle disse ofte brede Fortællinger ikke et Gran af højere Sandhed, og det er derefter, min Sjæl vansmægter. Er det ikke fortvivlende?

Men jeg kom ganske bort fra hvad jeg egentlig vilde omtale. — Gamle Folk sige, at det er paafaldende, som Atmosfæren, navnlig i den sidste Tid, har fortættet sig heri Helvede. Vi have ingen Kvalmemaaler; men det skal i intet Tilfælde være for meget sagt, at Kvalmen i Løbet af omtrent et Aarhundrede er tagen til med halvtredsindstyve Procent. Det er en sørgelig

Udsigt, skal det saaledes blive ved at stige. Denne Følelse af Vammelhed, som aldrig aflader, er os en ubeskrivelig Kval. Det er os bestandig, som om vi skulde kaste op. Men det er naturligviis kun en Følelse; thi skulde det være Mere, maatte vi kaste os selv op, og det er jo Nonsens.

At Brøvlet bestandig tog til, det mærkede jeg vistnok allerede i Verden. Kloge Folk, som jeg talte med derom, angave som Grund, at Folk bleve mere og mere oplyste. Ikke sandt, en ganske mærkelig Forklaring? Men at Brøvlet tog til i den Grad, derom havde jeg rigtignok ikke nogen Forestilling. Bestandig i Tiltagende, — det er ogsaa kun en sørgelig Udsigt for Verden. Vistnok, uden Brøvl kan Verden ikke bestaa; til en vis ubestemmelig Grad finder Verden ogsaa Behag i Brøvlet; mangfoldige Menneskers Liv gaaer jo op i lutter Brøvl. Men det maa dog tilsidst blive for meget. Det truer med en ny Syndflod; Verden synes engang aandelig at skulle gaa under i Brøvlet. Man behøver kun at gaa tilbage til sine Bedsteforældres Tid; hvor simpelt var ikke sammenlignelsesviis Livet dengang? Man sagde ligefrem sin Mening, blev forstaaet, og dermed Punktum. Men fra det ene Aarti til det andet bliver det bestandig kunstigere og mere indviklet. Snørliv og Registre trænge sig ind overalt for at modalisere Brøvlet. Større og større bliver Tiden i allehaande Opfindelser, men størst dog i Opfindelsen af de utænkeligste Omsvøb. Sprogene beriges i det Uendelige med nye

Ord og Talemaader, Veltalenhedens Blomster, i Vrøvlets Interesse. Fraser og Former, det er blevet to af Livets regjerende Magter. Aanden krymper sig mere og mere sammen, forknet og forknyt; thi Mindre og Mindre faaer den at sige; det er Vrøvlet, som dominerer, og ikke Geniet. Vistnok har Vrøvlet tilbudt Geniet at tage det i sin Tjeneste. Men det vilde dog være altfor galt, mod alle Fornuftens Love. Derfor siger Aanden: — nej, heller dø! —

Ogsaa en anden Jagttagelse har Man i den senere Tid gjort heri Helvede, ikke mindre paafaldende: Antallet af Kvinder, som komme i Helvedes Pine, forøges paa mærkelig Maade, og er, som Vrøvlet, stadig i Tiltagende. Med Vrøvlet staaer dette Fænomen dog ikke i Forbindelse. Tidligere — Man behøver kun at gaa et halvt Aarhundrede tilbage i Tiden — var Antallet af Mænd i Helvede ikke saa lidt større end Antallet af Kvinder. Nu staa Kjønnene næsten lige; men, vel at mærke, Kvinderne ere allerede begyndte at overfløje Mændene.

Alting har sin Grund, og Grunden til dette Fænomen kan for hver den, som blot med aabne Øjne har vandret gjennem Verden, ikke vel være tvivlsom. Den ligger i den moderne Opdragelse. Dannelse, det er Tidens Løsen. Men hvori bestaaer i Almindelighed denne Dannelse, som Man er saa forhippet paa at faa Kvinderne meddeelt? Er det Aandens og Hjertets Dannelse, der menes? Gjør Man dem fortrolige med Naturen

og Historien, forat det Evige maa gaa op for dem liig en Sol, og bryde sine Tusinder af Straaler i deres Indre? Gjør Man dem bekjendte med hvad der er stort, skjønt og ædelt i Tilværelsen, forat de maa blive sig menneskelig og kvindelig bevidste? Lærer Man dem fremfor Alt Sandhed og Kjærlighed, og at føle sig i Gud, deres Skaber, Frelser og Herre?

Nej, derpaa tænker Man ikke. Ved Dannelse forstaaer Man, at lade dem stave og stavre sig gjennem to, tre fremmede Sprog, som de kun sjelden lære til nogen Nytte. Til Dannelse hører videre, at de kunne klimpre paa eet eller andet Instrument og opføre en mere eller mindre sønderrivende Musik. Til Dannelse hører fremdeles, at de kunne pluddre med om Alt, selv om de slet intet vide, og vise sig mere eller mindre emanciperede, som det hedder. Til Dannelse hører endelig, at de kunne klæde og føre sig efter Moden. Enhver Fold i deres Kjole er en Ting af Vigtighed; men Folderne i deres Hjerte bekymrer Man sig ikke om.

Kort sagt, Alt er lagt an paa Pjat, Skin og Forfængelighed, paa et Skin, som dog ikke engang er istand til at daare. Man behandler Pigerne som Dukker, og ikke som Mennesker; hvad Man kalder Opdragelse, Dannelse, er fra først til sidst kun Dukkevæsen. Arme, arme Kvinder! Det er næsten en værre Mishandling, end I maatte lide endog i de raaeste Tider. Dengang gik Man ud fra, at I ingen Sjæl havde. Det kunde Man længe nok sige; I havde dog en Sjæl. Men nu

har Man taget Sjælen fra Eder; det er meget, meget værre! Sandelig, det er sletikke til at undre sig over, at Kvinderne, saaledes fra Barndommen af forfængeliggjorte, i bestandig større Mængde fare til Helvede.

I vore Forældres Tid var det endnu ganske anderledes. Da bleve Kvinderne simpelthen opdragne til deres huuslige Pligter; deres øvrige Dannelse indskrænkede sig for det Meste til at forstaa Katechismus. Det var dog Noget, og ikke saa lidt endda. Kvinderne havde dengang dog en Bevidsthed og en Bestemmelse. Af et fromt eenfoldigt Hjerte følte de sig i Gud, og fandt deres Glæde og Stolthed i at opfylde et indskrænket Livs Pligter. Men nu — hvad er Pligt? Een af de klareste Forestillinger, Nutidskvinden har derom, er den, at det er noget meget kjedeligt. Og hvad er at leve? — Det er at pjatte, fjase, klimpre, pynte sig gjennem Verden, faa sig en Mand, nogle føde smaa Børn, som først silde blive store, at gjøre Huus, at blive fejret, at være uforlignelig, om muligt, indtil det Sidste, og saa — Eet mangler endnu; men det lader Man ude af Agt — saa opvaagne i Helvedes Pine!

Isandhed, kjære Mennesker, det er nogle Helvedes Dannelsesanstalter, I have i Verden. Med de mandlige er det galt; men med de kvindelige er det hundrede Gange værre.

Forleden drev jeg om i Nærheden af Helvedes Porte. Lad Dig ikke lede vild af Navnet! Det er na-

turligviis ikke de ægte Helvedes Porte, som byde Gud og al hans Naade Trods. De findes meget dybere, og tilhøre et langt frygteligere Rige end de Dødes Rige. Jeg mener herved naturligviis kun den befæstede Indgang til Pinestedet.

Jeg kalder det den befæstede Indgang; thi, endskjøndt Portene staa vidt aabne, og der ingen Skildvagter findes, er det aldrig lykkedes Nogen, ifølge vilkaarlig Hu at slippe ud derigjennem. Nødtvungen, det bliver en anden Sag; men det er da ikke for det Bedste. Jeg veed ikke bestemt, om jeg egentlig prøvede derpaa; men vist er det, hver Gang jeg kom til en vis usynlig Grændselinie, fornam jeg i mig et myndigt: — Hertil og ikke videre! — og maatte vige tilbage.

Ud kommer Ingen, at sige, uden Gjenfærdsprivilegium; det betyder det Samme som: med Tvangspas. Ind derimod kan der komme saa mange, som der vil. Jeg erindrer ikke længer bestemt, hvorledes Man regner i Verden. — Er det hver Minut, nej, det maa vel være hver Sekund, at en Sjæl farer heden? Nuvel, den største Deel drager ind ad disse Haabløshedens Porte. Vil Man see Helvede i hele dets nøgne Elendighed, maa Man her give Møde. Hiinsides Portene er der et uigjennemtrængeligt Taagemørke. Af dette Mørke træde uophørlig nye Skikkelser af Fortabte frem. Nej, de myldre frem, skareviis, enkeltviis, i det Uendelige. Alle ere de nøgne; der er ingen anden Forskjel imellem dem end den, som Kjøn og Alder betinge. Tiggeren og den

højbaarne, mægtige Herre ere ikke til at kjende fra hinanden; de ere lige bare, nøkterne og ynkelige. Ja, Ynkeligheden er her det fælles Adamsmærke, og forgjæves vilde jeg forsøge paa at gjøre dens Grad begribelig. Den er lige fuldkommen udtrykt i de Elendiges Miner, Holdning, og den Maade, hvorpaa de komme frem. Helvedesvejen er let og magelig i Begyndelsen; men den bliver saare besværlig tilsidst. De Fleste krybe frem, i halv sandseløs, bævende Angst, og vide ikke, hvorledes de ere stedte.

Det var unægtelig, som Man vilde sige i Verden, et mageløst Skue. I, som i Verden ikke kunne faa Nok af det Pikante og Gruelige, I vilde vist føle Eder tilfredstillede her. Jeg for min Deel formaaede ikke længe at udholde det. Alting er nemlig heri Helvede mageløst, desto værre, og pikant i alleregentligste Forstand. Alting farer med Stik til Hjertet; men der er ikke to af vore utallige Smerter, som ligne hinanden. Ved denne Lejlighed var det mig, som om Alting vilde vende sig indeni mig. Du vil maaskee sige: — Det var kun Selvkjærlighedens Smerte og Pine. — Dog, min Ven, maaskee ikke ganske; nej, jeg troer det vist, ikke ganske. Der var Noget i denne Smerte af en bedre Natur. Jeg kunde have grædt over mig selv og Andre.

Alligevel, saa underligt det kan synes, havde jeg ondt ved at komme bort fra Stedet. Det var kun ved at bryde overtvært med mig selv, at jeg rev mig løs for at vige tilside, og i Eensomhed fordøje de nye Bitter-

heder, som ved denne Lejlighed vare komne frem i mig.

Men det blev mig ikke forundt; snart mærkede jeg, at jeg paa dette eensomme Sted dog ikke var alene. Dybe Sukke og en sagte jamrende Klage løde i min Nærhed. I Helvede er Sligt saa sædvanligt, at Man i Almindelighed ikke agter derpaa. Men her var jeg ude af Sværmen, og det var en enkelt klynkende Røst, jeg hørte. Jeg gik da nogle Skridt efter Lyden, og fandt snart en elendig sammensunken Skikkelse, Fortvivlelsens og Fortabelsens udtrykte Billede. Det var en Olding, men i sin dybe Fornedrelse uden ringeste Ærværdighed. At han var nøgen, udviiste, at han først nylig havde holdt sit Indtog i Helvede; at han, ligesom paa tre Haar, bar en Krone paa Hovedet, tilkjendegav, at jeg havde en Konge for mig. Dersom jeg havde været oplagt til at lee, maatte jeg have leet ad denne til Siden dejsende Krone, der, i komisk Modsætning til sin oprindelige Bestemmelse, nu kun var et Symbol paa den Forstyrrelse, hvoraf Staklen var betagen.

Saasnart han fik Øje paa mig, krøb han mig imøde, omfavnede mine Knæ og klyngede sig fast til mig, idet han med skjælvende Røst udbrød:

— Er Du et Menneske, — er Du et godt, medlidende Menneske? — O, forbarm Dig og forlad mig ikke! — Hvor er jeg? — O, jeg forgaaer af Angst og Pine! —

Hans Elendighed var saa stor, at jeg virkelig ligesom ynkedes over ham. Jeg nænnede derfor ikke lige-

frem at sige ham, hvor han var, men omskrev Navnet Helvede saa godt, jeg formaaede.

Han faldt et Øjeblik hen i Tanker, og brød derpaa igjen ud i Jammerklage.

— O, jeg Elendige! Træd mig under Fødder, spyt mig i Skjæget, om Du vil! Jeg fortjener det ikke bedre. Hør engang! Jeg vil bekjende hele min Daarskab og Usselhed for Dig. — Du seer vel, at jeg er en Konge. I vidt fremrykket Alder kom jeg paa Tronen og modtog et mægtigt og blomstrende Rige. Men det var mig ikke Nok. En Orm nagede i mit Indre. Jeg kunde ikke finde mig tilfreds med simpelthen at gjøre mit Folk lykkeligt; jeg vansmægtede efter at opnaa krigerisk Berømmelse, ligesom de ypperste af mine Forfædre. I forfængelig Hu havde jeg strax antaget Kaisernavnet. Det store Navn gjorde store Fordringer. — Jeg maatte lægge een eller anden Konge for mine Fødder.

Jeg var allerede en Olding; det hastede altsaa. Indtil da betyngede Intet min Samvittighed. I Fred og salig Fortrøstning, under tusinde Velsignelser kunde jeg have lukket mine Øjne. Men jeg var Daare nok til at see bort fra alt dette. Krig maatte jeg have. Med mine store og mægtige Naboer vovede jeg ikke at binde an. Men dybt inde mellem Bjergene boede et lille, fattigt Hyrdefolk, — Hedninger var det — hvis Konge neppe naaede mig til Knæene; ham udsaae jeg til min Fjende. Jeg var fast bestemt paa, under ingen Betingelse at unde ham Fred. Jeg dyngede Uret

paa Uret, Svig paa Svig og Vold paa Vold; saaledes fik jeg ham endelig til at kæmpe Fortvivlelsens Kamp. I denne Kamp maatte Tusinder bløde; men jeg vandt naturligviis en let Sejr. Hør nu videre, hvor vidt jeg drev Forfængeligheden! Det var en storartet Løgn det Hele, det var fra først til sidst kun et frækt Opspind, og i alt Fald kunde der i en saadan Strid ikke være nogen Ære at vinde. Men alligevel bildte jeg mig selv ind, — det faldt svært, men det lykkedes mig virkelig — at jeg var i min Ret og kun opfyldte min Pligt mod Fædrelandet, at det var en højhjertet, ædel Bedrift, jeg udførte, en sand Heltegjerning, hvorfor jeg maatte høste en evig Berømmelse.

Men det blev dyre Laurbær, skjøndt jeg havde lagt an paa at vinde dem for godt Kjøb. Mig selv kunde jeg til en vis Grad bedaare, men Verden ikke. Alverden foragtede mig i Hjertet, endog de, der skryndende lovpriste mig. I Virkeligheden havde jeg saaledes kun ringe Glæde af min erhvervede Navnkundighed. Men meget værre skulde det blive.

Dog, endnu kunde jeg være sluppen derfra. Jeg kjendte Gud som den barmhjertige Herre. Var jeg kommen til angerfuld Erkjendelse af min Daarskab og Brøde, vilde der vist ogsaa have været Forladelse at finde for denne Skyld. Men jeg forhærdede mig imod Sandheden, og vedblev indtil mit Livs Ende at holde fast ved den Indbildning, at jeg var en Helt for Ære

og Ret, hvis Navn med Glorie maatte naa til de fjerneste Slægter.

I denne Indbildning foer jeg heden, — ikke til Himmerige, hvor der allerede var beredt den fromme Olding Sted, — vee mig, nej, ikke til Himmerige! Lige paa det Sidste fristede Satan mig, og jeg foer til Helvede! — Ja, siig det kun ligefrem, kjære Fremmede, vi ere med hinanden i Helvedes Pine! — O, hvor jeg hader og foragter mig selv! Daare, Usling, som jeg var, — vee mig, vee! —

Og han vedblev at jamre sig.

Jeg kunde ikke Andet end give ham Ret. Han havde virkelig baaret sig ad, ikke alene som en stor Taabe, men, reentud sagt, ogsaa som en stor Slyngel. Men heri Pinen ere vi jo Slyngler alle, i uendelig stort Assortiment. Jeg forlod ham derfor ikke, førend jeg havde hjulpet ham lidt tilrette med sig selv.

Nu spørger Du naturligviis: — Hvad var det for en Konge? Hvilket var hans Navn, hans Land? — Javist, Nysigenheden spiller en stor Rolle i Verden. Men naar jeg nu hertil svarer: — Det var en Konge af Abyssinien, — saa er Du rimeligviis lige klog. Thi Du er kun slet inde i de abyssinske Kongers Række, og har neppe engang hørt den sidst afdøde Konge i dette Rige nævne. Maaskee veed Du ikke engang, at Kongen af Abyssinien er en Christen.

Imidlertid, med den Besked maa Du lade Dig nøje. — Ganske nylig traf jeg ham igjen, Kongen af Abys-

sinien. Han havde da faaet Klæder paa, ligesom andre ordentlige Folk heri Helvede. Kronen sad lige paa hans Hoved, og der var begyndt at danne sig en Hofstat omkring ham. Han var øjensynlig godt paa Gled med at finde sig tilrette paa Stedet; men forbedrede kunde hans Vilkaar dog just ikke siges at være. Thi en Skare af Mennesker, Egne og Fremmede, som ved hans Brøde vare hjemfaldne Døden midt i deres Synder, forfulgte ham, hvor han gik og stod, under vilde, skjærende Forbandelser. Han var ligesom et jaget Dyr, og kunde ikke komme hastig nok afsted; thi han skjælvede af Angst, og Kronen tyngede ham til Jorden.

Saa hastig og saa fuldkommen omskiftes Tilværelsens Kaar, naar Man ikke nøje seer sig for, hvor Man træder, og hvad Man gjør. Man synker i Graven, og Graven er et bundløst Dyb for alle dem, som Guds Naade ikke holder oppe; først i Helvede er der Bund at finde.

Denne Konge var gaaet bort midt i sin Sejersruus; nu er Rusen ganske ovre. I Helvede hersker der en fuldkommen Nykternhed. Ogsaa han havde aspireret til Navnet: den Store. O, hvor jammerlig lille er han dog ikke nu, hvor lille gjør han sig ikke for at undvige sine Forfølgere! Maaskee vil det nu og da lykkes ham; men sig selv vil han aldrig kunne undvige. Og den Foragt, han føler for sig selv, er for sig alene større Marter end alle deres, som han saa letsindig og saa hovedkulds sendte i Døden.

Hvor rigt paa Nydelse er dog ikke, ret betragtet, det jordiske Liv! Her fra Helvede seer Man det med en frygtelig Klarhed. Og mit Liv, nu maa jeg tilstaa det, har været blandt de rigest begavede. Hvor mange lykkelige, jeg kunde fristes til at sige, lyksalige Øjeblikke har jeg ikke oplevet!

Ikke saa sjelden lyder en Klokke i mit Øre. Det ringer og ringer; til mit Inderste trænger den vibrerende Lyd. Det er Aftenklokken, som jeg saa ofte med søde Fornemmelser hørte i Verden. Ved den første Lyd udfolder sig strax en landlig Scene for mit indre Blik, med hele det Trylleri, som alene Erindringen kan give Tingene. Enten er det hjemme, imellem rige Kornmarker, ved Skov og Sø, eller ude, imellem høje Bjerge, som forklarede hæve deres Toppe i Aftenglandsen. Solen er lige gaaet ned; men den har efterladt en Glød, som stedse flammer højere ivejret i Purpur og Guld. Det er efterhaanden blevet stille; Alnaturen synker dybere og dybere hen i en hellig Fred. At det er en hellig Fred, det tilkjendegiver Aftenklokken, som lyder fra Landsbykirken. Dagværket er endt; Alt bereder sig til Hvile. De, som i Kjærlighed høre sammen, ville snart være samlede. I Hytten sanker Moderen sine Børn omkring sig, og med hverandre vente de Huusfaderen. Naar saa han er kommen, tillukkes Døren; al Livets Møje, Strid og Splid lades ude. Maaskee bliver en lille Sorg indenfor; men den hjemfalder Kjærligheden. Den tjener

til Næring for Kjærligheden; Kjærligheden skal jo ogsaa leve.

O, var jeg dog blot den stakkels Tjenestekarl, som vender tilbage fra Ageren med de trætte Heste, eller den pjaltede Dreng, som slentrer frem bagefter Kvæget!

Men Aftenklokken siger: — Det er for silde! — Ja, ja, det er for silde!

Mine Ønsker, hvad ere de Andet end den Strikke, hvori den Fortvivlende hænger sig!

XVII.

Jeg kommer tilbage til mit Barndomsliv. Det var Aftenen før min Tantes Fødselsdag. Min Gave havde allerede længe været beredt; med en urolig Sjæl rugede jeg over den, paa Barneviis deelt imellem to modsatte Tilskyndelser. Det skulde naturligviis være en Hemmelighed, hvad jeg havde at give hende; men paa den anden Side vilde jeg dog saa gjerne lade hende ane, hvilken Overraskelse, der forestod hende. Et Bytte for disse uforenelige Tendentser listede jeg mig endelig ned til hende.

Hun var ikke i Værelset. Det var fortrædeligt; jeg maatte altsaa vente. Til Tidsfordriv lod jeg mine Øjne løbe rundt i Værelset; Alt var paa sin vante Plads, og der var slet intet at bemærke. Jeg maatte hjertelig gabe. Men hvad var det? En dejlig Sommerfugl paa Ruden! Pludselig kom der Liv i mig. Jeg glemte alle de fromme Formaninger, jeg havde modtaget, at lade de smaa uskyldige Dyr i Fred, og begyndte en hidsig Jagt. Ikke længe stod det paa, inden jeg holdt Som=

merfuglen mellem mine Fingre. Den baskede vildt med den frie Vinge; men det hjalp den ikke. Jeg holdt fast og undersøgte den paa det Nøjagtigste. Pludselig hørte jeg Fodtrin; det var min Tante. Betuttet lukkede jeg Haanden sammen om den, og blev ganske heed i Hovedet.

Med sædvanlig Livlighed traadte min Tante ind, og gav sig strax af med mig. Men jeg var meget ilde tilmode og stod som en Klods foran hende; der lod sig ikke bringe nogen Samtale igang. Saa tog hun, som sædvanlig, naar hun vilde muntre mig, sin Tilflugt til en Historie. Jeg holdt meget af Historier, og Tante Betty fortalte dem saa godt. For en strengere Kritik end min vilde de udentvivl have været uden videre stor Betydning; hun digtede nemlig de fleste af dem, medens hun fortalte. Men deraf fremgik netop den store Egenskab hos hende, at hun var uudtømlig. Og saa løs og svag, hendes Historie end var, manglede den aldrig en passende Slutning, en Moral, som sjelden forfejlede at gjøre Indtryk paa mig. Moralen i denne Aftens Historie var den, — at Gud seer alle Ting.

Det greb mig mægtig; uvilkaarlig foer jeg med den lukkede Haand om paa Ryggen. Mit Hjerte gav sig til at banke med høje Slag; jeg befandt mig meget ilde.

— Seer Du, min kjære Dreng, — vedblev hun: — Gud sidder paa sin himmelhøje Trone, en Engel paa hver Side, og hver af dem har sin Tavle. Gud seer alle Ting, og vil Intet glemme. Engelen paa hans

højre Side optegner alt det Gode, som Mennesket efter fattig Lejlighed udøver heri Verden, og han smiler dertil saa ubeskrivelig sødt; Engelen paa hans venstre Side derimod optegner alt det Onde, og Taarerne rende ham nedad Kinderne, saa at Skriften paa Tavlen udslettes, og uophørlig igjen maa friskes op. Naar saa den yderste Dag kommer, og Menneskene for Guds Aasyn skulle aflægge Regnskab for deres Levnet, da vil Gud raabe med Tordenrøst: — Frem med Tavlerne! — Saa vil det komme an paa, hvorledes Regnskabet staaer. Have vi gjort mere Ondt end Godt, uden at have angret og faaet Syndernes Forladelse, — saa Gud naade os! Vi ville blive evig ulykfalige! —

Denne Ende paa Historien gjorde et frygteligt Indtryk paa mig. Jeg knugede Haanden saa fast, saa fast sammen; det var, som om jeg havde en Gløb indeni den. Det var min onde Samvittighed, som brændte. Sommerfuglen maatte for længe siden være død; alligevel forekom det mig, som om den endnu slog med Vingerne, og var paaveje til at vriste Haanden op paa mig. — Gud saae alle Ting, og engang skulde vi svare til det altsammen. — Det var ikke længer til at udholde. Jeg brast i voldsom Graad, og rakte, uden at kunne sige Noget, Haanden frem med den døde Sommerfugl.

Tante forstod strax det Hele. Hun drog mig tæt ind til sig og tiltalte mig først med mildt revsende Ord. Derpaa gav hun mig Udsigt til, at Gud vilde forlade

mig min Synd, eftersom jeg angrede og begræd den. Men længe varede det, inden hun fik min Hulken standset. Jeg var saa bange og saa inderlig bedrøvet over mig selv. Men aldrig har jeg kjendt noget Trøsteligere i Verden end Omheden i Tante Bettys Væsen. Saa lod hun mig folde mine Hænder, forat jeg skulde bede Gud om Tilgivelse. Hun sagde mig for, og jeg gjentog hendes Ord. Jeg var dybt bevæget; der har aldrig været holdt en sandere Andagt.

Men Tante var ikke færdig endnu. Det var en ny Historie, og Historien maatte have sin passende Slutning, sin Moral. Hun trykkede mig til sin Barm, og foreholdt mig ganske sagte, at saaledes skulde jeg gjøre hele mit Liv igjennem. Saasnart jeg følte med mig selv, at jeg havde gjort noget Ondt, skulde jeg strax af et angrende Hjerte bede Gud om Forladelse, og hellig love ham, aldrig at gjøre det mere. Saa vilde den kjære Gud lade Naade gaa for Ret, og jeg behøvede ikke at være bange for den sorte Tavle.

Endelig begrove vi med stille Veemod den døde Sommerfugl i en Urtepotte. Graven beklædte vi smukt med Rosenblade; ligesaa tildækkede vi dermed den lille fine Krop, saa at den sletikke kom i Berørelse med det sorte, smudsige Muld.

Med lettet Hjerte gik jeg fra Tante. Men jeg havde en urolig Nat, fuld af vilde Drømme. Atter og atter løde de forfærdelige Ord i mit Øre: — Frem

med Tavlerne! — Naar jeg da foer ivejret, befandt jeg mig i Mørke. Hidtil havde jeg aldrig vidst, hvad det var, at være bange i Mørke; fra nu af vidste jeg det.

Tidlig den næste Morgen gik jeg med min Gave ned i Tantes Værelse. Døren var imod Sædvane lukket, men blev strax aabnet, da jeg havde givet mig tilkjende. Men ubehagelig overrasket blev jeg staaende indenfor Døren, da jeg fandt den kjære Tante Betty stille grædende. Foran sig havde hun i en Række udbredt en heel Deel Smaating af den forskjelligste, underligste Art. Hun vinkede mig hid til sig, og favnede og kyssede mig taus. Jeg var saa overrasket og bekymret, at jeg ganske glemte den kostbare Gave, som jeg holdt i Haanden. Først faldt mig ind, om Tante maaskee ogsaa var kommen til at klemme en Sommerfugl ihjel. Men snart fik min Tanke en anden Retning. — Tante, — udbrød jeg: — sagde Du ikke iaftes, at Gud seer alle Ting? Seer han da ogsaa, at Du græder? — —

Tante Betty saae studsende ivejret. Pludselig var det, som om Solen gik op over hendes milde Træk.

— Javist gjør han, min søde Dreng, — svarede hun, idet hun med heftig Ømhed trykkede mig i sine Arme: — og jeg er en stor Tosse, at jeg saaledes kunde glemme det og være bedrøvet. Han ikke alene seer, men tæller mine Taarer. —

Og hun tørrede hastig sine Øjne, og viste mig et smilende Ansigt. — Kan Du see, min Dreng, — ved-

blev hun: — hvorledes Gud i en Snup har aftørret dem alle? Han aander kun paa Øjet, og de ere borte. —

— Men hvorfor græd Du, lille Tante? —

— Det forstaaer Du ikke, mit Barn. Jeg er idag en gammel Pige paa fyrretyve Aar. Men det er alligevel taabeligt at græde. Lad mig kun blive en gammel Jomfru, paa 60 — 80, ja 100 Aar! Jeg bryder mig ikke en Døjt derom, naar det saaledes er den kjære Guds Villie. Men kom nu og sæt Dig hos mig! Jeg har en lille Historie at fortælle Dig. —

Jeg satte mig tæt ved hende; hun slog Armen om mit Liv, og begyndte:

— Det er længe siden, lille Otto, men der var engang en ung og smuk Pige, dog ligesaa taabelig som smuk; thi hun troede, at Verden var saa ubeskrivelig dejlig, og at al den Lykke og Herlighed, som var i Verden, ventede paa hende. Der var deri just ikke noget Ondt, min Dreng; men det var en ligesaa fordærvelig som falsk Indbildning. Thi den pure Indbildning var det, at Verden var saa smuk. Dog smuk var hun; det er baade vist og sandt. Men naar Man sagde hende, at hun var det, bøjede hun Hovedet og slog Øjnene ned; det var, som om hun skulde synke i Jorden.

Og der var En, der sagde hende det uophørlig. O, hvor han selv var smuk, — smuk, stærk og kjæk! Det var i Krigens Tid. Han var Kaperkapitajn, Man sagde, ret en Bovehals.

Og hun fik ham kjær, stedse kjærere. Veed Du,

hvad et Bal er, min Lille, det vil sige, et rigtig fejende Bal? Det er en underlig Ting, halv Engleglæde, halv Djævelskab; Man bliver borte ligesom i en Hvirvel mellem Himmel og Helvede. Nok er det, da de skulde skilles, bad han hende saa bønlig om hendes ene Handske. Jeg troer, hun kunde i dette Øjeblik Intet have nægtet ham. Han fik den. Her seer Du den anden; det er kun den rene Sandhed, jeg fortæller. —

Og hun viste mig Nr. 1 af de i Række fremlagte underlige Smaating. Det var en gammel Alluns Handske.

— Men den unge Piges Familie sagde, at han var en Eventyrer og Udhaler, som en ærbar Pige slet intet kunde have med at gjøre. Det var tungt for hende at høre. Men han havde ligesom taget hendes Sjæl; hun holdt inderlig af ham, og saa bleve de da endelig forlovede. Her seer Du Ringen; den bar han engang paa sin højre Haand.

Nu var hun lykkelig. Der var kun een Stemme i Verden, som havde Adgang til hendes Hjerte, og det var hans. Kan vel være, at han havde mange og store Fejl; men det havde Intet at betyde for hende; hun holdt af ham, netop som han var. Havde han end været et Udskud iblandt Menneskene, jeg troer, hun vilde alligevel have holdt fast ved ham. Naar Man engang har bortgivet sit Hjerte — — men det forstaaer Du Dig ikke paa. — Han foer ud, og kom hjem igjen. Det var et herligt Skib, han førte. Vikingen hed

det; her seer Du det. Den ene Prise bragte han ind efter den anden. Det kastede svære Penge af sig. Men Man paastod, at han Intet beholdt tilbage, at han var en vidtløftig Herre, som i Spil satte Alting overstyr. Her seer Du Skibet. —

Og Tante viste mig et lille nydeligt Billede, som forestillede en Skonnert for fulde Sejl i en høj Sø.

— Ofte var han længe, meget længe borte. Men vi skreve hinanden til, saa godt, det lod sig gjøre. O, hvilke Breve! Hun hengav sin hele Sjæl deri. Og han — her seer Du de Breve, han tilskrev den unge Pige. —

Hun viste mig en lille Pakke gulnede Breve, omhyggelig omvundne med et falmet Silkebaand.

— Saa hørte hun tilsidst ikke længe fra ham. Hvad leed hun ikke i denne sørgelige Tid! Endelig kom der dog Brev. Han laa syg, meget syg, i en Søstad i fremmed Land. Vinteren nærmede sig; men hun lod sig ikke holde tilbage. Med en Pige rejste hun den lange Vej over Land, og gjenfandt ham i stor Elendighed. Han havde duelleret. Det veed Du ikke, hvad er, behøver heller ikke at vide. Men det er virkelig passeret; her seer Du Kuglen.

Hun plejede ham, og han kom sig; hun friede ham ud og betalte hans Gjæld. Det var Intet, slet intet. Fuld af Anger, som et nyt Menneske vendte han tilbage med hende. Den Forklaring, han gav, tilfredsstillede endog hendes Familie. Han vilde ikke fare tilkapers

længer. Det blev bestemt, at han skulde føre et stort Handelsskib, som hendes Broder ejede, og hun skulde følge med ham som hans Hustru.

Kun een Gang endnu maatte de skilles for saa aldrig at skilles mere. Han maatte besøge sin Familie og ordne sine Sager.

En Tid gik; Bryllupsdagen stundede til. Lykkelige Dag, der skulde krone alle hendes Forhaabninger, erstatte hende alle hendes Smerter! Brudedragten laa rede. Her seer Du Brudekrandsen. Kjender Du Myrthen? Den taaler kun at røres ved een Gang om Aaret, og hvert Aar falde et Par Blade af. Men den holder nok ud, saalænge der er Øjne til at see paa den med.

Saa kom der Brev. Paa sidste Station fra Staden var han vendt om, for aldrig at vende tilbage mere. Her er det ulykfalige Brev, plettet af hendes Taarer. Hvad kostede det hende ikke at besvare det!

Var han ond? Nej, blot letsindig. Han havde hildet sig i et Væv af letsindige Forpligtelser, hvoraf han ikke kunde rede sig ud, som kun lod sig sønderrive. Hans Onkel, hvis Arving han var bestemt til at blive, havde en Datter. Gud velsigne hende! Han havde bortgivet sin Tro til to Sider; Mændene kunne gjøre Sligt, og gjøre det ikke saa sjelden. Men kun til een Side kunde han holde den. Han opfyldte sin Pligt imod hende, der maaskee havde lidt mest ved ham, og som — — men derpaa er det ikke værdt at tænke. Nok

er det, han skal være bleven et stadigt og skikkeligt Menneske, og har, det haaber jeg vist, faaet Forladelse for sine Ungdomssynder.

Men hun, som gjerne havde hengivet Alt for ham, blev aldrig stadig mere, og med Skjønhed, Lykke, Fremtidsforhaabninger, med det altsammen var det forbi. Hun blev efterhaanden gammel og grim, og levede kun for den Smule Nytte, hun kunde gjøre andre Mennesker. Thi, skjøndt Verden er ond, nej, Menneskene ere det ikke; men mange af dem ere ulykkelige, og kunne vel trænge til, at Man hjælper lidt paa dem, de Stakler. Med eet Ord, Lille, Gud blev hendes Trøst.—

Saaledes endte Tante sin Historie, og gav sig til, med forsigtig Haand igjen at pakke sine Sager sammen. Da hun var færdig dermed, sagde hun: — See saa, nu er det forbi! — Nu ville vi tænke paa Maden. —

Jeg forstod naturligviis ikke et Ord deraf, behøvede det ikke heller. Den gamle Pige havde trængt til at lette sit Hjerte for et menneskeligt Væsen; men sin Hemmelighed vilde hun ikke give slip paa.

Nu erindrer jeg hvert eneste Ord, og forstaaer det altsammen, baade Fortællingen og hvad hun følte i denne Time, hvor tungt hendes Hjerte maa have været paa denne hendes fyrretyvende Fødselsdag, siden hun lettede det for mig, det lille, uforstandige Barn.

Om Middagen ved Bordet var Tante Betty næsten overstadig lystig. Hun holdt Bordtaler, hvor-

over Alle kom til at lee. Og hun var fuld af snurrige Indfald hele Dagen.

Men hine Ord: — Gud seer alle Ting — vendte ofte tilbage i min Erindring, endog i en modnere Alder. Det var dog mere det Forfærdelige end det Trøstelige deri, som havde gjort Indtryk paa mig. Saa forskjellig var jeg fra min gode, fromme Tante. Men snart kom den Tid, da det stod i min Magt at slaa hine frygtelig manende Ord hen ivejret. Og snart kom den Tid, da jeg krammede den ene Sommerfugl ihjel efter den anden uden at føle synderligt Samvittighedsnag derover.

Det er vistnok undertiden skeet, at Du tog det overtvært og offrede en heel eller en halv Dag til Gjennemsynet, Sorteringen og Tilintetgjørelsen af gamle Breve og Papirer. Da lukkede Du din Dør af for at have det rigtig uforstyrret; Du gjorde Dig det mageligt, tændte din Cigar, og gav Dig ifærd med Arbejdet.

Det var ikke noget svært Arbejde; men alligevel maa Du indrømme, at Du blev heed i Hovedet, at Du blot efter nogle Timers Forløb følte Dig i besynderlig Grad anstrengt og medtagen. Hvad var det, som saaledes ophidsede Dig, gjorde Dig urolig i Aanden og tog paa Kræfterne? Det var ikke Arbejdet; det var for Intet at regne. Nej, det var Erindringerne, som i hastig Følge strømmede ind paa Dig. Og dog var maaskee

største Delen af dem behagelige, ja, mere end behagelige, glæderige og dyrebare.

Efter dette vil Du kunne gjøre Dig en svag Forestilling om, hvad vi i een Henseende maa lide heri Helvede. Erindringerne strømme ind paa os, og de allerfleste af dem ere sørgelige, ja mere, de ere onde. De komme uden al Foranledning, ganske af sig selv, og uden mindste Indskrænkning. Det er ikke nogle Erindringer, hist og herfra, der tilfældigviis blive opfriskede; det er efterhaanden alle Erindringer fra hele Livet, som med Nødvendighed paatrænge sig. De gode Minder kunne vi herved lade ude af Betragtning, skjøndt ogsaa de kunne volde Sorg, Savn og Pine. Men nu de onde Minder, deres Tal er Legio, og hvert af dem har sit Krav paa Retfærdighed. Der er ingen Brøde saa lille og ringe i hele vort udslagne Liv, at den jo kommer frem og rejser sin Anklage. Thi Retfærdighed er Tilværelsens Grundlov; det bliver først rigtig klart heri Helvede. Og herved maa Du ikke alene tænke paa de onde eller ubesindige Gjerninger; hvert ondt eller letsindigt Ord, vi have talet, ja hver Tanke har den samme frygtelige Ret over os. Ligesom parthiske Ryttere i tre Slagordener sværme de onde Erindringer omkring os, hugge vexelviis ind eller afskyde deres giftige Pile, og drage sig igjen tilbage for at give hverandre Plads. Ak, desto værre, Lignelsen halter! Nogle af disse onde Erindringer aflade aldrig, efter det første

Indhug, men forblive ligesom Eet med det blødende Hjerte.

Begriber Du denne Lidelses Art og Udstrækning? Begriber Du, i hvilken Grad vi maa føle os medtagne ved disse Erindringers Mængde og Styrke? Og der gives ingen Hvile, ingen Lindring. Thi vistnok er Lidelsen ikke altid lige stor; men Du indseer vel, at om Lindring kan der sletikke være Tale heri Helvede.

O, disse Minder, disse Nag, — jeg fristes idelig til at sige, at de ikke ere til at udholde; men vi udholde dem dog! Og forfærdeligst er det, naar de ofte pludselig bryde frem ligesom af et Baghold og støde En Dolken i Hjertet. Hvad der har været glemt i tyve, tredive Aar og langt mere, staaer pludselig lyslevende for En, ligesom opstaaet fra de Døde. Ja, det er livagtig, som om Gravene aabnede sig; det kommer altsammen frem, fra det Største til det Mindste, hvad vi i Livet paa den ene eller anden Maade have forbrudt.

O, min Ven, indprænt Dig selv, og alle dem, Du elsker, dog dette: — Det nytter, ak, det nytter ikke at glemme!

Men jeg maa dog ikke ganske komme bort fra det ordentlige og maneerlige Samfundsliv, vi forsøge paa at leve heri Helvede. Det kan rive ud endog for den bedst indøvede, og for mig vilde det uophørlig rive ud, hvis jeg ikke gjorde Vold paa mit urolige, udsvævende Væsen.

Een af de store, herskende Tendentser i Verden er den, at fordrive Tiden, og Man har dertil opfundet de ti tusinde, de utroligste Midler. Hvad der herved er mest fremtrædende, Ugudeligheden eller Taabeligheden, er ikke godt at sige. Der gives kun faa Ord, som saa træffende betegne Verdens Forkeerthed som det Ord: Tidsfordriv. Tiden er det Samme som Livet; Man vil leve, og saa fordriver Man Tiden; ja, netop derfor gjør Man det. Det er Tiden, som igjennem Fryd og Smerte efterhaanden bringer Tilværelsens Fylde frem baade inde og ude, og, saa fuld af Begjær Man end er, saa vil Man dog fordrive den. Man vil fordrive Tiden; det kalder Man at leve; og bag Tiden staaer Døden, som kun venter paa, at Tiden skal faa Ende. Tidsfordriv bliver saaledes et paa fjantet Maade i det Uendelige attenteret Selvmord. Man fordriver Tiden, som om det var et frygteligt Uhyre, Livet og Glæden fjendsk; men Uhyret kommer først frem, naar Tiden ikke er mere.

Alle Golcondas Skatte kunne ikke opveje Indholdet af en Dag, ja endikke af en Time. Hver Time ligesom drypper af Velsignelse. Hvad maa da ikke selve Tiden være værd, i fuld og fri Udstrækning? Dens Jævnværd findes kun i Himlene, hvor den Kjærlighed troner, som skabte den.

Heri Helvede ere vi komne ud af alle Taager, ogsaa den, som i Verden kaldes Tidsfordriv. Den nøgne Sandhed og Virkelighed ligger til alle Sider for os.

I Tiden blev al Livets Fylde, og al den Velsignelse, Kjærligheden formaaer at optænke, os af faderlig Haand tilbuden. Men vi bare os ad ligesom I, og vendte op og ned paa Forstanden; vi fordreve Tiden og vidste ikke, hvad vi gjorde. Nu er den borte, ganske borte, og har taget alt Haab med sig. Ogsaa vi ere borte, ganske borte, fortabte helvedvidt udenfor Tilværelsen, og ville aldrig, aldrig mere komme tilstede.

I Verden var Theatret eet af Hovedmidlerne til Tidsfordriv. Ogsaa her have vi vort Theater, skjøndt der ingen Tid er at fordrive længer. Det er kun gammel Vane, som gjør os det til Fornødenhed. Ogsaa her maa Kvinderne have Noget at sværme for, Mændene Noget at blive beundringsgale over, Kvinder og Mænd tilsammen Noget at snakke om og konversere. Vejret afgiver her ingen Gjenstand; desto mere maa Theatret holde for.

Theatret her er i en ejendomlig storartet Stiil, hvortil Verden, selv ikke Verden i Verden, jeg mener Paris, kan opvise Magen. Repertoiret, for saa vidt som det beroer paa Digtning, er rigtignok temmelig tarveligt. Det er kun sjelden, at et Theaterstykke i Verden er gemeent nok til at fare til Helvede; det Letsindige, Flaue og Tomme er det herskende, og det kan naturligviis ikke give stort Udbytte. Men vi have vor egen selvstændige Maade til at forsyne Scenen med Stykker, og Man vil uden Tvivl indrømme, at Theatereffekten i Verden kun er Vand mod den heri Helvede. Naar

undtages hine enkelte fra Verden overleverede Stykker, som der kan reflekteres paa, bestaaer vort Repertoire af lutter virkelige Begivenheder. Og ikke alene dette; ogsaa Stuespillerne ere de til Begivenhederne henhørende virkelige Personer. De gjentage blot paa Scenen, hvad de have forøvet i Verden. Det er altsaa ikke en Illusion, det her gjælder om; der bydes idealiter en fuldstændig Virkelighed. Hvad der foregaaer, er virkelig skeet, og netop ved disse Personer.

Der gives Theaterdirektører i Mængde. Allerede i Verden var det en højst fortrædelig Stilling, et endeløst Bryderi, — hvor ofte er den ikke bleven kaldt et sandt Helvede! Men først her faa Theaterdirektørerne det sande Helvede at føle. De maa med Anspændelse af alle deres Kræfter kappes med hverandre for at bringe noget ret interessant, spændende, rystende eller rørende paa Scenen. Ja, underligt nok, ogsaa her vil Man røres, men kan desværre ikke blive rørt. Først maa de gaa paa Jagt efter en Begivenhed (alias et Drama). Dernæst maa de opstøve de til Dramaet henhørende Personer, som ofte ere splittede ad over hele Helvede. Naar de antræffes, maa de uden Videre lyde Ordre og give deres Rolle. Men det gjælder om at finde og samle dem.

Et Exempel vil bedst kunne oplyse Sagen. Nylig blev der opført et Stykke, betitlet Juveelsmykket. Det er en med djævelsk Sindrighed anlagt Forførelses-

Mord- og Tyverihistorie. En smuk og god, men eenfoldig Kvinde bliver forført; men Forførelsen er kun Midlet, ikke Øjemedet. Øjemedet er simpelthen et Juveelran, og til Opnaaelsen heraf blive endvidere to gruelige Mord nødvendige. Det er et rigtigt Kraftstykke, dog i en ganske anden Betydning, end der forbindes med dette Ord i Verden. Thi der er sletintet Opspind deri; det er i alle sine Dele, lige indtil de mindste, den rene Virkelighed. Jeg erindrer endnu ganske tydelig, at jeg i sin Tid læste denne frygtelige Kriminalhistorie i Bladene; den gjorde en uhyre Opsigt. Det er de samme Personer, som her udføre Rollerne, det vil sige, alle Skurkene. De dydige Personer staa naturligviis for største Delen udenfor Theaterdirektørernes Raadighed.

Man indseer let det uhyre Fortrin. Vi have virkelige Mordere, virkelige Bedragere, Kjæltringer og Niddinger, virkelige Forførere ꝛc., og det er virkelig gaaet saaledes til, som Scenen udviser. De virkelige Personer udføre deres Roller, nødtvungne og under utænkelige Kvaler, men med en fuldendt Sandhed. Til at besætte de dydige Personers Roller benytter Man, i Mangel af Bedre, udlærte Hyklere, som der aldrig er Mangel paa, og som med Fornøjelse benytte Lejligheden til at udøve deres Talenter. Ogsaa disse Roller blive givne til en sjelden Grad af Fuldkommenhed.

Det er en Selvfølge, at der i disse Stykker ikke kundgjør sig nogen moralsk Verdensorden; den ere vi her komne langt ud over. Det er langtfra altid, at det Gode triumferer; men paa den anden Side er det heller ikke altid det Onde. Det gaaer, som det bedst kan træffe, eller rettere, som det engang er indtruffet.

Imidlertid, — atter maa jeg sige: underligt nok — gjøre under lige Betingelser de Stykker en uden Sammenligning større Virkning, i hvilke Retfærdigheden sejrer, idet det Onde med Spot og Spee maa ligge under.

Sceneriet — om Dekorationer kan der her ikke være Tale — er uovertræffeligt. Vistnok bliver der herved kun Tale om en Illusion; men Illusionen er fuldkommen. Det staaer i vor Magt at reproducere hvilkesomhelst Steder og Egne, vel kun som Skygger, men af en skuffende Liighed. Livagtig træde de frem i al deres Sandhed og Virkelighed. Disse Billeder gjøre derfor undertiden en ubeskrivelig Virkning. Mangen Sjæl kommer ved Synet af de velkjendte Steder ganske ud af sig selv og teer sig som rasende, af Længsel, Savn og Smerte.

Overhovedet er det indlysende, hvilket gribende Indtryk disse Forestillinger maa gjøre. Men der er ingensomhelst Tilfredsstillelse deri; tværtimod er Piinagtigheden stor og lige stor for Tilskuerne og de Spil-

lende. Men der er en ubønhørlig Lov i dette som i alt Andet. Det er ikke længer Frihedens Lov, som i Verden; det er Nødvendighedens Lov. Vi maa; det er eet Ord for mange, og dermed har al Discussion Ende.

XVIII.

Mit sidste Brev endte med en kort Omtale af Theatret heri Helvede. Det har bragt mig Eders Theatervæsen i Erindring. Dermed gaaer det nok kun maadelig, — stadig tilbage, stadig tilbage!

Men er det sandt, at I ere begyndte med at opføre Skuespil i Kirkerne og at holde Gudstjeneste i Theatrene? Utroligt er det ikke. Forkeert er Verden, og vil bestandig blive det mere. Saa meget har jeg hørt for vist, at Brugen af Theaterkikkerter er bleven ganske almindelig i Kirkerne, — at Man abonnerer i Kirken ganske som i Theatret, hvis Man vil have Plads, er allerede en gammel, meget gammel Historie — at Man ved visse højtidelige Lejligheder klattrer op overalt, hvor Man blot kan komme til, ganske som i en Beridercircus, endog op paa Prædikestolen og paa Gravmonumenterne, ikke at tale om, op paa Ryggen af hverandre, Altsammen for at komme til at see; om at komme til at høre, hvad det ifølge gammel eenfoldig Opfattelse meest gjælder om i Kirken, bryder Man sig ikke

en Smule. Altsaa kun et Skuespil søge I paa det hellige Sted. Det er ikke nogen heldig Retning, Eders Fromhed har taget. I bestorme Himlen, en moderne Slægt af Titaner; men det er kun en Theaterhimmel.

Men, apropos, Man klapper og piber dog vel ikke?

Paa den anden Side synes Sagen ikke mindre trolig. Allerede i min Tid var det Religiøse med pæne smaa Trin begyndt at betræde Brædderne. Jeg kjender mere end eet Stykke, hvis Idee er religiøs, hvis Pomp for en stor Deel er kirkelig. Og jeg kjender flere, som ere af reen bibelsk Natur. Det forstaaer sig, Emnet til disse sidste er taget af det gamle Testament. Men fra det gamle til det nye Testament er, som bekjendt, kun et Skridt, og dertil et Skridt, som Man ikke vel kan undgaa at gjøre, med mindre Man da er Jøde. Det skulde derfor ikke undre mig at erfare, at Man har opført Stykker, hvori Herren og hans tolv Apostle figurere. Johannis Aabenbaring maatte kunne give et ganske overordentligt Stof til storartede Scener og Tableauer. I den katholske Kirke er Man jo for længe siden kommen til den yderste Grændse af, hvad der i denne Retning lader sig yde, idet Man i største dramatiske Stiil opfører hele Lidelseshistorien. Noget Lignende skal efter Sigende finde Sted i den saakaldte Jødestad heri Helvede. Men der er det rigtignok en ganske anden Sag; det gaaer ikke for sig hverken til Lyst eller Opbyggelse. Men for Øjeblikket Nok herom!

Hvis det skulde falde Dig ind at offentliggjøre nærværende Breve, — og, skjøndt de just ikke ere skrevne i dette Øjemed, skal der fra min Side Intet være tilhinder derfor — vil deres Autenthi naturligviis blive stærkt anfægtet, og Man vil blandt Andet spørge: — selv om Breve lode sig skrive i Helvede, hvorledes skulde de da komme fra Helvede til Verden? —

Hvor underlige Folk dog kunne være! Der gives neppe een Eneste, som ikke har hørt tale om Spøgelser; der gives Utallige, som tro, at Spøgelser ere til. Nuvel, dersom der er Spøgelser, skulde der da ikke ogsaa kunne gives Spøgelsebreve? Og hvad ligger nærmere end den Antagelse, at de fredløse Sjæle, som vende tilbage til Jorden, velvillig paatage sig at besørge dem?

Saaledes forholder det sig i Virkeligheden ogsaa; alle Breve herfra afgaa med Lejlighed. Og, Du maa tro mig, deres Tal er større, end Man skulde tænke. Saa mange Breve, Du nu har modtaget fra mig, saa mange forskjellige Spøgelser har der været i dit Huus. Dog, bliv ikke forskrækket! Det er ikke Enhver, jeg betroer mine Breve; det er kun udvalgte anstændige Spøgelser; var ikke den naturlige Sky, vilde Du maaskee endog finde flere af dem i høj Grad interessante. Desuden maa de udtrykkelig forpligte sig til, i ingen Henseende at forurolige Dig, men stille og skjult røgte deres Ærinde. Det er ingenlunde alle Gjenfærd, som ere ildesindede, lunefulde og modvillige; der gives højst agt-

værdige Spøgelser, som Man gjerne kunde betro den hele Verden.

Nu veed Du altsaa, at, saa ofte Du om Morgenen finder et nyt Brev fra mig, har Du om Natten havt Spøgelsebesøg. Og Du vil stadig erfare, at det Intet har at betyde. Fandt Du ikke for kort Tid siden et Brev under Pulten? Jeg skal sige Dig, hvorledes det hermed hænger sammen. Da Du om Aftenen lagde Pennen fra Dig, var Du, udentvivl uden at tænke derover, kommen til at lægge den ikors med Blyanten. Ved pludselig at faa dette Tegn for Øje blev mit Sendebud saa konsterneret, at det tabte Brevet i Spyttebakken, og flyede. Mens jeg husker det, de overkomplette Haner i din Gaard saae jeg gjerne, Du afskaffede. Ikke sandt, den Villighed kan Du jo sagtens gjøre os? I de Dødeliges Øren kan Hanegal maaskee lyde ret oplivende; paa os Udødelige derimod gjør det et skjærende, ildevarslende Indtryk. Det varsler om Morgenstunden, som dog maaskee endnu er langt borte, og om den yderste Dag og Opstandelsen, som ganske vist vil komme, om den end bier nok saa længe.

Undskyld den slette Skrift! Det er da ogsaa nogle forbistrede Penne, Man sender os, mere end halv opslidte i Uretfærdighedens og Skribleriets Tjeneste. Og Papiret vil slaa igjennem. Jeg havde ikke andet ved Haanden end nogle gamle falske Dokumenter, lad see, fra Aaret 853. Ved nøjere Eftersyn troer jeg virkelig, at det er en Samling af Isidors Decretaler. Dem

maa jeg med stor Forsigtighed stille ad, eller rettere slaa, i fine Hinder, saa fine som Maaneskin i Verden. Og Blækket, ak, min Ven, hvad vilde Du sige, om jeg fortalte Dig, at det var mit Hjerteblod? Det er desværre sort nok, men, som Du seer, tykt og grumset.

Jeg behøver vel ikke at paaminde Dig om, at mine Breve ikke kunne taale at gjemmes? De ere kun et Skin af Nattedunst, som hastig opløser sig i Dagslyset og Virkeligheden, og forsvinder. Du maa derfor altid læse dem strax, og, hvis Du ønsker at bevare deres Indhold, kopiere dem.

Dette Brev, jeg nu skriver paa, tænker jeg at faa afsted med en ganske mærkværdig Mand, som jeg regner blandt mine interessante Bekjendtskaber. Han ligger netop for en Udflugt op til Verden. Det er een af Karl den Dristiges Paladiner, som fandt Døden for et Schweizerspyd ved Murten. Stiv og strunk træder han op i sin fulde Rustning; endikke Sporerne fattes, som ej ville klirre længer, og Hjelmbusken, som ingen Luftning mere vil bringe til at vaje. Han holder Veziret stadig nedslaaet; endskjøndt jeg allerede har havt mangen god Passiar med ham, har jeg dog endnu ikke opnaaet at faa hans Ansigt at see. Han skammer sig, saavidt jeg kan forstaa. Aldrig har han kunnet glemme, at han, den berømte ridderlige Helt, Sejerherren i saa mangen en Dyst, har maattet segne for en elendig Bondes Haand.

I sin højridderlige Værdighed indlader han sig

kun sjelden med Nogen. I sin Rustning hendrager han i mere end klosterlig Eensomhed sin mørke, eensformige Tilværelse. Det var ganske tilfældig, at jeg kom i nærmere Berørelse med ham. Jeg kom engang paa offentligt Sted med gammel tilvant Beundring til at omtale den herlige Viin fra Beaune, og yttrede, at jeg havde drukket den paa Stedet. Da de Andre havde forladt mig, befandt jeg mig ene med den Pantsrede.

— De har været i Burgund? — spurgte han med huul Stemme.

— Ja, ridderlige Herre. —

— Og i Beaune, nær Dijon? —

Atter bejaede jeg.

— Côte d'or, dejlige, uforglemmelige Land! — mumlede han i Veziret, hen for sig selv, og gik bort med bøjet Hoved og forslagte Arme.

Dermed endte vort første Møde. Men vi mødtes oftere; efterhaanden syntes han at vænne sig til mig. Han fortalte mig vidt og bredt om Karl den Dristiges prægtige Hof, stridbare, herlige Hære, om den Fremtid, som det stolte Burgund havde for sig, om Slag og Turneringer, hvorfra han selv havde hjembragt saa mange Trofæer. Aldrig talte han om Granson og Murten. Jeg paa min Side maatte fortælle om det forrige Hertugdømme Burgunds nuværende Stilling og Kaar, om Kajserdømmet Frankrigs Magt og Vaabenbedrifter, om de nyere Opfindelser i Krigskunsten, og den Maade,

hvorpaa Slagene nu for Tiden bleve afgjorte. Med idelig Studsen hørte han paa mig.

Men hans fulde Interesse og Tillid lykkedes det mig dog først at vække, da jeg, paa nærmere Foranledning fra hans Side, kom ind paa Kapitlet om mit Ophold i Sevennerne, og de fra samme udløbende yndige Høje, som bære det betegnende Navn af Côte d'or. Ved Beskrivelsen af disse Egne og hvad jeg der havde oplevet, kunde jeg ikke noksom gaa i det Smaa og Enkelte. Han lod Spørgsmaal følge paa Spørgsmaal; men der lod til at være eet Spørgsmaal, som bestandig svævede ham paa Læberne, men som han ikke trøstede sig til at komme frem med. Endelig naaede jeg paa min Bjergvandring i Erindringen Slottet Roux. Da jeg nævnte dette Navn, ligesom foer det igjennem ham; derefter blev han ganske stille, og lyttede med aandeløs Opmærksomhed til min Fortælling.

Om Slottet Roux var der Meget at sige. Og da jeg mærkede, i hvor høj Grad det vakte hans Deeltagelse, undlod jeg ikke at fortælle baade Løst og Fast. Det er et ældgammelt Bjergslot, i den nyeste Tid restaureret efter den oprindelige fantastiske Plan. Det bliver nemlig, hvad der kun sjelden er Tilfældet ved disse gamle Borge, ikke alene holdt i Ære af sin Besidder, men ogsaa beboet af ham en længere Tid om Aaret. Familien er meget gammel; men det oprindelige Navn Roux har maattet vige for et andet, ikke ubekjendt i Frankrigs Annaler.

Det gamle Slot, mærkeligt i og for sig, er desuden rigt paa Mærkværdigheder. Jeg førte min Tilhører overalt omkring med mig indenfor de ærværdige Mure, gjennem de labyrinthiske Gange, op og ned ad de halsbrækkende Snegletrapper, fra Taarnenes Tinder, hvorfra Man overseer hele det velsignede, dejlige Land, ned i de frygtelige Kjælderhvælvinger, indhugne i selve Klippen, hvor aldrig nogen Lysstraale trænger ned, gjennem Gemakker og Haller, fra Rustkammeret til Riddersalen, kort sagt, overalt omkring. Kun eet Sted kunde jeg ikke føre ham ind, nemlig i det saakaldte røde Gemak. Thi det havde jeg ikke selv faaet at see. Det var aflaaset, og blev, som Man sagde mig, aldrig betraadt af nogen menneskelig Fod. Der var engang for mange hundrede Aar siden foregaaet noget Rædsomt derinde. Hvad det var, fik jeg ikke at vide. Overhovedet syntes Huushovmesteren, som førte mig omkring, meget forbeholden med Hensyn til Borgens og Familiens hemmelige Historie. Vistnok fortalte han mig en Deel Sagn, som knyttede sig til Borgen og dens Omegn; men intet af dem havde synderlig at betyde. Hvad der gjorde mig det gamle Slot uforglemmeligt, blev fortalt mig nede i en lille Landsbykro, hvor jeg tilbragte et Par Nætter.

Om det tillukkede Gemak vidste Man dog intet Bestemt at fortælle mig. Men der knytter sig et andet Sagn til Slottet og Familien, som maa henregnes til de saare mærkværdige. Det angaaer den saakaldte kolde

Haand. Der fortælles nemlig, at, saa ofte som i Tidernes Løb Familiens Stamherre har været i Begreb med at foretage sig Noget, som vilde blive Slægten enten til Skade eller Skam, har han i det afgjørende Øjeblik fornummet Trykket af den kolde Haand. I det Samme, han udstrakte Haanden enten til Velkomst eller for at gribe Sværdet eller Pennen, lagde sig en iiskold Haand ovenpaa hans; dog ikke altid just paa Haanden, undertiden ogsaa paa hans Kind, Hals eller Hoved. Igjennem Aarhundreder lige indtil den nyeste Tid har saaledes den kolde Haand regjeret i Familien. Den sidste Gang, den lod sig fornemme, var i den nylig afdøde Stamherres Tid, da denne nemlig i en ung Alder første Gang tænkte paa at formæle sig. Da han i højtidelig Forsamling i Slottets Riddersal traadte frem for at gribe Pennen og underskrive Ægteskabskontrakten, lagde sig den kolde Haand med Vægt paa hans udstrakte Højre. Forfærdet, bleg som et Liig lod han Pennen falde. Ægteskabet gik overstyr; hverken Bønner eller Trusler kunde formaa Brudgommen til at fuldbyrde Akten. Det blev en stor Skandale, og gav Anledning til hundrede Rygter, foruden det store Rygte om den frygtelige kolde Haand, som var almindelig bekjendt iforvejen.

Jeg endte min Fortælling med den Bemærkning, at af saadanne Familiesagn kunde Man tro saa lidt og saa meget, som Man vilde. Det var vanskeligt at have nogen begrundet Mening derom.

Men heri var den Pantsrede ikke enig med mig; han rystede paa Hovedet og sagde med huul Stemme:

— Det er Sandhed, Menneske, Ord til andet. — Jeg er Greven af Roux, den Sidste af dette Navn! Jeg er den kolde Haand! —

Uvilkaarlig foer jeg tilbage; saa indgroede ere de Instinkter, vi tage med os fra Verden. Her frygter naturligviis Ingen for Spøgelser; her ere alle Hænder kolde.

Greven af Roux sukkede, eller rettere stønnede dybt. — Hør mig! — sagde han: — Jeg vil fortælle Dig min Historie! —

— Hvorfor jeg egentlig er kommen i Helvedes Pine, er aldrig blevet mig klart; det skulde da være, at jeg, hvis Sligt er tænkeligt, har været altfor from i Verden. Jeg var nemlig Præsteskabet med Sjæl og Hjerte hengiven, og tog alle dets Bud tilfølge.

I de med Côte d'or udløbende Dale af Sevennerne havde der gjennem Aarhundreder udbredt sig en Koloni af indvandrede Provençaler. Det var stille, dygtige og skikkelige Mennesker, i materiel Henseende en sand Velsignelse for Grevskabet. Men, fulde af kjætters Aand, dannede de et for sig afsluttet religiøst Samfund. Det var en Rest af Albigenser, som var bleven sprængt herhen; de vare indvandrede under Navn af Træskofolk eller Fattige fra Lyon. I lang Tid havde de holdt deres fra Kirken afvigende Meninger omhyggelig skjulte;

de havde været tilfredse med blot at finde et Tilflugtsted og Hjem. Men efterhaanden som de kom til Kræfter og bredte sig ud, lode de deres Kjætterier mere og mere træde frem for Lyset. De holdt, til Exempel, paa, at Skriften i Modersmaalet skulde være tilgængelig for Hvermand, at Man ikke behøvede at tro Andet, end hvad Skriften lærte, og hvad der var i Overeensstemmelse med den apostoliske Kirke. Det var en farlig Lære, og den Tid maatte nødvendigviis komme, da Gejstligheden opbød hele sin Magt for at undertrykke og udrydde den. Denne kritiske Tid indtraf i min Levealder. Som Kirkens lydige Søn lukkede jeg mine Øjne for den Ødelæggelse, jeg beredte mig selv, idet jeg uden Skaansel udjog disse Kjættere af mine Enemærker. Det var et Albigenser-Korstog i det Smaa. En Trediedeel af mit Grevskab, hidtil den mest blomstrende, laa fra nu af øde. Sandelig, intet Mindre kunde holde mig ved godt Lune end den Forvisning, at jeg ved denne Opoffrelse havde erhvervet mig en sikker Plads i Himmerige. Og derom forsikkrede mig da ogsaa alle Præsterne, fra den Største til den Mindste.

Men alligevel var jeg senere nærved at fortryde det. Kirken, for hvilken jeg havde gjort saa meget, vilde i Virkeligheden Intet gjøre for mig. Tværtimod lagde den alle optænkelige Hindringer ivejen for mit Ægteskab med den skjønne Cyrilla af Breville, som jeg havde gjort til mit Hjertes Udkaarne. Som Paaskud anførte Man, at jeg var langtude beslægtet med hende. Hvad

maatte jeg ikke gjennemgaa af Vanskeligheder og Ydmygelser! Jeg bad, jeg truede, jeg øste Penge ud. Min højædle Fyrste tog sig endog kraftig af min Sag. Som Pilgrim maatte jeg gaa til Rom. Endelig, efter to Aars Kamp og Gjenvordighed, kunde jeg føre min Brud til Alteret.

Isandhed, havde jeg kunnet kalde Træskofolket tilbage, jeg troer, jeg havde gjort det! Men det hørte til de umulige Ting.

Saa blev Cyrilla da min Hustru, mit Hjerte dobbelt dyrebar, fordi hun havde kostet mig saa meget, og saa trolig holdt ud med mig. Jeg havde nemlig havt en Medbejler, og det tilsyneladende en farlig, i Greven af Tournailles. Med ham havde Intet hindret hende i at indtræde i Forbindelse; men hun havde foretrukket at vente og vente længe for at holde sit Løfte til mig. Jeg var i fem, sex Aar meget lykkelig; det var den skjønneste Tid af mit Liv. Vi bleve velsignede med to Børn, en Dreng og en Pige. Der var Intet, som fattedes i min Lykke. Da kaldte Hertug Karl sine tro Vasaller til Vaaben. Med et kjækt, skjøndt blødende Hjerte løsrev jeg mig og adlød Kaldet.

Den ulykkelige Krigs Historie kjender Du jo. Over Lothringen vandt vi en let Sejr; saa gik vi mod Schweizerne. Granson, Murten, forsmædelige Ihukommelse! Jeg forstaaer endnu ikke, hvorledes det egentlig gik til; der maa have været Helvedes Kunster med i

Spillet. Ved Murten faldt jeg, foer hen i stor Vaande, og oplod mine Øjne heri Pinen.

Jeg, som saa vist havde stolet paa at komme i Himmerige, — henslidt i en Krog af Helvede, ved en Bondes plumpe Næve! Den Skam, den Harme kunde aldrig forvindes. Og min yndige Hustru, mine smaa Børn! Til Skam og Harme kom en fortærende Længsel. Jeg havde ingen Ro paa mig; jeg maatte, saa dyrt det end skulde staa mig, tilbage til Verden.

Saaledes begyndte jeg at gaa igjen. Evig uforglemmelig er mig den første Nattevandring, jeg foretog paa Jorden. Det var velbekjendte, fortrolige Egne, gjennem hvilke jeg nærmede mig mit fordums Hjem; alligevel følte jeg mig saa fremmed, saa ængstelig tilmode. Jeg havde en Følelse liig den, som Misdæderen maa have, naar han ved Nattetid færdes paa sine forbryderiske Veje. Den mindste Lyd bragte mig til at fare sammen, om det saa end kun var et vissent Blad, som fra Træet faldt til Jorden. Jeg kunde have gjort Pinen kort, og med en Fart, i et Nu have været hjemme; men det var mig ligesom en Trang at sejgpine mig selv ved langsomt at snige mig fra Sted til Sted, og tømme de engang saa søde, nu saa bittre Erindringers Kalk Draabe for Draabe. Endelig traadte jeg bævende frem af Lunden. Borgen laa i det klare Maaneskin for mig. Jeg svævede frem i Skyggerne; Lyset var ikke længer for mig, ikke engang Lyset paa anden Haand. O, hvilken Forandring var der dog ikke foregaaet med

mig! Jeg var jo dog endnu den Samme; men jeg kjendte ikke længer mig selv. Jeg kunde i denne Stund have grædt bitterlig. Mens jeg levede, kom der aldrig nogen Taare i mine Øjne; dengang kunde jeg have grædt. Nu efter Døden vilde jeg saa gjerne græde; men nu kunde jeg ikke. Jeg kunde blot gyse og skjælve. Jeg var saa uhyggelig tilmode, som om jeg var bange for Spøgelser; men det var mig selv, der var Spøgelset, og jeg havde sletintet at frygte. Og hvilken Velkomst! Taarnfløjene hvinede, saa det skar mig i Hjertet; Hundene hylede; Kreaturerne bleve urolige i Staldene. Var det ikke min Yndlingshest, som saaledes stampede!

Som en Tyv sneg jeg mig ind i Borgen og gled igjennem Gangene, fra Værelse til Værelse. Hvor dog Alt var tomt, uhyggeligt og øde! Først maatte jeg see mine Børn. Jeg fandt dem i Uskyldighedens søde Slummer, friske, livsvarme, aandende Sundhed og Kraft. Oppasserinden laa i dyb, snorkende Søvn. Hvilken Smerte kan der dog ikke ligge i Kjærligheden! Aldrig havde jeg følt det som nu. Mit Indre brændte af en Ømhed, som var ganske, ja ganske spildt. Der laa de for mig, mit eget Blod; men de vare ikke mine længer. Jeg havde sletingen Deel i dem. Jeg turde ikke tage dem i mine Arme, trykke dem til mit Bryst; de vilde jo være omkomne af Rædsel. Jeg kunde blot sukke og vende mig bort for hastig at forsvinde. Her var jo

Himmerige; men jeg, Faderen til disse Børn, var i Helvede!

Saa gik jeg da videre, den Vej, jeg saa ofte var gaaet, til mit Sovekammer med Brudesengen. Det er det Værelse, som er aflaaset, og aldrig betrædes af Nogen. Jeg tøvede, overvældet af ukjendte Følelser, inden jeg overskred Dørtærskelen. Jeg skulde gjensee hende, hende!

Jeg saae hende igjen, — hvilende i en Mands Arme; og denne Mand var min forrige Medbejler, Greven af Tournailles. I første Øjeblik var jeg som lammet ved dette vanhellige Syn. Dejlig som altid laa hun, med halv blottet Barm, i hans Arme. Unævnelige Kval! Jeg, jeg, hvem hun havde svoret en evig Troskab, var ikke alene glemt, men forraadt. Hvor falsk var ikke denne smukke Barm! — Ulykkelige, har Du glemt dine Eder, eller mener Du maaskee saaledes at hædre mit Minde? —

I afmægtigt Raseri knyttede jeg Hænderne og bed de klapprende Tænder sammen. Hvad kunde jeg gjøre? Jeg vilde dog i det Mindste vække hende. Jeg udstrakte min Arm, videre og videre, over hele Sengens Længde, og lagde min Haand paa hendes nøgne Skulder. Hun foer ivejret ved den iiskolde Berørelse; hun saae mig, — jeg maa have været frygtelig at see — udstødte et hvinende Skrig, og faldt i Afmagt.

Min Harme kjendte ingen Grændser. Fra den samme Time forfulgte jeg hende, hvor hun gik og stod;

naar hun allermindst ventede det, maatte hun føle min kolde Haand. Men for Øjne fik hun mig aldrig mere. Desto rædsommere, troer jeg, var hende min Nærværelse. Det var især om Natten, at jeg vogtede paa hende; aldrig fik hun nogen Nat mere Ro til at hvile i hans Arme. Min kolde Haand laa imellem dem. De bleve Dag for Dag blegere og tæredes hen; tilsidst kunde de ikke udholde det længer, men bleve enige om at skilles. Hun gik i Kloster. Fra denne Tid maatte jeg lade hende i Fred. I Klosteret fødte hun en Søn; han blev Stamfader til den nye Slægt paa Borgen Roux.

Mine egne Børn døde. Det var den sidste store Smerte, jeg hentede mig oppe i Verden. Men den ligesom vendte mit Sind; jeg følte et Slags Ruelse. Maaskee havde jeg dog været for haard imod hende. En død Mand er ingen Mand, og har Intet mere at fordre. Hun derimod var en ung, endnu livsvarm Kvinde; Naturen og Verden havde endnu Alt at fordre af hende. Jeg underkastede mig da et Slags Bod, idet jeg for mig selv aflagde det ubrødelige Løfte, at ville vaage over Cyrillas Søn af det nye Ægteskab, og over hans Slægt gjennem alle Tider. Derfra skriver sig den kolde Haand paa Borgen Roux. Jeg har en ufejlbar Følelse af, naar Nogen af Familien er i Begreb med at gjøre et uheldigt Skridt, fatte en ulykkelig Beslutning. Saa har jeg ingen Ro længer heri Helvede, men maa tilbage til Jorden. Og i det afgjørende Øjeblik lægger jeg mig imellem. Paa faa

Undtagelser nær har enhver af Stamholderne i denne Slægt, Mand eller Kvinde, fornummet den kolde Haand een eller flere Gange, og saaledes vil det vedblive, indtil Slægten ikke er mere.

Netop nu føler jeg mig igjen manet i mit Indre; om lidt maa jeg igjen tilbage til Verden. Hvad der foregaaer, veed jeg ikke; men jeg kjender min Tid, og den kolde Haand vil aldrig forfejle sin Gjerning. —

Saaledes endte Greven af Roux, og hensank i en mørk og dyb Taushed for snart derefter at forlade mig.

Men jeg vil møde ham igjen, og jeg haaber, han skal blive Overbringer af nærværende Brev. Men Du, min Ven, behøver ikke at ræddes for den kolde Haand.

Du spørger naturligviis ikke, men Du kunde spørge: — Kommer Du ej engang selv? Hvorfor komme Andre, men Du ikke? — Jeg veed næsten ikke, hvad jeg skal svare herpaa. Vistnok, det føler jeg, kunde det ogsaa med mig komme dertil, at jeg i flygtigt Besøg vendte tilbage til Verden. Det beroer paa en vis indre Nødvendighed. Var den forhaanden, maatte jeg naturligviis ogsaa afsted. Men det vilde ikke være for det Bedste; det vilde være et Tillæg til min Pine, og jeg gruer derfor. Jeg veed det ikke, men jeg har en Formodning derom, at Djævelen herved har sin Finger med i Spillet. Gud blander sig ganske vist ikke deri. Har Man imidlertid, saa at sige, faaet Permission fra Helvede, ligger hele Verden En aaben. Men det vil

igrunden kun sige: — Man har fundet et Pinested Nr. 2. — Det er en gruelig Tanke, ikke sandt? Den bringer al Dødens Angst tilbage i mit Indre. Nej, nej, jeg haaber at blive indskrænket til at faa min Pines Fylde paa naturlig Maade heri Helvede!

Siig nu, om Du tør, at Man ikke kan haabe i Helvede!

XIX.

I Italien er Aftenen Nydelsens Tid. Men min Moder holdt ikke meget af at spadsere; saaledes gik Lili og jeg for det Meste alene. Venezia, Firenze, Napoli, — berusende Minder! Ak, forstaa mig ret, ikke nu, men medens jeg var i Verden.

Disse Aftener vare af en ubeskrivelig Skjønhed og Livsnydelse. Fred i Naturen, og, saa urolig Dagen end havde været, ogsaa Fred i Hjertet. Thi jeg gik jo med Lili ved min Side, og, selv midt i Sværmen, med hende alene. Og trindtom os var Alt saa forunderlig dejligt. Poesien kan ikke opfinde noget mere henrivende for Fantasi og Hjerte, end jeg i disse Aftentimer oplevede i Virkeligheden. Ja, fuld Virkelighed var det, skjøndt det indtil mit Livs Ende stod for mig som Drøm og Eventyr, i en Glands og Duft, som ikke tilhørte Verden. Og, lad mig kun tilføje, saaledes staaer det endnu!

Men den reneste, aandigste, og derfor ogsaa den fuldkomneste Nydelse beredte mig maaskee dog de smukke

Aftener i Firenze. Først besøgte vi piazza del granduca, Midtpunktet for det offentlige Liv i Staden. Omgiven af herlige gamle Bygninger i stor og ædel Stiil, belagt med Fliser og glimrende oplyst, ligner denne Plads en prægtig Sal af uhyre Størrelse. Himmelen saa mørk, at den ligner et fast Dække, hvælver sig derover med sine utallige funklende Stjerner. Der er saa lunt og dog tillige saa svalt, som om aldrig nogen Vind eller brændende Sol kunde finde Adgang.

Her ligefor hæver sig det gamle Palads med sit høje midalderlige Taarn, som har seet ned paa de stormende Folkeforsamlinger i den frie Republiks Tider, paa Dante, Michel Angelo og Martyren Savonarola. Udenfor samme to kolossale Statuer, den ene forestillende David, den anden Herkules. Til Siden, noget tilbage, det prægtige Vandspring med Neptun, Tritoner og Fauner, ifølge Sagnet paa det Sted, hvor Savonarola engang leed Døden paa Baalet. Nær derved Cosmus af Medicis Rytterstatue i Bronze, et Mesterværk af Giambologna. Paa modsat Side aabner sig den herlige Søjlehal fra ældgammel Tid, som bærer Navn af loggia dei lanzi, hævet nogle Trin over Pladsen. Opgangen bevogtes af to antike Løver. Her findes ved Lampelys frit udstillede nogle af de ædleste Kunstværker, Italien har at opvise: Befrieren Perseus af den store Mester Benvenuto Cellini, Judith og Holophernes, Herkules og Centauren, den navnkundige Marmorgruppe af Giambologna, som bærer Navn af Sabinerinderovet,

Helten Ajas, som holder den døende Patroklos oppe i sine Arme. I Baggrunden en Række af antike Præstinder i overnaturlig Størrelse. Der er noget Magisk, noget aandeagtig levende ved disse ophøjede Billeder i den kunstige Belysning. Og et særeget lykkeligt Indtryk gjør det, at disse Kunstværker saaledes ere stillede offentlig frem, for Alle og til enhver Tid tilgængelige, anbetroede den store Mængdes naturlige Ærbødighed for det Skjønne og Herlige. — — — — — — —

— — O, hvilken Daare jeg dog er! Er jeg ikke ifærd med at levere et Slags æsthetisk Rejsebeskrivelse! Herfra Helvede! Lee ikke, min Ven! Jeg kan ikke lee med Dig.

En saadan Magt har Erindringen over mig. Jeg bliver hvert Øjeblik borte, dog borte for mig selv aldrig. Disse Minder ere mit Liv, mit Alt. De ere mig dog ikke som et Bæger, hvoraf Man beruser sig, men som et Bæger, hvoraf Man drikker Gift, en Gift, som dog ikke dræber, men kun volder usigelige Smerter.

Hav Taalmodighed! Jeg skal see til at ave min udsvævende Tanke.

Med en stille, inderlig Glæde, som Verden ikke har Navn for, ligesom baarne af en Stemning, der svævede paa Grændsen mellem Virkelighed og Trylleri, vankede vi omkring fra det Ene til det Andet, nu og da vexlende nogle bevingede Ord. Naar vi saa for

Øjeblikket vare tilfredsstillede, bøjede vi ind i de halvmørke Arcader, som strække sig igjennem det mægtige palazzo degli Uffizii. Her kom Samtalen, den jævne, fortrolige Samtale, atter igang. Fortryllelsen var løst; men vi vare fulde af dens Virkninger. Vi havde saa meget at sige hinanden. Ja, hvor fortrolig og inderlig! Hendes Arm hvilede i min, saa fast og trygt; der var et Udtryk af Hengivelse i hele hendes Væsen, som henrykkede mig. Jeg ikke alene opfangede den mindste Rørelse hos hende, men troede endog at fornemme hendes Hjertes Slag. Og hvor det var sødt at vejlede hende til at forstaa, hvad hun havde seet, at vække nye Følelser i dette unge, friske og saa rene Hjerte!

Naar det saa blev silde, gik vi tilbage over Domkirkepladsen. Her var stille, og ikke stærkere oplyst, end at Maaneskinnet kunde udøve sit naturlige Herredømme. Maria del fiore, det er denne Kirkes Navn. Isandhed, den fortjener det. Florents betyder: den blomstrende; men Domkirken er Blomsten, i alt Fald Hjerteblomsten, af Florents' Herlighed. Hundrede og tresindstyve Aar var den om at voxe frem af Jorden; men saa stod den ogsaa i en hidtil ukjendt Storhed og Pragt. Med sin Kuppel behersker den ikke alene den hele Stad, men den hele blomstrende Dal. Tætved hæver sig det slanke Klokketaarn, beklædt med kosteligt Billedværk, til en Højde af henved tre hundrede Fod. Ikke langt derfra det ældgamle Døbekapel med sine tre vidunderlige Broncedøre, af hvilke Michel Angelo sagde

om den ene, at den fortjente at være een af Paradisets Porte. Udenfor samme en raa Steenbænk. Paa denne Bænk fandt Lili mangen Gang Hvile, naar hun var træt af den lange, nydelsesrige Vandring. Det var den samme Bænk, hvorpaa Dante saa ofte havde siddet i sine dybsindige Drømme om Paradiis og Helvede, og om Beatrice.

En Aften spurgte jeg: — Hvilket Sted synes Dig bedst om, Lili? —

— Der er dejligt, ubeskrivelig dejligt paa Piazza'en; — svarede hun: — men det er dog ligesom kun en fremmed, en hedensk Herlighed. Her derimod bliver Man igjen ret christelig tilmode, og føler sig hjemme. —

— Du befinder Dig altsaa bedst her? —

— Ja, der er en mærkelig Forskjel mellem hist og her. Jeg har her en levende Følelse af, at, saa vide Man end farer om i Verden, til Christus maa Man bestandig vende tilbage. Verden med al sin Herlighed har dog Intet at give imod hvad han giver. —

— O, gid jeg var en Christen som Du, Lili! — udbrød jeg uvilkaarlig. Og, uden at vide deraf, trykkede jeg hendes Haand, som laa indeni min, saa stærkt, at det maatte volde hende en følelig Smerte.

Hun holdt et Smertensudraab tilbage, og saae mig forundret og urolig ind i Ansigtet.

— Otto, — sagde hun alvorlig: — ydmyg Dig selv! Derimod tør jeg Intet sige. Men ydmyg ikke

mig ved saadan Tale! Jeg er jo kun et stakkels Barn imod Dig. —

— Ja, Lili, netop deri ligger det, at Du føler med et Barnehjerte. Er det ikke ogsaa en gammel, hellig Sandhed, at af Barnets Mund skal Sandhed høres? — Min Lili, vil Du besvare mig et Spørgsmaal? Dig vil det maaskee falde let at besvare, hvad der er og har været en Gaade for Millioner. — Hvad vil det sige, at være en Christen? —

Der opstod en Pause; Lili var tankefuld bleven staaende. Endelig opløftede hun Hovedet og sagde:

— Kjære Otto, at være en Christen, hvad skulde det vel betyde Andet end at have Christus i sig? —

Det stak mig i Hjertet. Hvor ofte havde jeg ikke fornummet, at jeg havde Djævelen i mig, eller i det Mindste en Dæmon!

— Ja, saaledes er det og ikke anderledes, — saa simpelt og dog saa stort! — vedblev Lili hen for sig selv i stille Henrykkelse: — Han er min Hu; udenfor ham veed jeg ikke af mig selv at sige. Han er mit Væsen; udaf ham tænker, føler, handler jeg. Han er mit Liv; i ham røres, lever og er jeg. — Og hun tilføjede sagte: — O, Du min Frelser, giv mig saaledes at bekjende Dig indtil mit Livs Ende! —

Tause gik vi videre med hinanden. Jeg følte mig inderlig nedtrykt, men paa samme Tid opløftet ved Siden af dette Barn. En Kvinde var hun i Skikkelse, fuld, skjøn, henrivende yndig. Men i Tanke, Idræt

og Følelse var hun endnu kun et fromt, uskyldigt Barn. Og, forunderligt, saa sandselig jeg end var, saa meget jeg end saae paa Skjønheden, var det dog især Barnet i hende, der tog mig fangen og beherskede mig.

Mine egne Barndomsminder strømmede ind paa mig; mit Hjerte blev fuldt, saa ubeskrivelig fuldt. Taaren var lige ved at træde mig frem i Øjet. Een Tanke blev tilsidst eneraadende: — Hun er den Engel, som skal føre Dig tilbage til Gud. —

— Men — brød Lili efter et længere Ophold atter Tausheden: — det er egentlig Noget, som alene kan føles, ikke udtales. Mener Du ikke det Samme, Otto? —

Jeg havde ondt ved at svare hende. Hvad jeg svarede, veed jeg ikke.

Hendes Arm bævede i min; med et Ryk stode vi stille, netop under et lille, af en Lampe oplyst Mariabillede.

— Jeg maa see Dig i Ansigtet; — sagde hun: — det var mig livagtig, som om en Fremmed talte til mig. — Nej, det er dog Dig selv; Du er den Samme som altid. —

Og hun lo over sig selv, over sin taabelige Forskrækkelse, som hun sagde.

Denne Latter, der altid klang som Musik i mit Øre, løste Fortryllelsen imellem os. Alle Nag og onde Anelser forsvandt ligesom Skygger, idet Lyset fra hendes

Øje og Glandsen fra hendes Aasyn faldt mig ind i Sjælen.

— Og Du er ogsaa den Samme som altid, — udbrød jeg, idet jeg drog hende tæt ind til mig: — min egen, eneste Lili, i Liv og Død min søde, fromme Veninde! —

Jeg har mødt hende igjen, — jeg har mødt Anna! — Hun sad affides, optagen af en underlig Beskjæftigelse. Hun pillede Siv og Muslingskaller og lignende Smaadele ud af sine Klæder og sit lange, tykke Haar. Det lette Klædebon var gledet hende nedover Skuldrene. O Rædsel! Jeg var nær nok til at see et Brændemærke paa den hvide Skulder! Det var rødt som Blod, og som en Blodskyld faldt det tilbage paa min Sjæl.

Jeg kunde ligesom læse i hendes Hjerte. Skam og Nag med Fortvivlelse boede derinde. Men angaaende hendes Livshistorie var der i Hjertet Intet at læse; den var skreven i hendes nedværdigede, engang saa smukke Ansigtstræk. Og Brændemærket paa hendes Skulder sluttede Historien. Hun havde fra Begyndelsen ikke havt anden Brøde end sin varme, inderlige Kjærlighed. Til Tak for den havde jeg nedstødt hende i Fordærvelsen, uden videre at bekymre mig om hende. Hun var gaaet under, fra Elendighed til Elendighed, fra Forbrydelse til Forbrydelse, indtil hun fandt Fortvivlelsens Død og det sidste Dyb i Bølgerne. O, hvor det beed og sved i mit Indre!

Jeg betragtede hende længe og uforstyrret; jeg kunde ikke løsrive Blikket fra hendes Træk. Jeg var i Beskuelsen ligesom spændt paa Pinebænken; ja, det var værre, jeg laa ligesom paa Stejle og Hjul. Men pludselig foer det igjennem mig; jeg blev saa heed som en Brand og saa kold som et Stykke Iis. En skrækkelig Forestilling havde grebet mig. — Hvem mindede disse Træk mig om? Var det ikke en paafaldende, slaaende Lighed? Der kunde ikke være nogen Tvivl mere. Martin lignede Anna saa fuldkommen, som en Søn kan ligne sin Moder! Og, dersom der endnu behøvedes nogen Bekræftelse, havde ikke Martins Moder hørt til en elendig Gjøglertrop, og havde Man ikke fundet hendes Liig i Mosen? Og nu dertil Martins Hemmelighed, den store Hemmelighed, som skulde bringe Alt paa det Rene imellem os! O, hvorledes kunde jeg vel tvivle?

Martin var altsaa min og hendes Søn. Jeg var ikke alene bleven hende til Fordærvelse, men ogsaa mit eget Barn. Nu var det mig klart, hvorfor jeg paa slig uforklarlig Maade havde følt mig tiltrukken af Drengen, hvorfor jeg havde troet at gjenfinde mig selv i ham, hvorfor jeg havde elsket ham uagtet al hans Vanart og Trods. Hans Vanart! — Lad mig være retfærdig! Det var ikke Andet end min Vanart; han lærte jo Alting af mig. Vistnok var der en ulykkelig, for ikke at sige, ond Natur i ham; men denne onde Natur, det var jo ogsaa min Natur. Gud havde straffet

mig i ham! Hedder det ikke ogsaa, at Gud straffer Forældrenes Misgjerninger paa Børnene i tredie og i fjerde Led? Det er frygteligt! Men det Frygteligste er dog dette: — ikke alene Moderen, men ogsaa Barnet, mit eget Barn!

Der gives intet Vid heri Helvede, følgelig heller intet Vanvid. Ellers maatte Vanvidet i denne gruelige Stund have grebet mig.

Jeg maatte have Vished, hvad det end skulde koste. Jeg foer frem i det daarlige Haab, at kunne overraske hende, og faa et Spørgsmaal frem, maaskee besvaret, inden hun kunde fly mig. Men ved min første Bevægelse blev hun opskræmmet, og bemærkede mig. Med Forfærdelsens Hast foer hun bort, kastede sig ind i en Stimmel af Skygger, som hun forefandt paa sin Vej, og var forsvunden for mine Øjne.

Fortabt, forvirret, forpiint blev jeg tilbage. — Hvor skal jeg gaa hen, hvor skal jeg dog skjule mig? — lød det jamrende i mit Indre. Men i Helvede gives der intet Skjul, ligesaa lidt overfor Menneskene som for Gud; der findes ikke nogen Krog, hvor Man ene med sig selv og ubevogtet kan udkæmpe sin Strid og svælge i sin Smerte.

Det er, troer jeg, endnu ikke lykkedes for mig at skrive noget Brev færdigt paa een Gang. Jeg tager Papiret for mig, skriver Lidt om hvad der især beskjæftiger mig, og lægger det saa hen til en anden Lejlighed,

som undertiden lader vente længe paa sig. Jeg mener naturligviis isærdeleshed den indre Lejlighed. Dersom jeg ikke tog Lejligheden i det Mindste halv med Vold, vilde jeg aldrig heri Helvede faa Ro til at skrive. Saaledes gaaer det til, at, skjøndt jeg kalder disse mine Meddelelser Breve, er største Delen af dem, hvis de skulde sondres ordentlig efter Indholdet, i Virkeligheden kun Billetter. Jeg falder i Stumper og Stykker; det kan ikke være anderledes. Om nogen egentlig Tilværelse er der heri Helvede ikke Tale, endsige om nogen sammenhængende Tilværelse.

— — Jeg var paa mit Landsted. En Morgen kom Gartneren til mig for at tale med mig om nogle Forandringer, som skulde gjøres ved Haven. Jeg var denne skjønne Morgenstund ikke i det bedste Lune, men, som Man kalder det, noget kort for Hovedet. Da Manden, som mig syntes, havde faaet tilstrækkelig Besked, fremkom han tøvende med det Spørgsmaal: — Og saa Træet, Deres Velbaarenhed? Er det Deres Alvor, at det smukke Træ skal hugges om? —

— Ja, naturligviis. — svarede jeg kort.

Talen var om et stort Bøgetræ, som stod i Hjørnet af et mig tilhørende Vænge. Hvorledes det var kommet til at staa der ganske alene, vidste Ingen at forklare. Rigtignok var det eet af de dejligste Træer af denne Art, som Man kunde see for sine Øjne. Det bredte sig mægtig ud til alle Sider i regelmæssig Form, med en ganske overordenlig Løvfylde og det fineste,

yndigste Hang. Men det stod ivejen for Udsigten, og Dommen var derfor bleven afsagt: — Fældes og slaaes i Favn! —

— Ja, naturligviis. — svarede jeg.

Men Manden blev staaende; han havde aabenbart endnu Noget paa Hjertet. Efter at have trykket sig lidt, vedblev han, halv forknyt og halv dristig:

— Men den gamle Severin vil tage sig det gruelig nær, hvis dette Træ bliver fældet. Han har saa stor Glæde deraf. —

— Hvem er den gamle Severin? —

— Det er en ældgammel Mand, som boer i Huset der ligeved. Jeg troer, han er nær de Hundrede. Han ligger næsten hele Aaret rundt. Men i den varmeste Sommertid lister han sig op og lader sig lede ud under Træet. Der har jeg seet ham hver Sommer, saa langt jeg kan huske tilbage. Derfor kaldes ogsaa Træet gamle Severins Træ, og Folk vilde vist synes meget ilde derom, hvis det blev fældet. —

Der var uheldigviis Noget i Mandens Ord og Mine, som ikke behagede mig, noget vist Pukkende, som skadede Sagen. Jeg havde ikke Æren af gamle Severins Bekjendtskab, og brød mig ikke om at gjøre det paa denne Maade. Imidlertid, — Træet vilde dog udentvivl være blevet skaanet, hvis ikke Mennesket i det afgjørende Øjeblik havde tilføjet:

— Synes saa ikke Deres Velbaarenhed, at vi skulde lade Træet blive staaende? —

Der var noget Tirrende i denne Yttring, navnlig i Ordet vi. Jeg kunde ikke finde mig i at blive slaaet sammen i Pluralis med denne Karl fra Mistbænken. Altsaa svarede jeg rask:

— Lad Træet bære Navn efter hvem det vil, det er mit, og det skal hugges om. Ingen Snak mere derom! —

Og Træet blev hugget om. Udsigten fik jeg; men den holdt ikke, hvad den havde lovet. Huset maatte ogsaa have været om; men det var i Virkeligheden gamle Severins.

Henad Sommeren indtraf pludselig gamle Severins Dødsfald. En Middagsstund fandt Man ham staaende paa Hovedet i et Vandhul udenfor Huset. Opvarterskén havde neppe været en Time borte fra ham; i dette Mellemrum var Ulykken skeet.

Ja, Ulykken; derpaa lød det retslige Skjøn: af Vanvare druknet. — Manden var tre og halvfemsindstyve Aar og gik stærkt i Barndom; om et Selvmord kunde der følgelig ikke retvel blive Tale.

Men det menige Folk dømte anderledes. Der ymtedes Mangehaande, som lød ganske rimelig, og slet ikke var behageligt at høre. — Med Flid havde Man holdt skjult for den Gamle, at hans Træ var blevet fældet, og snakket ham fra det, saa ofte han havde yttret Lyst til at staa op. Alligevel havde han paa een eller anden Maade faaet Nys derom. Fra nu af forlangte han aldrig mere at komme op og ud i Luften. Men

der var ogsaa foregaaet en stor Forandring med ham. Han var tvær, indesluttet, stille. Der var øjensynlig Noget, som løb ham rundt i Hovedet, og han var leed og kjed af Alt. Hvad det var, han grublede over, fik Man at vide, da Man hiin Middagsstund fandt ham druknet i Vandhullet. —

Denne Begivenhed gjorde et højst uhyggeligt Indtryk paa mig. Det gjorde mig ondt, og, skal jeg sige Sandheden, jeg var ikke fri for Nag. Men den til Begivenheden knyttede Historie slog jeg hen som urimelig Folkesnak. Der var jo ingen Mening i, at et Menneske paa tre og halvfemsindstyve Aar, som ingen Mangel og ingen Smerter leed, ej skulde have kunnet bie sin Tid ud, men havde taget sig selv afdage.

Alligevel — o, hvor frygtelig klart ligger det ikke nu for mig! — alligevel hang det netop saaledes sammen. Gamle Severin havde virkelig aflivet sig selv, af Fortvivlelse over Træet, som ikke var mere. Med den Øxe, der havde fældet Træet, havde jeg truffet den gamle Mand lige i Hjertet. Vistnok gik han i Barndom; det var halv Fjanteri, da han styrtede sig i Brønden. Men dette i det Mindste stod klart og fast for ham, at nu havde han ingen Glæde mere, Intet længer at leve for i Verden. Hans Hustru var død; ligesaa alle hans Venner. De af hans Børn, som levede, vare langt borte. Det var en ganske ny og fremmed Slægt, han levede iblandt. Der var Intet blevet ham tilbage — uden det gamle Træ. Rigtignok

var ogsaa det meget yngre end han; han nærmede sig allerede Oldingsalderen, da det begyndte at komme i Anseelse som Træ og i Ry for sin vederkvægende Skygge. Men de havde dog henlevet en lang og lykkelig Tid med hinanden; det kunde aldrig glemmes. Og endnu stod det i sin fejreste Kraft, skjøndt saa rigt paa gamle Minder. Dette Træ var hele Oldingens Sommerglæde; til dets svale Skygge i den hede Tid frydede han sig det hele Aar rundt. Træet var ikke mere. Fra nu af var Livet ham idel Vinter. Saa vilde, saa kunde han ikke leve længer.

See, det er den sande Historie. Alt dette vidste jeg rigtignok ikke, da jeg lod Træet fælde; men jeg vidste i alt Fald Nok til at lade det blive staaende. Mit heftige, iltre Sind var i et ulykkeligt Øjeblik løbet af med mig.

Det blev mig dyrt Brænde, hvormed jeg den Vinter hedede min Ovn. Det gjør mig endnu Helvede hedt. Men gamle Severin sidder endnu, som før, i den svale Skygge.

Er det ikke faldet Dig ind? — Her er altsaa en ny Udgave af Historien om den rige og den fattige Mand. — Nu trøstes han; men Du pines! — O, gid det dog endnu blot var en Historie, til Paamindelse, Advarsel! — Taabelige Ønske! Det er den fuldeste Virkelighed!

Men dersom Du nu troer, at dette er det Hele, saa tager Du meget fejl. Jeg har i mine Dage fældet

mange, mange Træer foruden dette Bøgetræ. Ikke af Ondskab — Verden havde Ret, naar den kaldte mig et godlidende Menneske — men kun af Modvillie, Kaadhed, Letsindighed. Naar der kom mig Noget ivejen, maatte det naturligviis ryddes tilside, og jeg gik min Vej, uden at tænke videre derover.

Jeg er i denne Henseende en Typus for Menneskeslægten i det Hele. Hvor meget Ondt gjøre ikke Menneskene, hvor mange Sorger og Smerter forvolde de ikke hverandre, uden egentlig at mene noget Ondt dermed, af Tankeløshed, Uagtsomhed, hvorfor der kun ligger en lille Smule Egenkjærlighed til Grund! Udentvivl har Du ofte seet en Laps gaa henad Vejen og med sin lette Stok kappe Hovedet af Blomsterne, som hans Blik falder paa. Det maa indrømmes, det er ikke af Ondskab, han gjør det; han tænker og føler overhovedet sletintet derved. Men disse stakkels Blomster, som saaledes staa ham ivejen, fryde sig dog ogsaa ved Livet, som det er dem beskjæret, og ere til Fryd for utallige Sjæle paa den samme Vej. Du tager mig det dog ikke ilde op? Du maa gjerne sige, at jeg er denne Laps. Jeg har virkelig været det. Men efter denne Indrømmelse maa det staa mig frit at erklære, at Verden er fuld af saadanne tankeløse, egenkjærlige Lapse, baade kvindelige og mandlige. De agte vistnok Glæden højt, det vil sige, egen Glæde; med Andres Glæde derimod omgaaes de paa den uagtsomste, letfærdigste Maade. Vil Du vide med eet Ord, hvori Fejlen ligger, den store Fejl? Den

ligger i Mangel paa Selvfornægtelse. Denne Dyd, Grundlaget for alle andre Dyder, kan blot Een lære Sjælene, nemlig han, som fornægtede sig selv indtil Døden paa Korset.

Men Selvfornægtelse lærer den store Hob aldrig. Vee den, som ikke adskiller sig fra den store Hob! Han lader Træer og Blomster segne, hvor han kommer frem, og agter ikke derpaa. Men engang vil det komme ham altsammen tilbage i Erindringen, med frygtelig Anklage, med brændende Nag og Pine. Det er kun Smaating i Syndens Register; det er sandt. Men, hvis ikke en frelsende Haand lægger sig imellem, ville disse Smaating blive hans Fordærvelse, selv om han ellers ikke vidste af nogen Synd at sige. — O, min Ven, see Dig for, medens det er Dag! — Natten kommer!

Min Moder var tilvisse en ganske mærkelig, ja, jeg maa vel snarere sige, en udmærket Kone. Jeg troer ikke, at hun nogensinde har talt et ondt Ord til mig. Men hun havde en vis koldblodig Maade at gjøre sin Villie gjældende paa, og fik det for det Meste med mig, som hun vilde. Denne Sindets Ligevægt, denne uforstyrrelige Koldblodighed havde jeg ikke arvet efter hende.

Jeg troer, at hun overhovedet aldrig i sit Liv har trukket det korteste Straa. Aldrig forløb hun sig, altid havde hun Ret, altid stod hun med Palmer i Hænderne. Der var en vis uimodstaaelig Logik, mindre i hendes Ord end i hendes Person og Væsen, som i enhver

Retning affspejlede det Rigtige og Passende. Der var en Vægt i denne hende selv bevidste og almindelig anerkjendte Fuldkommenhed, som knusende faldt over Enhver, der vovede at optræde imod hende. Dette var allertydeligst i hendes Forhold til min Fader, jeg fristes til at sige: min stakkels Fader. Stundom satte han vistnok sin Villie igjennem; men, saalænge han levede, fik han vist ikke een eneste Gang Ret imod hende.

Hvad Tante angaaer, saa var det naturligt, at min Moder med en vis Ynk saae ned paa hende. Vanskelig skulde Man have fundet et mere afgjort Modstykke til min Moder. Men denne Ynk medførte dog ingenlunde nogen nedværdigende Behandling. Ogsaa med Hensyn til hende var min Moder dadelfri, og havde Intet at bebrejde sig. Overhovedet, var min Moder ikke god, ond var hun aldrig mod Nogen.

Folk troede almindelig, at der maatte ligge en ganske særegen Hemmelighed til Grund for det besynderlige Forhold, hvori min Fader og Moder levede med hinanden. Jeg troer ikke, der var nogen saadan tilstede. Men de havde vistnok taget bitterlig fejl af hinanden. De vare heelt uforenelige Størrelser, og, skulde de leve med hinanden, kunde de vist ikke have gjort det paa anden Maade, end de gjorde.

En slem Tvang var det for mig, at jeg i Reglen om Søndagen maatte spise hos min Moder. Men værre var det, at jeg nu og da maatte finde mig i, først

at gaa med hende i Kirke. Det kostede Overvindelse. Ikke fordi jeg havde Noget imod Guds Ord; men der kom en Uro i mit Indre, som var mig høist piinlig; der blev rippet op i saa meget, som jeg helst ønskede for evig begravet. I det dagligdags Liv kunde jeg saa temmelig holde de alvorlige Tanker borte; men disse udvalgte Søndage var det mig umuligt. Noget, som laa skjult i mit Indres dybeste Kroge, gjorde sig med Magt gjældende, i Forbindelse med allehaande rørende Erindringer. Jeg kom til at føle, at jeg ikke var bestemt til at blive, hvad jeg var bleven. Men nu — ja, nu kunde det desværre ikke blive anderledes.

Men det Værste af Alt var det dog, at jeg engang imellem ikke kunde undslaa mig for at gaa tilalters med min Moder. Hun gik regelmæssig to Gange om Aaret, Foraar og Efteraar. Det var mig, som om jeg gik til min Død; men jeg kunde, jeg vilde ikke krænke og bedrøve hende. Saa gik jeg da, med Modbydelighed og Gru. Thi jeg var ikke nogen Gudsfornægter; ikke heller var jeg til den Grad letsindig, at jeg, som Man kalder det, kunde hæve mig over Tingen. Jeg følte tilbunds, at jeg ikke burde deeltage i den hellige Handling uden at bringe Hjertet med. Saa meget der end kunde lægges mig tillast, en Hykler var jeg i alt Fald ikke. Ærlig og oprigtig var jeg endog i mine største Udskejelser. Dog, lad mig ikke sige for meget.

Men med Jernhaand førte min Moder mig med sig. Bleg og angreben gik jeg ved hendes Side. Hun

meente sagtens, at det var af from Bevægelse; nej, det var af andre, ligesaa dybe Grunde. Det saakaldte Skriftemaal voldte mig en ulidelig Pine. Jeg gjorde mig Umag for, ikke at følge med; men Aanden var ved disse Lejligheder mægtigere end Kjødet; jeg begreb Sammenhængen kun altfor vel. Hostien maatte jeg vende og vende i Munden; Tungen syntes at blive tykkere og tykkere. Uvilkaarlig maatte jeg tænke: — Vil det ogsaa lykkes Dig, at faa den ned? — Det var en sand Sjæle- og Hjerteangst. Havde jeg før været bleg, saa blev jeg nu rød. Med Vinen gik det lettere; den var dog flydende. Men det var, som om den brændte i mine Indvolde. Det varede i Almindelighed længe, inden jeg ret kom mig efter denne Dag. Jeg maatte kaste mig ind i en Hvirvel af Adspredelser og Lyster for at bedøve, og, som jeg kaldte det, komme tilrette med mig selv.

Saaledes havde jeg det dengang. Men nu, min Ven, nu føler jeg, at, selv om jeg derved kunde have frelst min Moders Liv, skulde jeg ikke være gaaet tilalters. Jeg tabte Mere, o, tusinde Gange mere ved disse Altergange, end hun vandt derved.

Een af disse sørgelige Altergange træder især stærkt frem i min Erindring. Og naar jeg spørger mig selv: — Hvorfor netop denne? — saa staaer en slank Pigeskikkelse for mig, i den første Ungdoms Glands, af en, saa at sige, aandelig, paa inderlig Maade rørende Skjønhed. Hun staaer med Hovedet en Smule bøjet;

i tung Lokkefylde falder det fortglindsende Haar nedover Nakke, Bryst og Skuldre. Hendes Ansigtstræk, fine og temmelig smaa, have en højere Skjønhed, end der ligger i en regelmæssig, fuldendt Form. Naar hun slaaer det mørke Blik ivejret, har Man ikke Sands for Andet end Øjet; i dette dybe, tankefulde, fromme Blik er hele hendes Væsen givet. Nej, dog ikke det hele. Til Blikket hører Smilet, et ubeskrivelig sødt Smiil, som det er saa saare let at fremkalde hos hende. Men om det er med Øjet eller Læben, hun smiler, det veed Man ikke; det er ligesom et Lys fraoven, der falder paa og forklarer hendes Træk.

Her har Du et svagt Billede af Lili i hendes sextende Aar. Ogsaa hun vil idag gaa tilalters; ogsaa hun synes urolig i Aanden, inderlig bevæget. Hun er blegere end sædvanlig, og Barmen hæver sig under uregelmæssige Aandedrag, stundom saa dybe, saa uendelig dybe. Ja, ogsaa hun er urolig og bevæget, men af Grunde og paa en Maade, — hvor himmelvidt forskjellig fra hvad der foregaaer i mig!

Jeg havde været tidlig oppe. Jeg satte stor Priis paa mine Morgendrømme; men idag vare de flyede bort fra mig. En kold, streng Virkelighed havde strax fremstillet sig for mig. Urolig var jeg gaaet fra det Ene til det Andet, uden at Noget havde formaaet at beskjæftige mig, endog blot for Øjeblikke. Uroen voxede; med al min Villieskraft kunde jeg ikke hindre mit Hjerte i at bæve. Naar jeg saae mig i Spejlet, maatte jeg

hastig vende mig bort. — Hvad var det dog for en Misdæder, som stirrede mig imøde? — Isandhed, der var ikke alene noget Fremmedt, men tillige noget Frygteligt i disse blege Træk, som jeg maatte kalde mine! Jeg var nærved at blive bange for mig selv.

Endelig var Timen nær; jeg gjorde mig færdig, og gik hen til min Moder. I Dagligstuen traf jeg Lili alene. Ogsaa hun saae angreben ud.

—Er Du ikke vel, Lili? Du seer saa bleg ud. — yttrede jeg, idet jeg tog mod hendes fremrakte Haand.

Hun smilede. O, dette Smiil var engang mit Himmerige! Dog, vee mig, at jeg ikke havde andet! Nu har jeg ikke engang det!

— Jeg har det godt, rigtig godt. — svarede Lili stille.

Og hun gik ud for at sige min Moder, at jeg var kommen.

Jeg faldt i Tanker. Den synlige Bevægelse, hvori jeg havde truffet hende, tog min Sjæl fangen. Der gaves intet mere tiltrækkende for mig end at løse de Gaader, som hendes Væsen frembød. Og i denne Stund var det dertil en lykkelig Adspredelse, at see ind i hendes Hjerte istedetfor mit eget.

Mit Blik faldt paa en lille Bog, hvori hun nylig havde læst. Her var Gaadens Løsning. Det var en saakaldt Kommunionbog.

Jeg læste, hvor den var opslaaet:

— I Nadveren indgaaer Frelseren med den troende Sjæl et Samfund saa inderligt og fuldkomment, at ingen Tunge formaaer at beskrive det. Forbilledet for denne lyksalige Forening er Forholdet mellem Brudgom og Brud. Det er langtfra at være nogen blot Lignelse. Jesus er virkelig Brudgommen, og den fromme Sjæl er Bruden. I en uendelig Kjærlighed, usigelig dyb og sød, hengive de sig til hinanden, og finde Salighedens Fylde i en fuldkommen, evig Forening. —

Nu forstod jeg, eller fik dog en Anelse om, hvad der foregik i Lili, hvad det var, som saa inderlig bevægede hende.

Hendes Sjæl var bevæget ligesom Brudens, naar det Øjeblik nærmer sig, da hun skal hengive sig til og tilhøre den valgte Brudgom. Hun har aldrig før kjendt saa sød en Følelse, hun har aldrig følt sig saa lykkelig, og dog er hendes Indre fuldt af bævende Uro. Hun længes, hun higer efter at give sig hen, og føler sig dog ligesom fristet til at fly. Hun blusser og blegner, et Bytte for Blusel og Frygt, skjøndt hun føler forvist, at, naar hun hviler ved sin Brudgoms Bryst, vil der ingen Frygt gives for hende mere.

XX.

Jeg fandt forleden een af mine Venner, en udmærket dansk Kunstner, siddende bedrøvet, med Haanden under Kind. Han holdt et Blad i Haanden.

Det var, hvad Man i Verden kalder: et rigtig godt og elskeligt Menneske. Hvorfor han da var kommen i Helvede? — Han havde drevet Afguderi med sin Kunst. Han elskede den saa lidenskabelig, at han derover havde glemt sin Gud, Retfærdighed, Dom og det evige Liv. En paa sin Viis højhjertet Sjæl; derom vidner ogsaa den Maade, hvorpaa han gik ud af Verden. Hans Fædreland, hildet i et Væv af Løgn og Svig og Vold, var blevet tvunget til at optage den ulige Kamp med en overmægtig, Alt vovende Fjende. Med Vælde rejste sig det lille Folk, at værne om Alt, hvad der var dyrebart, den fædrene Jord, Modersmaalet, de kjære, tusindaarige Minder; ja, det gjaldt en Kamp for selve Tilværelsen. Men i vore Dage kan Tapperheden ikke udrette Underværker. Forraadt, forladt fra alle Sider, skjøndt Alverden følte sig oprørt

over en saa fejg og skamløs Vold, maatte det lille Folk bukke under. Ligesom forbauset over sine Bedrifter, i hovmodig Sejersglæde oversvømmede Fjenden Landet. Min Ven Billedhuggeren var een af de Mange, som forgjæves havde offret deres Liv for den retfærdige, hellige Sag. Ved det første Opraab havde han kastet Mejslen for at gribe Riflen, og havde fundet Døden — uden at kjende til Livet.

— Hvad har Du der? Hvorfor er Du saa bedrøvet? — spurgte jeg ham.

— Jeg græmmer mig over mit arme, ulykkelige Fædreland, der ligger blødende i Støvet for sin Fjendes Fod, men ikke er segnet med Ære. Dette mit Folk, frygter jeg for, var ikke det Liv værd, som jeg offrede det. Vi have i Virkeligheden taget grusomt fejl, ikke alene af Verdens Retfærdighed og Barmhjertighed, men ogsaa grusomt fejl af os selv. Vi vare ingenlunde det kraftige, dygtige Folk, som vi indbildte os at være, et Folk, som af Friheden opammet til stor og ædel Daad, satte Fædrelandet over Alt. Jeg fortryder bitterlig, at jeg saaledes henkastede mit unge Liv. Det var kun en Indbildning, kun en Drøm. Nu er jeg skrækkelig opvaagnet. —

— Du lader Dig føre for vidt, min Ven, og forøger kun din Pine. — indvendte jeg, afbrydende ham: — De Danske ere jo virkelig bekjendte som et tappert og dygtigt Folk. —

— Ja, den danske Soldat bærer ikke Skylden.

Han er tapper og trofast, haard som Jern og fast som Granit; skjøndt tagen ligefra Ploven, slet indøvet og udrustet og slet kommanderet, af Mangel paa Befalingsmænd, gjorde han sin Pligt til det Yderste. Men aldrig ere disse gode Egenskaber blevne daarligere paaskjønnede og benyttede, aldrig er en god Soldat bleven slettere ført, end det skete i denne ulykkelige Krig. En falsk Aand gik igjennem det Hele; fra oven af udbredte den sig stedse videre nedad. Længe kunde Man ikke forstaa, hvorledes saa megen Tapperhed hos Krigerne, saa store Opoffrelser fra Folkets Side kunde være frugtesløse. Nu ligger det klart fremme. Der gjorde sig i det Skjulte en mægtig Indflydelse gjældende, for hvilken alle gode Kræfter maatte ligge under. Vi havde ikke alene den overmægtige Tydskhed overfor os, men ogsaa midt iblandt os. Ubemærket havde i Tidernes Løb det fremmede Væsen sneget sig ind og ynglet i vor Rede, for engang under ulykkelige Kaar at komme frem for Lyset. Nu hæver det frækt sit Hoved, modiggjort ved Fædrelandets Ulykke, og river det godtroende, forknytte Folk med sig, ja endog ægte patriotiske Hjerter i Tusindviis. See, det er Kilden til mit Fædrelands Elendighed. Danmark var aandelig erobret, længe førend det legemlig maatte ligge under. —

— Det er rigtignok en sørgelig Historie. — yttrede jeg deeltagende.

— Ja tilvisse sørgelig, og, saa vidtløftig den end er, lader den sig sammenfatte i faa Ord: — Det lille

danske Folk foer op som en Løve, men faldt ned som et Faar, ja, som det dummeste Faar. Efter Krigen gjorde den Mening sig gjældende i stedse videre Kredse, at Man ved at indrømme Fjenden Alt, hvad han forlangte, vilde have undgaaet alle Ulykker. Æren, Friheden, endog den folkelige Existents kom herved ikke i Betragtning. En kjærlingeagtig Forknyttelse og Betragtningsmaade greb mere og mere om sig. Man dømte Sagen efter Udfaldet. Udfaldet havde været saare ulykkeligt; følgelig havde Sagen været slet. Man var endog ikke langt fra at sværge paa, at Ulven sletikke havde nogen Uret, men at al Skyld var paa Faarets Side. Den ægte spidsborgerlige Egoisme, som kun har Øje for sine egne smaa Vilkaar, opløftede trindt omkring sin Røst i høje Toner, for at raabe Vee over alle dem, der havde troet at maatte vove Noget for Fædrelandets, Folkets, Frihedens Skyld. Til selve Tronen naaede disse modbydelige, aldrig før hørte Røster. —

— See her, — vedblev han, idet han rakte mig Bladet: — her have vi til fyldestgjørende Prøve en saakaldt Adresse med talrige Underskrifter. —

Jeg læste. Ja isandhed, det var til at væmmes over. — Ynkelige Klager over Kontributioner, Ægtkjørsler, Indkvartering, det aandelige Tryk. Ingen Tanke for Fædrelandet, det Heles Velfærd. Vilde Hyl imod den Regjering, som havde ført Krigen for Ære, Selvstændighed, Tilværelse, denne saa hæderlige Kamp for Alt, hvad der maatte være helligt og dyrebart.

Jamrende Raab til Majestæten, at han skulde omgive sig med andre Raadgivere og skaffe Fred, Fred for enhver Priis. Om Fædrelandet blev ynkelig sønderrevet, om Hundredetusinder af Brødre og Søstre bleve overgivne i Fjendens Vold, det maatte der ikke agtes paa, naar blot N. N. kunde faa Ro til at drive sin Ager, O. O. til at fortsætte sin Høkerhandel, P. P. til at leve af sine Renter eller sin Smule Embed. Fred, Fred! Tydsk eller Dansk, ligegyldigt, naar Man blot fik Fred! —

Hvad skulde jeg sige? Sagen var i sig selv ganske uden Trøst, og i Helvede findes desuden Intet, som ligner Trøst i mindste Maade. Men i dette Tilfælde var Trøsten given, og indfandt sig af sig selv. Da jeg i min Raadvildhed uden Tanke vendte Bladet, saae jeg, at der ogsaa paa den anden Side var Noget at læse. Det var et Digt, eet af de allerskjønneste, Udtrykket for en kraftig Aand, som elskede sit Fædreland højest i Ulykken, og lod Haabet leve.

Jeg maatte vel studse. Hvorledes var dette dejlige Digt kommet til Helvede? Kun een Forklaring var mulig. Adressen var publiceret samtidig med Digtet; de forholdt sig til hinanden som Revers til Avers. Adressen havde da, ifølge en os ukjendt aandelig Lov, taget Digtet med sig til Helvede, for ved Modsætningen at fremstille sig i sin fulde Ynkelighed.

Jeg læste det højt for ham; han var henrykt derover.

— Der seer Du, — sagde jeg da: — at Du har været uretfærdig i dit Klagemaal. Braadne Kar i alle Lande; det er en gammel Erfaring. Du har endnu et Folk, som Du tør vedkjende Dig. Afskummet svømmer jo stedse ovenpaa, og det seer altid ud til Mere, end det virkelig er. I rolige, lykkelige Tider maa det smukt holde sig paa Bunden; det gjælder ikke for en Døjt. I oprørte, ulykkelige Tider derimod kommer det frem paa Overfladen; det vil dog ogsaa gjælde Noget. Men ved Lejlighed skummer Man det af; dermed er Sagen klaret. I rene Ord: — Hvor saadanne Digte endnu kunne blive til, der har det ingen Fare, hverken med Æren eller Livet. —

Han lod sig overbevise og berolige, og nu gottede vi os, efter fattig Lejlighed, over denne lumpne Adresse. Een af mine Venner satte Melodi til den, og den gjorde i Sang en ypperlig komisk Virkning. Snart var den vidt udbredt i vor Kreds, og gjorde stormende Lykke.

Det hører nemlig til Dagens Orden heri Helvede, at, naar der kommer noget rigtig forargeligt eller ynkeligt til os fra Verden, sætte vore Komponister det i Musik, og det gaaer over til at blive en Art Folke- eller Gadeviser. Forøvrigt er det, som Du vel kan tænke Dig, ikke vore eneste Viser. Vi have en Overflødighed af liderlige Sange, som komme til os med Melodierne, fix og færdige. Men det er naturligviis kun Helvedes Pøbel, som deri finder Moro — havde

jeg nær sagt — nej, som straaler sig hæs i disse Sange.

Herved falder mig noget Andet ind af beslægtet Art. Forleden fandt jeg, ved at gribe i min Slobrok-lomme, et større sammenlagt Papiir. Det var en gammel Landdagstidende. Rimeligviis havde jeg i Verden stukket den til mig til et vist hemmeligt Brug, og nu var dens Gjenfærd fulgt med mig til Helvede.

Denne Tidende indeholdt en Deel af de berygtede Forhandlinger, som i sin Tid førtes paa Landdagen om at give Kirken i vort Land en ny Forfatning. Sandelig, det var en skjønne Opgave, Landdagen der havde sat sig. En Korporation, som var sammensat i reent verdslige Øjemed og af alleslags Religioner, med og uden Tro, havde paataget sig at bringe Orden i Guds Rige paa Jorden, den christne Kirke, et reent aandeligt Samfund. Blandt Talerne var der især tre, som udmærkede sig. Den ene var en afdanket Branddirektør. Det klemtede bestandig Brand for hans Øren, og han udsendte Strømme af Vand, i høje Straaler. Den anden var en Væver fra Landet. Han forefandt sin Væv overalt, hvor han kom frem i Verden, og hversomhelst Sag, hvori han fik Lov til at blande sig, bragte han paa Væven. Saa gik det ud og ind, indtil Traaden brast; nogen egentlig Ende havde aldrig Nogen seet ham komme til. Den tredie var en skimlet Literat, som ikke bekjendte sig til nogen af de hidtil notoriske Religioner. Du erindrer ham jo vist? Det var ham, der,

uagtet han var blottet for al Religion, havde paataget sig at levere Anmeldelser i Aftenbladet af alle udkommende theologiske og opbyggelige Skrifter. Theologien var nu hans Orm, rigtignok een af de snurrige.

Jeg kan ikke sige Dig, hvorledes det — jeg kan ikke undgaa at bruge Udtrykket — gottede mig, paany at gjennemgaa disse Foredrag, indbyrdes saa forskjellige, og dog af samme overordentlige Virkning. Det er umuligt at afgjøre, om det er Dumheden, som har taget Frækheden paa Slæbetoug, eller det Omvendte er Tilfældet. Grundkomiske ere de alle; vi vilde lee, dersom vi kunde. Literaten, troer jeg dog, er de Andres Mester; han er i virkelig Forstand en huul Broder, som kan rumme begge de Andre. Han veed paa en Prik, hvorledes det skulde være. Efterat han har givet Præsterne en Overhaling, hvorved der ikke levnes dem Ære for to Skilling, tager han rask fat paa Kirken, og i en Snup er den færdig. Heri Helvede kan dette nu være godt nok. Men det er næsten utroligt, at Sligt kan komme frem i Verden, i en Forsamling af et Lands udvalgte Mænd. Dog, det viser jo kun, hvordan Verden i Virkeligheden er beskaffen.

Der er ingen Tvivl om, at jo disse Forhandlinger forefindes i vore Arkiver, og i sin Tid maa de have vakt en betydelig Sensation. Men Ingen erindrede dem nu mere. Her, som i Verden, fortrænger det Ene hastig det Andet. Et gunstigt Tilfælde havde nu, ligesom ganske privat, bragt dem i mine Hænder.

Jeg skulde netop i et større Selskab af gode Venner og Bekjendte. Der foredrog jeg til almindelig Underholdning disse udvalgte Taler af udvalgte Mænd. Nogle tilstedeværende Komponister paatoge sig at behandle dem melodramatisk. Endnu er det dog nok ikke blevet til Noget. Men Talerne ere allerede i en viid Kreds i Folkemunde.

Men jeg maa endnu engang komme tilbage til hiin allernyeste Røverhistorie, som paa en saa træffende Maade betegner Europas moralske Standpunkt i det nittende Aarhundrede. Den synes overhovedet heri Helvede at have givet Anledning til en heel lille Gadeviseliteratur. Lad mig paa Slump anføre nogle af disse allernyeste lystelige Viser og Historier.

Dog — da det kommer til Stykket, viser det sig, at jeg har lovet Mere, end jeg vel kan holde. Man maa tage Hensyn, endog heri Helvede, og vide at overvinde, i alt Fald indskrænke sig selv.

— — Der er nu først nogle store Bedrifter. — O herlige Hær, hvorledes kunde Du dog saaledes glemme din Fortid? Vilde Du slaaes, hvorfor udsøgte Du Dig da ikke en værdigere Fjende?

— Famose Thaten! — Fjenden, den mindste og svageste, Man har kunnet finde, har maattet vige paa alle Punkter. — Det til aandelig Fuldskab forfaldne „store Fædreland" gjenlyder af Jubel. Men hele den øvrige ædru Verden veed ikke, om den skal lee eller græde. — En tyk Streg over dem!

— Dernæst er der nogle forbausende politiske Taskenspillerkunster i ægte sædelig=germanisk Aand. Hokus=Pokus, frem og tilbage! Hvidt bliver Sort og saa igjen Hvidt, alt efter Omstændighederne! — Hele Kunsten bestaaer rigtignok kun i Fripostigheden, hvormed de udføres. Imidlertid, Pengene for Entreen ere givne ud; Hvo som ikke vil klappe, maa i det Mindste æde sin Ærgrelse i sig. — Næste Forestilling, naar den politiske Horizont igjen er forplumret. — En tyk Streg ogsaa over dem!

Saa bliver tilbage at anføre:

— En stor Misère. Der er Tre, og ilde gik det dem alle. Løn som forskyldt; Falsk slaaer sin Herre paa Halsen. I drøveligt Chor synge de med hverandre: — Schleswig=Holstein ganz verschlungen. — Den Ene af dem trøster sig dog lidt; thi han har faaet Penge paa Lommen. Men de Andre? — De have kun Skade og uudslukkelig Skam.

Pludselig lyder et tordnende Kommandoord: — Halt! Schön aufgesehen! — Sangen forstummer, og de staa alle ret, ligesom efter en Snor. En dygtig Korporalstok suser dem omkring Ørerne.

Det blev Enden paa „die glorreiche Erhebung."

— Et bispoppeligt Hyrdebrev, affattet i de frommeste og sødeste højærværdige Udtryk, hvori det paalægges de Hundredetusinder af Sjæle, som ved fjendtlig Vold ere blevne løsrevne fra deres Folk og Fædreland, for at gaa under i en fremmed, forhadt Nationalitet, —

ved Foranstaltning af en almindelig Kirkefest højtidelig at takke Gud den Almægtige for deres lykkelige Befrielse. (Humbug og Gudsbespottelse, fein, fein.)

— Fra en anden Kant — nogle extra Ministertaler, som gaa ud paa at indbilde en stor og dygtig Nation, at, uagtet Man fejgt har ladet højtidelig og hellig besvorne Forpligtelser falde, uagtet Man har forraadt sin stakkels haardt betrængte Ven, under Skin af at gjøre hans Sag til sin egen, uagtet Man grundig har prostitueret sig ved at true, skjøndt Man ikke vovede at slaa til, uagtet Man selv har taalt det ene Slag i Ansigtet efter det andet og en isandhed oprørende Haan, — dog ligefuldt kan staa med Palmer i Hænderne, og med en Indflydelse i Nationernes Raad, som er større end nogensinde. — — — —

Dette maa være Nok.

Melodierne ere ypperlige; Accompagnement af obligat Lirekasse gjør ved de fleste en god Virkning. Men Sligt maa Man høre; det kan ikke beskrives.

Har Du hørt tale om Jerichos Haver? Hvis ikke, saa har Du dog vist i det Mindste hørt tale om Lilierne paa Marken, som ikke arbejde og ikke spinde, men som dog ere dejligere klædte end Salomo i hele hans Herlighed.

Nuvel, jeg har engang med Lili seet disse Lilier voxe i Jerichos Dal. Men Lili var selv en Lilie, skjønnere end alle de andre. Paa dette Sted fortalte

hun mig en Aftenstund følgende Legende. Jeg hører endnu den sagte, melodiske Røst, hvormed hun, ligesom i al Hemmelighed, plejede at fortælle sine Historier.

Hvor hun fik disse Historier fra, har jeg aldrig kunnet udgrunde. Ofte var jeg tilbøjelig til at tro, at hun havde dem ligesom ved Inspiration. Men Nok er det, jeg hørte paa dem med et Slags Andagt, og troede paa dem, — jeg havde nær sagt: som paa Evangeliet.

— Et Menneske laa paa sit Yderste. Verden svandt bort omkring ham som en Taage. Endelig var det store Spørgsmaal faldet ham paa Hjertet: — Hvor kommer Du hen, naar Du farer bort herfra? — Og med dette Spørgsmaal var en bævende Uro og Angst kommen over ham.

Han laa paa sit Yderste, i de sidste store Smerter. Men trindtom hans Leje stode ti frygtelige Skikkelser, stive, kolde, ubønhørlige; det var de ti Guds Bud. Og de opløftede deres Røst imod ham, den Ene efter den Anden, og anklagede ham heftig. Den Første sagde: — Ulykkelige, hvor mange Guder har Du ikke dyrket i Verden og dit syndige Hjerte! — Den Anden: — Hvor ofte og paa hvor mange Maader har Du ikke taget Herren din Guds Navn forfængelig! — Den Tredie: — Hvor ofte har Du ikke brudt Hviledagens Fred for Dig selv og Andre? — Den Fjerde: — Hvor ofte har Du ikke trodset Gud i dem, Du skyldte Lydighed og Ærbødighed? — Den Femte: — Hvor ofte

har Du ikke krænket din Broder og traadt Barmhjertigheden under Fødder? — Og saaledes fremdeles, den Ene efter den Anden, alle Ti, og tilsammen raabte de Vee over ham.

Men den Døende vred sig i Angst og Kval paa sit Leje, og kunde slet intet svare. Han maatte vel føle, at han var ganske fortabt. Endelig fremstammede han fortvivlende: — Kan da Intet formaa Eder til at forlade mit Leje, I skrækkelige Anklagere, at jeg kan dø i Fred? —

Og de svarede ham: — Kun paa eet Vilkaar kunne og ville vi vige Pladsen. Naar vi Ti gaa bort, vil der komme Een istedet, og ham maa Du ubetinget, med Liv og Sjæl, i al Evighed tilhøre. Vil Du gaa ind paa dette Vilkaar? —

Den Elendige grundede. Ogsaa dette forekom ham frygteligt; hans Hjerte bævede ligesom i de sidste Slag. Endelig svarede han: — Nuvel, viger da bort og lader den Ene komme! Jeg vil dog heller have med Een at gjøre end med Ti. —

Neppe havde han udtalt, førend de mørke Anklagere vare forsvundne, og i deres Sted stod en lysende Skikkelse, høj og mild, Barmhjertighedens udtrykte Billede. Den Elendige heftede sit bristende Blik paa Skikkelsen. Skjøndt døende følte han ligesom et nyt Liv i sig. Pludselig randt ham hans Daab ihu og hans for længe siden glemte Børnelærdom, hvad engang hans fromme Moder havde fortalt ham som et lille

Barn, om Gud, som er Kjærlighed, og om Syndere, som kunne blive salige. I et Nu stod det klart og levende for ham, som om det aldrig havde været ude af hans Tanker. Og han kjendte Skikkelsen.

Da opklarede et saligt Smiil hans Aasyn; han udstrakte uvilkaarlig sine Arme og udbrød med den sidste Kraft:

— Ja, Dig vil jeg med Liv og Sjæl, i al Evighed tilhøre! Herre, forbarm Dig, — annam min Aand! —

Og saa brast hans Hjerte. Han var gaaet bort i Fred.

Der var Noget af Flagermusens Natur hos Tante Betty. Om Dagen kom hun kun sjelden ud; om Aftenen derimod foretog hun sig, under Mørkets Dække, hyppige Udflugter i Staden, i Almindelighed ledsaget af en Pige. Til disse Udflugter, som til en vis Grad bare Karakteer af Hemmeligheder, havde hun en særegen, besynderlig Dragt, Forklædning kunde Man gjerne kalde det. Jeg seer hende for mig med den gamle Kyse, som blød og uformelig næsten klappede sammen om hendes Ansigt og gjorde hendes Træk ukjendelige, med det gamle uldne, langfryndsede Shawl, de solide Læder-Ankelsko og den umaadelig store Pose paa Armen. I denne Dragt, under hvilken Man ikke let skulde have tænkt sig den rige og anseete Fabrikherres Søster, gik hun med sin Pige ud paa Afteneventyr, ligesom i Tusind

og een Nat Khalifen Haroun, ledsaget af den trofaste Giafar. Hvad Hensigten var med disse Udflugter, kunde ikke længe forblive mig en Gaade. Hun opsøgte de Nødlidende i deres eget Hjem, for at forvisse sig om Graden af deres Trang, deres Værdighed, og den Maade, hvorpaa de bedst stode til at hjælpe. Men det var ingenlunde altid, at disse Besøg havde et tilfredsstillende Udfald. Vistnok var det langt fra hendes Tanker at opsøge Eventyr; men Eventyret ligesom hang ved hende; mangt et mærkværdigt Eventyr maatte hun bestaa paa disse sine Aftenvandringer. Stundom kom hun hjem ganske forjaget og forstyrret, og stundom ganske snydevred, som Man kalder det. Hun havde da aldeles tabt sin Tro paa Menneskeheden. Men i denne misanthropiske Stemning forblev hun ikke længe. Saasnart hun atter hørte tale om een eller anden Families Ulykke eller Trang, var hun det samme godlidende, barmhjertige Væsen som tidligere. Især lod hun sig røre af de ynkelige Opraab i Aviserne til veldædige Mennesker. Et saadant kunde hun aldrig modstaa. Hendes Indbildningskraft, ligesaa opvakt som hendes Følelse, gav sig strax til at arbejde, og tilvejebragte snart en Fylde af Ynkværdighed, for hvilken Avertissementet maatte staa langt tilbage. Og saa maatte hun igjen ud paa Aftenvandring.

Da jeg blev ældre, fik jeg undertiden Lov til at følge med hende istedetfor Pigen. Jeg erindrer saaledes en Vinteraften; det var blevet temmelig silde, inden vi

kom afsted. Tante gik efter et Avertissement, som i de stærkeste Udtryk skildrede en Enkes Nød, der „havde seet bedre Dage". En stor Vanskelighed var det altid at opspore det angivne Sted, hvor den Nødlidende var at finde. Det var naturligviis som oftest i de smaa afsidesliggende, næsten ukjendte Gader, hvor Stadens fattige Befolkning var pakket tæt sammen. Smuds, Prostitution, Slagsmaal hørte her til Livets daglige Orden. Der udfordredes rigtignok et varmt, for ikke at sige, et modigt Hjerte hos det Fruentimmer, som skulde vove sig ind i disse Regioner. Men endnu vanskeligere og værre var det dog at finde sig tilrette i disse Huse paa fire til sex Stokværk, hvori tyve, tredive mere eller mindre usle Partier boede, paa disse mørke, stinkende Trapper og Gange, og blandt disse Elendighedens Huler netop at finde den rette.

Denne Aften havde vi i Besynderlighed Uheld med os, og ikke langt var det fra, at vi havde opgivet det. Først kom vi ind i det fejle Huus. Vi stavrede op og ned, og maatte gjennemgaa en sand Skjærsild, inden vi opdagede vor Fejltagelse og slap ud igjen. Saa fandt vi da endelig det rette Huus, og begyndte igjen at banke paa Dørene for at spørge os for. Nye Prøver paa Uvillie, Arrighed, grov og letfærdig Skjemt. Men Anviisningen var sikker; ved at følge den kom vi endelig op paa Kvisten. Her standsede vi for at puste ud et Øjeblik og lytte. En forvirret Støj lød os imøde, højrøstet Tale, Latter og klingende Glas. Vare vi maaskee

igjen gaaede fejl? Her kunde dog umulig den fortvivlede Enke bo, med sine Børn nedsunken i den dybeste Elendighed. Vi famlede os til Siden, bort fra Lystigheden og Larmen, og vare saa heldige at finde en Dør. Men Ingen vilde høre vor Banken. Dog jo, med en Fart blev den modsatte Dør aabnet, den, gjennem hvilken Støjen lød ud til os, og ud traadte en fejende Matrone med Lys i Haanden, en velnæret Skikkelse med blussende Kinder og funklende Øjne, en moderne Bacchantinde mellem tredive og fyrretyve Aar. Den brede Kappestrimmel var fløjen tilbage fra hendes Ansigt; Kraven omkring hendes Hals havde løst sig og hang paa den ene Side. Paa den ene Fod havde hun en Tøffel; paa den anden traadte hun i den blotte Strømpe.

Tante spurgte ganske forvirret om Enken N. N.

— Det er mig. — svarede Fruentimmeret paa den mest utvungne Maade: — Behag at træde herind! — Og hun gjorde Mine til at ville føre os over paa den anden Side af Gangen.

Men da blev min Tante nidkjær i Aanden, og fik hele sin Fatning tilbage.

— Er det Dem? — sagde hun: — Nej, saa ville vi med deres Tilladelse heller træde herind. Hvad jeg har at sige Dem, kunne ogsaa Deres gode Venner have godt af at høre. —

Og hun stødte Døren op til Selskabsværelset, i hvilket der imidlertid var blevet ganske stille. Paa hendes

Vink traadte Fruentimmeret ind iforvejen. Men Tante trak mig med sig, og blev staaende paa Dørtærskelen. Det var en saare gemytlig, men i samme Grad komisk Scene, der frembød sig for os. Det skortede vistnok ikke det lystige Selskab, navnlig Festgiverinden, paa Frækhed; men Betuttelsen, Forlegenheden var dog for nogle Øjeblikke bleven den herskende. Madamen havde ikke ventet Besøg saa silde; Modtagelsesapparatet var ganske i Uorden. Og der stod min Tante i Døren, en mystisk Skikkelse, udrustet med en Kraft og en Myndighed, som ellers ingenlunde vare hende egne. Saasnart den stærke blandede Duft af Bøfsteg, Tobak, Brændeviin og Punsch, som slog os imøde, tillod hende at faa Vejret, tog hun tilorde, og hun læste det ærede Selskab Texten saa fyndig, som ønskes kunde. Aldrig havde jeg troet, at den kjære, fromme Tante kunde være saa hvas. Og, saasnart hun havde sagt sit sidste Ord, drejede hun sig om paa Hælen, tog mig ved Haanden, og stolprede igjen nedad Trappen.

Hvor Tante var oprørt! En saadan Misbrug af Folks Christengodhed havde hun dog aldrig drømt om. Men Sagen var alligevel ikke uden en vis Tilfredstillelse for hende. Hendes Ærgrelse var blandet med en vis inderlig Stolthed over, at hun saaledes havde faaet sagt det skammelige Pak Sandheden, og at Ingen havde vovet at gny imod hende.

Men, førend vi vare komne igjennem ret mange Gader, var hendes Blod allerede betydelig blevet afkjølet,

og der indtraadte en Reaktion i hendes godmodige, ingenlunde stærke Væsen. Da begyndte hun at tale i en anden Tone: — Maaskee — sagde hun til mig: — skulde jeg dog ikke have talet dem saa haardt til. Vistnok, et skjændigt Bedrag var det; derfor gives der ingen Undskyldning. Men med Hensyn til Gildet, som vi saaledes kom busende ind i, gives der dog formildende Omstændigheder. Fattigfolk ville gjerne leve godt, naar Lejlighed gives, og heri maa Man ikke dømme dem for strengt. De have kun saa faa Glæder, de maa døje og savne saa meget; det er saa naturligt, at ogsaa de engang imellem ville vide af, hvad det er at leve og glæde sig. Saa lade de Syv være lige, og jage Fornuften paa Døren for at gjøre Gilde. Til mange Dage have de for lidt; men til een Dag, i det Mindste til nogle Timer, have de overflødig. Saa slaa de, ligesom Børn, Gjækken løs, og lade stryge. — Alt vel betænkt, var jeg maaskee dog for slem ved disse Mennesker. —

I Huusholdningen var Tante uindskrænket Herskerinde, og min Fader viste sig ikke karrig imod hende. Der var i det Mindste ligesaa mange udenfor Huset som i Huset, der af hendes Haand fik deres Føde. Der blev oftere banket paa Husets Bagdør end paa dets Fordør, skjøndt min Moder ikke modtog faa Besøg. Det var især i Mørkningen, at Tante gav Audients; saa bankede den ene Krukke paa efter den anden. For mig var det naturligviis blot Krukker; de ubekjendte og ubenævnte

Personer gjaldt mig Intet. Men min Tante kjendte dem alle, til Punkt og Prikke, i det Mindste efter hendes egen Mening, og hun lod vistnok mangt et godt Raad og mangen god Formaning følge med i Kjøbet.

Jeg mindes saa tydelig en anden Aftenudflugt, som heller ikke løb af uden Eventyr. Tante gik atter efter Avisen. Vi fandt denne Gang uden stor Besvær det rette Sted, og traf Konen, den arme Kone hjemme. Saasnart hun fik Øje paa os, brast hun i Taarer. Med inderlig Medlidenhed satte Tante sig hos hende, og lod hende udøse hele sit Hjerte i hendes Barm. Og det gjorde hun tilgavns, nu og da afbrudt af en krampagtig Hulken. Denne stakkels Kones Elendighed bestod især i en slet Mand, som satte Alting til og behandlede hende ilde. Det var med en sand Veltalenhed, at hun skildrede denne sin Nød, navnlig den slette Medfart, hun maatte lide. Det ordentlig gyste i Tante, og Taarerne kom hende i Øjnene. — Arme, arme Kone! — udbrød hun hvert Øjeblik, og ved hvert saadant Udbrud fik Konen nye Kræfter til i skarpe Træk at skildre sin Ulykke. Men jeg tænkte ved mig selv, at, var Manden slet, kunde det dog vist heller ikke være nogen god Kone, der med saadan inderlig Tilfredstillelse i sin Mand skildrede det største Uhyre. Desuden var der Noget i disse forcerede Hjerteudgydelser, som ikke vilde falde rigtig naturlig. Mit Hjerte kunde hun i det Mindste ikke røre.

Men Sagen tog pludselig en Vending og Udvikling, som for os begge var lige overraskende. Som

Tante og Konen sade allerbedst i det, som Manden hjem og traadte ind i Værelset. Konen standsede ligesom med et Ryk midt i sin Tales Strøm, og aftørrede hastig sine Taarer. Der opstod en underlig trykkende Stilhed. Med øjensynlig Forbauselse betragtede Manden den Scene, han fandt for sig, og mumlede uvillig Noget mellem Tænderne. Det var en simpel Arbejdsmand, som, tiltrods for Konens gruelige Skildringer, saae ret skikkelig ud.

Men Aanden kom over Tante. Hun var saa oprørt over den Behandling, den stakkels Kone havde maattet lide; hendes Hjerte brændte i hende og lagde hende flammende Ord paa Tungen. Hun rejste sig, og holdt en Straffetale til Manden af den allerdjærveste Art, idet hun foreholdt ham hans ugudelige, skammelige Levnet. En Stund hørte han forbauset til, med aaben Mund og store, runde Øjne, og lod hende uforstyrret udtale sig. Men pludselig afbrød han hende med en Trumf i Bordet, idet han raabte: — Men det er jo en Helvedes Løgn altsammen! Lad det nu være Nok, Madam! See til, at De kan pakke Dem strax paa Timen! —

Men det Mærkværdigste er endnu tilbage. Konen, som hidtil havde siddet ganske taus, foer nu op og tog sin Mands Parti, med Næverne i Siden og under en Strøm af Ukvemsord. Det fik ganske Udseende af, at Tante var kommen med en heel Pose fuld af Løgn for at sætte Splid mellem Ægtefæller, som Intet havde at

klage over hinanden. Hun endte med, paa en endnu uhøfligere Maade at betyde Tante, hvor Døren var, og anbefale hende et hastigt Tilbagetog.

Og stakkels Tante tøvede ikke med at benytte Vinket. Vi tumlede med hinanden ud af Døren og ned ad Trappen, og kom ikke rigtig til os selv, førend vi vare komne et godt Stykke nedad Gaden.

Det forstaaer sig, at Tante var opbragt; men hun var dog endnu mere forvirret. — Jeg forstaaer Intet af det Hele, min Dreng. — sagde hun: — Det løber rundt i mit Hoved. Hvem var det egentlig af de To, som var Skarnet? Thi, at det ikke er mig, som de vilde have mig til at tro, det tør jeg dog nok sige. Var det ikke Manden, som drak og satte Alting overstyr, og gav Kone og Børn Prygl istedetfor Brød? Men saa er det mig ganske ubegribeligt, hvorledes jeg tilsidst fik Konen imod mig, da jeg tog hende i Forsvar mod Manden. —

— Jeg tænker, kjære Tante, at Skarnet, det var Konen. — svarede jeg: — Hun vilde vist bilde Dig Noget ind paa Mandens Bekostning, for at faa Dig til at punge ud. Men Manden kom bag paa hende, og der sad hun net i det. Saa var hun resolut nok til at tage sit Parti og falde over Dig tilligemed Manden. Ellers var det maaskee dog blevet til Alvor med de meget omtalte Prygl. —

— Gud forlade mig det! — udbrød Tante: — Mig synes, hun havde ærlig fortjent dem. —

Saasnart vi vare komne hjem, og Lampen var bleven tændt, tog Tante strax Biblen frem, og satte sig, endnu førend hun havde faaet Tøjet af, til at læse i den. Jeg lagde Mærke til, at hendes Hænder rystede, idet hun bladede i Bogen. Lampeskjæret faldt, saavidt Kysen tillod, lige paa hendes Ansigt; ogsaa det vidnede om en usædvanlig Ophidselse, og nogle besynderlige Trækninger omkring Munden gave tilkjende, hvor bevæget hun var.

Snart havde hun fundet det rette Sted, og begyndte at læse højt:

— Da skal Kongen sige til dem ved sin højre Side: — Kommer hid, I min Faders Velsignede! Arver det Rige, som Eder er beredt, fra Verdens Grundvold blev lagt!

Thi jeg var hungrig, og I gave mig at æde; jeg var tørstig, og I gave mig at drikke; jeg var fremmed, og I toge mig til Eder; jeg var nøgen, og I klædte mig; jeg var syg, og I besøgte mig; jeg var i Fængsel, og I kom til mig. —

Da skulle de Retfærdige svare og sige: — Herre, naar saae vi Dig hungrig, og gave Dig Mad, eller tørstig, og gave Dig at drikke? Naar have vi seet Dig fremmed, og taget Dig ind til os, eller nøgen, og have klædt Dig? Naar have vi seet Dig syg eller i Fængsel, og ere komne til Dig? —

Og Kongen skal svare: — Sandelig, siger jeg Eder, hvad I have gjort mod een af disse mine mindste Brødre, det have I gjort imod mig! —

Da hun var kommen tilende, begyndte hun forfra igjen; saaledes læste hun Stykket tre Gange igjennem. I Begyndelsen var hendes Stemme haard og ligesom

brudt; hun stødte med en vis Anstrengelse Ordene frem. Men efterhaanden fik Stemmen sin naturlige Klang tilbage, og, da hun sidste Gang læste de hellige Ord, var den blød og blid, fuld af rørende Melodi. I samme Forhold tabte Spændingen sig i hendes Træk, og det sædvanlige blide, fromme Udtryk vendte tilbage. Nej, dog ikke det sædvanlige; de vare ligesom forklarede.

— See saa! — sagde hun endelig, idet hun lukkede Bogen: — Det gjorde godt; nu er den Knude, Gud skee Lov, fordeelt. Du maa nemlig vide, min kjære Dreng, at der kan sætte sig Knuder an i Hjertet, naturligviis aandelig talt, og det er een af de værste, som det er een af de almindeligste Sygdomme heri Verden. Men i Guds Ord findes der Lægedom for alle Hjertets Sygdomme. —

Ogsaa mig gjorde Skriftordet godt; det var umuligt Andet, end at disse en uendelig Kjærligheds Ord maatte gaa mig tilhjerte. Jeg var jo Barn endnu. Jeg følte levende i denne Time, at det var Gud, som talte, og at han ogsaa talte til mig. Da Tante var kommen tilende med sin Læsning, kunde jeg de dejlige Ord fuldkommen udenad. Og jeg kan dem endnu, som Du seer; — ak, det hører med til min Pine! — Jeg vil endnu een Gang faa disse Ord at høre, og det af Kongens egen Mund; men da — o vee mig, vee! — vil jeg staa paa hans venstre Side.

Jeg var dengang Barn endnu, men dog ikke længer det fromme Barn, som min Tante fra Begyndelsen

havde gjort mig til. Kjødets vilde Natur var begyndt at komme til Magt i mig; Verden og dens Lyst var begyndt at stikke mig i Øjnene og drage mig til sig. Dog endnu var mit Hjerte blødt og let at røre. Egentlig haard blev jeg aldrig, saalænge jeg levede. — Men det er forfængeligt, at tale derom. Mit Liv har været fuldt af Rørelser; men de vare ligesom en Røg, der i næste Nu har opløst sig og er borte.

Men dengang var det anderledes; Guds Rige var endnu ikke kommet langt bort fra mig. Saa ofte jeg blev aandelig rørt og bevæget, vendte det ligesom med høj Flod tilbage til mit Hjerte, og fyldte det ganske. Saaledes hiin Aften. Jeg foldede uvilkaarlig mine Hænder, og mit Hjerte sagde: — Abba, kjære Fader! —

— Jeg bryder mig ikke en Døjt om det! — vedblev Tante, idet hun tog Tøjet af: — For seer Du, Otto, jeg gik rigtignok fejl af Mennesket, som jeg vilde gjøre vel imod; men jeg traf ham, som for evig Tid har gjort vel imod mig, og min gode Idræt gik ikke tilspilde. Han stod, som Du selv nylig har hørt, bagved Kvinden, som saa skammelig bedrog mig, og sagde: — Du min Faders Velsignede! Dette har Du gjort imod mig! — Nej, Otto, der er ikke Spor af Knude i mit Hjerte. — Godnat, min egen Dreng! Nu ville vi sove. —

Denne Aften glemte jeg ikke at bede min Bøn, inden jeg faldt isøvn, ikke heller mange efterfølgende.

XXI.

Der har været sande Sønderknuselsens Øjeblikke i mit Liv. Jeg vil ikke sige: mange, og med Aarene bleve de stedse sjeldnere. Jeg har følt, ikke alene den dybeste Nedslagenhed, men den inderligste Hjerteangst; der laa en Vægt paa min Sjæl, saa tung, at jeg neppe formaaede at aande. Det var den levende Følelse af mit Livs Forfængelighed, Brøde og Usselhed; det var den levende Bevidsthed om, at jeg foer ilde, at jeg stilede mod Fordærvelsen. — Vend om! — lød det med stærke Røster trindtomkring fra: — O, vend om! — Og i mit Indres Dyb gav det rungende Gjenlyd: — Ja, vend om, hvis det ikke er for silde! —

Og det var ikke for silde. Nej, endnu den allersidste Gang havde det været Tid endnu. Af dette Oprør i min Sjæl, havde det havt sin naturlige Gang, af denne Kamp i mine Indvolde, var den bleven stridt tilende, vilde der være fremgaaet et nyt og bedre Væsen. Men dertil kom det aldrig. Brat blev Udviklingen for det Meste afbrudt. Som jeg sad der i min dybeste

Vee og Elendighed, som een eller anden lystig Ting farende ind til mig, afbrød det nye Livs Traad, og rev mig med sig i nye Hvirvler, hvori jeg hastig igjen forglemte mig selv.

Ja, jeg har erfaret det, baade hos Andre og mig selv, at i nogle Menneskers Liv er det grangivelig, som om en ond, skadefro Magt drev sit Spil, lad mig kun reentud sige, sit frie Spil. Det skulde aldrig slaa fejl, netop som de havde fattet deres bedste Forsætter, befandt sig i den heldigste Stemning for det Godes Indvirkning, foer den Onde skinbarlig i dem, og de faldt igjen, dybere end nogensinde.

Og saa vil Man endda nægte, at der gives en Djævel!

Ja, Djævelen, — lad os ikke omgaa Tingen; det nytter ikke — det er ham, der er Tale om. Der gives virkelig en Djævel, og Dæmonernes Tal er Legio.

Men Gud da, den stærke, barmhjertige Gud, forholder han sig da rolig ved dette fule Spil, som drives i Verden og Menneskehjertet? Hvorledes kan det stemme med hans barmhjertige faderlige Forsyn, saaledes at overlade Sjælene i Dæmonernes Vold, og det netop i saadanne Øjeblikke?

Ak, det er jo ham, der ved sine gode Engle har vakt denne Uro og Pine, dette dybe Røre i Sjælen! Det er ham, som har lagt denne Vægt paa Hjertet og faaet det til at sukke, grue og bæve! Det er ham, som har bragt os til sørgelig Bevidsthed om os selv, og

givet os en lykkelig Anelse om, at det endnu kunde blive anderledes, om vi blot selv vilde!

Men vi vilde ikke. Det er Sandheden. Hvad Gud i saadanne Øjeblikke gav og virkede i os, det var den store Deel. Kun en ringe Deel formaaede Djævelen. Men af Gud lade vi os ikke tage tilfange, saa stor en Kjærlighed, saa rige Velsignelser han end stræbte at hilde os i. Men, saasnart Djævelen blot fløjtede, vare vi rede til at fare afsted, følge og tjene ham!

Er det da noget Under, at vi nu ere i Helvedes Pine?

Jeg har endnu Noget at sige i denne Anledning. Men kan jeg sige det? Vil det ikke blive til idel Fortvivlelsens Skrig?

Den Forestilling gjorde sig i sin Tid hyppig gjældende hos mig, at Lili var mit Livs Engel, at Gud i sin Barmhjertighed havde sendt hende for at føre mig tilbage fra Fordærvelsens Bane. Denne Forestilling havde noget usigelig rørende for mig, og jeg lod det ikke mangle paa fromme Forsætter. Men Rørelsen kom aldrig til Gjennembrud; det blev aldrig til Alvor med min Omvendelse. Jeg vilde nok give Lili, men ikke Gud mit Hjerte.

Saa blev altsaa Lilis Mission forfængelig, og der var ingen Redning for mig.

Nu heri Helvede er jeg kommen til den Overbeviisning, at, havde jeg taget mod Guds Naade og

var bleven et nyt Menneske, — vilde Lili have levet, levet med mig og gjort mig lykkelig! Er det ikke frygteligt?

Endnu i den allersidste Tid, da Dødsanelsen begyndte at gjennemiisne hende, ja mig og hende, vilde det ikke have været for silde; derom er jeg inderlig forvisset. Var jeg endnu dengang gaaet i mig selv, som en arm Synder givende Gud Æren, vilde Lili have levet. Døden vilde være vegen bort imellem os som en Natteskygge, efter at have gjort sin Gjerning, at skræmme Synderen op af hans Dvale. Gud selv vilde have lagt Lili frisk og varm i mine Arme, og et nyt, lyksaligt Liv vilde have ligget for mig.

Hun vilde have levet. Men det var altsammen forgjæves; Skorpen om mit Hjerte vilde ved intet Kjærlighedsmiddel briste. Hvad kunde hun da Andet end dø? Hun maatte jo dø; det var en moralsk Nødvendighed. Thi et Liv med mig vilde være blevet hende en Nedværdigelse, en afskyelig Profanation. I Verden vare alle Veje hende spærrede; hvor hun end vendte sig hen, maatte hun falde i mine Arme. Kun ad een Vej kunde hun fly og frelse sin rene Sjæl; det var Vejen udaf Verden, til Himmerige. Saa maatte hun vel dø. Og jeg er tvungen til at sige: — Vel hende, at hun gjorde det! —

Men det er med Fortvivlelsens Mod, at jeg siger det. Jeg kunde sønderrive mig selv, uden at faa det Had slukket, hvoraf jeg brænder til mig selv. — Saa

lykkelig kunde jeg være bleven! — Seer Du vel, jeg har mere end tusinde Tanker; men havde jeg end kun denne ene, vilde den indeslutte Helvedes Pine for mig. Forstaaer Du nu, hvad Helvede er? — Saa lykkelig kunde jeg være bleven, — først lykkelig, saa evig lyksalig! — O vee, vee, er ogsaa dette — dette til at udholde? — —!

Jeg har været paa et Bal, og det var eet af de store. Kavaleer har jeg, som Du veed, altid været; men egentlig Balkavaleer var jeg kun en ganske kort Tid. Man vilde sige, at jeg følte mig for svær, at jeg var for athletisk til at kunne tage mig godt ud i Dandsen. Lige meget! Nok er det, i min første Ungdom elskede jeg Dandsen lidenskabelig. Jeg kjendte ikke noget mere henrykkende, end at feje henover Gulvet i Takten af en brusende Musik, med en dejlig ung Kvinde i mine Arme, saa ganske à moi, at det forekom mig, som om jeg kunde gjøre med hende, hvad jeg vilde. Du vil udentvivl kalde det frivolt? — Nuvel, saadan var jeg, og de Fleste af mine Jævnlige vare som jeg. I smægtende Hengivelse, i vellystig Selvforglemmelse hang hun i mine Arme, sig kun halv bevidst, og kun i sandselig Samklang med mig. Vi havde de samme vellystige Fornemmelser, vore Pulse bankede imod hinanden, i det samme Slag; vi havde ligesom kun eet Aandedrag, og det gik glødende frem og tilbage imellem os. Tilvisse, det er en farlig Tilstand for et Par unge Hjerter; det

er en Sandseruus saa god som nogen. Thi, Man sige forøvrigt om Dandsen, hvad Man vil, i Principet beroer dog Tillokkelsen og Fornøjelsen, navnlig ved Nutidens vilde Dands, kun paa den frie, ligesom sammensmeltende Tilnærmelse mellem Kjønnene.

Og efterhaanden, som Dandsen skrider frem, bliver Tilnærmelsen stedse friere. Manden lægger stedse dristigere sin Arm om Kvindens Liv og trykker hende stedse fastere op til sig; han river hende bestandig vildere med sig gjennem Dandsens Hvirvler, ligesom for at lade hende føle, hvor ganske hun er i hans Magt. Mere og mere opløst under Indflydelsen af Musikens, Varmens, Anspændelsens dæmoniske Magter, hænger hun som et sandt Rov i hans Arme. Visselig, naar Vellysten ved slige Lejligheder ikke fordrer positive Offre, saa ligger det ikke i Sagens naturlige Vilkaar.

Det vil udentvivl ikke let falde Nogen ind, at beskylde mig for Snerperi. Men, vist er det, havde jeg havt en Søster, vilde jeg ikke have kunnet udholde at see hende saaledes blive kastet fra den ene fremmede Mands Arme i den andens en heel Nat igjennem. Og havde jeg seet Lili reven saaledes bort i en Mands Favn gjennem Dandsens vellystige Hvirvler, jeg troer, jeg havde slaaet den Mand i Gulvet.

To Ting erindrer jeg, at jeg i min modne Alder havde at indvende mod Dandsen, som den nu almindelig drives. Jeg var nemlig dog altid et Stykke af en Æsthetiker. Først dette, at Folk dandse gjennem ti,

femten, ja tyve Aar af deres Liv. Nogle faa Aar kunde være passende. Saa vilde Dandsen komme til at ligne Sommerfuglens yndige Flagren, efterat den er kommen ud af Hylsteret. Lad de Unge dandse, — det vil da sige: anstændige Dandse! For dem er Dandsen en smuk og naturlig Ting, ja, ogsaa en uskyldig. Thi Sandselighedens Væsen er endnu ikke blevet sig bevidst; det slumrer endnu under Idealets gjennemsigtige Dække. — Og dernæst dette, at Folk tømme Dandsens Lyst lige indtil Bærmen. Lad Dandsen høre op, medens Livsaanderne endnu ere friske! Sommerfuglen maa ikke miste Støvet paa sine Vinger. Ikke heller maa Dandsen blive til Lidenskab. Den vil da ikke undlade at vække andre Lidenskaber. En heel Nats Dands er mere end en Sviir. See blot paa disse blege, afjaskede, forrevne og tilstøvede Kvindeskikkelser, — hvilket ynkeligt, sørgeligt Skue! Hvor smukke, hvor friske og yndige vare de ikke, da Ballet begyndte! Kan en Fader taale at see sin Datter, en Broder sin Søster, en Mand sin Elskede i en saadan Tilstand af Nedværdigelse?

Det var et stort og prægtigt Bal. Selskabet var rigtignok noget blandet og broget; men ogsaa det havde sin store Interesse. Oplysningen var glimrende, efter Helvedes fattige Lejlighed. Jeg siger: fattige; thi endog tusinde Lys gjøre det ikke den mindste Smule lysere. Flammen er blot et Skin; ikke en Straale udgaaer derfra. Orkestret var fuldt besat; men det var dog kun en stille Musik. Alt heri Helvede er jo Indbildning,

følgelig ogsaa Musiken. Man troer at høre, og saa dandser Man. Det var for det Meste Strauß'iske Valtse, Man spillede. Men da jeg tilfældigviis kom til at see Musikanterne i Papirerne, fandt jeg til min Forbauselse, at de istedetfor Dandsekomponisten Strauß' Noder havde Theologen Strauß' Skrifter liggende opslaaede for sig.

Dametoiletterne vare straalende. Mindst et Par Aarhundreders Moder vare repræsenterede. Ved denne Forskjellighed i Dragter kom Ballet paafaldende til at ligne en Maskerade. Men paa den anden Side kunde Intet mindre ligne en Maskerade. Hele Stadsen og Pragten var nemlig gjennemsigtig. Man saae, uagtet alt Paahæng, overalt det rene, nøgne Menneske for sig. Det var tillokkende nok; der var dejlige Skikkelser i Mængde. Men lad os ikke tale derom! Heri Helvede har jo Tillokkelsen mistet hele sin Nerve.

Man vilde have mig til at dandse; men jeg var dog klog nok til ikke at gjøre mig til Nar paa mine gamle Dage. Jeg deeltog kun i en Polonaise, og det var unægtelig Noget af det Interessanteste, jeg har op=levet, saavel i Verden som i Helvede.

Vi spadserede den store Sal rundt, og skiftede a tempo Damer, saaledes, at vi fik Lejlighed til at præsentere os for og vexle nogle Ord med alle tilstede=værende Skjønheder. Det gav en højst mærkelig Afvex=ling, ja, uden Lige. Til Lettelse for Orienteringen og den selskabelige Omgængelse er det heri Helvede Vedtægt, at Man ved alle større Forsamlinger bærer sit Dødsaar

paa Brystet, enten i Form af en elegant Brystsløjfe eller en ordenlignende Decoration. Dette var os ved nærværende Lejlighed til stor Fordeel.

Jeg kan ikke nægte mig den Tilfredstillelse, at føre nogle af disse Damer frem for Dig. Da jeg Ingen anfører ved Navn, mener jeg at kunne gjøre det uden Brud paa Discretionen. Hvad siger Du? — Det vil blive et ganske smukt Album.

1) — 1789 — Tydsk. Berygtet Giftblanderske. Hun forgav i Løbet af nogle faa Aar: sin Svigermoder, sin Mand, sine Brødre, kort sagt, paa faa Undtagelser nær, en heel Familie, ikke for Fordeels Skyld, ikke heller af Had, overhovedet ikke dreven af nogensomhelst Lidenskab, men i al Gemytlighed, blot for Fornøjelsens Skyld. Et kvindeligt Uhyre, som udentvivl staaer ene i Historien, ligesom hun staaer udenfor al menneskelig Erfaring. Fiin og nydelig bærer hun en næsten barnlig Uskyldighed tilskue; en, om jeg saa maa sige, Fløjels Blødhed udmærker hele hendes Væsen. Hun er yndig, indtagende, „anschmiegend“ ligesom Katten. Det er umuligt at komme hendes unaturlige Væsens Gaade nærmere end ved at sige, at hun maa være kommen til Verden som en Kat i menneskelig Skikkelse. — Det foer igjennem mig, da hun lagde sin fine, bløde Arm i min og trykkede sig blidt op til mig. Kun et Blik vexlede vi; det fulde Lys fra hendes grønlige Ojne faldt for et Ojeblik paa mig. Jeg vidste, hvor falsk og grusom hun var, og dog lod jeg mig fortrylle. Det var

ikke alene Rædsel, som bragte mit Hjerte til at bæve, og, skal jeg tilstaa det, det var kun nødig, at jeg slap hendes Arm, for at gaa videre!

2) — 1693 — Provençalerinde. Formælet med een af Hoffets Embedsmænd, blev en Tidlang anseet for det smukkeste Fruentimmer ved Ludvig den Fjortendes Hof. Og hun var Dyden selv, indtil en vis beregnelig Grad. Hun havde nemlig aldrig kjendt nogen anden Kjærlighed end den til Guldet. Det var en officiel Hemmelighed, at tredive tusinde Livres var Taxten for den smukkeste Kvindes Dyd. For denne Priis var den, med Skam at sige, Enhver tilfals. Derfor havde Man ved Hoffet givet hende Ögenavnet: Danae.

3) — 1816 — Polakinde. Moderne Heltinde, førte Eskvadron under Kosciuszko. Meget smuk, fuldendt baade i Skabning og Træk; men hendes store Tiltrækningskraft laa dog i det Moralske. — Endnu aldrig betvungen! — Endnu aldrig havde hun kjendt anden Kjærlighed end den til Fædrelandet. Og hendes Væsen gav denne Paastand Medhold; thi hun var kjæk og haardfør som en Mand, skjøndt fiin og blød og yndig som en Kvinde. — Endnu aldrig betvungen! — Ved stadig at fastholde denne Kjendsgjerning gjorde hun sin Lykke i Verden. Og hun gjorde mange Gange sin Lykke. Thi kjæk var hun virkelig; hun laa aldrig under, saa haardt end Skjæbnen gik hende imod, men svang sig bestandig igjen ivejret. Og Intet bed paa hende; endnu i sit otte og tredivte Aar var hun ungdomlig og

meget smuk. — Aldrig betvungen! — Ved denne Kjendsgjerning gjorde hun sidste Gang sin Lykke, idet hun i Aaret 1811 med fyrstelig Pragt drog ind i Mehemed Alis Harem.

4) — 1644 — Irlænderinde. Een af den ulykkelige Karl den Førstes Elskerinder. Jeg kjendte hende igjen fra v. Dyks mesterlige Portræt, som jeg havde seet i London. Noget Flottere har Verden aldrig seet end denne Dame. Man kunde fristes til at kalde hende: Idealet af en Flane.

5) — 1635 — Tydsk. Yppig, smægtende, blændende, især ved sit store, fulde Blik og sin hvide Hud. Forræderske, selv forraadt. Efterladt i Bologna i stor Nød og Elendighed, en moderne Ariadne, maatte hun ved Almisser søge sit Ophold, for ikke at hjemfalde til noget Værre.

Det var ogsaa en slem Tid for den berømte Maler Guido Reni. Spil var blevet ham Mere end hans Kunst. Han brugte bestandig flere Penge; men hans Malerier havde mistet deres Trylleri, og Pengene kom stedse sparsommere ind. Han var nærved at fortære sig selv i Grublerier over, hvori det egentlig laa, hvad det var, han som Kunstner havde tabt, og hvorledes han skulde vinde det tilbage. Hvad han tabte i Penge, gjorde han ingen Beregning over. Men, medens han grublede, spillede han stedse mere rasende, og forødte baade Kræfter og Penge.

En Dag havde han tabt Alt, hvad han ejede, og

Mere til. Da han forlod Spillehuset, stod der en ung Kvinde udenfor med bønlig udstrakt Haand. En Forbandelse svævede ham paa Læberne, men kom ikke til Udbrud; thi et saadant bønligt Udtryk havde han endnu aldrig iagttaget. Ligesom forstenet blev han staaende foran den unge Kvinde, der, uden at tale, var saa veltalende ved sit smægtende, himmelvendte Blik. Det var noget Nyt, eller kunde i alt Fald godt gjælde derfor; det var en overjordisk Dejlighed. Øjeblikkelig begreb han, hvilken Guldgrube der aabnede sig for ham i dette Blik alene. Han havde fundet det længe søgte Motiv til et nyt Opsving i sin Kunst, et Middel til paany at fortrylle den overfladiske Verden.

Saa lod han for det Første Spil være Spil, og gav sig med en Iver, som i det Mindste lignede Begejstring, igjen til at male. Den unge tydske Kvinde tjente ham stadig til Model, og vedblev at tjene ham, endog efterat hendes Hud havde mistet sin Glands og Kjødet sin Yppighed. Thi Blikket blev dog tilbage, dette underfulde, velsignede Blik. Først malede han efter sin nye Model en døende Lucretia, saa en døende Cleopatra, saa en døende Virginia, endelig en levende Gudsmoder, og ved dette sidste Emne blev han saa længe staaende. Hans Billeder gjorde en stormende Lykke, og Man forlangte stedse Mere af samme Art. Derfor maatte han bestandig male flygtigere; men Blikket var der, og Man følte sig tilfreds. Dette Blik blev verdensberømt, og fandt utallige Efter=

lignere; men Guido Reni var Opfinderen deraf, og forblev Mesteren. Hvem han skyldte Opfindelsen, glemte han heller aldrig. Letsindig kunde Guido være; men utaknemlig var han ikke. Saalænge hun levede, blev la Tedesca hans Veninde, og han deelte Alt med hende. Men da hun døde, var ogsaa Alt forbi for ham. Stedse slettere bleve hans Malerier; Blikket var ligesom brustet; Hudfarven var grønlighvid, usund, liigagtig. Og stedse uheldigere spillede han, indtil han, i enhver Forstand udtømt, sank i Graven.

6) — 1731 — Andalusierinde, halv maurisk Blod, en flammende Skjønhed, uden Lige i Dandsen. Hun syntes at være behersket af en Monomani; kun een Tanke lod til at beskjæftige hende, endog paa dette Sted og midt under Dandsen. Da jeg henvendte en Bemærkning til hende angaaende Ballets Pragt og Pomp, svarede hun, med et Blik, som gik mig lige til Sjælen: — Jeg kunde have været saa lykkelig! — Og saa var hun borte.

7) — 1810 — Englænderinde. Berømt Clairvoyante, gik i Paris under Navnet: la belle blonde. Chevalier Melville, een af dem, der mod en Subskription af hundrede Louisdorer havde faaet den dyriske Magnetismes Hemmelighed at vide af selve Mesmer, var den heldige Opdager og lykkelige Fremstiller af la belle blonde's underfulde Naturgaver. Om Dagen tilhørte den smukke Englænderinde hele den noble Pariserverden, om Aftenen en elegant Kreds af Udvalgte, som

kunde og vilde betale en Entree af fyrgetyve Francs, om Natten, efter Sigende, kun den lykkelige Chevalier. Men, var la belle blonde klartseende, saa var Chevalieren det ikke. Thi en Morgenstund var hans Engel borte med Kassen. Man sagde i Paris med vittigt Lune, at det udentvivl var, som det skulde være. Somnambulen var tilsidst bleven ganske henrykket. Det var Ekstasens højeste Grad: — Hun var bleven aldeles borte. —

8) — 1651 — Svensk Bondepige fra Dalarne. Hendes sjeldne Skjønhed ophøjede hende gjennem flere eventyrlige Grader i fyrstelig Stand; men hun var ikke denne Ophøjelse værd. — Har Du seet Kong Gustavs Snigmorder? — spurgte hun mig hviskende. — — Der staaer han! — Jeg saae; men hvad jeg saae, dermed maa jeg tie.

9) — 1810 — En isandhed kongelig Skjønhed, Datter af Ludvig den Femtende, hans allersidste Elskovsfrugt. Thi Moderen, en ung borgerlig Pige, med Vold udreven af sin Families Skjød, skjænkede Ludvig Kopperne til Tak for hans kongelige Kjærlighed. Han døde af hendes Kopper, hun af hans Kjærlighed. En Datter kom dog levende til Verden, for at forplante Besmittelsen.

10) — 1848 — Hvor jeg blev overrasket! Hjemme i min Spisestue hang et fortræffeligt Maleri af en bekjendt Kunstner. Det var et Knæstykke i naturlig Størrelse, og forestillede en romersk Tiggerpige, i fine

maleriske Pjalter henrivende dejlig. Hun gaaer igjen paa en utallig Mængde Billeder fra Tidsrummet imellem 1835 og 1842. Thi, at hun blev Model, forstaaer sig af sig selv. Hun var af ægte romersk Blod, født i Trastevere, og en sand Typus for romersk Skjønhed. Ansigt, Skabning, Væsen og Holdning, Alt var lige beundringsværdigt hos hende. Og disse Pjalter — der var et sandt Trylleri ved dem. Vore Modedamer i deres fulde, elegante Pynt, hvor flaue, ja, hvor tossede toge de sig ikke ud overfor hende i hendes Pjalter! Var det Modsætningen mellem dem og hendes Skjønhed, eller var det blot den Maade, hvorpaa hun bar dem, og, stedse afvexlende, forstod at drapere sig med dem, — Nok er det, der kunde ikke gives noget mere malerisk og henrivende. Men hun elskede ogsaa disse sine Pjalter; hun var ordentlig stolt af dem, og vilde ikke have byttet dem bort mod de prægtigste Klæder. Thi paa hendes Pjalter, følte hun, beroede ikke alene det Trylleri, hun udøvede, men ogsaa hendes Uafhængighed og Frihed. Hendes Navn var Paolina; men blandt Roms Fremmede var hun almindelig bekjendt under Navnet: la reina dei mendicanti, Tiggerdronningen, eller simpelthen: — la reina. — Her saae jeg Originalen til mit Billede, — jeg saae la reina for mig!

En Aften kom i een af Roms Smaagader en ung Kvinde flyvende efter mig, hængte sig skjælvende fast ved min Arm og bad mig beskytte hende. Og jeg beskyttede hende. Det var la reina. Da Faren var

lykkelig bekæmpet, fulgte jeg hende hjem; i en næsten øm Fortrolighed fulgtes vi ad gjennem de mørke Gader. Men jeg var ikke ædelmodig nok til ej at prøve paa at benytte mig af min fordeelagtige Stilling. Da først lærte jeg la reina at kjende. Hun afviste mig med et Alvor, tillige med en Godhed, som ikke vare til at modstaa. Med en Frimodighed, som Man kun finder i Italien, forklarede hun mig dernæst sin Stilling, og gjorde mig i Virkeligheden til sin Fortrolige. Nu var hun lykkelig, meget lykkelig. Mange syntes godt om hende, Ingen turde foragte hende, og hun var fri som Fuglen i Luften. Dersom hun lod sig forlokke, vilde Alt være tabt; hun vilde kun være en Pjalt mellem Pjalter. Men disse Pjalter, saalænge hun kunde bære dem med Ære, vilde hun ikke bortbytte mod Fløjl, Guld og Hermelin. Hun betroede mig, dog uden at nævne Personer, hvilke store, fristende Tilbud der vare blevne gjorte hende. Men hun havde, sia benito Iddio, sletikke følt sig fristet. Kort at sige, det var ved denne Lejlighed mig, der blev besejret. Et Kys, ikke tog jeg, men det gav hun mig, af et fuldt Hjerte, med Ømhed, men uden Lidenskab, og vi skiltes. Da jeg ikke kunde have hende paa anden Maade, lod jeg hende male.

Men nogle Aar senere forsvandt pludselig la reina. Alle Fristelser havde hun kunnet modstaa, den ædle, stolte Tiggerske; kun Eet havde hun ikke taget med i Beregningen; det var selve Kjærligheden. Den havde tilsidst fældet hende. Hun elskede og hengav sig. En

Himmel syntes at aabne sig for hende; men dog vare hendes lykkelige Dage forbi. I sine Pjalter havde hun været en Dronning; i Silke og Fløjl blev hun kun en Slavinde. Og havde hun endda blot ikke maattet prøve noget Værre. Men det maatte hun. Forraadt og atter forraadt blev hun vild og frygtelig. En Dæmon var vaagnet i hende; endikke den raa Forbrydelse veg hun tilbage for. Hun vilde have baade Hævn og Erstatning. Endnu stedse var hun et Vidunder af Dejlighed, ikke yndig længer, men majestætisk. Med et koldt, skjøndt glødende Hjerte svang hun sig ivejret, indtil det tilsidst lykkedes hende at forstyrre Hovedet paa en vellystig gammel Fyrste. Kun et Øjeblik stod hun i sin fuldeste Glands, liig et Meteor paa Himlen, dog længe nok til at faa sig hævnet. Med et Knald endte hendes glimrende Løbebane, med Knald og Fald. Hun faldt for aldrig at hæve sig mere.

— Nu hvilede atter hendes Arm i min. O, hvilket Svælg mellem nu og dengang, hiin sildige Aftenstund, da vi saa fortrolig vandrede med hinanden gjennem Roms Gader! I hendes Dragt, skjøndt den ikke bestod af Pjalter, sporede jeg endnu tydelig den fantastiske Maneer fra de gamle lykkelige Dage. Uvilkaarlig kom jeg til at sukke: — Kun i Uskyld er Lykke! — Jeg kjendte hende strax igjen; dog, ak, hvor forandret! Men med hvilke Øjne betragtede hun ikke mig, da jeg bøjede mig over mod hende og hviskede:

— La reina! Sta sempre in ricordanza! —

Med næsten ængstelig Hast svarede hun, for et Øjeblik oplivet og forskjønnet, men tillige gjennembævet af Erindringens fulde Smerte: — O state zitto, zitto! Nell' inferno tutt' e finito! La gioja, l' incuranza, l' amor' e la speranza! —

Du maa ikke tro, at jeg fik alle disse Oplysninger eller endog blot en Deel af dem under Polonaisen; dertil vare Møderne altfor korte og flygtige. Naar Man havde hilst paa hinanden, eller Præsentationen var forbi, var der endnu blot Tid til at vexle et Par mere eller mindre heldige Ord; saa maatte Man atter skilles.

Men mange af disse Baldamer kjendte jeg iforvejen, ikke alene dem selv, men deres Historie. Heri Helvede kan Intet skjules, og Krønikerne udbrede sig med en forbausende Hast. Om nogle enkelte af de mig interesserende Damer har jeg senere med Lethed forskaffet mig al ønskelig Underretning.

Saaledes vil Du kunne forstaa, hvorledes jeg, da det faldt mig ind, ved nogle iflæng anførte Exempler at give Dig en Forestilling om det Pikante i denne saakaldte Polonaises Afvexlinger, kom til at staa Fare for at fortabe mig. Stoffet er nemlig saa rigt, at et Udvalg bliver saare vanskeligt; saaledes kommer Man let til at fortælle Mere, end nødvendigt er og Man egentlig havde isinde. Men nu Nok herom! Selv det længste Bal maa have en Ende.

Da jeg var i Begreb med at forlade Ballet, henvendte en Person, der saae mig ud til at være en rigtig „Bruder Liederlich", sig til mig med den paatrængende Yttring: — De seer mig ud til at forstaa Dem paa de Dele. Men har De nogensinde bivaanet det *store* Bal? — Das ist ganz 'was anders. Ich sag' Ihnen, ganz famos! — Og han smækkede med Tungen.

Jeg vidste ikke, hvad Personen meente med det *store* Bal; men ham havde jeg i alt Fald ikke Lyst til at spørge derom. Det varede dog ikke længe, inden jeg fandt Lejlighed til at faa min Nysgjerrighed ret grundig tilfredsstillet.

Henimod den Tid, da Dødsmørket bryder ind, kommer der en sand Raptus over Folk heri Helvede. Alle Kræfter anspændes til Nydelsen af den korte Tid, som endnu er tilovers. At denne vilde Idræt er forfængelig ligesom alt Andet, og kun volder Pine, er naturligviis en Selvfølge. Spil, Sviir, Løsagtighed, alskens ublu og naragtige Forlystelser tage rasende Tilløb; der gives kun eet Maal, at pirre, beruse og bedøve Sandserne. Og dertil gives der i Indbildningen tusinde Midler. Alt er i denne Tid tilladt; Intet er saa vildt og galt og skjændigt, at det jo finder Anklang og Undskyldning. Pakket i enhver Forstand regjerer, og den, som driver Udskejelsen videst, staaer i den største Anseelse. I en saadan Tid, kan Du vel tænke Dig, har det honette Selskab ondt ved at bjerge sig. Hermed er dog ingenlunde sagt, at de Honette staa udenfor Bevægelsen.

Nej, Alle uden Undtagelse hvirvles med ind deri; derom aflægger netop det saakaldte store Bal Vidnesbyrd. Men Forskjellen er den, at de Honette, hvorledes det end gaaer, dog gjerne ønske at bevare Anstanden. Men det er næsten umuligt.

Dog, hvad behøver jeg vidtløftigere at forklare mig!

I have jo i Verden noget ganske tilsvarende, i den Tid nemlig, da ikke alene Gjækken, men alle Djævle blive slaaede løs, jeg mener Tiden før den lange Faste, Karnevalstiden. Dødsmørket, det er vor lange Faste. Men vi have hverken Skjærtorsdag eller Langfredag. Det have I, og berede Eder saa smukt og passende til at fejre dem. Med eet Ord, Lystigheden hos os er simpelthen kun en storartet Karrikatur af Eders Karneval.

Lystigheden ender med det store Bal. I broget Blanding tage alle Klasser Deel deri. Vistnok stræber Man at afcirkle sig; men det lykkes kun ufuldkommen. Thi vel har hvert større Sted sit eget Bal; men Ballet gaaer igjennem hele Helvede, og det er et uendeligt Mylr frem og tilbage.

Hvor de gentile Folk formaa at give Tonen an, aabnes Ballet meget ærbart. Damerne ere i deres eleganteste Pynt, og Herrerne ere fine Kavalerer. Tugtig og pænt begynder Dandsen efter den stille, mildt brusende Musik. Men lidt efter lidt blive Omdrejningerne

hastigere; Man snoer sig, Man flyver, Man hvirvler omkring. Øjnene blive stive i Hovedet og glasagtig stirrende; de halvaabne Munde synes at udaande Flammer af Lidenskab. Hvis et levende Menneske var tilstede, vilde han kalde det uhyggeligt, denne vilde Dands til den stille Musik; men snart vilde han komme til at kalde det rædsomt. Stedse fastere omklamre de Dandsende hinanden, trykke sig op til hinanden, Barm imod Barm, Ansigt til Ansigt. Paa den ene Side vellystig Hensmægten, paa den anden Side brutal Lyst. (Har Du været i Paris under Karnevalet?)

Og imidlertid falder Mørket paa, stedse hastigere, ligesom i de varme Lande, hvor Solen tilsidst, ikke daler, men ligesom falder ned. Saa hastig svinder heri Helvede den sidste Lysning.

Men derpaa agte de Dandsende ikke. Stedse vildere bliver Hvirvelen. Dog maa Man ikke tro, at det er en sød, nej, det er en kvalfuld Vellyst. De dandse, som om de bleve pidskede dertil. Lysten er der; men Beruselsen fattes.

Efterhaanden have Damerne mistet Alt, hvad der var fiint og yndigt; der er kun nogle forjadskede Kvindemennesker tilbage, med hule Øjne, blege Kinder, visne Læber, halv opløst Haar, jasket Paaklædning. Og Herrerne, — ja, om dem kan der ikke siges Andet, end at de see ud som rene Bæster.

Det er vel, at Mørket falder saa hastig paa for at dække denne afskyelige Scene. I disse sammen-

slyngede Skikkelser er det ikke længer muligt at skjelne mellem Mand og Kvinde. Det er ikke længer dem, der hvirvle; Hvirvlen har grebet dem; de vide ikke mere af sig selv at sige. Stedse hastigere, stedse affindigere sno de sig rundt, indtil de hvirvle ind i Mulmet. Saa er Alting ude.

XXII.

Du har udentvivl erfaret, hvilken Magt Duften af een eller anden Blomst har til at fremkalde Erindringer, navnlig søde, lykkelige Erindringer, og iligemaade til at vække de slumrende Lidenskaber og Lyster. I Verden kan dette Sidste være en sød Pine; men heri Helvede, — ja, her bliver det et sandt Helvede.

Du maa dog ikke heraf slutte, at der gives Blomster i Helvede. Der gives overhovedet intet, slet intet. Endog de visne Blomster tilhøre udelukkende Jorden. O, I Daarer! Behøves der vel Andet end blot dette til at overbevise Eder om, at Jorden, uagtet al sin Nød og alle sine Sorger og Smerter, dog er et velsignet og saare lykkeligt Sted, — Andet end dette, at den er bedækket med Blomster? Det er Overmaalet af Guds faderlige Godhed, som flyder over til alle Sider og frembringer Blomsterne. De ere ingen Nytte til, disse Milliarder af Blomster; men de fremgaa med Nød-

vendighed af den evige Kjærligheds Væsen. De ere ligesom Perlerne paa den himmelske Velsignelses Bæger.

Blomster forneden og Stjerner foroven! O, hvor lifligt og lykkeligt, saaledes at kunne vandre mellem Blomster og Stjerner! Men I gaa efter Næsen uden at agte hverken paa Blomsterne forneden eller Stjernerne foroven, fortabte, som I ere, i Eders lille taabelige Jeg med dets tusinde indbildte Bekymringer og Plager. O, I Daarer, Daarer, Daarer!

Nej, der gives ingen Blomster i Helvede. Men det hører med til vore Kvaler, nu og da at have Duften af dem. Det er, som Du vel begriber, kun Indbildning; men desto kraftigere er Duften og desto større Virkningen. Det er ikke alene Situationer og Stemninger, som derved blive fremtryllede, men ogsaa lyslevende Personer, hele Fylden af Liv og Lykke i et vist givet Øjeblik. Kan Du fatte, hvad det vil sige: hele Fylden af Liv og Lykke, fremtryllet paa et Sted, hvor der kun gives Død og grændseløs Elendighed?

— — Snart er det en lidenskabelig Nellike. Den dufter fra en ung Piges Barm med mørkladen Hud og mørke, funklende Øjne. Endelig er det lykkedes mig at blive et Øjeblik alene med hende. Hun kæmper, idet jeg knæler for hende, en haard Kamp mellem Vrede og Kjærlighed.

Snart er det en vellystig bedøvende Jasmin. I det tætte Lysthuus havde jeg og den slanke, lyshaarede Pige i den hede Middagstime fundet et Asyl. Jeg

havde saa meget at sige hende; men jeg glemte det altsammen over Udtrykket i hendes smægtende blaa Øjne, i den os ombølgende Duft af Jasminer.

Snart er det en mildt berusende Kaprifolium. — Vi vare paa en Aftenvandring gjennem Lunden. Næste Dag skulde vi skilles, jeg og den yndige unge Kone med de melankolske brune Øjne og det melankolske Smiil, — lænket til en sand Klods af Mand. Hun kaldte mig sin Ven og skjænkede mig en Kaprifoliumsblomst. Men jeg kunde ikke afholde mig fra, ved denne Lejlighed at give hende et ommere Navn. — —

Disse Minder, jo sødere, jo mere henrivende de ere, desto grusommere sønderslide de Sjælen. De ophidse Lidenskaberne og Begjærlighederne til en Grad, at Man maa blive rasende. De brænde gjennem Marv og Been, uagtet Kjødet ikke er mere, og der gives intet, intet Middel til at slukke.

Det er altid stærkt duftende Blomster, hvis Virkning jeg saaledes sporer. De mildere duftende, saasom Viol og Reseda, fornemmer jeg aldrig. Dog jo, der gives een, een eneste Undtagelse. Vel er den heller ikke uden Pine; men dog velsigner jeg den. I den allersidste Tid har jeg oftere sporet den fine Duft af en Rose. Jeg kjender denne Rose; jeg seer den tydelig for mig. Ligesom kun en Aande af Rødt er udgydt over dens fine Blade; kun lige i Hjertet er der et lille Blus. Ihast skulde Man tro, at det var en hvid Rose; men jeg veed det bedre, det er en rød.

Lili gav mig engang denne Rose, det vil da sige, jeg bad hende derom; ellers vilde det vist neppe være faldet hende ind at give mig den. Vi stode en Formiddag med hinanden i St. Marcuskirken i Venedig, foran Madonnas Alter med det mærkelige byzantinske Maleri. Vi vare et Øjeblik alene; en stakkels Krøbling var nylig humpet bort fra os under tusinde Velsignelser. En hellig Følelse havde listet sig ind i mit Hjerte, hellig maaskee netop, fordi Krøblingen havde kaldt Lili: — la sua sposa. — Lili havde ikke hørt eller ikke forstaaet det. Hun stod med en Rose i Haanden, det udtrykte Billede af hende selv.

— Giv mig denne Rose, Lili! — bad jeg. Hun rakte mig den uden Betænkning.

— Nej, først maa Du kysse den. — sagde jeg.

Hun kyssede Rosen, og rakte mig den med sit ubeskrivelige henrivende Smiil.

Naturligviis kyssede ogsaa jeg Rosen. Lili rødmede let derover, skjøndt hun ganske vist i sin Uskyldighed ikke forstod, hvad det egentlig havde at sige.

Det er denne Rose, der i den senere Tid oftere dufter mig imøde. Hvad har det at betyde? Skulde der maaskee dog være en vis oversandselig Forbindelse mulig mellem de salige Sjæle og dem i Pinen, liig en forbibølgende Duft? O, lykkelige Tanke! Kunde jeg dog blot holde den fast! — Ak, den er allerede borte!

Det store Øjeblik nærmer sig, da Glandsen vil bryde sejrende frem fra Paradiset; ja, det maa være

ganske nært. Da skal jeg see hende igjen. Lad det blive til min Kval, lige meget! Jeg skal see hende igjen! Det vil være frygteligt, atter at synke tilbage i Mørket; men hendes Billede kan dog Ingen tage fra mig. Endog heri Helvedes Pine straaler det for mig. — Kan jeg være ganske forladt af Gud i dette ubrødelige Samfund med een af hans Hellige? Jeg veed, at hun tænker paa mig, ligesom jeg paa hende. Ja, hvad Mere er, jeg veed, at hun elsker mig, om end kun med en Søsters Kjærlighed. O, hvad skal jeg sige? — Kan Gud være Fader, under saadanne Kaar: Søsteren i Himmerige, Broderen i Helvede, evig fortabt! —?

Du erindrer jo nok, at jeg nylig omtalte en Traktat, som var gaaet al Kjødets Gang og faren til Helvede. Affattet i den treenige Guds Navn og „for evige Tider", havde den neppe varet i tolv Aar, det vil sige, kun indtil een af de Mægtige, som havde besvoret den, fandt gunstig Lejlighed til at træde den under Fødder. Kort at sige, det blev den gamle Historie om Processen mellem Ulven og Lammet. Uhindret af de øvrige Traktatmagter, som, imponerede af det Frække i Daaden, knurrende trak sig tilbage, uskadt Æren naturligviis, havde den Stærke i en Hast bragt den Lille og Svage under sig, og gjort med ham, hvad han vilde, selvfølgelig Alt dog ganske uinteresseret, kun i Rettens Medfør og for den kjære Freds Skyld. Ulven forstaaer nok at belægge sine Ord. Nuvel, den elendige Lille maatte

holde Fred, og tage imod Vilkaarene, som de bødes ham. Resultatet af denne Fred var naturligviis en ny Traktat, paany affattet i den treenige Guds Navn, — tænk Dig, hvilken Gudsbespottelse! — og paany med en Gyldighed for evige Tider, — tænk Dig, hvilken Skamløshed! — Men, endnu galere skulde det dog blive. Den første Artikel i Traktaten bestemmer, at der for Fremtiden bestandig skal være ikke alene Fred, men Venskab imellem Deres Majestæter og respective Folk. Tænk Dig, efterat den Stærke har udplyndret den Svage indtil Skjorten, og faaet Alt, hvad han vilde, tilbyder han ham sit Venskab, og Staklen er nødt til at udrække Haanden! Det er en Frækhed, som overskrider det Menneskelige og gaaer langt ind i det Djævelske. Du maa da ogsaa let kunne begribe, at en Traktat som denne, endog uden at være sønderreven, maatte fare lige til Helvede. Den kom da ogsaa, endnu førend Blækket var blevet tørt. Men, hvad Du maaskee mindre let begriber, hildet, som Du er, i Verdens Vrøvl og Fordomme, er, at denne Traktat selv i Helvede har vakt Opsigt og er kommen i Folkemunde. Jeg har i en vis Kreds, siden den kom, næsten ikke hørt tale om Andet.

Denne Indledning var nødvendig til den rette Forstaaelse af Efterfølgende:

Jeg var nylig i Kirke. Det var ikke den første Gang; men jeg har ligesom skammet mig ved at tale derom. Jeg blev i Virkeligheden ogsaa helst derfra;

men heri Helvede maa Man gjøre Meget, som Man ikke har Lyst til at gjøre, af indre tvingende Drift. Behøver jeg at tilføje, at Man føler sig saare elendig ved saaledes at gaa i Tøjet og under Pidsken?

Ja, vi have et Kirkevæsen. Der er overhovedet Intet, som mangler heri Helvede. Vi have Alt, som det er, og det er, som om vi Intet havde. Om nogen almindelig Kirke, begriber Du vel, kan der ikke være Tale; jeg sagde jo ogsaa kun: et Kirkevæsen. Jeg kunde ligesaa godt have sagt: Kirkeuvæsen; det kommer ganske ud paa Eet. Ligesaa lidt kan der naturligviis være Tale om nogen Menighed eller nogen Bekjendelse, eller noget Væsentligt og Virkeligt overhovedet. Alt er hermed sagt: vi gaa i Kirke. Men, Gud forbarme sig, hvilken Kirkegang!

Der er omtrent ligesaa mange Kirker, som der er Præster i Helvede. Og Præsternes Mængde er ikke ringe. Alle vantro og utro Præster, alle de, som for Levebrødets, Fordelens Skyld have forgrebet sig paa Evangeliet, som kun have været Lejesvende i at vogte Guds Hjord, ere her forsamlede. Nu fortæres de af Nidkjærhed for Evangeliet — men Evangeliet er for stedse borte, — af Kjærlighed til Hjorden men der gives ingen Hjord mere. De opføre Kirke ved Kirke, og prædike Dag ud og Dag ind. Hvis det lykkedes dem, blot at faa eet eneste Guds Ord frem, vilde baade de selv og deres Tilhørere være forløste. Men det lykkes dem ikke, vil aldrig lykkes dem. Alligevel ere de, ifølge

en vis indre ubønhørlig Tvang, nødte til uden Ende at forsøge sig paany, uophørlig at lede efter den Perle, som de engang traadte i Skarnet.

Og Folk heri Helvede ere ligesom gale efter det Guds Ord, som de engang foragtede. Helvede er fuldt af Christne, — ja, det lyder underlig, men er dog saa — nemlig af alle dem, hvem Christendommen i Verden kun var et Navn, en Vane, en Vedtægt eller endog blot et Skalkeskjul, af alle dem, der, uagtet de tidlig og silde hørte Frelsens Budskab, dog aldrig gjorde Alvor af at tilegne sig Frelsen i et nyt og bedre Levnet, af alle dem, der enten kun leflede med det Hellige, eller skammelig faldt fra, naar Prøvelsens Tid var forhaanden. Nu fortæres de af en sand Ulvehunger efter Guds Ord; og, fik de blot eet eneste Ord at høre, vilde de være udløste af Pinen. Men det ville de aldrig faa at høre. Og det vide de godt; de Fleste have en lang Erfaring for sig. Men alligevel kunne de ikke Andet end uophørlig paany at storme sammen til det Sted, som de kalde Kirke, og høre, hvad de Mennesker have at sige, som de kalde Præster.

Saaledes ere Kirkerne altid pakfulde. Men det er dog aldrig vanskeligt at faa Plads; thi en Aand, en Skygge kan indskrænke sig i det Uendelige. Derfor behøver Man heller ikke her, som i Verden, at abonnere paa Pladser i Kirken, ligesom i Theatret, hvor Pungen ganske naturlig gjør Udslaget. Det er en Fordeel,

Helvede har fremfor Verden. Men der er rigtignok Ingen, som det falder ind, deraf at rose sig.

Jeg var forleden i et større, meget livligt Selskab. Det var der, at jeg for Kuriositetens Skyld gav hine glimrende Foredrag tilbedste, som blandt mange andre vare blevne holdte paa vor Landdag i Kirkeforfatningssagen. De gjorde en rivende Lykke hos Selskabet, og gik derfra ud i videre Kredse. Vist er det, at et bedre Stof til komisk Deklamation har der ikke længe været i Helvede.

Blandt Gjæsterne var en Pastor R.... Jeg havde nær udtalt Navnet; men Du veed, det er imod mine Principer. Det var en god gammel Bekjendt af mig. Han var i sin Tid en meget yndet Følelsesprædikant, af en ganske overordentlig Svada, og ikke lidt forfængelig af denne Gave. Forøvrigt var han een af de Præster, som Verden kalder liberale, og i enhver Forstand tager sig til Indtægt undtagen den rene aandelige. Da vi skiltes, sagde han til mig: — Kom dog engang hen og hør mig! Min Kirke ligger paa Hjørnet af Kjødets Lyst og Skrøbeligheden, — bliv ikke altfor forbauset over disse Gadenavne — med Hovedfaçade ud til den første. Ethvert Barn kan vise Dig Vejen. Jeg har netop en i mine Tanker ypperlig Prædiken paa Stabelen. —

Han sagde: Barn —; lad Dig ikke vildlede deraf! Af Børn, ret egentlige Børn, gives der ingen i Helvede. Men siger Man ikke allerede i Verden: store

Børn — gamle Børn —? Gives der ikke Mennesker i Mængde, som opnaa en høj Alder uden at blive voxne? — Nuvel, af saadanne gamle Børn tosser der flere, end tælles kan, omkring heri Helvede.

Saa gik jeg da hen for at høre min gamle, engang velærværdige Ven, paa Hjørnet af Kjødets Lyst og Skrøbeligheden. Ligesaa godt ham som en Anden. Der kom dog Intet ud deraf uden Aandsfortærelse.

Jeg kom noget silde. Messen før Prædikenen var allerede forbi; Kirkesangen var igjen i fuld Gang. Men, Gud forbarme sig, hvilken Sang! Istedetfor Lovsange løde de liderligste Viser, jeg i mine Dage har hørt, og kun af Menneskehedens Udskud. Men største Delen af disse til Gudstjeneste forsamlede Mennesker hørte ikke alene til den bedre, saakaldte respektable, men ogsaa til den dannede, saakaldte fine Klasse. Gamle Mænd, hvis hvide Haar skulde have indgydt Ærefrygt, unge Fruentimmer, som Man skulde have troet, vare den pure Uskyldighed, toge ligesom henrykte Deel i denne skamløse Chorsang. Fader og Moder førte an for deres Børn, Manden for sin Hustru eller Elskede, uden al Blusel. Ak, neppe havde jeg indtaget min Plads blandt Mængden, førend jeg ikke var det Mindste bedre end de Andre! Ifølge en uimodstaaelig Magt i mit Indre stemmede jeg i med i den djævelske Hymne. Min Id gik i en hellig Retning; til at lovsynge stod min Hu. Men til at bespotte blev jeg nødt, saasnart jeg aabnede Munden, hvor meget jeg end krympede mig derved. Det

liderlige Væsen ligesom kildrede mig i mit Inderste, indtil jeg lod mig henrykke som de Andre.

Endelig var Sangen forbi; Præsten stod paa Prædikestolen med en hellig Mine. Men kun et Øjeblik stod han saaledes; saa begyndte han at gjøre de frygteligste og latterligste Grimacer. Det varede en god Stund, inden han saa vidt blev Herre over sine balstyrige Træk, at han kunde begynde:

— Mine andægtige Tilhørere ....

Det var ganske vist hans Hensigt at prædike sig selv og Forsamlingen til Opbyggelse. Men videre kom han ikke i Retning af Opbyggeligheden. Thi det forfærdeligste Vaas strømmede nu frem over hans Læber. Forgjæves holdt han inde og tog sig sammen; han geraadede kun fra det ene Uføre af Vrøvl i det andet. Ved en overordentlig Anstrengelse lykkedes det ham dog endelig at bryde af, og der opstod en Pause. Saa begyndte han igjen, med en stor Force af kunstlet Værdighed:

— Mine andægtige Tilhørere ....

Og blidelig fremgik — tænk Dig min Overraskelse — Væverens Tale i Kirkeforfatningssagen, med en ubeskrivelig komisk Virkning. Han vævede saa grangivelig, som om Man saae Tøjet for sig. Hvis han havde lagt an paa det Latterlige, kunde han umulig have gjort det bedre. Men Intet var fjernere fra hans Tanke, og det var netop Fylden af det Komiske. Ganske betuttet stræbte han blot at komme ud af denne Ord-

strøm, som op og ned, ud og ind, førte ham bort med sig. Og han havde endelig Heldet med sig. — Han tager et nyt Tilløb, med megen Salvelse, og lover store Ting. Men, o vee! Inden han selv veed deraf, er han dybt inde i Branddirektørens Tale ved samme Lejlighed.

Dersom det havde været et Kunststykke, vilde det have været uforligneligt. Thi Deklamationens Art var en ganske ny, og Overgangen var ganske brat. Men uden mindste Kunst slog det fuldkommen til. Med Bæveriet var det forbi; nu sprøjtede Taleren. I høje, stødvise Straaler udgjød Vandet sig og rislede ned over Sjælene. Men det var ikke dets Egenskab at slukke. Tværtimod var Virkningen en uudslukkelig Latter, hvori Ingen, selv med den bedste Villie, kunde afholde sig fra at deeltage.

Men det stormende Bifald havde sletikke noget Opmuntrende for Taleren. Det var lige stik det Modsatte; han vred sig ynkelig. Endnu en Gang greb han sig med Magt sammen for dog engang selv at komme tilorde. Det kneb; men det syntes at skulle lykkes. Da han efter en kort Standsning begyndte igjen, var det virkelig ham selv, der talte. Men, o Skjæbne — i næste Nu var han slaaet over i Literatens hule, abrupte Fraseologi! Det var livagtig, som om han knækkede tomme Nødder, — der var ikke saa meget som en Orm i dem — og kastede Skallerne fra sig ud over Folks Hoveder. Der var kun een Tanke i hans

Tale, og den var ikke hans, men Tilhørernes: — Hvor er Kjærnen, hvor er Kjærnen? — Fra Øjeblik til Øjeblik hævede sig hans Foredrag. Fra Hasselnødder steg han til Valdnødder og fra Valdnødder til Kokusnødder; — knak, knak, tomme vare de alle! I denne svimlende Højde af Tomhed blev han borte; Ingen formaaede at følge ham længer. Tilsidst blev han saa umaneerlig huul i sin Tale, at det værkede endog i de tommeste Hoveder og Hjerter, og at Kirkehvælvingerne, som ikke formaaede at udvide sig, sloge store Revner.

Da blev Latteren saa overvældende, Spektaklet saa forrykt, at Prædikanten maatte holde op, enten han saa vilde og kunde eller ikke. Med et konvulsivisk Ryk sled han sig ud af Literatens moralske Favnetag, og listede sig slukøret ned af Prædikestolen.

For at forebygge enhver Misforstaaelse med Hensyn til den nys beskrevne Støj og Lystighed, lad mig i Forbigaaende bemærke Følgende:

Har Du hørt, hvorledes Tarmene kunne skrige i et levende Menneske? Nuvel, saadan var Støjen. Og har Du hørt et Menneske skjære Tænder eller lee isøvne under Indflydelsen af Tarmevrid? Nuvel, saadan var Lystigheden og Latteren.

Saasnart Præsten var vel nede af Stolen, intonerede Degnen med sprukken Solostemme. Længe svirrede han ud og ind, som om han ikke vidste, hvor han vilde hen; endelig faldt han med hele sin Kraft ind

i en bekjendt liderlig Soldatervise. Med gruelig Andagt blev Visen i fuldt Chor affungen.

Saa kom Slutningsmessen. Præsten begyndte:

— I den treenige Guds Navn! —

Det lod sig høre; det var en meget from Begyndelse. Af min fulde Sjæl lyttede jeg efter.

I det Samme forsøgte Degnen, idet han gjorde sig saa lille, som han formaaede, at slippe om forbi Præsten. Men, idet han behændig vilde smutte forbi, greb Præsten ham med stærk Haand i Nakken, kastede ham ned under sig, flaaede i en Hast Kjole, Vest og Skjorte af ham, — det saae ganske ud, som om han flaaede Huden med — og vedblev derpaa, holdende den arme Degn med Jernhaand under sig, som om intet Videre var passeret:

— Første Artikel. —

— Der skal for Fremtiden være Fred og Venskab mellem Præst og Degn og deres respective Huse og Familier. —

— Anden Artikel. —

— — — — — — — — — — — —

Saaledes vedblev han at messe Artikel efter Artikel, og ved hver ny Artikel gav han Degnen et dygtigt Tryk i Nakken, forat han ikke skulde være i Uvished angaaende sin Stilling. Dette ufrivillige Nik skulde tillige betyde hans hjertelige Samtykke. I Forsamlingen gjorde sig meget forskjellige Opfattelser gjældende. Nogle lo og raabte: — Bravo! Forbandet godt gjort! —

Men Mængden udtrykte knurrende og hylende sin Misbilligelse. Dog var der ikke een eneste Sjæl, som rørte sig af Pletten.

Præsten fortsatte sin ugudelige Messe. Hvor mange Artikler der var, skal jeg ikke kunne sige. Thi jeg havde snart faaet Mere end Nok. Med et Hjerte, saa tungt, saa tungt, sneg jeg mig ud af Kirken.

Ja tungt; det var intet Under. Det er Haabet, som gjør Hjertet let. Eftersom Haabet svinder, bliver Hjertet tungere og tungere, og, naar alt Haab er ude, er Hjertet ikke til at bære. At sige, for et levende Menneske. — Vi Døde, ak, med os er det en anden Sag!

XXIII.

Er det ikke underligt, men tillige forfærdeligt, at, jo sødere en Erindring er, desto bittrere bliver den heri Helvede for mit Hjerte? Jeg bliver et Bytte for den rene Fortvivlelse, ikke altid for den Fortvivlelse, som raser, — i den er der dog Livskraft endnu — men for den, som er ganske stille, fordi den føler Døden i sig og lider Dødens Alt opløsende Smerte.

Fortvivlelsen er heri Helvede ligesom vort daglige Brød; den aflader aldrig. At den nu og da maa rase ud, det følger af sig selv. Men det Værste er dog den stille Fortvivlelse.

Stundom, naar jeg sidder hensunken i mig selv, — med tillukkede Øjne, havde jeg nær sagt. Men det gjør lige meget; her hjælper det ikke at lukke Øjnene — jeg mener, fortabt i mig selv, da har jeg de sælsomste Forestillinger og Fornemmelser.

Nylig troede jeg mig pludselig hensat i Skoven ved Foraarstid. Det var een af hine første henrivende Dage, da Vaaren sejrende bryder igjennem, ikke alene

i Naturen, men i Menneskehjertet. Men intetsteds fejres Vaarfesten saa dejlig, har et saadant Trylleri og en saadan Opløftelse som i Skoven.

De forskjellige Skovfugles Røster gave livagtig Gjenlyd i mit Øre og bragte mit Hjerte til at bæve i en ubeskrivelig Rørelse. Skovduften bølgede mig imøde i fulde, livsalige Strømme, fyldte mit Bryst og forfriskede alle mine Livsaander. Til et fuldkomment Trylleri troede jeg at høre Lilis søde Stemme igjennem Skoven.

Jeg foer ivejret og saae mig forstyrret omkring. O, hvilken Smerte! Saa lykkelig havde jeg været, og hvad, hvor var jeg nu? — For mig gaves der ingen Fuglesang, ingen Duft, ingen Kjærlighed mere!

En Sommer laa vi paa Landet ved den yndige F . . . sø. Hiinsides udstrækker sig, med Bakke og Dal, den bekjendte G . . . skov, milevidt i alle Retninger, hist og her med større Lysninger. Min Moder havde for det Meste Selskab hos sig, gamle Veninder, med hvilke hun havde Meget at afhandle; jeg kunde saaledes saa temmelig nyde min Frihed, naar jeg, paa nogle Dage ad Gangen, kom derud fra Hovedstaden. Og jeg nød min Frihed og Sommeren, paa en vistnok besynderlig, men henrivende, mig uforglemmelig Maade.

Saa ofte dertil gaves Lejlighed, satte jeg i den tidlige Morgenstund med Lili over Søen for at tilbringe Dagen paa Tater-Viis i Skoven, hvor jeg vidste,

at Ingen kunde finde os. Der var noget særeget tiltrækkende for mig i, saaledes at unddrage mig Verden og ligesom forsvinde. Du begriber jo vel, hvad denne Forsagelse af Verden havde at betyde. Jeg var ingenlunde i Begreb med at opgive Verden for at vinde Himmerige; Intet laa fjernere fra min Idræt og Tanke. Nej, saa ung jeg var, begyndte jeg allerede at blive blaseret, leed og kjed af Verden, uden at have noget Bedre at sætte istedet. Dog, lad mig ikke gjøre mig selv Uret! Maaskee var det dog tillige noget Ædlere, en vis højere Drift, som rørte sig i mig.

Men ogsaa Lili fandt paa sin Viis Fornøjelse i, saaledes, som hun kaldte det, at forputte sig. Imellem hende og mig var der den store Forskjel, at mig stødte Unaturen tilbage, hende drog Naturen til sig. — Vi ville engang prøve at leve et vildt, uciviliseret Liv. — sagde jeg til mig selv, og tog Lili ved Haanden for med hende at fordybe mig i Skoven. Og jeg gjorde det saa vildt, som muligt. Zigeunerlivet var mit Mønster. Vi dreve den hele lange Dag i Mag omkring i Skoven, paa kryds og tværs, for det Meste uden Maal og Meed, men med opladte Sandser. Hvor vi fandt et smukt Sted, sloge vi os til Ro en kortere eller længere Tid, for saa igjen at drage videre og opsøge andre smukke eller mærkværdige Steder. Der var iforvejen sørget for, at vi paa forskjellige Punkter af Skoven, i de saakaldte Skovløberhytter, kunde finde, hvad vi be-

høvede til Livets Nødtørft. Noget førte vi ogsaa altid selv med os.

Lili var dengang vel henved tolv Aar. Min Moder syntes ikke om disse Udflugter; men hun fandt sig deri, da hun var sikker paa at møde en afgjort Modstand fra min Side. — Gjør mig blot ikke Lili for vild! — indskrænkede hun sig til at sige. Men dermed havde det ingen Fare; der vilde have hørt Meget til at forvilde en Natur som Lilis. Paa den anden Side havde hun godt af disse frie Udflugter, som dannede en saa skarp Modsætning til det indskrænkede, tvungne Liv, hun sædvanlig maatte føre.

Det var dejlige Dage. Lilis Selskab var forfriskende for mig som den friske, duftrige Skov. Al hendes Ynde, sjælelig og legemlig, udfoldede sig paa disse frie Vandringer. Som et rigtigt Barn lod hun Munden løbe, som et Barn morede hun sig, lo og jublede over Ingenting, saa at det gav Gjenlyd i Skoven. Hvor let og fri og yndig var hun ikke i alle sine Bevægelser! Hun maatte undersøge Alt, sprang snart til denne, snart til hiin Side, og fandt overalt noget Mærkeligt. Det var forunderligt, saa skarpt et Blik hun havde for Naturens smaa Hemmeligheder. Selv det Mindste, det mest skjulte undgik ikke hendes Agt. Hvor Andre sletikke vilde have seet Noget, saae hun mangfoldige skjønne, underlige Ting: Dyr, Planter, alskens Naturmærkværdigheder. Det var, som om Skoven afhyllede alle sine Mysterier for hendes rene,

naive Blik. Raadyrene kom frem af Tykningen for tillidsfuldt at iagttage hende; jeg troer, de vare ikke langt fra at ville lege med hende. Ræven gik ganske rolig i Udkanten af Skoven og gravede Larver og Skovmuus op af Jorden til sin Aftensmad; den lagde blot nu og da sit Hoved listig paa Siden for ikke at tabe hende afsyne. Skovfuglene kom frem paa Kvistene for at hilse paa hende med deres lille Vise, eller løb op og ned ad Træstammerne for at vise hende deres Kunster. Egernet sprang nysgjerrig over hendes Hoved fra Green til Green og fulgte hende heelt igjennem Skoven. Fuglerederne laa overalt fremme for hende, ligesaa de vilde Bistader højt oppe i de hule Træer. Var der Tuer i Nærheden med de store røde Myrer, skulde heller ikke dette blive længe skjult for hende, og to af Tuerne begyndte da gjerne til hendes Underholdning en blodig Krig med hinanden. Mærkelige Blomster og Planter ligesom spirede frem under hendes lette Fod. Engang ledte jeg forgjæves efter et Exemplar af den knibske Mimosa, som jeg vidste, skulde voxe paa et bestemt Sted. Da hun gik ud paa egen Haand for at søge, fandt hun den strax, endskjøndt hun ikke kjendte den.

Hvor alt dette fortryllede hende og paa samme Tid gjorde hende fortryllende! Ja, dejlig var hun, for mig uden Lige, i sin sylfeagtige Lethed og Bevægelighed, med det lysende Blik, det søde Smiil, den melodiske Latter.

Til Maaltiderne lejrede vi os i Nærheden af een af Skovløberhytterne, og gjorde Ild ved Roden af et

Træ for selv at koge. Var der en Kilde i Nærheden, saa meget desto bedre; saa lejrede vi os ved den, og havde gratis Taffelmusik. Naar Baalet var antændt, overlod jeg hele Huusholdningsbekymringen til Lili. Hun overtog den gjerne. Hvor travl, hvor yndelig var hun ikke med Alt, hvad hun havde under Hænder, hvor opfindsom og betænksom! Aldrig har jeg holdt bedre Maaltider. Jeg kaldte hende paa disse Udflugter undertiden min lille Kone, og med et lykkeligt Smiil, forenet med en vis værdig Mine, tog hun mod Navnet. Og isandhed, der var i hendes Omsorg for mig noget saa ubeskrivelig ømt, som der vel lod sig finde hos den bedste lille Kone og Huusmoder.

Efter Middagsmaaltidet maatte hun læse for mig, medens jeg plejede min Magelighed og røg min Cigar! Stundom faldt jeg derved isøvn. Saa vaagede hun trofast hos mig, holdt Myg og Fluer borte fra mig. Naar jeg vaagnede, var det Første, jeg saae, et Par klare Stjerner; det var hendes kjærlig aarvaagne Øjne.

Til andre Tider læste jeg selv, eller lod, som om jeg læste, medens jeg lod mig forlyste af Trætoppenes melodiske Susen, eller de utallige hemmelighedsfulde Lyd, som afbrøde Skovens højtidelige Stilhed. Saa var Lili overladt til sine egne Hjælpekilder for at faa Tiden til at gaa. Men intet Øjeblik var hun ubeskjæftiget, og bestandig noget Nyt havde hun for. Hun forfærdigede Krandse af Blomster, de kunstigste Fletninger af allehaande Straa, altsammen egen Opfindelse;

hun plukkede Bær for at kunne overraske mig med en Extraret efter Maaltidet. Men aldrig veg hun længer bort, end at min Stemme kunde naa hende.

Det var, kort at sige, en fuldkommen Idyl; aldrig har jeg hverken læst eller oplevet nogen skjønnere.

En Dag — vi vare næsten komne heelt igjennem Skoven — stod jeg pludselig foran et Huus, som jeg kun altfor vel kjendte, skjøndt det i Aar og Dage havde været ude af mine Tanker. Det var det Huus, hvor jeg havde levet sammen med Anna, — atter en Idyl, men af et andet Slags — forført og fordærvet hende. Saa stor var min Letsindighed; jeg havde virkelig ganske glemt, at vi her vare nærved Skuepladsen for den største Skjændighed, jeg nogensinde skulde faa at bebrejde mig. Jeg foer tilbage; jeg vaklede, rystet i mit Inderste. Lili blev ganske forfærdet over min Blegbed. Men længe varede det, inden jeg kunde besvare hendes ængstelige Spørgsmaal, medens vi hastig droge os tilbage. Hvad jeg svarede hende, veed jeg ikke; men det erindrer jeg, at jeg den Dag ikke mere kunde see hende frit i Øjet. Hvor hun piinte mig med sin ømme Bekymring for at faa at vide, hvad dér fejlede mig! Hun anede ikke, det arme Barn, hvilken hæslig, frygtelig Ting hun i sin Uskyldighed rørte ved; det, jeg kunde have fortalt hende, var ligesaa langt fra hendes Bevidsthed, som Himlen er fra Jorden. Hun anede ikke, at den samme Dæmon, som havde fordærvet Anna, ogsaa paa en Maade truede hende, og at jeg, hendes Ven, hendes

bedste, eneste Ven, var denne Dæmons Herre eller Slave.

Denne Dag droge vi vidt omkring, men uden Glæde. Jeg havde ikke Ro paa mig. Stakkels Lili, hvor meget havde hun ikke ventet sig af denne Dag, og hvor smukt begyndte den ikke! Det blev til Bekymring, Sorg og Træthed altsammen. Hun var nærved at segne; men jeg mærkede det ikke.

Da vi om Aftenen traadte ud af Skoven for at gaa i Baaden, fandt vi Søen oprørt og skummende. Der havde rejst sig en Storm, og det truede med Byger. Vi havde Bølgerne paatværs ind, og jeg turde ikke vove mig ud med Lili. Der var altsaa ikke Andet for end at gaa Søen rundt. Men stakkels Lili var træt, vi havde for en Deel af Vejen Vinden lige imod, og det begyndte allerede at regne. Der var Intet at betænke sig paa. Jeg hyllede Lili ind i en let Overfrakke, jeg havde med mig, og løftede hende op i mine Arme. Forgjæves forsikkrede hun mig, at hun nok kunde gaa; jeg maatte og vilde bære hende.

Hvor let var mig ikke denne Byrde, hvor sød og dyrebar! Mig syntes, at jeg aldrig kunde blive træt af den. Jeg trykkede hende fast ind til mig, og skred rask frem imod Vejret. Der var over en halv Miil rundt omkring Søen, daarlig, sandet Vej; den ene Iling drog hen over os efter den anden; Regnen pidskede mig lige i Ansigtet. Men jeg var glad ved at være paa Landjorden, og have Noget at øve mine Kræfter paa, for

Lilis Skyld. Jeg ændsede Intet, og satte Magt imod Magt. Det var rørende, saa bekymret Lili var; hver to, tre Minuter yttrede hun sin Frygt for, at hun var for tung. Men da hun mærkede, at jeg var fast bestemt paa, at beholde hende i min Favn, hvor opfindsom gjorde da Kjærligheden og Taknemligheden hende ikke, hvilke søde, ømme Ord hviskede hun mig ikke i Øret, ligesom for at gjøre mig Byrden og Vejen lettere! Jeg havde næsten glemt Anna, og følte mig igjen lykkelig. Men selv i denne Time kunde jeg ikke holde de profane Tanker borte. Jeg kom til at tænke paa Sabinerinderovet i loggia dei lanzi i Florents. I mig og Lili var jo hiint fristende Billede levende fremstillet i Kjød og Blod. Men med Magt forjog jeg denne uværdige Forestilling. For at ave mig selv og tillige underholde Lili drog jeg en anden Forestilling frem for min Sjæl, der ligesaa fuldt passede til Situationen, skjøndt den var ganske modsat, nemlig den hellige Christofer under Byrden af Christusbarnet. Jeg gav mig til at fortælle hende Legenden om Hedningen Reprobus, som i Følelsen af sin Kæmpekraft kun vilde tjene den Stærkeste, og saaledes tilsidst blev henviist til den Herre Christus. Paa sine stærke Skuldre bar han Christusbarnet, og var nærved at segne under Byrden. Da erkjendte han sin Herre, og fik Navnet Christofer.

Mens jeg fortalte, var Lili slumret blidelig ind paa mine Arme. Sin Arm havde hun slaaet om min

Nakke; hendes varme Kind laa op til min. Stille gik jeg videre.

Men den Historie, jeg havde fortalt, havde gjort et stærkt Indtryk paa mig selv. Frelseren, saa levende fremstillet, paatrængte sig mit Væsen, som Barn dobbelt mægtig. Længe var det siden, at jeg havde havt nogen Tanke tilovers for ham. Men min Barnetro, saa dybt den end laa begravet, var dog ikke død endnu; den brød frem fra mit Hjertes skumle Dyb med mange søde og bittre Erindringer. Men de bittre vare de fremherskende. Hvilken Masse af Skyld havde jeg ikke i min korte Levetid samlet paa mit Hoved! Men den største var dog den imod Anna.

Da blev min Byrde tung og stedse tungere. Jeg havde en Følelse, som om det var mine Synders Byrde, jeg vandrede under. Og i Virkeligheden var jo ogsaa Lili, som jeg bar, allerede blandt mine Anklagere, skjøndt hun ikke selv vidste deraf. Havde hun endikke følt det, saa havde jeg dog allerede stor Uret ogsaa mod hende.

Med usikkre Fjed stred jeg mig frem igjennem den mørke Nat. Stormen tog til; det var blevet et sandt Uvejr. Regnen, som slog mig ind i Ansigtet, blændede mit Syn. Højt skyllede Søen op paa den stenede Bred, i hvis Kant Vejen slyngede sig. Oftere var det mig, som om jeg vadede i Vandet, som om Bølgerne vilde slaa sammen over mig og rive mig bort med sig. Vist er det, jeg havde ondt ved at holde mig paa Stien,

og forfejlede den idelig. Stønnende arbejdede jeg mig videre. Sveden brød frem af alle mine Porer; men det var ikke længer nogen varm, det var Angstens kolde Sved. Det var ikke udvortes, men indvortes, at Kraften svigtede mig. Jeg følte mig ubeskrivelig elendig. Piint af Nag, Frygt og Selvforagt var jeg endelig engang i den rette Stemning til at give slip paa mig selv. Et Gjennembrud var nær forhaanden; med det vilde der være fremgaaet et nyt og bedre Menneske af mig. Men — førend det kom saa vidt, glimtede Lyset fra vor Bolig os imøde. Min Tanke fik strax en anden Retning; Rørelsen var i samme Nu forsvunden. Ak, havde Vejen dog blot været tusinde Skridt længer! Disse tusinde Skridt vilde maaskee have sparet mig Farten til Helvedes Pine! — Da jeg stod i den oplyste Stue, gjennemblødt, gispende, udtømt, havde jeg efterladt Naget, Angeren, Rædselen ude i Nattens Mørke, og følte blot Glæde over at være undflyet dem.

Først nu vaagnede Lili. — O, hvilken dejlig Drøm! — hviskede hun med endnu halv tillukkede Øjne, da jeg til Godnat kyssede hende paa Panden.

Næste Dag fik jeg den dejlige Drøm at vide. — Jeg drømte, — fortalte Lili: — at jeg stod ved en Flodbred. Da kom den hellige Christofer med Christusbarnet paa sine Skuldre over til mig fra den anden Side. Og Barnet satte sig ned hos mig i Græsset ved Bredden; vi talte og legede med hinanden, og

jeg var saa usigelig lykkelig. Den store Christofer stod hos og saae til, støttet paa sin lange Stav.

Vi flettede Græsstaa i allehaande kunstige Forbindelser; men Christusbarnet var min Mester. Først flettede han et Kors, saa en Tornekrone; denne sidste satte han paa sit Hoved. Mellem Straaene var der indflettet nogle røde Blomster, nedhængende ved lange Stilke; de saae livagtig ud som Blodsdraaber. Saa begyndte Christusbarnet en anden Leeg. Han lod mig see ind i sine Øjne, og spurgte: — Hvad seer Du? — Ja, hvad saae jeg? — Først saae jeg Sædemanden, som gik ud at saae, ligesaa levende, som jeg nu seer Dig for mig. Dernæst saae jeg den barmhjertige Samaritan; ja, jeg troede endog at høre ham tale. Endelig saae jeg den gode Hyrde, med det fortabte Lam i sine Arme. Og meget mere kunde jeg have faaet at see. Men saa faldt det mig ind at spørge: — Men er det dog ikke sandt, at de onde Mennesker have korsfæstet Dig og stukket et Spyd i din Side? — Jo, derom maa Du ikke tvivle. — svarede Christus. Og han viste mig Naglegabene i sine Hænder og et blodrødt Ar i sin Side. Da jeg derover gav mig bitterlig til at græde, tilføjede han: — Men, Lili, det smerter ikke mere; det er for længe siden lægt ved min Faders Kjærlighed i Himlen og mine Brødres og Søstres Kjærlighed paa Jorden. —

Tilsidst spurgte Christusbarnet: — Kunde Du

ikke have Lyst til at lade Dig bære lidt af min Ven Christofer? — Hvorhen vil Du? —

— Jeg vilde helst til det hellige Land; — svarede jeg rask: — men det er saa langt, og saa skal jeg jo skilles fra Dig. —

— Det er sletikke saa langt, som det synes, — svarede Christus: — og vi To ville aldrig mere skilles fra hinanden. Ogsaa der vil Du finde mig. — Vil Du, saa kom! —

Saa tog den store Christofer mig op paa sine Skuldre, og vandrede bort med mig, langt, langt bort. Om Dagen gik han efter en lille rødlig Sky, om Natten efter en stor, glimrende Stjerne. Jeg vidste, at det var Bethlehemsstjernen. Og vi kom igjennem mange fremmede Lande, saae Mennesker af alle Slags og hørte forskjellige Tungemaal, over Bjerge og Dale, over Floder og Strømme, tilsidst endogsaa over Havet. Der var intet Land at øjne; Bølgerne gik saa højt, saa højt. Da blev jeg inderlig angst og tænkte, at vi skulde forgaa. Men Christofer sagde: — Frygt ikke, mit Barn! Jeg har engang baaret Vorherre. Du vejer kun Lidt imod ham. —

Saa naaede vi da endelig Land og betraadte en sandig Bred. Det var det hellige Land. Og videre gik Vandringen, forbi Jerusalem, ligesom Solen stod op; med sine hvide Mure paa Højene syntes den herlig endnu som i gamle Dage. Nogle faa Skridt videre, og vi kom til en lille Stad imellem Bjergene. Her stod

Stjernen stille. Jeg vidste, at det var Bethlehem.

Christofer satte mig af foran et uanseeligt Huus.

En Dør aabnedes; der stod igjen Barnet Christus. Han tog mig ved Haanden og førte mig ind, idet han med et kjærligt Smiil sagde: — Lili, her har jeg kun en Stald at byde Dig velkommen i. Men engang, naar Du har faaet Nok af Verden, skal det blive bedre. —

Og han slog sine Arme om min Hals og kyssede mig.

— — I det Samme vaagnede jeg. Thi vi vare hjemme. O, Otto, jeg havde saa gjerne drømt noget længer! —

— Synes Dig ikke, kjære Lili, — svarede jeg spøgende: — at det er Alt, hvad Man kan forlange, i en Times Tid at komme herfra til Bethlehem og tilbage igjen, uden at regne alt det øvrige Dejlige, som Du oplevede? —

— Jo, det er sandt. Jeg maa vel give mig tilfreds, indtil Christus byder mig velkommen paa det bedre Sted, hvor han evig har hjemme. — svarede Lili stille.

XXIV.

Jeg havde næsten opgivet at træffe Anna mere; saalænge havde jeg forgjæves søgt efter hende. Hun var ligesom bortblæst af mine Veje, og de vare baade mange og lange. Men Helvede er rigtignok stort, og uden Tal ere dets Indvaanere.

Jeg var for en Tid kommen ganske ud af mine Vaner, jeg kunde gjerne sige, ganske ud af mig selv, ved at strejfe om efter hende, som en sand Vagabond, paa kryds og tværs, baade i og udenfor Sværmen. Men en uudslukkelig, higende Kval drev mig afsted. Det ligesom brændte i mine Indvolde. Jeg tørstede, — slig en Tørst har aldrig noget Menneske følt, selv ikke i en Ørken, med Døden paa Læberne — efter hende tørstede, vansmægtede jeg. Ikke fordi jeg troede, at hun kunde slukke min Tørst; jeg veed kun altfor vel, at hun kun er en udtørret Kilde, udtørret allerede i Verden, endsige i Helvede. Forgjæves vrider hun sine Klæder, Hænder og Haar; der flyder ikke en Draabe Vand af hende. Men hun bærer Nøglen i sig til en skrækkelig

Hemmelighed, uden selv at vide deraf. Hun har derved faaet en ny Betydning for mig; hun er atter bleven en Gjenstand for mine Efterstræbelser. O, hvor forskjellige fra hine Dages, da Vellysten under Skikkelse af Blod flød igjennem mine Aarer, da jeg i hende kun saae en Blomst i Naturens store Rige, som det vel lønnede sig Umagen at bryde! Jeg maatte see hende igjen, for i Studiet af hendes Træk at finde en ny Bekræftelse paa det Forfærdelige, som ved forrige Møde var gaaet op for mig. Ikke just fordi jeg tvivlede; men Vished, hvad Man i Verden kalder haandgribelig Vished, havde jeg dog ikke. Jeg maatte atter og atter tage Sagen for paany, afhøre Vidnerne og fælde Dom — over mig selv. Det var derfor nødvendigt, at jeg igjen fik hende at see. Dog, det var endnu ikke Nok; jeg maatte ogsaa bringe hende til at tale. Hendes Ansigtstræk vare vistnok gode, gyldige Vidner; men hendes Tunge var det sidste store Vidne, hvormed Sagen maatte ansees for afgjort. Om det vilde lykkes mig at faa hende til at staa for Spørgsmaal, det var rigtignok tvivlsomt. Men lige meget, rimeligt eller urimeligt, jeg maatte finde hende og forsøge derpaa!

Endelig, nu ganske nylig, traf jeg hende igjen. Ikke alene traf jeg hende, men kom bag paa hende. Hun sad ved Floden og stirrede saa ubevægelig ned i det sorte, slimede Vand, som om hun omgikkes den Tanke, at styrte sig ud deri. Isandhed, der gives i Helvede dog i det Mindste Noget, som ligner Tilfred-

stillelse! Jeg glemte for et Øjeblik mig selv og Alt over hende. Jeg sneg mig forsigtig nærmere; som en Skygge i Solskin paa Jorden strakte jeg mig fladt ud paa Flodbredden, og kom hende ganske nær. Graat i Graat, jeg var neppe til at adskille fra den dyndede Bred.

I Ro og Mag, skjøndt med feberagtig brændende og bævende Sjæl, gav jeg mig til at betragte hende. Først i dets Heelhed, dernæst Træk for Træk, tog jeg hendes Ansigt for mig. Denne Analyse var ubeskrivelig piinlig; men jeg gjennemførte den trolig. Men Resultatet var overraskende; nær var jeg sprungen op og havde røbet mig. Jeg kunde nu ikke mere begribe, hvorledes jeg engang havde kunnet finde, at Martin ligesom var skaaren hende ud af Ansigtet. Nogen Liighed var der maaskee; ja, den lod sig vel endog paavise. Men hverken i det Hele eller i det Enkelte lignede Martin og Anna hinanden mere, end der retvel kunde skrives paa Tilfældets Regning.

Denne Opdagelse, der med Overbeviisningens Kraft gik mig til Hjerte, skaffede mig en i Helvede hidtil ukjendt Lettelse. Jeg havde endnu aldrig følt Mage til den Hvile, jeg for Øjeblikket fandt i Flodbreddens Mudder.

Jeg fortsatte min Betragtning af hende. Det var mig nu snarere en Nydelse end en Pine. Hver ny Jagttagelse bekræftede min Overbeviisning. Visselig, Martin lignede hun ikke, i det Mindste ikke synderlig!

Men — Hvem lignede hun? Pludselig faldt det mig paa Sjælen, at hun lignede En eller Anden i paafaldende Grad. Men Hvo var denne Anden?

Kun kort havde min Ro varet; atter blev jeg heed og kold og ængstelig bevæget. Jeg gav mig til at grunde og gruble, og var strax igjen midt inde i Pinen. Pludselig gik det med et Stød i Hjertet op for mig: det var ikke Martin, der lignede Anna, men Martins Kjæreste, — den smukke unge Pige, paa hvem jeg havde kastet mit sidste Elskovsblik i Verden, som jeg havde taget op fra Gaden, men som havde foretrukket Gaden med Martin fremfor et Palads med mig!

Det var umuligt at tage fejl; jo længer jeg saae, desto mere udtrykkelig blev Ligheden. Og Martins Hemmelighed, der efter Sigende skulde klare Alt imellem os, fandt fuldt saa vel sin Opløsning i den Antagelse, at Tøsen var min Datter, som i hiin anden, at Drengen var min Søn. Virkelig, dersom det var kommet for Dagen, at Pigen var min Datter, vilde Alt have været klart imellem os!

En ny Rædsel havde grebet mig. Vel maatte jeg grue. Atter stod det for mig, at Fædrenes Misgjerninger straffes paa Børnene. Nu forstod jeg, hvorfor den unge Pige i en saa høj Grad havde pirret min allerede sløve Sands. Det var den vanhellige Ungdomslyst, vakt ved Ligheden, som igjen var bleven levende hos mig.

Pigen var min Datter; der kunde neppe være

Tvivl tilbage. Saa nær havde jeg været ved at begaa en Forbrydelse imod Naturen, som endog selve Lasten med Gru maa bæve tilbage for! Min egen Datter! Forbarmende Gud! Saa vederstyggelige Følger kan Synden drage efter sig!

Jeg vred mig i en unævnelig Pine. Det var mig umuligt at holde det længer ud. Der sad hun for mig, mørk, stirrende, uden al Sympathi, liig en ubønhørlig Skjæbne. Hun holdt mit Liv i sin Haand, ligesom jeg engang havde holdt hendes. Kun et Par Ord fra hendes Mund, og jeg vilde være udløst af denne dræbende Uvisheds Pine.

Men hun havde endikke et Ord tilovers for mig. Hun vilde ikke længer, hvad jeg vilde. Engang fulgte hun efter mig, hvor jeg gik, endog til sin Undergang. Nu flyer hun for mig paa alle mine Veje; selv om jeg kunde vise hende Vejen til Himmerige, troer jeg ikke, hun vilde følge mig.

Naar jeg seer tilbage over mit Liv, finder jeg et stort, svælgende Mørke. Men utallige Lys glimte frem af Mørket, store og smaa, himmelske og jordiske. Jeg tænker nu nærmest paa de første, de talrige Tegn i mit syndige Liv paa Guds faderlige Forbarmelse. Ligesom Stjerne ved Stjerne paa en mørk Himmel træde de frem for min jammerfulde Betragtning.

Jeg seer nu, hvorledes Gud var mig nær og greb ind i mit Liv den ene Gang efter den anden, for at

bringe mig til Besindelse, advare, røre mig, drage mig til sig ved sine Velgjerninger. Der lader sig ikke tænke nogen ømmere, taalmodigere, mere udholdende Kjærlighed end den, Gud har viist mig Elendige. Men den samme — agter derpaa, alle I, som endnu have Øjnene oppe — den samme Kjærlighed viser han alle Mennesker, skjøndt under meget forskjellige Kaar. Jeg i min Tid agtede ikke derpaa eller slog det hastig hen; derfor er Døden bleven mig et Fortabelsens Mørke, og jeg er bleven kastet ud, hvor der kun, ved Mindet om den misbrugte Tid og den forspildte Kjærlighed, er Graad og Tænders Gnidsel tilbage.

Det er sandt, stundom lod jeg mig virkelig røre. Guds Haand fra det Høje var altfor tydelig, og Velsignelsen, den bragte, var altfor stor, til at det kunde undgaa min Agt. Jeg kunde i Øjeblikket have kysset, jeg kunde have grædt over denne velsignede Haand. Mit Hjerte var blødt og inderlig bevæget. Var jeg end kun svag i min Anger, saa var jeg dog stærk i gode Forsætter. Og det stod fast hos mig, at jeg aldrig vilde kunne glemme, hvor god Gud havde været imod mig.

Men jeg glemte det altsammen, Forsæt, Rørelse, Velgjerning, selve Gud! Det var ikke blot Letsindighed; jeg ogsaa vilde glemme. Jeg glemte det altsammen saa grundig, at, naar jeg atter befandt mig i Nød og Kvide, faldt det mig ikke engang ind, til hvem jeg havde at henvende mig for at finde Hjælp og Forbarmelse.

Sandelig, lad mig bekjende det saa højt, jeg formaaer, Skylden er ikke Guds, naar jeg ikke som en frelst, lyksalig Sjæl udgik af al Jordelivets Vaade.

Ligesaa rørende som simpel er hiin Fortælling om den gode Hyrde, som har en saadan Kjærlighed til Hjorden, at han endog er rede til at hengive sit Liv for den. Og hvert enkelt Faar er ham saa kjært, som om det var hele hans Hjord. Naar et Faar forvilder sig, forlader han alle de øvrige for at søge det ene fortabte, og han aflader ikke, med Smerte at søge, førend han finder det. Og naar han har gjenfundet sit Faar, bærer han det med Fryd tilbage paa sine Arme.

Naar jeg nu seer tilbage over mit Levnet, er det mig grangivelig, som om En havde søgt efter mig hele mit Liv igjennem, med al Kjærlighedens Smerte. Og jeg blev ofte, ak, ofte funden! Men atter og atter rev jeg mig løs for at gaa mine egne vilde Veje. Saa maatte jeg da tilsidst fortabes.

I hele mit Manddomsliv vidste jeg ikke af nogen alvorlig Sygdom at sige; min Natur syntes lige indtil det Sidste at ville trodse enhver Art af Skrøbelighed. Det Værste, jeg af Sygdom har prøvet, var en Ojensvaghed, som i nogle Uger tvang mig til at holde mig inde i et næsten fuldkomment Mørke. Det var en kummerlig Tid for mig, ikke alene kjedelig, men, jeg kunde gjerne sige, frygtelig. Ved denne Indespærring fik jeg ret en tydelig Forestilling om, hvad Cellesystemet i Fængslerne har at sige. Der gives ikke nogen større Pine

end at være ene med sig selv, naar Hjertet er fuldt af onde Erindringer. Nat og Dag gik næsten i Eet for mig; det var mig ikke alene, som om Mørket bestandig tog til, men som om jeg bestandig sank dybere og dybere i Mørket. Og dog var dette Mørke kun en ringe Forsmag paa det Mørke, hvori jeg nu sidder. Dengang forekom det mig saa grueligt; men det var Intet, slet Intet! Nu vilde et saadant Mørke være mig idel Lys og Lyksalighed.

Jeg havde Venner nok; men dog fik jeg kun sparsomme og korte Besøg. Det var ikke Enhvers Sag, saaledes at sidde hos mig i Mørket og anstrenge sig for at underholde mig i min vrantne og vanskelige Stemning.

Der sad jeg altsaa, for det Meste muttersalene. Dog ikke alene; vi vare To. Mit andet bedre Jeg var hos mig. Det var længe siden, jeg havde havt Lejlighed til at omgaaes det. Det var, rettere talt, ganske blevet borte for mig. Nu sad det hos mig; nej, ikke hos mig, men lige overfor mig, Ansigt til Ansigt med mig. Mellem os To var Mørket ikke til Hinder. Jeg kan ikke sige, at jeg just holdt af dette Selskab; men jeg var nødt til at taale det. Det havde kun indfundet sig for at gjøre mig Bebrejdelser. Saa kivedes vi da med hinanden, og havde aldrig Fred.

I ethvert Menneske er der af Naturen saadanne to Personer, og de kunne ikke enes, skjøndt de ikke alene ere Brødre, men udgjøre et Tvillingpar, i Liighed med Kastor og Pollux. Det er ikke fordi det skorter

paa en naturlig Kjærlighed imellem dem; en saadan Kjærlighed er forhaanden; men kun under Strid og Kiv finder den sit Udtryk. Denne Tvehed i Mennesket er Syndens Karakteermærke. Kunde denne Tvehed hæves, vilde Synden og dens ulykſalige Følger ikke være mere.

Og den kan hæves; det erfoer jeg i hine mørke Dage. Som sagt, vi kivedes og kjævledes, og der var ingen Mulighed i at komme til Forstaaelse. Der gives ikke noget mere haardnakket og paastaaeligt Væsen end et saadant bedre Jeg. Intet vilde det opgive selv, men fordrede, at jeg skulde opgive Alt, at jeg skulde fornægte mig selv indtil Blodet, indtil Døden, for ganske at gaa op i det. Det hverken vilde eller kunde jeg.

Dog, jeg kunde. Snart mærkede jeg, at der var ikke to, men tre Personer tilstede. Foruden os To, som kivedes, var der endnu en Tredie, som mæglede os imellem, fuld af Alvor og Kjærlighed. Mit eget Jeg kunde jeg modsige; men ham kunde jeg ikke sige imod. Jeg følte, at han havde Ret i Alt; jeg følte ogsaa, at jeg igjennem ham kunde komme til Forstaaelse og Eenhed med mig selv, og begynde en ny og bedre Tilværelse. Jeg vidste, hvem Mægleren var, ikke alene en Mægler mellem mig og mig selv, men mellem mig og min Gud. Det var jo Guds egen Søn, engang født i Kjødet.

Dengang var jeg ganske i hans Magt. I den mørke Krog, hvorfra ingen Undvigelse var mulig, havde den gode Hyrde endelig faaet fat paa sit arme, vildfarende Lam. Han holdt det allerede i sine Arme.

Men det var kun ham, der vilde; jeg vilde i Virkeligheden ikke. Det var kun modstræbende, at jeg føjede mig i hans Favnetag; der var Noget i mig, der ligesom kun lurede paa Lejlighed til at undvige.

Og denne Lejlighed udeblev heller ikke; den udebliver aldrig, hvor Daaren i os er rede til at benytte den. Den Onde, som endnu ingenlunde havde opgivet sin Ret til mig, behøvede kun at gjøre en ganske lille Opfindelse.

Han opfandt et Spil, som lod sig spille i Mørke. Een af mine gode Venner gav han Æren for Opfindelsen, og førte ham til mig. Jeg modtog ham naturligviis med aabne Arme, ikke alene som Ven, men som Befrier. Hvilken prægtig Opfindelse, dette Hazardspil, dobbelt interessant, fordi det lod sig spille, ja, egentlig kun lod sig spille i Mørke!

Og vi gave os til at spille, jeg og min Ven, nej, — jeg og den arge Fjende. Min Medspiller var i Virkeligheden ikke nogen ringere Person end selve Mørkets Fyrste. Og Spillets Gjenstand — det vidste jeg ikke dengang, men det veed jeg nu — var intet Mindre end min evige Velfærd. — Jeg maatte naturligviis blive den Tabende.

Jeg kommer saa levende en velsignet Aftenstund ihu paa Middelhavets Vover. Dagen havde været trykkende hed; men henad Aften var der sprunget en blid Vind op fra Nordvest. Luften var igjen ligesom bleven

levende, og bølgede i friske, balsamiske Strømme henover Dækket. Voverne hævede sig atter med en mild Brusen og et let Skum paa Toppene. Lystige Delfiner tumlede sig trindtom Skibet.

Solen var lige gaaet ned i hele sin Pragt; i et brændende Rødt med lyse Guldstriber glødede den vestlige Horizont over det joniske Hav. Hastig vilde Tusmørket falde paa, og Glandsen svinde. Det var kun et Moment, men ubeskrivelig dejligt. Tilvenstre havde vi Cytheras henrivende Ø; over den hævede sig Mainas Bjergland i alvorsfuld Højhed med sine skarpe Konturer og stærke Skygger. Der var fordum Sparta. Tilhøjre havde vi det vidt udstrakte Kreta med det himmelhøje Idabjerg; dets Snetop glødede i Aftenrøden.

Endelig vare vi for en Stund blevne alene, Lili og jeg. Paa Dækket faldt det kun sjelden i min Lod, at være alene med hende. Hendes Skjønhed og blide, yndige Væsen havde fortryllet hver Sjæl ombord, og Hvo som blot kunde vinde Adgang til hende, forsømte ingen Lejlighed til at bringe hende sin Hylding. Og herved kom jeg til at gjøre en ganske mærkelig Opdagelse med Hensyn til mig selv. Jeg havde en meget stærk Tilbøjelighed til Skinsyge; men paa Lili, som dog var mig det Kjæreste, jeg havde kjendt i Verden, kunde jeg ikke blive skinsyg. Jeg kunde blive utaalmodig, ærgerlig over al denne Paatrængenhed, hvori Lili fandt

sig med saa godt Lune; men skinsyg følte jeg mig aldrig noget Øjeblik.

Vi vare altsaa alene. Men disse kostbare Øjeblikke syntes at skulle gaa ubenyttede forbi. Lili sad lænet tilbage, med Hænderne trykkede mod Barmen, og var bleven ganske stille; med et aandsfraværende Blik var hendes Øje henvendt paa Moreas Kyster. Jeg paa min Side var ligesom deelt imellem det store, herlige Panorama omkring mig og en ganske lille Ting, dog ikke mindre herlig, en Lok af glindsende sort Haar, hvormed Vinden paa den kjælneste Maade legede paa Lilis runde Skulder. Men brat blev denne lykkelige Betragtning afbrudt. Det forekom mig, som om Lili drog sin Aande uregelmæssig og tungt, og, da jeg saae hende i Ansigtet, var der et paafaldende Udtryk deri. Det var ikke alene, som om Rødme og Bleghed strede med hinanden om Herredømmet derpaa, men tillige, som om Aanden stred en Kamp fuld af Ængstelser.

Med Magt betvang jeg min egen Ængstelse, og spurgte: — Hvad fejler Dig, Lili? —

— Jeg veed det ikke. — svarede hun efter et dybt Aandedræt: — Mit Hjerte blev pludselig saa uroligt, og jeg følte mig saa inderlig beklemt. Men, ængst Dig ikke, min Ven! Nu er det bedre. —

Og det lod virkelig til at være blevet bedre. Jeg tog hendes Haand, og vi sade igjen en Stund ganske stille hos hinanden. Natten var ved at bryde ind, en paradisisk Nat. Kysterne svandt mere og mere hen

liig graalige Skygger; kun Idabjergets Top havde en svag Glands endnu. Stjernerne brøde i Myriader frem paa den mørke Himmel; ogsaa Havet begyndte at give Glimt paa Glimt.

— Hvad tænker Du paa, min egen Lili? — spurgte jeg, idet jeg blidt trykkede hendes varme Haand.

— Vil Du vide det, Otto, — svarede hun sagte, og lagde ogsaa den anden Haand uvilkaarlig indeni mine: — saa lad mig fortælle Dig en lille Historie, som netop falder mig ind! —

Og Lili fortalte:

— Der var engang et stakkels Menneske, hvem gudfrygtige Forældre kun havde efterladt et godt, ærligt Navn og et fromt, gudhengivent Hjerte. I sig selv er dette Meget; men i Verdens Øjne gjælder det kun Lidt.

I Begyndelsen gik det ham vel i Verden, men senere desto værre. Først mistede han sin suurt erhvervede Formue. Da pegede Folk ad ham og sagde: — See, hvilket elendigt Menneske! —

— Ikke endnu. — svarede han: — Gud er min Trøst! —

Men Ulykken vedblev at forfølge ham. De fleste af hans Venner faldt fra; de faa, som bleve tilbage, forraadte ham. Han blev bedragen, bagvadsket, almindelig miskjendt.

Da rystede Folk paa Hovedet ad ham og sagde: — Nu maa Du dog vedgaa, at Du er et elendigt Menneske? —

— Ikke endnu. — svarede han stille, med bævende Stemme: — Gud er min Trøst! —

Saa leed han det største og smerteligste Tab; han mistede sin dyrebare Hustru, og kort efter sit eneste Barn. Han stod paa sine gamle Dage ene i Verden, fattig og hjælpeløs.

Da trak Folk paa Skuldrene ad ham og sagde: — Nu nytter det ikke længer, at Du siger Nej; Du er dog ret et elendigt Menneske. —

— Nej, Venner, ikke endnu. — svarede han med tilbagetrængte Taarer: — Gud er min Trøst! —

Da fandt Folk, at der ikke var noget Udkomme med det Menneske, og vidste ikke at gjøre Bedre end at give ham Ogenavnet Paul Trøst.

Men han blev i Virkeligheden aldrig elendig. De sidste Ord, han talte i Verden, vare disse: — Gud er min Trøst! —

Saa var han i Himmerige. —

— Elskede hun mig? — Dette Spørgsmaal vender uophørlig tilbage hos mig. Det vil maaskee falde Dig ind at sige, at det vel nu maa være mig ligegyldigt. Men nej, det er det ikke. Her er Intet; Man maa nøjes med det, som har været. Og det vilde, hvis jeg da ikke bedrager mig selv, være mig en ubeskrivelig Trøst at vide, at jeg havde været elsket af hende. Men heri Helvede gives der ingen Trøst af nogensomhelst

Art; det er netop det Fortvivlende. Det vil altid forblive mig uklart; jeg vil aldrig faa det at vide.

Jeg har allerede mange Gange gjennemgaaet vort Forhold fra Begyndelse til Ende. Snart synes mig, snart synes mig ikke; det er og bliver tvivlsomt. I sig selv er det sletikke sandsynligt, at hun skulde være kommen til at elske mig, som hun havde kjendt fra Barndommen af, i hvem hun ifølge Alt snarest maatte see en Broder, en ældre Broder. Alderen var ogsaa en Hindring; jeg var jo meget ældre end hun. Det er heller ikke rimeligt, at hun, hvis Hu fra tidlig Alder var himmelvendt, skulde have bundet sin Sjæl til en saadan Jordklods af Menneske, som jeg var. Og hun døde jo saa ung, i Idealernes lykkeligste Alder.

Men, uagtet alt dette, naar jeg mindes den Inderlighed, hvormed hun hang ved mig, hendes mageløse Hengivelse i Stort og Smaat, den milde, men stærke Glød, som saa ofte brød frem af hendes Væsen i Forholdet til mig, — naar jeg dernæst betænker, at jeg var saa godt som den eneste yngre Mand, hun nogensinde lærte at kjende, hvor meget jeg i Virkeligheden var for hende, jeg kunde gjerne sige: Alt, hvorledes jeg, saa at sige, var eneraadig over hendes Væsen og Skjæbne, — saa forekommer det mig umuligt Andet, end at hun maa have elsket mig. Ikke med min Kjærlighed, naturligviis ikke med den, men med hendes egen, med hiin guddomlige Kjærlighed uden Lidenskab, hvoraf jeg saa tidt i

Omgangen med hende blev berørt, men som aldrig kunde fæste blivende Bo i mit Hjerte.

Elskede hun mig da? Hvad skal jeg svare? Saa meget er vist, nogen Anden lærte hun aldrig at elske. For Skinsygens Kval blev jeg i det Mindste fri, og er det endnu.

Hvad jeg aldrig kan glemme, er, at hun paa sit Dødsleje øjensynlig havde Noget paa Hjertet, Noget, som lignede en Kvindes fulde, hellige Kjærlighed. Hun anstrengte sig for at faa det frem; det ligesom spillede hende paa Læberne. Men det vilde ikke lykkes for hende. Det var ikke modnet endnu, og døde med hende, ligesom det ufødte Barn med sin Moder. Hvad var det, som gjorde hendes Hjerte saa brændende varmt, saa nidkjært paa det Sidste? Hvad var det, hvis det ikke var Kjærlighed?

Elskede hun mig da? — Ja eller Nej? — Ak, det er forgjæves, at jeg bryder mig med dette Spørgsmaal; jeg maa bekjende, jeg veed det ikke. Aldrig i sit Liv havde hun nogen Hemmelighed for mig. Hvis hun har elsket mig, saa var det hendes eneste, en Hemmelighed ganske vist ogsaa for hende selv, og den tog hun med sig i Graven.

Ligesom en Drøm staa de Dage for mig, hvilke jeg sidst tilbragte i Bethlehem, ligesom en Drøm, uagtet der i al denne Tid neppe kom Søvn i mine Øjne.

Der var efter mange Vanskeligheder blevet anviist

os et lille Huus affides i et Hjørne indenfor Klosterhegnet. Et uhyggeligt Rum var det; men vi førte mange Bekvemligheder med os, og ved Penge lod endnu flere sig bringe tilveje. Der laa hun paa sit sidste Leje, i det dæmpede Lys fra det høje, smalle Buevindue, som næsten forsvandt i den tykke, raa Muur, — der laa hun, bleg som en Lilie, dejlig selv i Døden, lige indtil det sidste Øjeblik. Eftersom Blegheden tog til, blev hendes mørke Øje stedse mere straalende. Det var, som om Stjernen, der engang havde staaet over Bethlehem, lyste frem derigjennem. Og det var ikke hiin gustne Blegbed, som maler Døden i de indfaldne, stivnende Træk; det var hiin skjære, gjennemsigtige Blegbed, som vi ikke kunne give andet Navn end Forklarelse, som vidner højere imod Døden end selv de rødeste Kinder. Hun fik ikke Tid til at hentæres; hun døde i hele sin Ungdoms Glands og Fylde.

Nat fulgte paa Dag og Dag paa Nat, uden at vi agtede derpaa; der gaves ingen Tid for os længer. Næsten uafladelig ringede Klokkerne i Klosteret. Disse Klokker voldte mig en ubeskrivelig Pine; det var mig, som om de paastaaende og ubønhørlig krævede den Elskedes Liv af mig. Iøvrigt bekymrede Ingen sig om os. Prioren sendte os nogle indviede Palmer. For dem var jeg ham takskyldig; de syntes at glæde Lili. Jeg befæstede dem over hendes Hovedgjærde.

Hastig gik Kræfterne fra hende, og i samme Forhold blev hun bestandig uroligere. Hun vilde idelig

flyttes og vendes paa Lejet. Selv var hun magtesløs; jeg maatte tage hende i mine Arme som et lidet Barn. Ak, det var første Gang, siden hun var bleven voxen, at jeg saaledes vovede at favne hende! Naar jeg saaledes tog hende i mine Arme og løftede hende op, slog hun uvilkaarlig sine Arme om min Nakke. O, hvor kjærligt! Men hvor silde kom ikke denne Kjærlighed! — Jeg kunde ikke holde Taarerne tilbage; de dryppede paa hendes Ansigt.

— Min Ven, — sagde hun, og som en Engel smilede hun ad mig, — endnu bringer det mit Hjerte til at bæve, dette søde, overjordiske Smiil: — Min Ven, græder Du, mens jeg smiler? Jeg føler slet ingen Smerte, og snart vil jeg være fuldkommen lykkelig. Det er kun denne Uro, som piner mig. Jeg længes, — det forekommer mig nu, som om jeg hele mit Liv har længtes — efter det evige Hjemland hos Gud, hvor der er Glæde og Fred uden Ende. Snart vil jeg være der, — uden Dig, Otto, men kun for en stakket Stund. Vi skulle samles igjen for aldrig at adskilles mere. —

Stemmen var næsten gaaet fra hende, og hendes Aandedræt var besværligt. Hendes Ord naaede kun som en Aandehviisken til mit Øre, afbrudte og i uregelmæssige Mellemrum.

— Min Ven, — vedblev hun efter et længere Ophold: — o, hvor sødt og liffligt har det ikke været mig at kalde Dig saaledes! — Otto, nu kan jeg sige Dig det, en stor, ja den største Deel af mit Liv har

jeg levet i dette Navn. — — Men der var et Dyb deri, som det aldrig lykkedes mig at udtømme, saa kjærlig jeg end var imod Dig. — Jeg følte saa tidt, at Du fortjente en større og bedre Kjærlighed end den, jeg havde at byde Dig. — — Og dog, mine lykkeligste Timer har jeg tilbragt med at grunde over den fulde Betydning af dette dyrebare Navn. — Der forekom mig stedse endnu at være Noget tilbage deri, som fattedes mig til en fuldkommen Lykke. Men jeg udfandt det aldrig. — Men hisset hos Gud, Otto, vil der Intet fattes os mere, naar vi kalde hinanden ved det skjønne Navn: — Min Ven, Du min Ven! —

Paa det Sidste tog hendes Uro saaledes til, at hun i ingensomhelst Stilling paa Lejet kunde finde Hvile. Jeg maatte da tage hende op i mine Arme og sidde med hende paa Kanten af Sengen. Med sit Hoved paa mit Bryst fandt hun endelig Ro.

Der sad jeg med hende, i korte Mellemrum den ene Time efter den anden; — alene Gud kjender min Kval. Hun rørte sig ikke, hendes Øjne vare lukkede; kun paa det uregelmæssige Aandedrag og den stedse svagere, intermitterende Puls kunde jeg kjende, at hun endnu levede. Jeg sad med hendes Haand i min — ak, den var allerede kold! — og iagttog Pulsslaget i en aandeløs Spænding. Jeg ligesom kun levede i dette Slag, — o, hvilket jammerfuldt, bævende Liv! Haanden blev stedse koldere; jeg havde mere og mere ondt

ved at fornemme Pulsslaget. Snart, snart maatte det være forbi!

Og det var det. Men pludselig slog hun Øjnene op; med et fuldt, paa overjordisk Viis straalende Blik mødte hun mit dunkle Blik og hviskede: — min Ven! —

Det var snarere et Aandepust end en Hvisken. Men jeg hørte og forstod hende. Ude af mig selv trykkede jeg et helligt Kys paa hendes Pande.

Hun bevægede atter Læberne; men ingen Lyd kom til mit Øre. Ligesom ved en Indskydelse randt mig ihu, hvad hun engang havde fortalt mig om Korsets Tegn, der altid plejede at give hende Fred. Uvilkaarlig slog jeg Korsets Tegn for hendes Bryst.

Da opklarede et Smiil hendes Aasyn, ligesom en Afglands af Himmeriges Herlighed. Det var kun et Glimt. Hendes Øjne faldt til, kun en let Bæven, og hun var ikke mere. Det var et Liig, som hvilede ved mit Bryst.

Da var det ude med min Fatning; det var hende, der ligesom paa overnaturlig Maade havde holdt mig oppe. Jeg blev rasende, afsindig af Smerte. Dog, derom lad mig tie!

XXV.

Det er længe siden, jeg skrev Dig til. Mange Gange har jeg havt Pennen i Haand; men jeg lod den igjen falde. Hvad jeg havde oplevet, var det umuligt at beskrive. Og dog, mit Hjerte er saa tungt og trangt. Jeg maa udtale mig; jeg maa, ja, jeg maa efter fattig Evne gjøre Dig til min Fortrolige. Saa hør da, hvad jeg i min Vaande har at sige:

Det store Øjeblik nærmede sig, stedse hastigere. I stedse dybere Drag slugte Afgrunden Mulmet; Lyset havde naaet sit Højeste i et klart, gjennemsigtigt Tusmørke. Ligesom en Morgenrøde brød frem i det uendelige Fjerne hiinsides Afgrunden. Jeg vidste det, der laa Lyksalighedens Land. Hastig bredte Glandsen sig ud og blev højere og højere. Det var Farver af en ukjendt, unævnelig Dejlighed. Kun i Drømme eller gjennem Tonerne faa Menneskene stundom en Anelse om en saadan Herlighed.

Alting hvilede i Helvede, eller rettere, Alt gik op i een Tanke, saa vidt som Helvede strakte sig. Millio-

ner af higende Væsner vare vendte i den samme Retning. Nogle stode stive som Saltstøtter og stirrede ind i den opstigende Gløð; Andre vare sunkne i Knæ, atter Andre laa paa deres Ansigter. Men der var ogsaa dem, der trodsig havde bortvendt sig. Jeg stod, spændt og bævende, blandt de Første, og havde glemt Alt omkring mig.

Pludselig var det, som om et Forhæng eller Dække brast, og i almægtige Strømme vældede Lyset frem; det var, som om Alverden stod i Flammer. Et kvalt Suk lød igjennem Helvede fra de Milliarder fortabte Hjerter. Men jeg sandsede Intet mere. Ligesom truffen af Lynet faldt jeg paa mit Ansigt til Jorden.

Hvor længe jeg laa saaledes, blændet og bedøvet, veed jeg ikke; det varede dog vist kun nogle flygtige Øjeblikke. Da jeg atter kom til mig selv, var Lyset blevet stadigt og mildt; lidt efter lidt vænnede jeg mig dertil, og jeg kunde, uden at blændes, see ind deri. Længe saae jeg dog Intet. Men da jeg, i den faste Overbeviisning, at der dog maatte være Noget at see, vedblev at stirre, — o, vidunderlige Ting! — dæmrede en heel uendelig Verden frem for mit Blik, i aldrig anet, i utrolig Herlighed. Ja, jeg maa sige: utrolig, skjøndt jeg ikke tvivlede noget Øjeblik. Jeg vidste, at det var Lyksalighedens Land, at det var Paradiset, som udbredte sig for mig. Først var det, som om Øer og vidtudstrakte Kyster dukkede frem af Lyshavet i den blideste Farvepragt. Men efterhaanden samlede disse

adspredte Dele sig til et Heelt af en saa umaadelig Udstrækning, at selve Jorden kun syntes at være en Plet derimod. Men saa stor denne nye Verden end var, saa udgjorde den dog kun eet eneste Sted, en ynderig, lystelig Have, velsignet over al Forstand og Maade. Selv de dejligste Egne paa Jorden ere derimod kun at betragte som Elendighedens Boliger. Mere kan jeg ikke sige. For at kunne sige Mere, maatte jeg være en Engel. Ak, Du veed, hvad jeg er! — Gud være dog lovet, ikke nogen Djævel. Kun en stakkels elendig Sjæl, som seer Fortabelsen for sig.

Bævende mellem Henrykkelse og en skjærende Smerte saae jeg ind i Paradiset, dybere og dybere, vel de Tusinder af Mile. Ja, ligesaa vidunderligt, som Skuet var, ligesaa vidunderlig var min Rækkeevne. Alle Paradisets Egne kunde jeg i Aanden ligesom gjennemvandre, og dvæle paa hver en Plet. Og Intet undgik min ekstatisk opvakte Sands. Jeg fornam de milde, balsamiske Luftninger, Træernes blide Susen, Kildernes Rislen, hvor jeg i Aanden dvælede eller foer forbi. Jeg kunde beundrende iagttage hver herlig Frugt, hver enkelt lille Blomst, ja, hver en Dugperle i Græsset. Jeg saae, hørte og følte til samme Grad af Fuldkommenhed. Der var Musik overalt i denne himmelske Natur. Ingen Vanddraabe faldt, intet Blad rørte sig, ingen Blomst aabnede sig uden at give sin Klang. Og alle disse søde Toner fløde sammen i een henrykkende Harmoni. Endnu saae jeg ikke noget levende Væsen. Men det var,

som om Glædesraab og Jubelsange overalt løde mig imøde. Natur og Aand forenede sig i een Lyksalighedshymne. Dette uendelige Velvære, denne fuldendte Lykke og Fred, som Alting aandede, gik mig med tusinde Henrykkelser til Hjertet, men, ak, kun for at volde mig tusinde potenserede Smerter!

I denne Stund begreb jeg først ret, hvad det er at længes. Hvorledes udstrakte ikke min Aand sig, i en Længde af det ene Tusinde Miil efter det andet! Det var en usigelig piinlig Fornemmelse. Har Du hørt tale om Prokrustes' Seng? Saa kan Du gjøre Dig et svagt Begreb om denne min Pine. Men jeg kunde ikke Andet end længes; jeg kunde ikke Andet end udstrække mig efter min tabte Salighed. Eden laa for mig; jeg var der, og jeg var der dog ikke. Af al denne Herlighed var ikke en Lysstraale, ikke en Vanddraabe, ikke saa meget som en Blomst eller et Blad til for mig. — O Du evige Barmhjertighed, blot en Vanddraabe, — jeg mener, blot een eneste Taare!

Men hvor var den talløse Vrimmel af lyksalige Sjæle? Endnu havde jeg ikke seet een eneste. Edens Have syntes ligesaa tom som paa den Dag, da Adam og Eva vare blevne uddrevne derfra. Jeg følte mig pludselig greben af et brændende Savn. — O, I mine Dyrebare, Uforglemmelige, hvor ere I henfarne, hvis I ikke er her? — Min Sjæl ligesom skreg efter dem. Først faldt min Tanke paa Tante Betty. Hvorfor netop først paa hende, kan jeg ikke forklare. Der var

jo dog en Anden, som stod min Sjæl endnu langt nærmere.

Men i samme Øjeblik saae jeg hende for mig! Uvilkaarlig udbredte jeg mine Arme og styrtede frem. — Ak, der er endnu længer mellem Pine og Paradiis, end der er mellem Helvede og Verden, og, hvad Mere er, der er en svælgende Afgrund imellem, saa at Ingen kan komme hverken hid= eller didover! Men jeg saae hende for mig, den kjære Tante Betty, saa tydelig, som om der kun havde været en Armslængde imellem os. Det var hende lyslevende, dog, hvor forandret! Hun var forklaret i en evig Ungdom og Skjønhed. Hendes Skjønhed var ligesaa pletfri og fuldkommen som det hvide, skinnende Klædebon, hvori hun var hyllet. Blidt bevæget af lykkelige Tanker vandrede hun stille frem ad en ynderig Sti, paa hvilken der ikke fandtes nogen Steen, hvorpaa hun kunde støde sin Fod. En himmelsk Fred var udbredt over hendes dyrebare Aasyn. Hvad hun følte, hvor lykkelig hun var, det sagde mig i eet Træk Smilet i hendes Øje, om hendes Mund. Hun havde overvundet Alt, ja Alt! Ikke saa meget som en Skygge af Sorg eller Vee var bleven tilbage.

Jeg kunde have grædt bitterlig i dette Øjeblik. Ak, hvor ofte hændes mig ikke dette! Men mit Hjerte forblev tørt og brændende uagtet al sin Rørelse; Velsignelsens Kilde var ganske udtørret. Alt, hvad Tante Betty havde været for mig, al hendes Kjærlighed og Opoffrelse randt mig ihu. Og nu forstod jeg hende

fuldkommen, først nu. Thi — det er det Vidunderligste — jeg ikke alene saae hende lige for mig, men jeg kunde see ind i hendes Inderste. Alt, hvad hun aandelig havde oplevet, hvad der var foregaaet i hende, hvad hun havde lidt og stridt, laa for mig ligesom et opgjort Regnskab. Ja, nu forstod jeg hende. Engang, medens hun var ung, havde min Fader i en haard Strid broderlig staaet ved hendes Side; hun havde i en øde Verden fundet et Asyl i hans Kjærlighed. Det kunde hun aldrig glemme ham. Til Gjengjæld havde hun afgjort med sig selv, at offre ham hele sin øvrige Tilværelse. Det var Nøglen til hendes Liv, for saa vidt som jeg havde lært det at kjende. Og denne sin Iid var hun bleven tro indtil Enden. Men Opoffrelsen var ikke alene kommen min Fader tilgode, men utallige Andre. Blandt disse Andre var jeg den Allernærmeste.

Min Fader — Lili! — Samtidig blev Tanken om disse mine Kjære levende hos mig. Og i samme Nu traadte de frem for mit Blik, ud af Lundens Skygger. Tante Betty syntes at være gaaet dem imøde.

Ved at see Lili blev jeg ligesom ude af mig selv. Min Sands forvirredes; det svimlede for mig. Det var, som om Synet igjen skulde forsvinde. Men det forsvandt ikke; med den samme fuldkomne Klarhed og Ro traadte ogsaa disse elskede Skikkelser frem for min Betragtning. Der var intet Træk, hverken i deres indre eller ydre Væsen, som undgik mig. Med Grund

kunde jeg sige, at jeg aldrig havde kjendt, ja aldrig seet dem ret for mig førend i denne Stund.

O Lili! Allerede i Verden var hun forekommen mig at bære en uforkrænkelig Dejligheds Krone. Men Lili nu og Lili før vare ligesom Dag og Nat i Forhold til hinanden. En saadan fuldendt, straalende, ligesom gjennemsigtig Skjønhed er det aldrig blevet forundt noget dødeligt Øje at skue, endikke nogen menneskelig Fantasi at forestille sig. — Hellig, Hellig! — lød det over til mig fra hvert af hendes Træk, hver Form i hendes Skikkelse, fra Kronen paa hendes Isse, fra Palmegrenen i hendes Haand, fra hver en Fold i hendes hvide Klædebon. Da hun slog det lysende Blik ivejret, var det, som om dets Straaler traf mig, og jeg bævede og blussede ligesom en Flamme i Vinden. Og det englelige, salige Smiil, som ledsagede Blikket, det var livagtig, som om det gjaldt alene mig. Men det var kun en Indbildning. Ingen kan hisset ovrefra see herover, — Gud være lovet derfor! Hun var nær, ganske nærved mig, idet jeg længtes og i Aanden udstrakte mig over alle Grændser. Men jeg var langt, langt borte fra hende. Thi vistnok længtes ogsaa hun, men ikke ud over Afgrunden, ikke i Retning af Helvedes Pine. Fra hendes Tanke, fra hendes Hjerte var jeg dog ikke langt borte. O vee mig, vee! — Skal jeg hyle eller juble? — Jeg kunde nu læse i hendes fromme Hjerte som i en opslagen Bog. Og jeg læste. — — I klare Træk stod der skrevet, at hun virkelig, at hun af sin

ganske Sjæl havde elsket mig. Hun havde elsket mig med hele et jomfrueligt Væsens ubevidste, men dybe, hellige Kjærlighed. Hun elskede mig endnu. Hun bar mig i sit Hjerte, jeg kom aldrig ud af hendes Tanker; hun længtes inderlig efter mig, men uden Smerte. Det var paa min Side, paa denne Side af den svælgende Afgrund, at al Smerten var.

Hvad skal jeg sige? Fortvivlelsen er mig en tilvant, dagligdags Ting. Den er ligesom en evigbrændende Lampe i mit Indre. Snart blusser den ivejret, snart døer den hen, men udslukkes aldrig. I dette Øjeblik blev der gydt Æther i min Lampe; Henrykkelse kom til Fortvivlelsen, Du maa vel kunne fatte, med hvilken Virkning. Højt slog Flammen ivejret og udbredte sig gjennem hele mit elendige Væsen. Jeg gik ligesom op i Flammer! — —

— See, see, saa meget har Du forspildt! — skreg det uafladelig i mit Indre. — Kan Du undre Dig over, at jeg neppe agtede paa min Fader, min fromme og gode Fader, ved Siden af hende, at jeg ikke kan huske eet eneste af de blide, søde Ord, som mine Kjære vexlede med hverandre? Sandsynligviis vilde jeg ogsaa have hørt mit Navn nævne i en usigelig Kjærlighed. Men jeg saae og hørte Intet mere, efter at have seet Lili og erfaret, at hun elskede mig. — See, see, saa meget har Du forspildt! — Jeg var Fortvivlelsens værgeløse Bytte. Forgjæves stred jeg imod for endnu blot at faa et Glimt af hende — hende! Ude af mig selv sank jeg sammen.

XXVI.

Siden Du sidst hørte fra mig, og det er nok længe siden, har jeg igjen været paa en lang, eventyrlig Fart.

Hvor store Strækninger Man tilbagelægger heri Helvede og med hvor stor en Hastighed, derom lader sig intet Bestemt sige. Jeg kan ikke antage Andet, end at begge Dele jo ere utrolig store. Men Sagen er, at Tid og Rum herpaa Stedet, om de end maaskee i sig selv existere, for os dog kun ere til i Indbildningen. Der gives neppe to Sjæle i Helvede, som kunne blive fuldkommen enige om een eller anden Udstrækning. Men det gjælder da ikke alene Tid og Rum, men overhovedet alle mulige Ting. Alt beroer paa Forestillingen. Derfor hører ogsaa Enighed til de meget sjeldne, til de reent tilfældige Ting heri Helvede, og, hvad der i Verden og andre Steder kaldes Harmoni, er sletikke til at finde. At en Mængde Sjæle, under Indflydelsen af en stærk Fællesdrift, hist og her slutte sig sammen paa een Plet eller til een Tid, ligger ganske udenfor Sagen. Thi til Enighed hører Frihed; men disse

Sjæle gjøre blot, hvad de maa gjøre, og, naar undtages denne Drift, ere de indbyrdes ligesaa uenige som alle de øvrige.

Nok er det, paa Farten maatte jeg. Naar jeg føler mig ret bundløs elendig, finder jeg en vis fortvivlet Tilfredstillelse i at pile frem igjennem det uendelige, sporløse Rum, ligesom iblinde, uden Maal og Meed. Det er mig kun om den vilde Fart at gjøre. Ja, ligesom iblinde; thi jeg agter ingensomhelst Hindringer. Jeg farer lige lukt igjennem de tykkeste Mure, den tætteste Folkestimmel, tværs igjennem Huse, Kirker, Paladser, ja selv igjennem Mennesker og Dyr, om de komme mig ivejen. Det volder rigtignok nogen Forstyrrelse; men Man er vant til Sligt heri Pinen. Man veed, at det ikke er Andet end en fortvivlet Sjæl, og hjælper sig igjen tilrette, som om Intet var forefaldet.

— Hvorledes gider Du dog det? — udbryder Du maaskee. Ja, derom maa Du vel spørge. Jeg veed virkelig heller ikke selv, hvorledes jeg gider. Enhver har heri Helvedes Pine sin naturlige Plads, og der gjør han bedst i at blive. Jeg har min, og fører der, som Du veed, hvad Man nærmest maa kalde en pæn, adstadig, borgerlig Tilværelse. Men nu og da kommer der en Raptus over mig; saa bryder jeg pludselig med al Anstand og al god gammel Skik, og borte er jeg, i vildere Flugt, end nogensinde en Vildgaas har sat op i Verden.

Hvad der egentlig ligger til Grund for disse Ek-

staser? — Fortvivlelse, — siger Du: — lutter Fortvivlelse. — Ja, naturligviis. Men i Fortvivlelsen gjør sig en naturlig Trang gjældende til at fly for sig selv, eller i alt Fald at finde Bedøvelse.

Men jeg kan hverken det Ene eller det Andet. I Verden kan det undertiden lykkes; heri Helvede aldrig, aldrig. Naar jeg da atter har gjort denne unyttige Erfaring, holder jeg pludselig inde og seer mig omkring, og gjenfinder da ofte mig selv paa heelt underlige Steder.

Men det underligste Sted af alle, det er dog — — — det Sted, som jeg nylig er kommen fra. Som en Daare foer jeg did; som en Daare kom jeg tilbage. Rædselen drog mig hen, Rædselen jog mig hjem, og nu sidder jeg her igjen, som Du vel har mærket, mere end halv forstyrret.

Der gives en Fart til bestemt Maal, som uden-tvivl hver eneste Sjæl heri Helvede, i det Mindste een Gang, har foretaget sig. For saa vidt kunde denne Fart passende kaldes en Valfart. Enten det nu er begrundet i en vis uimodstaaelig Drift, som er fælles for Alle, eller det simpelthen maa tilskrives den forunderlige Tiltrækningskraft, som det Rædselsfulde udøver over Sjælene, — Alle maa de afsted, før eller senere. Du veed, hvilket Tilløb der plejer at være ved en Henrettelse i Verden. Det er besynderligt. Men, ikke sandt, endnu meget besynderligere vilde det dog være, om Nogen følte sig uimodstaaelig hendragen til at bivaane sin

egen Henrettelse? Nuvel, noget Lignende finder Sted heri Helvede.

Som Du veed, vel ogsaa uden min Antydning, der udentvivl kun har været ufuldkommen, er der en umaadelig Afgrund befæstet mellem Pinens Sted og Paradiset. Umaadelig, siger jeg; jeg vilde sige frygtelig tillige, hvis ikke dette Ord, kun møntet paa jordiske Tilstande, var altfor svagt til at betegne denne Afgrunds Rædsler. Det er Djævlekrogen. — Forstaaer Du det saa? — I Dybet brænder den evige Ild, beredt Djævelen og hans Engle. — Hvor langt denne Afgrund ligger borte? — Jeg kan ikke sige Andet, end at den ligger ved Helvedes Ende. — Hvor nær Man kan komme den? — Allerede paa hundrede Miles Afstand begynder Man at svimle og at ængstes indtil Døden, og alligevel drages Man nærmere og nærmere. Hvorledes Man tilsidst slipper derfra, er mig endnu en Gaade. — Hvor viid denne Afgrund er? — Naar Paradiisglandsen er oppe, naaer Blikket med Lethed derover. Men jeg skulde fejle meget, om ikke det store Ocean i Verden kun forslaaer Lidet derimod.

Af denne Afgrund fremvælder det gyselige Mørke, som lidt efter lidt tager Lyset fra os. Derpaa ligesom sluger den Mørket igjen. Det bliver lysere og lysere, indtil Glandsen fra Paradiset bryder sejrende igjennem. — Men jeg veed igrunden ikke, hvorfor jeg fortæller Dig dette. Hvad jeg egentlig havde at sige, er blot dette: nu er det store Øjeblik overstaaet, med alle dets Rystel=

ser, og jeg har endda Kraft til at fortvivle endnu. Lyset tager igjen mærkelig af; vi gaa tilbage mod Natten.

Men vi vare jo ved Afgrunden. Du venter maaskee, at jeg skal beskrive Dig Stedet? — Du kunde ligesaa godt forlange af mig, at jeg skulde skildre Dig Paradiset som denne Afgrunds Rædsler oppe og nede. Jeg vilde komme ganske ud af mig selv, jeg vilde komme til at fantasere, saa nyktern jeg er, dersom jeg prøvede derpaa. Ligesaa lidt maa Du vente at erfare, hvad Man føler paa denne Fortabelsens Rand. Dog bi! For i det Mindste saa nogenlunde at stille Dig tilfreds, lad mig fortælle Dig, at der staaer mere end een riig Mand ved Afgrunden og seer den Fattige hiinsides i Abrahams Skjød, udstrækker Armene og trygler om en Draabe Vand. Thi han pines svarligen. Hiin første rige Mand i Evangeliet skal efter Sigende have fundet Forløsning.

Ogsaa jeg har tryglet, med hele Fortvivlelsens Kraft. Men Ingen, Ingen hørte mig. Jeg havde gjerne styrtet mig i Afgrunden, i Armene paa det hylende Djævleslæng dernede. Hvilken Magt der holdt mig fra det, og hvilken Magt der førte mig tilbage, veed jeg ikke. Skulde der dog endnu gives en forbarmende Gud over mig?

Det var den anden Valfart til Landet ved den svælgende Afgrund. Her sidder jeg nu og tænker paa, hvorledes jeg dog kunde lade mig lyste paa slig fortvivlet Maade. Men her have vi sletingen Magt over vore

Lyster og Lidenskaber. Jeg gruer, jeg gruer! — — — Lysten kunde komme over mig tredie Gang.

Jeg seer, at jeg har skrevet: saa nogenlunde at tilfredstille Dig. — Det er saa godt som et Løfte, og Løfter, navnlig de smaa, som det ikke var svært at holde, havde altid noget Helligt for mig. Jeg maa vel altsaa overvinde mig selv og fortælle Dig lidt Mere endnu. Men det siger jeg Dig forud, de Aabenbarelser, jeg har at gjøre, ere ikke for svage Sjæle, som sætte en god, rolig Slummer over alle Ting i Verden.

— — Da jeg i sandseløs Gru foer tilbage fra Afgrunden, ligesom undsluppen Satan og hans Engle, hvorledes, veed jeg ikke, var jeg nærved at styrte lige i Armene paa et Menneske, som kom mig imøde.

Men var det ogsaa et Menneske, denne uformelige Skikkelse med det knuste, sønderrevne Legeme og de gyselig fordrejede Ansigtstræk? Ja, det var, og efter Beskrivelsen var det let at kjende. Dette Menneskes Navn var Judas Ischarioth.

Om Halsen bærer han en sønderbrudt Strikke; i Haanden holder han de tredive Sølvpenninge. Strikken snærer ham frygtelig omkring Halsen; Pengene brænde ham i Haanden. Ofte kaster han Pengene bort; men de vende bestandig igjen tilbage. De gjøre hver Gang blot en lille Rundar i Verden, og ligge saa atter, blodige, som de ere, i hans sammenknugede Højre. Saa hører Man ham stønne: — Hvad kommer det os

ved? See Du dertil! — En frugtesløs Anger, som altsaa i Virkeligheden ingen Anger er, optager hele hans Bevidsthed. Og han har kun een Idræt, nemlig den, at komme bag paa eet eller andet Menneske for at hænge sig om dets Hals.

Hvad han hermed har til Hensigt, er ikke ganske klart. Nogle mene, at han virkelig har isinde at hænge sig, at han nemlig i Helvede vil gjøre om og gjøre bedre, hvad der ikke lykkedes for ham i Verden. Det er dog udentvivl en Misforstaaelse. Vistnok har det aldrig viist sig, hvad Grueligt der vilde skee, om det lykkedes ham at hænge sig om et Menneskes Hals; men i alt Fald synes det ikke at kunne blive Judas, som herved stod Fare for at blive kvalt. Det forholder sig derfor snarere saaledes, som Andre mene, at Judas simpelthen kun søger et christent Menneske, som kan give ham det Kys tilbage, han engang i Verden gav sin Herre og Mester, og skille ham af med de tredive Sølvpenninge. Men han finder naturligviis intet. Som Man vel kan tænke sig, er der Ingen, som oppebier hans Favnetag og Kys. Alle fly ham med unævnelig Gru, og det er heldigviis ikke vanskeligt at undfly ham.

Ogsaa jeg flyede, men ikke langt; saa maatte jeg igjen bævende standse. Et rædsomt Syn! Atter maatte jeg spørge: — Er det ogsaa et Menneske?

Ja, et Menneske var det, udtæret lige indtil Benene. En levende Beenrad, ikke mindre et Særsyn i Helvede, end det vilde være det i Verden. Hvem det

var, fik jeg senere at vide. Det var hiint Menneske blandt Ypperstepræstens Svende, som slog Guds Søn paa Munden. Hans Historie er i Korthed følgende:

Den Haand, hvormed han havde slaaet Herren, begyndte strax at skrumpe ind og visne. Og saaledes vedblev han at visne langsomt hen, Tomme for Tomme, fra de ydre Dele indad mod Hjertet. Tilsidst var der kun Skind og forkrøblede Been tilbage. Og saaledes vandrede han om, en Rædsel for alle Mennesker. Han følte, hvorledes Døden sneg sig paa ham og rykkede frem, uendelig langsomt, men i samme Grad sikkert. Det varede længe, meget længe, inden den naaede Hjertet. Hans Liv blev en vedvarende Dødsangst. Hver kommende Dag frygtede han for, skulde blive hans sidste. Men der fulgte Dag paa Dag, Aar paa Aar, og der var endnu ingen Ende.

Men Enden kom, ikke paa hans Kval, men paa hans Liv i Verden. Han døde og foer til Helvede. Her lider han endnu den samme Sjælemarter. Han befinder sig nemlig i den grufulde Indbildning, at han endnu bestandig svinder ind og visner. Med Dødsens Angst spørger han alle Mennesker, ligesom han plejede i Verden, om de kunne see nogen Forandring hos ham.

I denne Indbildning lever og aander han, og gaaer stille omkring for at spare paa de svindende Kræfter. Man frygter ham ikke; Man kan ikke Andet end grue ved ham. Naar han taler, skeer det i Alminde-

lighed kun for at gjøre hiint angstfulde, aandeløse Spørgsmaal. Kun nu og da hvisker han for sig selv: — Hvi slog Du mig? — og seer ned paa sin visne Højre.

Forleden kom jeg til at træde paa en Lap Avispapiir; jeg tog den op og læste:

Pröv Lykken!
For 12 Sk. vindes 400 Rdlr.

Det var een af de sædvanlige Maddinger, som blive udkastede for de Uerfarne og Lystne, og som, efter at have gjort deres Nytte i Verden, naturligviis fare til Helvede.

Ifølge en Erfaring, som jeg gjorde for ikke længe siden, bortkaster jeg nu aldrig et saadant Stykke Papiir uden at have vendt det og seet efter, hvad der staaer paa den modsatte Side. Vrangsiden, der naturligviis udenfor Helvede er den rette, indeholder ofte den bedste Deel, Eet eller Andet, som i Virkeligheden ikke var bestemt til at blive læst i Helvede, men som det mystiske Nødvendighedsforhold mellem Avers og Revers, Ret og Vrang, paa underlig Maade har ført med sig.

Vrangsiden af nærværende Papiirslap indeholdt et lille Avertissement, saalydende:

Brudekrandse haves bestandig i skjönt Udvalg, ligesaa Liigkrandse. Navne og smukke Farvel forfærdiges godt og billig.

O, hvilken Anledning give ikke disse uskyldige Linier til alvorlige, smertelige Betragtninger!

Brudekrandse og Liigkrandse lige ved Siden af hinanden! Ja, det forholder sig desværre ganske rigtig. Der er i Virkeligheden kun nogle bævende Aandedrag, nogle faa Øjeblikkes Møje, Strid og Smerte derimellem. De ligge hinanden saa nær, at vi mangen Gang gribe efter det Ene og faa det Andet; vi foresatte os at flette en Brudekrands, og det bliver maaskee til en Liigkrands mellem vore Hænder. Mangen Moder og Fader opdrager sit Hjertes Barn til Brudekrandsen; men Liigkrandsen kommer først for, og det bliver den, der kommer til at smykke hendes dyrebare Hoved. Der ligger hun med de hvide Roser omkring de jomfruelige Tindinger. Men det er ingen Brudekrands. Derfor behøver hun heller ikke at rødme; hun er saa bleg som de Roser, der smykke hende. Brudekrandsen er henlagt til hende i Himlen, saafremt hun har lært Sjælens Brudgom at kjende, Guds eenbaarne Søn — det evige Livs uvisnelige Krone. — Og mangen Kvinde maatte heller ønske Liigkrandsen paa sit Hoved end Brudekrandsen. Heller blegne under hiin end blusse under denne! Heller Døden til Brudgom end en Mand, som ingen Hengivelse fortjener!

Og disse Navne, som forfærdiges saa godt og billig! — Saa godt de end ere forfærdigede, ville de dog snart hensmuldre og ikke mere være til at læse. Ak, desto værre, det gjælder kun altfor almindelig: død Mand eller Kvinde bliver snart glemt. Den Døde har ingen Ret længer. Verden gaaer urørt og uforstyrret

sin vante Gang; Livet har sine Fordringer, for hvilke Dødens Krav, om saadanne ere til, ydmyg maa træde tilbage. Livet er den rige Mand i Evangeliet, som hver Dag levede i Herlighed og Glæde; Døden er den fattige Mand, som elendig laa udenfor den Riges Dør, og maatte tage tiltakke med de Smuler, som faldt fra hans Bord. Der er Forskjel, det er sandt, endog stor Forskjel. Men i Almindelighed erindres den Døde kun en kort Tid; saa bliver han overgiven til Forglemmelsen. Andre Navne, levende Navne, trænge sig ind i de varme, ømme Hjerter. Hvorledes skulde der da ogsaa være Plads til den Dødes? Nej, i Hjerterne er der for det døde Navn intet Rum længer. Det hensmuldrer enten paa en skimlet Kirkevæg, og Ingen kan længer dechiffrere det; eller det vifter sørgelig fra Graven for de kolde Vinde, som en ukjendelig Levning fra den ømme Kjærligheds Dage.

Og disse smukke Farvel, som kunne haves saa billig! Ak, Man kunde græde bitterlig over denne Billighed! — Farvel! Farvel! — I den Dødes Hjerte, skjøndt det er brustet, vil det vedblive at gjenlyde, om ikke med Smerte, saa dog med inderligt Savn; i de Levendes Hjerter derimod vil Klangen deraf hastig hendø. Ak, det var til at faa altfor billig; det kostede kun saa lidt! En skjønne Dag kommer maaskee et ganske fremmedt Menneske til den Sjæl, som Du elskede højest paa Jorden, og som Du aldrig, aldrig vil kunne glemme, og siger: — Goddag, Goddag! — Saa er hiint

ømme Farvel ganske glemt. Det bæver endnu kun som en ulykkelig Las over Graven.

Ak, men hvorfor var det ogsaa at faa saa billig! — Og dog var det saa smukt, baade paa Læben og for Øjet, saa smukt og rørende! Hvori laa da Fejlen? Ak, Sjælen manglede! Det var kun et Pust fra Lungerne; Hjertet havde ingen rigtig Deel deri. Og dog troede den ømme, sorgfulde Efterladte det maaskee. Men det er Sandhed, Sjælen var ikke deri. Den havde listig draget sig tilbage til sit allerinderste Rum for at afvente bedre, lykkeligere Tider. Og de bedre Tider kom, og bleve hilsede med Jubel, den hulde Glemsels Tider. Da dukkede Sjælen atter frem fra sit Dyb, med forøgede Attraaer og Længsler, varme og higende, for at leve blandt de Levende og ikke blandt de Døde. Da havde Forkrænkeligheden for længe siden sønderrevet og henvejret hiint skjønne Farvel, som var gjort saa godt, og havde været at faa saa billig. Der var Ingen, der sukkede over den sunkne Grav uden de tungsindige Natteviude!

I den senere Tid er Alt gaaet op for mig i een stor, overvældende Smerte. Hvad har jeg ikke lidt! Nu lader det til, som det hedder i Verden, at ville fordele sig. Et Tegn blandt andre er, at de onde Erindringer med allehaande Nag igjen begynde at strømme ind paa mig.

Du maa heraf dog ikke drage den Slutning, at

jeg herefter kun vil faa Smaapiinsler at drages med. Disse ere i Virkeligheden kun for lidet at regne. Mit Væsen er ligesom deelt imellem mange store Smerter. Blandt disse, det er begribeligt, kan der jo vel være een, som er stor endog blandt de store. Fordi Træerne i Skoven ere mange og store, kan jo eet Træ nok være det største og rage op over alle de øvrige. Nuvel, til dette store Træ i Skoven har jeg i den sidste Tid ligesom været naglet. Hvad agtede jeg da vel paa de andre Træer, og hvad agtede jeg paa Myggesværmene? Ja, for at blive ved Lignelsen, de onde Erindringer ere ligesom Myggene, der sværme paa de aabne Pletter i Skoven.

Det var dog et yndigt Billed, ikke sandt? — Helvedes Pine — en Sommerdags Vandring igjennem Skoven! Nuvel, kan Du holde dette Billede fast, saa gjør det! — Din Ven vandrer igjennem Skoven, og det Værste, han har at beklage sig over, det er Myggene.

Stik paa Stik.

— Jeg havde engang taget et kjønt, ganske ungt Menneske i min Tjeneste. Paa en Maade var han en Arv efter Tante Betty; det var nemlig for hendes Skyld, at jeg tog mig af ham. Men, Gud naade sig, som jeg tog mig af ham! Jeg veed ikke, hvorledes det kom, men strax fra Begyndelsen fik jeg Noget imod ham. Du veed, det gaaer saa ofte saaledes i Verden, og Man lægger ingen videre Vægt derpaa. Min nye Tjener var maaskee lidt indskrænket, men havde ganske sikkert

den bedste Villie. Men Intet kunde han gjøre mig tilpas. Han kunde ikke saa meget som staa eller gaa rigtig for mig. Tidlig og sildig hakkede jeg paa ham; jeg troer endog, jeg fandt en vis Tilfredstillelse deri. Nu rinder mig hvert af de bidende, krænkende Ord ihu, som jeg henvendte til ham, og han viser mig atter og atter sit bedrøvede Ansigt. Han kunde naturligviis ikke holde det ud hos mig, og maatte see sig om efter en anden Plads. Den var jeg dog saa god at skaffe ham. Men det var kun en lidet opmuntrende Begyndelse for et stakkels Menneske, som skulde tjene sig frem i Verden. Og han havde fortjent det bedre. Efterat han havde forladt Huset, kom der mere end eet Træk for Dagen af en næsten rørende Hengivenhed og Troskab hos det unge Menneske, som var blevet saa ilde behandlet.

Det er kun en Ubetydelighed, seer Du. Men den har sin Braad, og Stikkene smerte.

— I Staden havde jeg en lille Have ved Gaarden. Paa den ene Side vendte Naboens Huus ud derimod med en blind Muur. Dog ikke ganske blind; temmelig langt nede var der et Vindue. Det var ligesom et Øje paa Huset, og jeg bildte mig ind, at dette Øje ikke lod mig affyne. Det var kun en Indbildning; thi bagved Vinduet sad en fattig Sypige, hvem Arbejdet gav Andet at tænke paa end at udspejde mig. Det forstaaer sig, nu og da saae hun ned i Haven; hun dristede sig endog til, Morgen og Aften at lukke sit Vindue op.

Heri var der vistnok ikke noget Ondt; men ikke desto-mindre tog jeg Forargelse deraf. Kort og godt, i en ærgerlig Time benyttede jeg mig af den Ret, som Loven gav mig, og lod slaa Brædder for det forargelige Vindue.

Men denne min Ret var en stor Uret. Min lille Have var een af de største Velsignelser, som vare faldne i den stakkels Piges Lod. Der var Blomster, og hun elskede næsten lidenskabelig Blomster. Der var Grønt, og det Grønne gjorde hende saa godt i hendes svage Øjne. I Baggrunden af Haven var der et Lindetræes Lysthuus, hvor en Mængde Smaafugle havde sit Tilhold, og hun holdt saa inderlig af Fuglene og deres Kviddren. — Ved at slaa Brædder for Vinduet havde jeg ikke alene berøvet hende alle disse Herligheder, men ogsaa den friske Luft, ja endogsaa Lyset, som hun nødvendig behøvede til sit Arbejde.

Det faldt mig da ogsaa snart ind, at jeg havde gjort mig skyldig i Noget, som lignede en Grusomhed. I nogen Tid lod jeg det løbe rundt i mit Hoved og Hjerte. Endelig, da jeg havde faaet et menneskekjærligt Forsæt færdigt, gik jeg ind til Naboen. — Men da var det for silde. Den stakkels Pige havde været nødt til at rømme den Bolig, som var bleven hende kjær og hellig ved femten Aars Glæder og Sorger.

Atter en Ubetydelighed, det vil da egentlig sige, ikke i og for sig, men i Mængden af mit Livs onde Gjerninger. Men, tro mig, det svier for Hjertet!

— Jeg var paa en Ridetuur. Midt i en Landsby holdt jeg stille; jeg skulde tale med en Mand, hvis Bolig jeg ikke ret kjendte. Men Landsbyen var i den hede Middagsstund ligesom uddød; der var ikke et Menneske at see, som kunde holde min Hest, undtagen en nydelig ung Bondepige, som viste sig i een af Dørene. Paa mit Vink traadte hun ud, halv skjelmsk, halv undseelig, og lod sig uden Vanskelighed formaa til at tage mod Hesten, saa at jeg kunde gaa mit Ærinde.

Da jeg kom tilbage, frembød et ejendomlig smukt og interessant Skue sig for mig. Min Halvblodshoppe var bleven utaalmodig; den unge Pige havde ondt ved at styre den, og befandt sig aabenbart i stor Forlegenhed. Under Striden med det modvillige Dyr udfoldede hendes slanke Skikkelse saa skjønne Former og Bevægelser, der var et saadant Spil i hendes smukke Ansigt mellem Angst og Ærgrelse, at jeg følte mig ganske betagen, og, istedetfor at træde frem og hjælpe hende ud af den kritiske Stilling, hvori jeg havde bragt hende, traadte i Skjul tilsiden for i Ro og Mag at kunne betragte denne pikante Scene. Det var en Quasi-Pendant til Hestebetvingerne paa monte cavallo i Rom. Stilen var rigtignok betydelig lavere. Men her var den levende friske og skjønne Ungdom i Kjød og Blod.

Der var ingen Fare. Min Hoppe var ingenlunde vild, tværtimod ualmindelig kjælen. Det var kun en Leeg, den opførte; men den unge Pige forstod sig ikke derpaa, og vidste ikke, hvorledes hun skulde tage sig

deri. Det var af Kjælenskab, at den slog højt op med Nakken, som om den vilde stejle, og ved Bidslet strakte den unge Piges slanke og smidige Legeme ud i dets fulde Længde, ja, truede med at lette hende fra Jorden. Men Pigen holdt trolig fast, og gav sig ikke. Det var af Kjælenskab, at den nappede hende snart i Halstørklædet, snart i Huen. O vee, der fløj Tørklædet af og gav hendes hvide, fyldige Hals og Barm blot for mine Øjne! Og ikke længe efter gled hendes Nakkehaar frem under Huen og rullede i gyldne Bølger ned over Ryg og Skuldre! Hendes Forlegenhed voxede. En høj Glød brændte paa hendes Kinder; i hendes Blik luede en ustadig Ild, som ikke var langt fra Vandet. Højt og uregelmæssig bølgede Barmen, medens hun med aandeløse Ord stræbte at berolige Dyret. Ved Bidslet svingede det hende snart hid, snart did; paa Tæerne, med opløftede Arme, blev hun nødt til at gjøre de frieste, yndigste Bevægelser. Navnlig troede jeg aldrig at have seet nydeligere Trin, end hun saaledes ufrivillig kom til at gjøre med de nette Fødder under de korte, svajende Skjørter. — Det var meget egenkjærligt af mig, det maa indrømmes; men jeg havde ondt ved at løsrive mig fra Skuet af saa store naturlige Yndigheder.

Men det fik en brat Ende. Ved en Svingning fik Pigen Øje paa mig; jeg var nødt til at træde frem. Hvis hun i dette Øjeblik havde sluppet Hoppen, da havde hun, jeg tilstaaer det, kun gjort mig min Ret.

Men hun holdt trofast ved, indtil jeg kunde tage Tøjlen i min Haand. Men det Blik, hvormed hun mødte mit, — med et blandet Udtryk af Fortrydelse, Blusel og Vrede traadte en glindsende Taare frem deri — under dette Blik har jeg nu atter og atter maattet krympe mig. Førend jeg svang mig i Sadlen, vilde jeg lægge en Daler i hendes Haand. Men hun lod den falde til Jorden og vendte mig Ryggen, uden een eneste Gang at see sig om, medens jeg lod Hoppen courbetterende følge et Stykke efter hende.

See, det er dog virkelig kun en Ubetydelighed. Jeg havde Uret mod Pigen, det er sandt; men hun havde slet ingen Skade deraf. Tværtimod antager jeg for vist, at dette lille Eventyr har givet hende en gavnlig Lære med Hensyn til at vogte sig — for Lapsene fra Staden.

Men alligevel — alle slige Erindringer maa vende tilbage og heri Helvede gjøre deres Krav gjældende. Tilværelsens Lov er en fuldkommen Retfærdighed, og denne Lov gaaer igjennem Verden, Helvede og Himmerige. Alt, Alt, hvad der blot har en Skygge af Ondt, vil engang komme igjen, med mindre det af Guds Naade bliver opfanget paa Vejen, og forlange Oprejsning, gjøre Fordring paa Ligevægt. Hvad der var ondt i Verden, udkræver heri Helvede et tilsvarende Maal af Pine.

Kan Du høre, hvorledes Myggene summe og svirre omkring mig?

Der er eet Træ i Skoven, hvorunder jeg atter og atter maa standse, med dybe Sukke. Det bærer et for-

spildt Livs Frugter, og de ligesom regne ned over mig. — Hvor godt kunde jeg ikke have havt det, hvor meget kunde jeg ikke have udrettet, hvor lykkelig kunde jeg ikke være bleven!

Men jeg vilde ikke. Mens jeg vandrede i Lyset, var jeg blind, og iblinde tumlede jeg i min Grav. Først nu, i Mørket er jeg bleven seende!

XXVII.

Naar jeg nu i Erindringen paany gjennemvandrer det hellige Land, skeer det ganske med en Pilgrims Følelser, som paa hvert Sted med sønderknust Hjerte mindes Frelseren, men intet Sted finder sine Synders Forladelse. Da jeg foretog denne Vandring i Virkeligheden, blev Freden mig tilbuden paa hvert et Sted og hver en Time; men mit Væsen var optaget af sine egne forfængelige Tanker, og agtede ikke tilbørlig derpaa. Een af Guds Hellige gik ved min Side, og havde en næsten uindskrænket Magt over mig. Hendes Tro, hendes Fromhed aandede mig uophørlig ind i Sjælen; utallige Gange følte jeg mig greben, rørt, inderlig opløftet; mere end een Gang var mit syndige Hjerte nærved at opgive sig selv og Alt for Frelserens Fødder, hendes Frelser, som ogsaa kunde blive min Frelser. Men i det afgjørende Øjeblik skjød den ængstede Egenvillie frem i mig liig en Flamme fra Helvede; jeg var blændet paany, og saae ikke Frelseren mere. Jeg saa kun en dejlig ung Kvinde ved min Side, til hvem alle mine Forhaabninger

knyttede sig, der saa godt som allerede var min, men om hvem jeg nu skulde kæmpe den haardeste Kamp af alle, den med Døden.

Galilæa, dejlige Land! Jeg kjender intet mere henrivende end Modsætningen imellem det vilde, mørke og øde Judæa og det blide, lyse og frugtbare Galilæa. Og i Galilæa kjender jeg intet herligere Sted end Thabors Bjerg. Jeg seer det for mine Øjne. Det hæver sig frit og ene lige op af Sletten i aflang Kegleskikkelse, med bratte Sider mod alle Himmelhjørner. Lige indtil Toppen er det beklædt med Skov og Krat; altid grønne Ege og Pinier kappes med hinanden i Herlighed. Og hele Bjerget er ligesom besaaet med aromatiske Planter; der er en Friskhed i Naturen, som jeg intetsteds i Verden saaledes har følt. Kun fra Sydsiden er Bjerget tilgængeligt; i yndige Bugter, som bestandig føre nye henrivende Landskaber for Øje, slynger Vejen sig frem og tilbage opad Bjergsiden. I mærkelig Grad bliver Luften stedse friskere, renere, mere balsamisk; Man aander ligesom i en ganske ny Tilværelse efter at have forladt den hede, forbrændte Slette. Det er en lang, men kostelig Vej, meget længer, men tillige langt dejligere, end Man havde forestillet sig. Og naar Man saa endelig har naaet Bjergets Top, finder Man til sin Overraskelse en Slette for sig, som tilfulde er en halv Miil i Omkreds. Saa stort og saa høit er Bjerget. Denne Slette er smykket med det skjønneste Græstæppe og med Grupper af de herligste Træer, og Luf-

ten, Man indaander, er paa det Nærmeste den samme, som Man finder paa Højalpernes Forbjerge. Gjennem en forfalden Bueport mod Vest holder Man sit Indtog paa Sletten. Men det er kun een af de utallige Levninger fra tidligere, ældgamle Tider. Ruiner af Mure og Taarne, af Grotter og Cisterner i viid Cirkel udvise tydelig, at her engang har været en befæstet Lejr, om ikke en Stad. I Virkeligheden maatte det her være ligesaa sikkert som dejligt at bygge og bo; lifligere Sted gives der neppe i den vide Verden. Det var sletikke underligt, at Petrus her fandt det godt at være, og vilde bygge blivende Boliger. Thabor er ifølge Sagnet Forklarelsens Bjerg.

Det hældede imod Aften, da vi kom til Bjerget. Vi vare først heni Marts Maaned; men Dagen havde været brændende heed. Hvilken Vederkvægelse, da vi droge opad Bjerget, mellem de svale, duftrige Skygger! Vi følte os ligesom i Paradiset. Dog, hvad Lili angaaer, hun havde Paradiset i sig overalt, hvor hun gik.

Kort før Solnedgang naaede vi Toppen. Intet Indtryk kan lignes ved det, vi modtoge, da vi pludselig traadte ud paa den frie Højslette, fri i sig selv, og med fri Udsigt til alle Sider vidt og bredt. Vi forstummede under den mægtige Virkning. Hele Galilæa, ja, største Delen af det hellige Land laa udbredt under vore Øjne.

Jeg lod mit Blik vende tilbage til Lili; allerede længe havde jeg været vant til at modtage mine bedste

Indtryk gjennem hende. Den nedgaaende Sol kastede et varmt Skjær over hendes fine Træk; de vare ligesom forklarede i stille Henrykkelse. Der var en Skjønhed deri, som var større, end Jorden formaaer at give. Aldrig havde jeg følt det saa stærkt og levende som i denne Time. Al denne Verdens Dejlighed, maaskee uden Lige, som laa udbredt rundt omkring mig, var dog Intet mod den, som aabenbarede sig for mig i hendes dyrebare Aasyn.

O, min Ven, forarges ikke paa mig, at jeg saaledes dvæler ved alt dette! Det er daarligt, det er sandt; men det er naturligt, og jeg kan ikke Andet. Det hører med til min Pine, i Mindet at gjenkalde mig mit Livs lykkelige Øjeblikke.

Mod Nord saae vi vide ud over Galilæas Høje til Libanons og Antilibanons mægtige Snetoppe og Egnen omkring Damascus. Lige under vore Fødder laa i Nord, Vest og Syd de smaa Byer: Kana, Nazareth og Nain, med de hellige, hjerterørende Minder. Imod Vest havde vi for os Esdrelons rige, yndige Slette, Karmels Bjerg, og det vide Hav, hvori Solen netop gik ned. Den lille Flod Kison slyngede sig som et Sølvbaand igjennem Dalen, og ledede Blikket ud til det i Havet fremspringende hellige Forbjerg. Imod Øst falder Blikket strax paa den skjønne Genezareth Sø, som glimter i Aftensolen. Den lille By Tiberias ligger ved dens Bred, nu naturligviis i Ruiner; Kapernaum er ikke langt borte. Hiinsides udstrækker sig vide den Ørken,

hvori Herren bespiste de mange Tusinder. Imod Syd standser Blikket først ved det isolerede Bjerg Hermon, dernæst ved Samarias Bjerge; men det lader sig ikke fængsle. Det strejfer ud lige indtil Egnen omkring Jericho og de fyrretyve Dages Bjerg, hvor Guds Søn fastede og blev fristet af Satan; ja, endog selve Jerusalem skal lade sig skimte i heldige Øjeblikke. Det gaaer over Jordans Flod, til Bethabara, hvor Johannes døbte; det vexler Blink med det døde Hav, for at naa Bjerget Nebo i Moabs Land, hvor Moses døde, og fortaber sig i Arabiens grændseløse Ørken. Isandhed, ved et saadant Skue, herligt over alt menneskeligt Maal, er det ikke vanskeligt at tro paa Thabor som Forklarelsens Bjerg!

Med en forunderlig Tydelighed og Bestemthed staaer det Hele for mig. Jeg kunde Deel for Deel give det en Skintilværelse, naar jeg vilde.

Solen sank, nej, den ligesom faldt i Havet, luerød, og Mørket begyndte strax at indfinde sig. Men vore Folk havde imidlertid ikke været ledige. Et luunt Sted var blevet opsøgt, og der stod allerede Teltet opslaaet for Lili og min Moder. Vi havde nemlig forudbestemt at overnatte paa Bjerget. Dyrene vare blevne afsadlede og slupne løs med hildede Forbeen, Baalet var blevet tændt af duftende Cedergrene, de simple Anstalter til Aftensmaaltidet vare blevne gjorte. Alt var i travl Virksomhed, Alt undtagen Tyrkerne, vor oprindelige Bedækning, som i sløv, velbehagelig Ro saae til, medens de røge deres første Aftenpibe. Denne Syssel ved Sol-

nedgang, hvor meget Yndigt og Velgjørende har den ikke stedse havt for mig, det være sig i Vest eller Øst, Syd eller Nord! Men denne Aften paa Bjerget i Galilæa, — det var een af de sidste fuldkommen lykkelige Aftener, jeg oplevede i Verden. Ja, maaskee var det den allersidste.

Da Mørket ganske var faldet paa, — ved at tale om Mørke kommer jeg til at tænke paa de Myriader af Stjerner, som funklede over os, ikke som hjemme, paa en blaa anskuelig Himmelhvælving, men frem af et dybt, uudgrundeligt Mørke, hvorved deres Glands vel ti Gange bliver fordoblet — da Mørket ganske var faldet paa, tændte vi flere Baal og satte de fornødne Vagter ud. Det var ikke blot for en Forms Skyld; intetsteds er Man paa Rejsen i det hellige Land sikker for Beduinerne. Men her var det ikke vanskeligt at sikkre sig. Vi vare ligesom i en Fæstning; Bjerget var vort.

Lampen var tændt inde i Teltet; derinde tilbragte vi den sidste Aftentime hyggelig og fortrolig med hverandre. Lili oplæste for os Beretningen om Frelserens Forklarelse paa Bjerget. Der var Intet saa vel istand til at stille Uroen i mit Indre, som hendes søde Stemme; Røsten i og for sig var i alvorligere Øjeblikke Nok til at vække Andagt hos mig. Men det var kun ligesom et forbigaaende frisk Vindpust i Dagens lummerhede Atmosfære. Snart laa min Sjæl atter nede, som en Sommerfugl, der basker med Vingerne i Støvet. Saaledes ogsaa i denne Time.

— Du befinder Dig vel, Lili? — spurgte jeg, da hun gav mig sin Haand til Godnat.

— Usigelig vel. — svarede hun med et lykkeligt Smiil: — Jeg føler mig saaledes heroppe, som om jeg aldrig kunde bestemme mig til igjen at stige ned. —

Jeg kunde paa Trykket af hendes Haand, som ikke vilde give slip, og af hendes Blik, som endnu hang ved mit, tydelig mærke, at hun endnu havde Noget at sige mig. Jeg bøjede mit Øre ned til hende, og hun tilhviskede mig:

— Glem ikke at bede, inden Du slumrer ind! Her bad Frelseren ogsaa for Dig! —

Atter en frisk Luftning; Sommerfuglen hævede sig paany. Med et rørt Hjerte forlod jeg hende.

Min Soveplads var foran Teltets Indgang. Jeg hyllede mig ind i min Burnus og lagde mit Hoved til Hvile. Dog ikke for strax at sove; jeg maatte jo først bede. Men bede ret af Hjertet, det havde jeg ikke formaaet, siden jeg var et Barn. I den senere Tid havde jeg vel ofte forsøgt derpaa; men altid havde jeg maattet føle, at Noget manglede, ak, ikke blot Noget, men det Vigtigste, det, hvorfra Bønnen skal gaa ud og tage Flugt mod det Høje. Idet jeg nu denne Aften tog mig for at samle mine Tanker til Bønnen, adspredtes de tværtimod til alle Sider, og min Sjæl blev igjen fuld af Uro og Pine. Jeg kunde ikke bede; det var forgjæves, at jeg stred derfor. Og sove kunde jeg ikke heller; thi først maatte jeg jo have bedet. Det var ganske stille

inde i Teltet; men udenfor var der ingen Fred at finde. Jeg stirrede op mod Himlen; Stjernerne syntes at være mig saa nær, at jeg kunde gribe dem med Hænderne. Jeg ligesom følte mig knuget af Himlens Hvælving, og Firmamentets Uendelighed næsten forfærdede mig. Nattens mangfoldige underlige Lyde satte ogsaa min Fantasi og mit Blod i Bevægelse. Snart var det et Vildsviin, som med Larm brød gjennem Krattet, snart det fjerne Hyl af en Shakal nede paa Sletten; snart var det een af Beduinerne eller Tyrkerne, som vred sig isøvne og snakkede over sig i underlige Toner.

Det var Midnat. Mit Uhr slog af sig selv i Lommen, som det forekom mig, saa højt som nogen Kirkeklokke. Utaalmodig vendte jeg mig igjen paa Lejet og fæstede mit Blik paa Gløderne af et hendøende Baal. Medens jeg stille laa saaledes, var det livagtig, som om Lilis Stemme igjen lød i mit Øre; hun læste op for mig om Frelserens Forklarelse paa Bjerget. Jeg saae Frelseren for mig mellem Moses og Elias, i guddomlig Herlighed. Da faldt mine Øjne til. Jeg havde bedet, uden at vide deraf; den frigjorte Sjæl havde holdt Bøn paa egen Haand, uafhængig af Kjødets Væsen og Villie. Jeg slumrede ind og sov sødt indtil Dagbrækningen.

Morgenrøden brød frem over Astaroths Høje hiinsides Tiberias Sø, da jeg nærmede mig den nordlige Skrænt. Ved et gammelt Muurværk standsede jeg, og var snart hensunken i Forventningen af, hvad der vilde

komme. Pludselig mærkede jeg, at Nogen var ganske nær ved mig. Det var Lili, som ubemærket var fulgt efter mig, og nu stille lagde sin Arm i min. Tause stode vi saaledes forenede; det var mig ligesom en hellig Time. Jeg troer, jeg lagde min Arm om hendes Liv. Jeg troer, siger jeg; thi, gjorde jeg det, skete det paa uvilkaarlig Maade.

Solen gik op i al sin Pragt; dens første Straaler brøde sig i vore Blikke og bragte Karmels Toppe og Aase til at gløde. Det var især i Vesten, at Morgenens Herlighed udfoldede sig. Her udbredte sig det vide Hav, og hver lille Bølge gav sit Glimt, idet den nye Dag sejerrig brød frem.

— Otto, her er godt at være. — sagde Lili sagte, og havde i samme Nu glemt, at hun havde talt. Jeg drog stiltiende min Burnus tættere om hende; en kold Vind trak hen over Bjerget.

Endnu var Daldybet skjult af Dunst og Taage. Men snart kom der Bevægelse i det luftige Dække; det hævede, udvidede sig. Gjennem en Rift lod pludselig en Kuppel og nogle hvide Mure sig tilsyne i Dybet. Lidt efter lidt udvidedes Aabningen, og snart laa en heel lille Stad fremme for vore Blikke, ligesom en Aabenbarelse fra en anden Verden.

— Nazareth! — udbrød Lili med Overraskelsens Glæde: — Ydmyge, yndige Nazareth! — Her ere Verdens Ender samlede: Nazareth og Thabor. Født i Støvet under de ringeste Koar, var han dog

Guds Søn, Arving til hele Guds Magt og Herlighed. —

Hun sagde blot han, og jeg spurgte ikke: Hvem? Det var nemlig ikke til at tage fejl af. Hun havde kun een eneste fast og stadig Tanke i Verden. Der hører Meget til at leve; derfor var ingen af Livets ædlere Interesser hende fremmed. Men selve Livet, Livet i hende, — det var han, han den Eneste.

Et sidste Blik, og vi vendte os for at gaa tilbage.

— Her blev han forklaret. — tog Lili igjen tilorde, idet hun standsede og med et langt Blik saae sig omkring: — Det var dog ikke, fordi han allerede havde fuldendt Løbet og fuldkommet sin himmelske Faders Gjerning. Det Tungeste var endnu tilbage, den dybeste Fornedrelse, den bittreste Lidelse: Gethsemane, Gabbatha, Golgatha. Men her paa Bjerget forudgreb han for nogle Øjeblikke den evige, fuldkomne Herlighed, som ventede ham hos Faderen, og gik styrket videre. — — Otto, er det ikke ogsaa saaledes med os heri Verden, med alle dem, der ved ham ere blevne Guds Børn? Vi have endnu en kortere eller længere Prøvelsens Vej for os; men for Øjeblikket kunne vi forudgribe det evige Liv, den fuldkomne Frihed og Glæde. Uden dette vilde for mange Sjæle Tilværelsen vel heller ikke være til at udholde. — Min Sjæl jubler i mig! I hvert Aandedrag har jeg Livets Fylde. Ære være ham! — Nogle saadanne Øjeblikke ere ogsaa blevne os forundte herpaa Bjerget! —

Var det Lili, som talte? Det var ikke første Gang, jeg maatte studse over den Fylde og Frihed, hvormed hun udtalte sig. Det var forbausende, saa hastig hendes Væsen i den sidste Tid var skredet frem til Modenhed. Men det var ængsteligt tillige; det var udtrykkelig, som om hun skyndte sig at blive færdig med denne Verden.

— Veed Du vel, Otto, — vedblev hun, idet hun tog min Arm for at gaa: — jeg har en Følelse, som om jeg aldrig mere kunde finde mig tilrette nede paa Jordens Flade. Det er en saare lykkelig Følelse; men der er tillige noget usigelig piinligt deri. Jeg siger ikke, at jeg vilde give Aar af mit Liv, men jeg vilde give Meget, Meget for at kunne forlænge vort Ophold herpaa Bjerget. Een eller et Par Dage, — hvad siger Du dertil, Otto, kjære Otto? —

— Troer Du, at det vilde gjøre Dig saa godt, Lili? — spurgte jeg vemodig.

— Ganske vist; jeg føler mig allerede meget bedre. Jeg aander saa let, og mit Hjerte er saa frit og roligt. —

— Nu, saa tal med Moder derom! Jeg vil, hvad Du vil, min egen Lili. —

Imidlertid var det blevet levende paa Bjerget. I Lejren herskede en travl, skjøndt stille Bevægelse. Nye Baal vare blevne tændte. Nogle syslede med Kaffen, Andre bagte paa hede Stene Fladbrød af Hvede, Byg eller Majs; Nogle vandede og afgnede Hestene, Andre

pudsede deres Vaaben. Tyrkerne alene bestilte Ingenting. Efter endt Morgenandagt havde de faaet deres første Pibe tændt, og lode sig som fødte Herrer opvarte. Men ogsaa i videre Omkreds rørte sig det nye Liv. Nær og fjern spredte Hjorder af muntre Gjeder sig over Bjergets Flade. Det var en livlig, ynderig Morgenscene.

Min Moder havde Intet at indvende mod Lilis Ønske. Det var overhovedet en beundringsværdig — skal jeg kalde det Selvfornægtelse eller blot Føjelighed, min Moder i den senere Tid havde udviist. Jeg troer, det Sidste. Et Liv saaledes udenfor alle Former og Regler kunde ganske vist ikke behage hende. Men hun var for klog til ikke at indsee, hvor meget der stod paa Spil, og at hun indtil videre maatte lade det gaa, som det bedst kunde. Lili var ikke mindre i hendes Tanker end i mine. Men aldrig saae jeg nogensinde paa hende med det skarpe Blik, hvormed hun saa ofte betragtede hende.

Vi bleve altsaa, og fortrøde det ikke. Det frie Lejrliv, paa det herligste Sted, ligesom hævet over Verden, med Udsigt over et heelt Land, og Landet var det hellige Land, med den reneste Luft, med en Natur saa riig, frisk og duftende som i Edens Have, med en Hvile saa fuldkommen, som jeg ingensinde før havde kjendt den, — var en sand Velsignelse for os alle. Lili kjendte Intet til Hjertebanken og Ængstelser; hendes Kind beholdt med ringe Afvexling den samme fine Rødme.

Hendes Puls — hvor ofte laa hendes søde Haand ikke indeni min? — tog ikke disse rasende Tilløb, for derefter næsten ganske at staa stille, men slog jævnt, blidt og rolig. Jeg var ikke langt fra at tro paa det hellige Bjergs undergjørende Magt; jeg var nærved at opgive alle mine sørgelige Anelser. Jeg blev oprømt som i gamle Dage, og bidrog ærlig min Deel til disse Dages Glæde.

Lidt opad Formiddagen kom der flere Tog af Pilgrimme, blandede Hobe af næsten alle Nationer. Fattige, Syge, Elendige udgjorde Bagtroppen. Vor Lejrplads laa noget afsides fra den egentlige Helligdom; saaledes undgik vi heldigviis Sværmen. Det var et mere end ynkværdigt Syn; men Lili skyede det ikke. Tværtimod brændte Hjertet i hende; hun maatte yde Hjælp og Trøst overalt, hvor hun formaaede, og jeg maatte heri staa hende bi. Og riig var den Hjælp og Trøst, hun bragte, deels i Penge, Føde- og Lægemidler, deels i medynksfulde Ord og Miner. Hvilket Kjærlighedsliv i hendes mørke, tindrende Øjne! Hvor hun var dejlig i sin halv østerlandske Dragt, medens hun stille hjælpsom færdedes mellem de Ulykkelige, som alle saa godt kunde forstaa hende, uagtet hendes Sprog var dem ganske fremmedt! Der var raa Naturer deriblandt; men hellig var hendes Gjerning, og hellig var hun selv endog for de Elendigste. Det var en betegnende Omstændighed, at Linned til Forbindinger var den meest søgte Artikel paa dette Barmhjertighedens

Marked; det var endog kostbarere end Guld. Men uheldigviis gik denne Artikel ogsaa allerførst op. Da Lili tilsidst endog lagde Haand paa sin Turban, maatte jeg lægge Haand paa hende. Et Nik og et skalkagtigt Smiil gave mig tilkjende, at hun igjen var kommen til Besindelse. Det blev min Lod ved Almisseuddelingen.

Henad Aften fik jeg Besøg af den Stammehøvding, som havde gjort sig ansvarlig for vor Sikkerhed fra Nazareth til Samarias Bjerge. Han havde jaget paa Bjerget, og kom nu med et stateligt Følge for at komplimentere mig, og gjøre mig en Foræring af et Vildsviin, han havde fældet. Det forstaaer sig, at det kostede mig en smuk Foræring til Gjengjæld, foruden dem, han allerede havde faaet. Men den store Ære og Artighed, han viste mig, var vel dette Offer værd. Værre var det, at han berøvede mig de kostelige Aftentimer, som jeg havde tænkt at tilbringe i idyllisk Ro alene med Lili og min Moder. Nu maatte jeg efter bedste Evne gjøre Anstalt til et Gjæstebud, hvorved Vildsvinet kun udgjorde den mindste Deel, og slide Tiden i en ikke meget levende, men desto mere blomstrende og komplimentøs Samtale med Høvdingen, ved Hjælp af Tolken, som paa den kjedeligste Maade afhaspede Underholdningens Traad til begge Sider. Een Trøst havde jeg dog; det syntes at more Lili, som under Slør i nogen Afstand bivaanede den hele Forestilling. Maaltidet var den bedste Deel; det gav større Frihed,

og jeg troer, jeg viste mig som en ypperlig Vært. Emiren synes højlig tilfredsstillet, da han endelig tog Afsked, for, med en Hensynsfuldhed, hvorfor jeg var ham Tak skyldig, at søge Natteleje lavere nede paa Bjerget, og overlade mig Højsletten, der var saa god som nogen Fæstning. — —

— — Dog, min Ven, lad mig brat bryde af! Jeg mærker, at jeg igjen er paaveje til at fortabe mig. Der er sletingen sund Sands i at gjøre slige Meddelelser herfra Helvede. Fortsættelsen kan Du, om Du vil, søge hos Chateaubriand eller Lamartine. Hvad mig angaaer, jeg er en Daare, endog efter Døden.

XXVIII.

Allehaande Eventyr høre her til de almindelig forekommende Ting. Men, ligesom alt Andet i Helvede, ere de uden Saft og Kraft. Man anstrenger sig forgjæves for at bringe Noget ud deraf, at sige for sig selv. Endog de efter Formen mest pirrende Eventyr efterlade kun en ubeskrivelig Flauhed og Lede.

Forleden kastede paa et eensomt Sted en ung Kvinde sig bævende i mine Arme. Det var dog ikke af Attraa til mig, men af Frygt for en Anden. Hun blev forfulgt, og den hendes Kjøn ejendomlige Ængstelighed havde overvældet hende, den lille Taabe. Paa den ene Side havde hun sletikke behøvet at frygte, og paa den anden kunde jeg ikke være hende til nogensomhelst Nytte. Men Sligt hører til de sædvanlige Ting heri Helvede; vi bevæge os for størstedelen endnu i de fra Verden medbragte Forestillinger. Ja, vi kunne ofte endikke med den bedste Villie komme ud deraf. Saaledes var det da ganske naturligt, at det fine kvindelige Væsen, som jeg holdt i mine Arme, havde faaet en al-

vorlig Forskrækkelse, og søgt Tilflugt hos min respektable Personlighed.

Da hun igjen var kommen lidt til sig selv, spurgte jeg venlig, Hvo der havde forfulgt hende.

Hun slog sit dueblide Blik ivejret, og det lod næsten til, at hun var paaveje til at faa en ny Forskrækkelse, saa spæd og bly var hun. Imidlertid svarede hun dog:

— Han forfølger mig altid. Jeg veed ikke hans Navn; men det er ham, der altid spørger om Beatrice. Han troede, at jeg var Beatrice. —

Jeg vidste strax, hvem hun meente. Det er een af Helvedes, om jeg saa maa sige, offentlige Personligheder. Betegnelsen er skjæv, ligesom overhovedet alle Begreber, hvilke vi have bragt med os fra Verden, her ere skjæve. Thi i Helvede ere alle Personer offentlige, uden at een Eneste er det i den Betydning, som med Ordet forbindes i Verden. Offentlig, det vil her kun sige, at Man kjender ham paa alle Strøg af Helvede, peger Fingre ad ham, vrænger ad ham: — hvor er Beatrice, har Nogen seet Beatrice? — Disse Spørgsmaal fører han nemlig overalt og uafladelig i Munden; det er al hans Tanke og Begjær, det er hans fixe Idee: — hvor er Beatrice? — Han er overbeviist om, at hun maa være i Helvede; — thi — siger han: — — dog, lad mig tie med disse Afskyeligheder! Og han søger hende med en Begjærlighed saa indtændt og glubende, at jeg, endog her, aldrig har kjendt dens Mage. Men endnu søger han hende forgjæves. Fandt

han hende, antager jeg for vist, at endog Helvede vilde føle sig oprørt over, hvad der da vilde gaa for sig. Iøvrigt er han een af de modbydeligste Personer, jeg har lært at kjende, og det vil sige Meget heri Helvede. Han seer ud som et sandt Complex af alle Verdens Laster, udbrændt lige indtil Hjerteroden, uden anden Sjæl end den vilde Lidenskabs Brynde, som aldrig lader ham Ro. Og saa de afskyelige Saar, som han bærer tilskue! Af hvert enkelt gaber En den visse Død gruelig imøde. Det følger af sig selv, at saadan, som han er, hører han til Udskuddet heri Helvede. Det var altsaa ikke saa underligt, at den puur unge, blufærdige Kvinde havde ladet sig forfærde af ham. Blot eet eneste af disse i en ureen Ild glødende Blikke maatte være Nok til at jage selve Uskyldigheden i et Musehul. I Mangel af Musehul havde den her søgt sin Tilflugt i mine Arme.

— Du er altsaa ikke Beatrice? — spurgte jeg. — Nej, — svarede hun med et mildt Blik: — jeg er Emily. —

Videre kom vi ikke dengang i vort Bekjendtskab; men det var tydelig at mærke, at Intet vilde være tilhinder for en Fortsættelse.

Da jeg forlod hende, kunde jeg ikke Andet end anstille nogle særegne Betragtninger. — Hvorledes var et Væsen som denne Emily kommet i Helvedes Pine? Hun var den skjønne, naive Kvindeligheds udtrykte Billede. I Skjønheden ligger der vistnok ingen Sikkerhed; det er tværtimod for en stor Deel de allersmukkeste

Folk, som fare til Helvede. Men desto større Betryggelse skulde der synes at ligge i Naiviteten. Dette bly og frygtsomme Væsen kunde umulig være Forstillelse; overhovedet udtrykte hendes Person i alle Henseender den rene, skjære Natur. Hun var fiin og yndig, ikke alene af Skabning og Ansigtstræk, men i alle sine Lader. Det var, som om Sjælen i al Uskyldighed straalede overalt igjennem.

Og hun var saa ung, endnu næsten barnlig ung. Maaskee havde hun naaet sit nittende, tyvende Aar; men Man fristedes til at antage hende for yngre. I Verden har den barnlige Uskyldighed et stort Navn paa sig, og det med god Grund. Med hvor god Grund, det viser sig allerbedst heri Helvede. Paa egentlig Barndom er her nemlig en fuldkommen Mangel. Især hos Kvinden kan denne barnlige Uskyldighed vedligeholde sig meget længe, trods Kjødets og Verdens Anfægtelser. Emily lod til at have været een af disse Udvalgte og Lykkelige. Hun syntes lige udgaaet af Barndommens Alder, reen og skjær, uden saa meget som et Stænk af Verden. Men hvorledes var hun da kommen i Helvede? Det blev alene forklarligt ved hiin frygtelige Theori, at Mennesket er ondt af Naturen, at indvortesfra udvikler sig den onde Drift, om end Væsnet i sig selv er nok saa ædelt og skjønt, og holdes nok saa frit af den onde Verden.

Ikke længe efter traf jeg hende igjen. Hun bemærkede mig ikke, og jeg havde god Lejlighed til at iagt=

tage hende. Hun sad affides, paa stille, men levende Maade beskjæftiget med sig selv, og frembød et ligesaa tiltrækkende som mærkeligt Skue. Hendes Dragt var nonneagtig simpel og ganske hvid; i tugtige Folder slut-tede den sig om den lette, slanke Skikkelse. Hvidt i Hvidt, fra Isse til Fod, uden saa meget som en Skygge af Farve; det gjorde en sælsom, paafaldende Virk-ning i det fremherskende Mørke. I hendes ubeskrivelig blide Træk manglede kun Eet til en fuldkommen Skjøn-hed, nemlig Freden; den havde hun ikke, og kunde selv-følgelig ikke have. Med de fine Hænder syslede hun i Skjødet; det varede lidt, inden jeg blev klog paa, hvad hun egentlig foretog sig. Det var et Halsbaand af Per-ler, hvormed hun var beskjæftiget. Hun talte Perlerne, først frem, saa tilbage, og standsede hver Gang i Mid-ten. Saa lod hun Halsbaandet falde tilbage i Skjødet, og vred fortvivlende fine Hænder. Smerte og Angst vare levende udtrykte i hendes skjønne Aasyn. Jeg troede endog at see Taarer i hendes store, smægtende Øjne; men det var naturligviis kun en Indbildning.

Jeg gav mig tilkjende, og satte mig hos hende.

— Er Du den hvide Dame? — spurgte jeg.

Endnu førend jeg havde udtalt Ordene, faldt mig ind, hvor taabeligt mit Spørgsmaal var. Der gives jo saa mange hvide Damer, i Tydskland alene en halv Snees Stykker.

— Jeg veed ikke, hvad Du mener. — svarede hun: — Jeg er Emily Fleming. —

— Fleming & Sparkman, Glasgow, Trentbury Square. — busede jeg ud. Det var Firmaet paa et ældgammelt, vidt og bredt bekjendt Handelshuus.

Dybt sukkende nikkede hun med Hovedet.

Hvad meente hun? Skulde hun høre til Firma'et?

Medens jeg tænkte derover, havde hun bundet Perlebaandet om Halsen. Hun sad fortabt i sig selv, med foldede Hænder. Jeg siger: foldede. Herved maa jeg i Forbigaaende bemærke, at rigtig folde sine Hænder kan Ingen heri Helvede. Hvad Nytte skulde det ogsaa være til?

Hun leed øjensynlig meget.

— Stakkels Barn! — sagde jeg: — Du synes at være meget ulykkelig. —

— Ja, det er jeg. — svarede hun: — Jeg har lidt et Tab, som jeg aldrig vil forvinde. —

— Hvad har Du da tabt, arme Emily? —

— Ak, en Perle! — svarede hun hændervridende.

Kun en Perle! Isandhed, det var Lidt at komme i Helvede for. Og dog, der gives jo uvurdeerlig kostbare Perler. Saavidt jeg mindes, var der endog engang en Kjøbmand, som solgte Alt, hvad han ejede, for at kunne kjøbe en saadan fuldkommen Perle, han forefandt paa sin Vej.

— Maaskee kan Perlen endnu findes. — yttrede jeg godmodig. Det var kun en Floskel, som jeg selv var meget langt fra at fæste Liid til.

— Troer Du? — spurgte hun oplivet: — Men jeg har allerede søgt saa længe. —

Der foresvævede mig Noget, saasom at den, der søger, ganske vist skal finde. Men da det ikke vilde falde mig ret paa Tungen, opgav jeg det, og indskrænkede mig til at sige: — Har Du søgt længe, saa er Du maaskee saa meget nærmere ved at finde. —

Med disse heldige Ord fandt jeg Vejen til hendes Hjerte, og vi bleve ret fortrolige med hinanden. Ved et senere Møde ikke længe efter fortalte hun mig sin Historie. Det var øjensynligt, at det kostede hende Overvindelse; men hun understøttedes kraftig af den os alle iboende mægtige Drift til at lette Hjertet. Heri Helvede kommer Alt for en Dag.

— Du nævnte Handelshuset Fleming & Sparkman. — saaledes begyndte hun: — Maaskee har Du kjendt dets nuværende Chef. Min Historie gaaer meget, meget længer tilbage. Lad see, det var hans Bedstefaders Bedstefaders Bedstefader. Ja, netop syv Slægtled tilbage. Ak, hvor det er længe siden!

Sexten Aar gammel blev jeg Robert Flemings Hustru. Som en lykkelig Brud førte han mig ind i sit ældgamle, prægtige Huus. Paa Bryllupsdagen forærede han mig et kostbart Perlehalsbaand, i og for sig en heel Formue. Førend han bandt det om min Hals, gjennemgik han med besynderligt Alvor Perleraden for mig, og gav mig en Forklaring, som jeg endnu husker Ord til andet. — Denne store blaa Perle i Midten —

sagde han: — det er egentlig ikke nogen Perle, men en Ædelsteen — betyder din ægteskabelige Tro. Denne blodrøde Perle tilhøjre betyder din Kjærlighed. Denne gjennemsigtig hvide Perle tilvenstre betyder din Uskyldighed. De mindre Perler tilhøjre og tilvenstre betegne de øvrige ægteskabelige Dyder. Hver Perle er en Dyd, og de ere mange, seer Du. Endelig Baandet, som holder Perlerne sammen, er den kvindelige Tugt og Ære. —

Saaledes talte han, og bandt Baandet om min Hals. Dengang gjorde hans Ord intet videre Indtryk paa mig; alle mine Tanker gik op i Glæden over det kostbare Smykke. Men senere er jeg kommen til at tænke desto mere over disse hans Ord. — See her er Halsbaandet! Perlerne ere der alle undtagen een, den i Midten. Men denne ene, som savnes, er bleven min Fordærvelse.

Elskede jeg ham? Jeg veed ikke rigtig, hvad jeg skal svare herpaa. Maaskee elskede jeg ham ikke, som jeg kunde have elsket en Anden. Men saa meget veed jeg for sikkert, at jeg de første Aar af mit Ægteskab var en lykkelig Kone, lykkelig ved min Mand, lykkelig ved to smukke Børn, som vare Frugten af vor Forbindelse.

Da kom der en Ven af min Mand i Huset, en falsk Ven, ligesaa falsk som smuk. Jeg veed ikke, hvorledes det gik til; men han bedaarede mig ganske. Elskede jeg maaskee ham? Jeg tør ikke udtrykkelig sige det. Jeg var min Mand ganske anderledes hengiven end

ham, af Hjertet hengiven. Men min Mand havde aldrig været istand til at vække den berusende Følelse hos mig, som han vakte. Jeg havde en vis underlig Fornemmelse af Vellyst ved hans Tilnærmelse; det ligesom svimlede for mig. Hvad var det, Vanvid eller Fortryllelse? Dog nej, det laa snarere i Blodet, i mine Aarer, end i Hoved og Hjerte. Det lignede mest en Gift. Men, var det en Gift, saa var den uendelig sød. Forgjæves stred jeg mod Virkningen deraf. Nej, jeg stred egentlig ikke; thi vel vidste jeg, at det, jeg fornam, var af det Onde; men jeg hverken vilde eller kunde undertrykke det, jeg Elendige.

En Dag, da vi vare ene sammen i den store Sal, forglemte han sig i den Grad, at han omslyngede mig med sine Arme. Egentlig Modstand gjorde jeg ikke. Jeg kunde ikke; det var mig, som om jeg skulde daane. Imidlertid maa jeg dog uvilkaarlig have gjort en Anstrengelse, og under denne brast Perlebaandet omkring min Hals, og Perlerne rullede til alle Sider hen over Gulvet. I samme Nu var jeg atter ved mig selv. Ogsaa han var pludselig bleven ædru. Som om en usynlig Haand var os imellem, fore vi fra hinanden.

Ja, vi vare begge komne til Besindelse, den mest nykterne Besindelse. Jeg bød ham fjerne sig, og han adlød. Saa gav jeg mig til at opsøge Perlerne. Jeg fandt dem alle undtagen een, den blaa, min Ægteskabstro. Med hvilken Angst ledte jeg ikke, den Dag og mange Dage! Men den var ikke til at finde. I længere Tid

holdt jeg Sagen skjult for min Mand. Ingen af Tyendet fik Lov til at betræde det ulykkelige Værelse. Og jeg ledte og ledte, under bestandig voxende Kval. Men det var forgjæves; endelig maatte jeg opgive det. Perlen var ligesom ved Hexeri forsvunden. Og endelig maatte min Mand opdage Tabet. Det var et frygteligt Øieblik! Han sagde kun Lidt, men tænkte desto mere. Fra denne Dag hvilede der en mørk Skygge over hans Ansigt, som prædikede strengere, end Ord kunde have gjort det: — Tugt og Ære ere brudte, din Tro er borte! Hvad kan Du vel være mig efter dette? —

Hos den falske Ven syntes ogsaa Samvittigheden med Styrke at være vaagnet, og han holdt sig fra hiin Stund i sømmelig Afstand fra mig. Hvad han følte, veed jeg ikke; men i mit Inderste var der tændt en Brand, som ikke mere lod sig udslukke. Synden havde undfanget i mit Hjerte; den onde Begjærlighed vilde ikke vige. Forgjæves stred jeg imod. Mit Blik var nødt til at følge ham, min Hu til at beskjæftige sig med ham. Endog i mine Drømme beherskede han mig. Jeg kunde ikke faa ud af mine Tanker hiint Øieblik, da mit Fald havde været saa truende nært. — Skjøndt jeg inderlig gyste derved, var det dog min Lyst, at omgaaes denne Forestilling, og den onde Attraa fandt deri bestandig ny Næring. Jeg følte mig redningsløs i den Ondes Garn. Og dog — dog havde mit Hjerte været reent, indtil jeg lærte ham at kjende; det Onde havde ikke alene været mig fremmedt, men havde ligget

langt fra mine Tanker. O, hvor brat kan ikke Uskyldigheden svinde! Mit Væsen var besmittet. Kun Een havde kunnet rense mig, han, der ikke vilde fordømme den utugtige Kvinde. Men ham søgte jeg ikke, bedaaret, som jeg var, af en Anden.

Jeg blev syg; men den onde Lyst forlod mig ikke. Det var tværtimod den Feber, som brændte i mine Aarer. I Vildelse maa jeg have røbet min Mand Alt. Jeg døde. Min sidste Forestilling i Verden var hiint Vellystens og Syndens Øjeblik i Salen. Jeg foer hen; da jeg atter oplod mine Øjne, var jeg i Helvedes Pine. Det kunde jo ikke være anderledes. — —

Efter et længere Ophold vedblev Emily sin Fortælling: — Har Du prøvet, hvad det er, at gaa igjen? Nu, saa veed Du heller ikke, hvilken kvalfuld Nødvendighed vi heri ere underkastede. Jeg havde ikke Ro paa mig. Jeg maatte tilbage — tilbage for at søge om den tabte Perle. Og nu har jeg søgt vel allerede et Par hundrede Aar; den var — den er ikke til at finde!

Hvad jeg følte, da jeg som en fredløs Aand igjen besøgte mit gamle Hjem, det er ikke til at skildre. Men blandt disse mine Følelser var en underlig bævende Vanghed den fremherskende. Jeg skjalv som den, der gaaer paa forbudne Veje. Uhygge førte jeg med mig, hvor jeg kom frem; men uhyggelig var jeg selv tilmode.

Ikke en Krog i det store gamle Huus lod jeg

uransaget. Oppe og nede, i Gange og Værelser, paa Loft og i Kjælder, overalt søgte jeg min tabte Perle. Og Forfærdelse udbredte jeg overalt; men al den Forfærdelse, jeg udbredte, vendte tilbage imod mig selv og fyldte mit eget Hjerte. Enhver, som har levet i dette Huus, veed at tale om Fruen med Lampen; at møde mig er det Samme som Dødens Rædsel. Kun een og anden gammel Tjener, som er bleven graa i Husets Tjeneste, holder Stand imod mig. Han har seet mig saa ofte, er bleven saa vant til min Færd, at han med en stille Bøn gaaer mig dristig forbi. Vi gaa hver i sin Dont gjennem de stille Gange, kun med den Forskjel, at han er paa de rette, jeg derimod paa de urette Veje. Det gjør mit stakkels bævende Hjerte saa godt, at møde en saadan gammel Bekjendt i det for mig saa øde Huus; det har dog ligesom en Smag eller Duft af Hjemlighed. Jeg har seet ham i alle Aldere sysle gjennem Huset. Nu er hans Tid snart ude; hans Haar er hvidt, hans Gang er vaklende. Men jo ældre, desto frejdigere, for ikke at sige fortroligere, kommer han mig imøde. Han alene er ikke bange for mig. Og han har heller ingen Grund til at være det. Jeg kan ligesaa lidt gjøre ham Noget, som han kan gjøre mig. Jeg søger blot min Perle.

— O Du min Perle, hvor skal jeg finde Dig? — Det er min herskende Tanke.

Jeg pusler i Herskabets Sovekammer; det var engang ogsaa mit. Der stod Brudesengen, der stod mine

Børns Vugge, — der var ogsaa mit Dødsleje. Jeg finder smertelige Minder i hver en Krog, men ingen Perle.

Jeg gaaer igjennem Salen. Det var her, jeg i et ulykſaligt Øjeblik blev borte for mig selv, blev borte og gik tabt. Her forsvandt Perlen. Her søger jeg ivrigst, med en Angst, som ikke er til at beskrive. Men Perlen kunde være kommen andetsteds hen; Nogen kunde have fundet den. Jeg søger derfor overalt gjennem hele Huset. Alle Gjemmer blive ransagede, fra Fruens Juveelskriin til Tjenestepigens Skæske. Det er især paa Fruentimmerne, jeg har kastet min Mistanke.

Jeg svæver gjennem de lange Korridorer. Der frygter man mest for at møde mig. Iblandt disse findes der een, som i Aarhundreder er bleven benyttet til Portrætgaleri. Her findes min Mands Billede, hans, der saa skjændig blev forurettet. Jeg tør ikke slaa Øjet op til det. Alligevel fængsles jeg hele Timer foran det til samme Plet. Jeg tænker: — Mon der dog ikke skulde findes et Træk i hans Ansigt, som tyder paa Tilgivelse og Forsoning? — Det findes naturligviis ikke; jeg veed det, skjøndt jeg ikke formaaer at hæve Blikket.

I dette Galeri er jeg ganske hjemfalden til min Skam og Fortvivlelse. Her findes ogsaa mit eget Billede. Jeg er fremstillet i Brudedragt. Man kaldte mig engang smuk, ja, meget smuk. Jeg kan ikke Andet end finde mig selv afskyelig. Og en forfærdelig Følelse kommer over mig, saa ofte jeg mere end flygtig dvæler

ved dette mit Billede. Det er mig ganske, som om Billedet var mig selv, og jeg derimod den tomme Efterligning.

Her findes ogsaa mine Børns Billeder. Mit Hjerte svulmer imod dem i en brændende Iid; de have jo engang hvilet ved mit Bryst. Men, ak, de ville ikke kjendes ved mig; de ville sletikke vide af nogen Moder, nogen Kjærlighed at sige. Med gyselig Kulde og fremmede Blikke betragte de mig. Som et Udskud maa jeg bøje mig under disse Blikke, og forsvinde.

Jeg har i lang Række seet den ene Slægt afløse den anden i dette ærværdige Huus. De hørte mig alle til; men jeg var ikke alene en Fremmed, men en Skræk for dem alle.

Det gamle Huus er vidt og bredt berygtet, ligesaa berygtet, som det er anseet. Hvermand veed, at det spøger derinde. Familien har ogsaa flere Gange tænkt paa at flytte ud, men bestandig igjen opgivet det som noget Umuligt. Det gamle Handelsfirma er saa nøje sammenvoxet med det gamle Huus, at det ikke taaler nogen Adskillelse. I et nyt Huus, forudseer Man, vilde det gaa tilgrunde. Saa holder Man da ud, og jeg vanker om, som den eneste svage Aand imellem mange stærke.

Forøvrigt veed Man fuldkommen vel, hvorledes det hænger sammen med Spøgeriet; Man kjender til Punkt og Prikke min Historie. Som en Tradition hvisker den i alle Kroge af det ældgamle, mørke Huus. Man veed,

at jeg er Slægtens Stamfrue, og hvad der voldte min Ulykke. Under Trykket af denne tusindtungede Tradition har Slægten udviklet sig saa kold og stiv, at ikke let noget Baand, endsige Perlebaand, vil komme til at briste for Nogen af denne Familie mere.

Det ulykksalige Perlehalsbaand er endnu i Familiens Besiddelse. Men den smukkeste og dyreste Perle mangler. I dens Sted har Man hængt et Kors af Juveler. Det betyder Troen, siger Man. Men det er i alt Fald ikke den Tro, jeg tabte.

Perlesmykket gaaer i Arv fra den ene Huusfrue til den anden. Og enhver af dem faaer mig at see, om ikke før, saa i een af de sidste Nætter, hun har at leve i Verden. Saa træder jeg frem for hendes Leje og spørger: — hvor er Perlen? —

I de første Led af Slægten blev Man mig Svaret skyldig. Over den stumme Forfærdelse, jeg vakte, selv forfærdet, veg jeg bævende tilbage og flyede. Men senere har Man fundet paa at lægge den Døendes Haand paa en Bibel. Og nu lyder stadig Svaret med eller uden Ord: — Den er funden! Her er Perlen! — Det er ikke min Perle; men Du forstaaer mig, Ben, derimod lader sig Intet sige. O, vee mig! Havde jeg fundet denne skjulte Perle, hvorpaa den Døendes Haand hviler saa trygt, vilde Tabet af hiin anden ganske have været forvundet. Men uden Perle var og er og bliver jeg i Kval og Pine. —

Saaledes talte hun. Jeg saae ind i det skjønne Aasyn, som endog under Indtrykket af en saa stærk Bevægelse havde bevaret sit henrivende særegne Præg af en barnlig Uskyldighed og Fromhed. Jeg tænkte ved mig selv, men udtalte det ikke, at, hvis nogen Anden end hun selv havde fortalt mig denne Historie om en ureen Begjærlighed i et saa reent Kar, vilde jeg ikke have troet den.

Men hvad er Begjærlighed? Dens første Begyndelse er kun en Tanke eller Forestilling, der ligesom tilfældig støder an mod Hjertet. Hvorfra den kommer, veed Ingen; den er ligesom den drivende Sky. Ved Sammenstødet farer en elektrisk Gnist ud; der er nemlig ondt saavel i Hjertet som i Tanken. Og Gnisten fænger; der gaaer en flammende Ild igjennem dit Væsen. Dine Nerver dirre; dit Blod syder ivejret. Nerverne ville sagtens igjen komme i Ligevægt; men den brændende Uro, Du har i Blodet, sætter sig maaskee aldrig. Sandheden er, at, om Du end havde Spande af Blod i dig, saa er een eneste Giftdraabe Nok til at forgifte det heelt igjennem. Det er ikke længer en Tanke, en Forestilling; det er et Væsen, et fremmedt, vildt, ubændigt Væsen, som er kommet tillive i Dig. Den onde Begjærlighed har faaet Magt over Dig, saa uskyldig Du end monne være eller synes at have været iforvejen. Og hvor vidt denne vil bringe Dig, det veed ingen Sjæl i den vide Verden.

Derfor vogt dine Tanker, saafremt Du vil gaa

fri af Helvedes Pine! Vogt Dig for Syndens Begyndelse! Den synes saa lille og svag, men er dog saa stærk og farlig. Men er Giften, den søde Gift allerede trængt Dig til Hjertet, saa gives der kun een eneste Modgift. Det er den bittre, luttrende Anger. Hvor henter Du den? Jeg kan ikke sige Dig det.

XXIX.

Ofte falder een eller anden Melodi mig ind, og jeg kan ikke blive den kvit. Jeg er nødt til paa aandelig Viis at nynne den atter og atter; den toner uafladelig for mit Øre og gjennem mit Indre. Det er ikke mig, som har grebet Melodien; det er Melodien, som har grebet mig, og den forfølger mig paa det Grusomste.

Du vil have ondt ved at forestille Dig, til hvilken Pine en saadan Melodi kan være mig. Jo mere rørende, henrivende den er, til desto større Pine; desto dybere skjærer den mig gjennem Sjæl og Hjerte. Det er ikke alene, fordi ved Melodien forskjellige Minder blive vakte tillive. Vistnok, det volder Smerte, og jo sødere Minde, desto dybere Vee. Men dertil er jeg saa vant; det er det Mindste. Melodien i og for sig indeslutter et Væsen, som staaer i en hvinende Disharmoni med Tilværelsen heri Helvede. Musik og Helvede, — det maa Du vel kunne begribe! En saadan Forbindelse er vel istand til at gjøre en Sjæl rasende. Thi denne smægtende Længsel efter noget uendelig dejligt, disse dybe,

lykkelige Savn, disse henrykkende Anelser om en tilkommende Herlighed, — alt dette har nu mistet sit Maal og sin Sandhed; der er skeet et ulægeligt Brud med hiin højere, forjættelsesrige Verden, mod hvis Kyst Musiken ligesom slaaer sine Bølger. Jeg har aldrig saaledes som nu forstaaet Betydningen af disse Melodier. Men heri ligger netop den dybe Kval. De ligesom give mig Anviisning paa Paradiset og dets Saligheder, og jeg befinder mig i Helvede og i Pine!

Var det ikke Sichem eller Sichar, det Sted hed mellem Samarias Bjerge, hvor vi engang holdt Middagsrast og Siesta under Skyggen af Palmer? Jo, de Indfødte paastode endog, at en forfalden Cisterne, som dog endnu gav Vand, var Fader Jacobs Brønd. Aldrig har jeg seet friskere Græs, i det Hele en frodigere, yppigere Vegetation end paa denne velsignede Plet mellem høje, saa godt som øde Bjerge. Lavningen udgjorde Have paa Have, fulde af Figen, Morbær, Granater, Vindruer, Sykomorer, med spredte Daddelpalmer; hist og her et levende Hegn af mægtige Cactus og Aloer. Opad Skraaningen Olivenlunde, højere oppe enkelte Pinier og altidgrønne Ege.

Men vi maatte dyrt betale denne Pilgrimsrast nede ved Jakobs Brønd. Heden var overordentlig, selv i den mørkeste Skygge, og Insekternes Mængde blev os en utaalelig Plage. Tidlig brøde vi op for at gaa den svale Luftning fra Bjergene imøde. Her kom vi

igjen til os selv. Under en kortere Rast undervejs fortalte Lili mig følgende Historie.

Men den trænger til et Forord. To Ting ville udentvivl være dig paafaldende ved denne lille Historie, som handler om Troen, en skrøbelig, forvirret Tro, der forgjæves kæmper for at komme til Klarhed og Hvile.

Først dette, at Lili fortæller den, Lili, som i sin rene Barnetro, klar og trofast som Spejlet, aldrig havde kjendt Noget til disse Tvivl, disse Kampe, disse dybe Fald og dybe Smerter. Selv om hun havde læst eller hørt Historien, hvorledes var hun vel istand til at gjengive den med en saadan Livssandhed, en saadan Virkelighedens Styrke? Jeg formaaer ikke at sige det. Jeg veed ingen anden Forklaring at give end den, som ligger i Inspirationen. Jeg har, troer jeg, allerede antydet, at Lili i den sidste Deel af sin Levetid, aandelig og legemlig, udviklede sig med en forbausende Hast. Jeg maa hertil blot føje, at der med tiltagende Styrke gjorde sig ligesom en Inspiration gjældende i hendes Væsen. Hele det store Mellemværende mellem Jord og Himmel laa klart for hendes Øjne.

Og dernæst, at jeg fortæller denne Historie, jeg, som heri Helvede intet Begreb kan gjøre mig om, hvad overhovedet Tro er. Kunde jeg det, vilde jeg enten ikke være her eller med det Samme være udløst herfra. Til Forklaring af denne Besynderlighed maa jeg henvise til Noget, som staaer langt under Inspirationen, nemlig til Hukommelsen. Ja, det er simpelthen en Hukommelses-

sag; der kommer Intet, slet intet deraf mit inderste Væsen, min Aand tilgode. Nok mit Hjerte, men ikke min Aand. Jeg kan bryde mig, saalænge jeg vil, — og troer Du ikke, jeg har gjort det? — jeg er ikke istand til at blive mig Noget bevidst, som blot har fjerneste Lighed med Tro. De enkelte Træk gaa noksom anskuelige frem for min Bevidsthed; men, saasnart jeg prøver paa at samle dem, flyde de i hverandre, og blive ganske borte.

Det gaaer hermed, som det undertiden er gaaet mig med eet eller andet Ansigt. Jeg har kunnet forestille mig det Træk for Træk: saadanne Øjne, saadan Pande, Mund og Hage, ꝛc. Men jeg har ikke formaaet at samle Trækkene til et Billede. Aasynet, Væsnet, Personligheden har paa ingen Maade villet vise sig for mig. Grunden maa udentvivl have været den, at der, aandelig talt, var et Svælg imellem os, ligesom nu imellem mig og Frelsens Rige.

— Ak, jeg taler sandere, jeg har truffet det bedre, end jeg selv forestillede mig! — Der er et Menneske, som jeg bestandig vansmægter efter at see for mig; det er Guds Søn, som engang blev Menneske for den fortabte Verdens Skyld. Jeg kan skildre ham i enkelte Træk, tale, endog fortælle om ham. Men ham selv, i Kjærlighedens og Naadens Fylde, faaer jeg aldrig, aldrig mere at see!

— Lad det hermed være godt! Sandheden i en Sum er denne, at, saa stor den Forvirring end var,

som herskede i hiin arme Sjæl, hvorom Talen er, det er dog en himmelsk Klarhed imod det Mørke, hvori jeg befinder mig.

Men dog maa Du ikke tro, at jeg Intet føler ved at gjengive denne og andre Historier.

Altsaa, Lili fortalte:

Da Apostelen Petrus sidste Gang tog Afsked med Menigheden i Antiochien, for at gaa til sin Martyrdød i Rom, ledsagede en stor Skare af Venner, gamle og unge, ham et langt Stykke frem paa Vejen. Endelig maatte de skilles. Under mange Taarer lode de sig favne og velsigne af Apostelen, og vendte derpaa tilbage, med bedrøvede, men Gud hengivne Hjerter. Ene med sine Ledsagere satte Apostelen Staven videre.

Dog, ikke Alle vare vendte om. Et aldrende Menneske vedblev, efter at have modtaget Afskedskysset, at følge med Apostelen. Petrus blev det vaer, og standsede, idet han bød sine Ledsagere gaa videre.

— Du har endnu Noget paa Hjertet, min Søn. — sagde Oldingen blidt, saasnart de vare blevne ene: — Siig, hvad vil Du? —

— Fader, — svarede den Fremmede med bævende Røst: — er det ikke af Troen, at et Menneske bliver retfærdiggjort for Gud og bliver salig? —

— Jo sandelig, min Søn. Har Du ikke Troen? —

— Jeg har den, ærværdige Fader, men veed ikke, hvad jeg har i den. Der gives nemlig ikke skrøbeligere, ustadigere Ting end min Tro, og dog er det alene den,

hvorpaa jeg skal grunde min Salighedssag. Det er Kilden til min Nød og Græmmelse. Snart er den stor, snart lille, og snart bliver den, dog kun for en Stund, ganske borte. Undertiden brister den for mig, ligesom i tusinde Stykker, hvoraf jeg kun beholder eet eneste tilbage, det dyrebare Frelsernavn ... o, Du min Frelser! Der har været Tider, da Troen i mig var Livets Fylde; ligesom paa stærke Vinger hævede den mig højt over Verden og alle Forkrænkelighedens Kaar. Jeg troede blot, og var lykkelig. Jeg troede, at jeg kun behøvede at bede for at faa, at søge for at finde, at banke paa for at see Himmerige opladt for mig. Jeg troede, at jeg, beseglet med den Helligaand, aldrig mere kunde komme bort fra Guds Faderhaand og Hjerte, at jeg, kjøbt og betalt, for Tid og Evighed var forvaret i min Frelsers Kjærlighed. Der var ingen hovmodig Tanke i Noget af alt dette; vær forvisset derom, Fader Petrus! Men alligevel maa det have været et forfængeligt Væsen. Thi netop i saadanne Tider, saadanne Øjeblikke, da jeg følte mig i det inderligste og lykkeligste Samfund med Forløseren, var mit Fald allernærmest, og hvor dybt var ikke ofte dette Fald! Jeg styrtede pludselig ned fra det Høje, og fandt mig liggende i Støvet, sønderknust, blødende, afmægtig, ganske liig hiint Menneske, som engang rejste fra Jerusalem til Jericho og faldt iblandt Røvere. Men — den barmhjertige Samaritan var langt borte!

Ak, min Fader, hvad har jeg ikke maattet prøve!

Det var mig kun Lidet, at Verden vidnede imod min Tro. Men ogsaa mit eget Livs Erfaring syntes at vidne derimod. Det var Mere, end jeg kunde udholde.

Og dog rejste jeg mig bestandig igjen for paany at optage Livets Strid. Jeg tog atter og atter min Forstand fangen, for kun at leve i Guds Søns Tro. Forfængelige, kummerlige Forsætter! Jeg faldt stedse paany!

O, hvor har jeg ikke været bedrøvet, hvor har jeg ikke grædt over mig selv! Men jeg fandt aldrig i denne min Anger den rette Helligaands Kraft til et varigt, sikkert Samfund med min Forløser. Ogsaa Du, Fader Petrus, græd engang efter et dybt Fald bitterlig over Dig selv. Men da Du havde udgrædt, rejste Du Dig for aldrig at falde, aldrig at fornægte din Frelser mere. Men jeg har atter og idelig, hartad utallige Gange, maattet græde disse bittre, for mig dobbelt bittre, frugtesløse Taarer. Jeg rejste mig kun for at falde paany og bestandig igjen fornægte min Herre og Mester.

Ikke sandt, af Troen alene er der jo Frelse? Men Du seer, fromme Fader, hvorledes det med min Tro er bevendt. For sikkert har jeg kun et Navn, det dyrebare Frelsernavn; det alene har aldrig svigtet mig. Alt Andet kastes op og ned og er bestandig paaveje til at gaa under. Havde jeg ikke tidligere vidst, hvad jeg skulde tænke om min Tro, saa blev det mig frygtelig klart, da jeg nylig hørte hiint Apostelord forkynde: — Viis mig din Tro af dine Gjerninger! — Thi mine Gjerninger, o Petrus, ere, om ikke alle onde, saa dog

i det Hele fulde af Daarlighed, og vidne tilhobe mod min Tro. Jeg maa bekjende: min Tro stod aldrig sin Prøve. Skal jeg dømme mig selv, maa jeg sige: den duer ikke. Af den tør jeg aldrig haabe at blive salig.

Naar jeg nu seer tilbage over mit Liv, hvor lang var ikke Kampen, hvor haard og smertefuld! Ja, jeg stod ofte paa Fortvivlelsens Rand. Ikke vil jeg sige, at mine Kræfter efter saa mange Nederlag, saa mange forfængelige Anstrengelser, nu ere nærved at være udtømte. Thi, stærk eller svag, jeg vil, jeg maa vedblive at stride, og, naar Alt kommer til Alt, er det ikke min, men Guds Kraft, hvorpaa Sejren beroer. Men, min Fader, jeg begynder at blive gammel og skrøbelig og helder mod Graven. Menneskelig talt, tør jeg haabe at sejre nu, da jeg ikke kunde sejre tidligere? Denne Forestilling volder mig mere end Dødens Gru og Pine. Jeg har kun eet Haab tilbage, det nemlig, at den barmhjertige Samaritan, hvis Navn aldrig har forladt mit Hjerte og mine Læber, om ikke før, saa i min sidste Stund vil komme til mig, forbarme sig over mig og føre mig i Herberg for aldrig at lade mig slippe fra sig mere.

Men vil han komme? Tidt og ofte forbandt han mine Saar, derom kan jeg ikke tvivle; men i Herberg kom jeg aldrig. Vil han komme? Er jeg ham ikke ganske uværdig? Jeg har elsket, ikke Fader eller Moder, Søn eller Datter, men det, som var meget ringere, mere end ham. Og min Tro — tør jeg overhovedet give det stakkels ustadige og frygtsomme, forpiinte Væsen, som jeg bærer

i mig, Navn af Tro, en frelsende Tro? O hellige Fader, hvad skal jeg dog gjøre for at finde Fred? Hvad skal jeg gjøre for at undgaa det Forfærdelige og blive salig? —

Apostelen tøvede med at svare. Hans Aasyn blev ligesom forklaret, medens han paa det Ubestemte saae hen for sig. Hvad var det, som paa en saa lykkelig Maade bevægede Oldingens Hjerte? Det var en Erindring. Han saae sig i Aanden ved Genezareth Sø; han hørte atter den opstandne Frelser spørge: — Simon, Jonas' Søn, elsker Du mig? — Og hans Hjerte gav atter Svar: — Ja, Herre, Du veed, at jeg elsker Dig! — Og Frelseren sagde videre: — Vogt mine Faar! —

— Vogt mine Faar! — Apostelens Blik faldt paa den Bedende. — Her var eet af den gode Hyrdes fortabte Faar. — Og han sagde med inderlig Bevægelse til ham:

— Arme Menneske, eftersom Du da ikke kan komme tilrette med Troen, saa forsøg det nu herefter med Kjærligheden! Agt vel paa, hvad jeg har at sige Dig! — Fra nu af skal Du kun have een Iid og Tanke, den, hvorledes Du kan bevise Herren din Kjærlighed. Hele dit Liv skal gaa op i denne Tanke. I al din Gjerning, i hele dit Forhold skal Du kun have dette for Øje. Det Største maa ikke være Dig for stort, det Mindste for lidet til at bevise din Frelser, at Du virkelig elsker ham. Offer paa Offer skal Du bringe

ham, idet Du for hans Skyld i alle Ting fornægter Dig selv. — Ja, for hans Skyld! — Aanden i disse Ord være fra nu af din Styrke! Lad disse Ord leve i din Sjæl, og gjør derefter! — Da skal Du finde Fred og blive lykkelig. Thi i samme Forhold, som Du lader ham føle, at Du elsker ham, vil Du komme til at føle, at han elsker Dig. Og saa er Du jo frelst; Kjærligheden er ogsaa i og for Dig bleven Lovens Fylde.

— See, — vedblev Petrus med indtrængende Røst: — see, hvor forunderlig denne hans Kjærlighed er! Det seer livagtig ud, som om det var Dig, der bragte ham Offer paa Offer. Men det er kun et Skin. Thi Værdien af alle de Offre, Du bringer, kommer ikke ham, men Dig selv tilgode. Han tager Intet, men giver kun, efter hiint hans eget Ord: — saligere er det at give end at tage! — Han er tilfreds med din Kjærlighed ene og alene. Det er ikke Dig, men ham, der offrer, idet Fylden af det Offer, han eengang bragte, kommer Dig i det Uendelige tilgode, i Liv og Død, i al Evighed.

— Min Søn, saa gak nu hen i Fred, og tænk hele dit øvrige Liv kun paa dette Ene, hvorledes Du i Stort og Smaat, i alle Ting kan bevise Herren, at Du elsker ham! —

— Men Troen, o Fader, — spurgte den Fremmede: — hvorledes skal det gaa med Troen, ikraft af hvilken alene et Menneske kan blive saligt?

Et lyksaligt Smiil oplyste Oldingens Træk, idet han svarede:

— Søn, bekymre Dig ikke derom! Med Troen skal det ingen Nød have. Eenfoldige Barn, mener Du virkelig, at Troen kan fattes der, hvor Kjærligheden i sin Fylde er tilstede? Gak hen, hold fast ved det, Du har! Naade og Fred være med Dig mangfoldigen! —

Talte jeg ikke for nogen Tid siden om een stor Smerte istedetfor mange? Nuvel, min Ven, vær kjønt taalmodig! Jeg har noget Mere derom at sige.

Vi vandre heri Helvede altid paa Fortvivlelsens Rand; det er forstaaeligt. Der hører kun et ganske lille Stød til, saa styrte vi i Dybet. Det er naturligviis vort eget Hjertedyb, hvori vi styrte ned, et Bytte for de der løsladte onde Magter. Undertiden hengive vi os stille fortvivlende i vor Skjæbne og lade os i al Sagtmodighed sønderrive. Til andre Tider derimod gjøre vi en rasende Modstand, og lade os kun tage med blodig Vold paa hvert et Punkt. Det er afhængigt af Stemningen. Men hvor ulige er ikke denne frygtelige Kamp! Det er en Kamp med bare Hænder imod Tænder og Kløer. Ikke sandt, Du seer det tydelig for Dig?

Men det Forfærdeligste ved denne Kamp er, at jeg personlig er tilstede baade i Hænderne paa den ene Side og i Tænderne og Kløerne paa den anden. Med Hænderne er jeg fortvivlende opsat paa

at værge mig; med Tænderne og Kløerne er jeg rasende opsat paa at sønderrive mig selv. Paa den ene Side gjør den naturlige Selvopholdelsesdrift sig paa det Kraftigste gjældende, paa den anden Side et unaturligt, glubende Had til mig selv.

Hvor længe disse Fortvivlelsens Paroxysmer vare, veed jeg ikke; det er vist meget ulige; nogen naturlig Grændse gives der i alt Fald ikke. Nej, nej, min Ven, tænk ikke derpaa! Heri Helvede udtømmes Naturen ikke som i Verden; der gives jo nemlig her overhovedet slet ingen Natur. Som jeg her sidder for Dig, er der ikke saa meget som et Gran, en Draabe Natur i mig.

Men Paroxysmen har dog sin Ende. Naar jeg har raset min Tid ud, naar der, saa at sige, ikke mere er nogen heel Stump tilbage af mig, stiller det lidt efter lidt igjen af, og jeg kommer i samme Forhold igjen til mig selv. Det dulmer, vilde I sige i Verden. Nuvel, det passer rigtignok ikke, som det skulde; men lad mig dog for en Gangs Skyld sige det Samme heri Helvede: — det dulmer!

Saavidt ligne alle Paroxysmer hverandre. Men undertiden — det er min Sjæls inderste Hemmelighed, jeg herved betroer Dig, — jeg vilde ogsaa gjerne sige: min dyrebareste, men der ligger Mere i dette Ord, end Helvede tilsteder, — undertiden, idet alle Nag og Smerter synke hen, træder den Korsfæstedes Billede, stort og mægtigt, ligesom seirende frem for min Aand. Ja isandhed, det

dulmer! Det er, som om Storm og Bølger havde lagt sig, og det var blevet stille, blikstille. Vistnok er Pinen i sig selv ikke bleven mindre; men nu er der kun een umaadelig Smerte, ligesaa stille som dyb, eet uhyre Nag istedetfor tusinde. Hvilken forfærdelig Anklage! Det er mig grangivelig, som om jeg havde været med at korsfæste ham!

Men der er ingen Oprejsning i denne Smerte; Freden bliver lige langt borte. Og, lad mig ligesaa godt tilstaa det, — ak, jeg sagde nylig meget for meget, da jeg talte om den Korsfæstedes Billede! Jeg vilde saa gjerne tro, at jeg saae det for mig. Men jeg kan ikke skuffe mig selv; jeg seer det ikke. Strax i første Øjeblik forekommer det mig, som om det stod udtrykkelig for mig; men naar jeg seer til, er det forsvundet. Nej, det er der; derom er jeg overbeviist. Men jeg kan ikke holde det fast; det bliver borte for mig, i Taage og Mørke.

Men Korset, Korset, hvorpaa han hang, det bliver tilbage; det seer jeg saa tydelig for mig, som jeg har seet nogen Ting i Verden! Min Ven, er det ikke allerede Meget? Jeg formaaer ikke at knytte nogen bestemt Forestilling dertil; jo mere jeg anstrenger mig, desto mere ør og forvirret bliver jeg. Korset er jo i Verden Symbolet paa Troen? — Her brister det for mig. Men ligefuldt, Korset i sig selv er dog ogsaa Noget; thi det er jo hans Kors. Og jeg har seet det for mig!

Ikke sandt, min gamle Ven, der er et Haab deri, efter Helvedes Vilkaar endog et stort Haab?

O, hvor lykkelige ere ikke I, som kunne vandre under Korset! Og dog vandre I saa ofte derunder med Knur og Graad og bittre Klager!

XXX.

Vi sade hos hinanden paa en høj og stejl Skrænt over Havet. Over vore Hoveder susede nogle enkeltstaaende høje Træer, som tjente til Sømærke. Dybt under vore Fødder brøde Bølgerne sig med melodisk Brusen. Der gaves ingen mere henrivende Musik for mig i Verden.

Det var henimod Aften, een af disse kostelige lange Dage, som udgjøre Nordens største Trylleri. Selv efterat Solen er gaaet ned, vil det ikke rigtig blive Nat; Dagskjæret dvæler endnu over Alnaturen, som om Stoffet havde inddrukket Lyset og ikke igjen vilde give slip derpaa. Kun i Norden veed Man i denne fuldeste Forstand af Sommer at sige. Den ene Dag rækker den anden Haanden; der gives ingen Nat, men kun nogle blide Dæmringstimer til at blunde og drømme i og fange nødvendig Hvile.

Men Dagens sidste Timer ere dog udentvivl de skjønneste, især naar Man har Havet for sig, med en fjern Kyst hiinsides, der hæver sig frem ligesom forklaret,

og indbyder Sjælen til Hvile paa utallige Punkter, det ene smukkere end det andet.

Men min Sjæl var bunden til Kysten paa denne Side; thi hun sad hos mig. Hun havde et let Haandarbejde for sig; jeg skulde læse, men havde ladet Bogen falde, og glemt mig selv og Alt omkring mig. Kun hende saae jeg for mig. Hvor hun var dejlig i sin første Blomstring, — kun Lidt over femten Aar! Vistnok, endnu smukkere blev hun; men Intet kan dog lignes ved denne første jomfruelige Ynde. Jeg veed ikke at sige Bedre, end at den har noget vist, noget usigelig rørende ved sig. Alting var saa fiint og reent og skjært hos hende; hun var at sammenligne med en Mark- eller Skovblomst, som lige har udfoldet sig. Ingen Plet eller Lyde er at paavise; den er fuldkommen i sin simple, dugbesprængte Skjønhed, — ak, hvor længe!

Det var lidt blegt, dette fine Ansigt; men det var Liliens Blegbed, naar Aftenrøden kaster sit sidste Skjær paa den. Det friske, balsamiske Ungdomsblod var i flygtig Bevægelse under den skjære Hud; der hørte saa saare lidt til at fremkalde Rødme paa hendes Kinder. Et tykt, glindsende sort Haar omgav uden Kunst hendes frie, ædle Pande, og faldt i tunge, næsten for tunge Lokker ned over hendes Nakke og Skuldre. Blikket var nedslaaet; de lange Øjenhaar kastede en karakteristisk Skygge ned paa hendes Kinder. Tusinde ubestemmelige Yndigheder laa undseelig skjulte i denne Skygge. Der var noget saa barnligt ved Ansigtets blide Oval og ved

denne friske Mund, at Man under Betragtningen for et Øjeblik kunde glemme Kvinden. Men ogsaa kun for et Øjeblik. Der tronede allerede en Højhed paa hendes Pande, der skjulte sig et vist overflødigt, hemmelighedsfuldt Liv i de nedslagne Øjnes Skygger, som tydelig kundgjorde Jomfruen.

Jeg sad og betragtede hende. Der var en mærkelig, jeg kunde sige hellig Ro udbredt over hendes Person og Væsen. Men det var ikke nogen død Ro. Hendes unge Barm hævede sig og sank; Bevægelsen var ikke større, end at den netop kunde spores. I stille Syssel rørte hun de smukke Hænder. Nu og da antydede et Glimt, som foer hen over hendes Aasyn, et let Smiil om Læberne, at en ny oplivende Tanke eller Forestilling var dukket frem i hendes Indre.

Men medens jeg sad saaledes fortabt i hendes Beskuelse, sank Aanden dybere og dybere i mig, og det blev til en reen kjødelig Betragtning. Ligesom med brændende Aande eftersporede jeg hendes Yndigheder; jeg ligesom fortærede hende med mine Blikke. Jeg svælgede forud i den navnløse Lykke, at besidde hende. Nogen ureen Betragtning var det dog egentlig ikke; Gjenstand for en ureen Betragtning kunde Lili aldrig blive. Men Kjødet i mig havde ganske taget Aanden fangen.

Jeg havde glemt mig selv. Dog ikke det Mindste undgik mig, som kunde blive Gjenstand for Jagttagelse hos hende. Jeg lagde Mærke til, hvorledes en fiin Rødme lidt efter lidt steg hende til Kinderne, og efter

haanden udbredte sig til Pande og Hals; kort efter bemærkede jeg tydelig, at hendes Hænder ligesom skjælvede. Det var lutter Advarselstegn. Men jeg lod mig ikke advare; jeg kunde ikke løsrive mig.

Endelig slog hun med et Udtryk af blid Uvillie, som, parret med en vis ædel Stolthed, blev en ny ubeskrivelig Ynde, sine Øjne ivejret. Saasnart hendes Blik, liig to Stjerner i Natten, faldt paa mig, var Fortryllelsen løst. En Følelse af Blusel gik igjennem mig; jeg blev mig atter aandelig bevidst.

— Hvorfor seer Du saa længe og saa stift paa mig? — spurgte hun.

— Hvorfor — kan jeg sige det? — Er det Dig imod, Lili? —

— Jeg kan ikke gjøre ved det, kjære Otto, men det er mig virkelig imod. — svarede hun dvælende: — Ja, imod er det rette Udtryk, hverken Mere eller Mindre. Naar Du saaledes seer paa mig, bliver jeg saa underlig urolig. Det er mig, som om jeg var underkastet een eller anden haard Tvang, som om Nogen holdt Armene paa mig og hindrede enhver fri Bevægelse. Jeg troer, jeg har prøvet noget Lignende idrømme. Det er maaskee barnagtigt; men Du kan jo sagtens lade være at see saaledes paa mig, ikke sandt, Otto? —

— Naturligviis. Men er Du da bange for mig? —

— Bange? — udbrød hun med fremstraalende Liv: — Bange for Dig! — Nu maa jeg lee. Nej, det er jeg rigtignok ikke. — Jeg kunde ligesaa godt spørge,

om Du er bange for mig. — tilføjede hun leende: — — Og det er Du dog vel ikke, — er Du, Otto? —

Og hun lagde sin lille bløde Haand i min.

— Du er da ikke vred? — spurgte hun lidt efter.

Jo, det var jeg rigtignok. Jeg var inderlig vred paa mig selv; jeg var ikke langt fra at hade mig selv i dette Øjeblik. Men jeg svarede saa rolig, som muligt: — Lili, naar var jeg sidste Gang vred paa Dig? —

— Det er rigtignok længe siden. — svarede hun leende: — Men kom nu; vi ville gaa videre. —

Og hun hængte sig ved min Arm, saa fortrolig, saa hengivelsesfuldt, som om hun ret i Gjerningen vilde lade mig føle, hvor lidt hun var bange for mig. Dog derpaa tænkte hun ikke. Men jeg tænkte derpaa og var igjen lykkelig. Hiin Beskuelse, jeg kunde gjerne kalde det Tilegnelse af hendes Skjønhed og Ynde var i Virkeligheden ogsaa mig selv i ubeskrivelig Grad piinlig. Jeg følte, at der var en Splid af den sørgeligste Art tilstede mellem mig og hende, som var mig det Kjæreste i Verden. Jo dybere jeg hengav mig i denne aandsforladte Nydelse, desto mere udvidede sig den Afgrund, som skilte os ad. Men hendes Blik, hendes søde Tale, hendes uindskrænkede Tillid havde i faa Minuter ligesom forvandlet mig. Hun var meget, meget stærkere end Dæmonen i mit Indre. Den naturlige Ligevægt mellem Aand og Kjød var igjen bragt tilveie; der herskede den lykkeligste Harmoni mellem mit og hendes Væsen. I saadanne Øjeblikke følte jeg dybt og

levende, at kun ad aandelig Vej kunde jeg komme til at besidde hende; ad anden Vej vilde jeg aldrig komme dertil, selv med Understøttelse af alle dæmoniske Magter.

Vi vandrede ad en Sti, som i Udkanten af Skoven løb langsmed Stranden, bugtende sig op og ned, ud og ind henover den høje Skrænt. Det var en dejlig Junimaaned-Aften. Fiskerne vare komne hjem og vare i travl Syssel paa Stranden med Koner og Børn. Enkelte store Skibe glede langsomt frem med næsten slappe Sejl under den hendøende Aftenvind. Udenfor de ved Stranden ligesom henkastede Hytter legede de smaa Børn en stille Leeg i Sandet. Ude i Horizonten viste sig i Aftenglandsen med en mærkværdig Tydelighed og i forklaret Dejlighed Nabolandets Kyst. Det var een af hine sjeldne Aftener, da Man saa fuldkommen føler Jordelivets Lykke, ikke i og for sig, men ligesom i Afglandsen af en evig, lyksalig Tilværelse. Ak, min Ven, hvor dybt maa jeg ikke sukke! Men mine Suk ere ikke til at læse paa disse Blade.

— Bange for Dig! — vedblev Lili, medens vi vandrede frem, idet hun med Munterhed gjenoptog det tidligere Emne: — Det var et underligt Indfald. Jeg føler mig tværtimod hos Dig saa ubeskrivelig tryg og sikker. — Ofte, naar jeg saaledes gaaer med Dig, kommer jeg til at tænke paa, hvor stærk Du er, og jeg er ligesom ganske stolt deraf. Det er mig livagtig, som om Du var stærk for os begge. Du vilde aldrig taale, at Nogen gjorde mig Fortræd, og jeg siger til mig selv:

— Hvo kunde vel modstaa ham? — Det maa være herligt, at være Mand; men endnu herligere troer jeg dog, det er, at være Kvinde og have en stærk og ædel Mand ved sin Side. — Jeg kommer til at tænke paa, ikke alene, hvor stærk Du er, men tillige, hvor klog. Man siger, at der gives saa meget Ondt i Verden; det er sørgeligt, men kan vel ikke være anderledes. Men den Kloge forudseer, gjennemskuer, imødegaaer det Onde, og det har ingen Magt over ham. — Derfor gaaer jeg saa tryg og rolig overalt, hvor Du fører mig, og gjør uden Betænkning Alt, hvad Du siger. Jeg bryder mig sletikke om, selv at være stærk og klog; men jeg ligesom føler mig af, at Du er det. — Og endelig kommer jeg til at tænke paa, hvor ædel Du er, hvilket Mod Du har, ikke alene til at stride og lide, men til at hengive og opoffre Dig for dem, Du elsker. Jeg forestiller mig undertiden, at jeg var i stor Nød og Fare; men jeg vilde Intet frygte, thi Du var hos mig. Du vilde aldrig betænke Dig paa, at sætte endog Livet ivove for min Skyld; det veed jeg vist. — Ja, Du trækker paa Smilebaandet. Det er vel sagtens ikke Andet end hvad I kloge Folk kalde Drømme. Men Du skal ikke bringe mig til at tro, at alle Drømme ere daarlige. Thi virkeligt er det, at Du er ligesaa klog som ædel og stærk. See, derfor drømmer jeg saaledes og ikke anderledes. —

Jeg smilede rigtignok; hvorledes kunde jeg Andet? Det blev saa lyst i mit Indre, som om der var blevet

tændt tusinde Stjerner. Der var et sandt Elysium i min Sjæl. Hvilken Magt havde ikke dette Barn til at hæve Aanden i mig, til at hæve mig over mig selv, og hun vidste det ikke! Men netop herpaa grundede sig hendes hartad guddomlige Magt, at hun ikke vidste det. Jeg var virkelig i denne Stund, og en god Stund derefter, ikke alene den stærke og kloge, men ogsaa den ædle Mand, som hun i sit uskyldige Væsen saae for sig, given hende til Støtte og Beskjærmelse, og som var beredt endog til at vove Livet for hende. O lykkelige Øjeblik! — Min Himmelglæde har jeg havt, og faaer den aldrig mere.

Det lakkede stærkt ad Aften; men vi vare nærved vor midlertidige Vaaning. Ikke langt derfra var det sidste Sted, hvor vi plejede at raste, naar vi vendte hjem fra vore Spadsereture. Det var en flere hundrede Fod høj Klint, lige over Havet, det højeste Punkt paa hele Kyststrækningen. Brat som en Væg hævede den sig op fra Stranden; imellem dens Fod og Havet var der kun en smal sandet Bred. Ved Højvande skyllede Havet op, brød sig mod Klinten og sprudlede højt ivejret. Denne Aften var det ganske stille; Man hørte kun Bølgernes regelmæssige, sagte Skvulp og deres Brusen paa Stranden. Paa Klintens højeste Punkt var der oprejst et mægtigt Kors; under Korset var der en lille Bænk. Der toge vi Plads og sade hos hinanden, Haand i Haand. Solen var ved at gaa ned. Naturen trindt omkring, Land og Hav, aandede en ubeskrivelig Fred.

En Stund sade vi ganske tause; Hjertet havde Nok i det umiddelbare, navnløse Velvære, vi følte.

— See! — udbrød Lili pludselig, idet hun løftede Armen og pegede ivejret.

Det var en Flok Svaner, som i skraa Flugt droge over Sundet til den hiinsides liggende herlige Kyst. De fløj meget højt; men det var saa stille, at vi tydelig kunde høre dem give Lyd. Vi fulgte dem med Øjnene, saalænge vi formaaede.

— Nu ere de borte. — yttrede Lili sagte efter et dybt Aandedrag: — Er det ikke ligesom salige Sjæle, der, udløste af Støvets Lænker, drage over til Evighedens Land, hvor der ikke er Skrig eller Pine, ej heller nogen Død mere, hvor Gud skal aftørre hver Taare af deres Øjne? — Hvor maa de ikke juble! Hvilken Flugt, hvilken Længsel og Lykke! —

Jeg havde netop tænkt noget Lignende; ogsaa i mig rørte der sig denne Aftenstund høje, hellige Følelser.

Tausheden var brudt. Vi talte med hinanden om Bølgeslaget, denne liflige Musik, som Man ikke kunde blive keed af at lytte til, og som, uden at Man vidste, hvorledes, førte Sjælen bort med sig, ud i Uendeligheden. Jeg sammenlignede det med Pendulens regelmæssige og eensformige Slag frem og tilbage, og yttrede, at, ligesom Pendulen udmaalte Tiden, saaledes syntes Bølgeslaget at udmaale Evigheden.

Vi talte om den underlige længselsfulde Higen efter det Fjerne, som er hvert Menneske medfødt, og som

yttrer sig, om det end har det nok saa godt, er nok saa lykkelig, hvor det stedes. — — Endelig sagde Lili:

— Hvor det er smukt med dette Kors, som Man har plantet paa Klintens højeste Skrænt! Hvor trøsteligt maa det ikke være for de Søfarende at faa Øje derpaa, især under Storm og Uvejr! Den hvide Klint drager af sig selv Opmærksomheden paa sig, og fra Klinten hæver sig Korset og raaber med udstrakte Arme vide ud over Havet: — Frygt ikke! jeg har gjenløst Dig; Du er min! —

— Men troer Du ogsaa, at alle Mennesker føle eens, Lili? —

— Ikke alle Mennesker, men alle christne Mennesker maa i Hovedsagen føle eens. —

Efter et Ophold vedblev hun, idet hendes Haand uvilkaarlig lagde sig fastere i min:

— Jeg har selv prøvet det, Otto, saa ung jeg end er, tidt og mange Gange, hvilken Kraft der ligger i Korset. Det var en ligesaa naturlig og begrundet som smuk Skik, at slaa Korsets Tegn for sig. Ved at aflægge denne Skik har Verden tabt Mere, end den selv veed af. Kun i Himlen veed Man det. Der blev udentvivl Sorg i Himlen, da det gik afbrug paa Jorden, i det daglige Liv at bruge Korsets Tegn. — Saa ofte jeg føler mig urolig, behøver jeg blot at forestille mig Korset. I samme Øjeblik, jeg i Aanden seer det for mig, bliver jeg atter rolig. Det skeer ligesom ved et

Under. Men Verdens største Under er jo ogsaa foregaaet paa Korset. —

— Er dit Hjerte da ogsaa undertiden uroligt, Lili? —

— Ja, mangen Gang. Det er sandt, jeg har Intet at bekymre mig for, Intet at frygte; men alligevel føler jeg mig tidt urolig tilmode. Det maa vel saaledes ligge i Naturen. —

Ja, hun havde Ret; af Naturen er Hjertet uroligt.

— Et andet endnu kraftigere Middel har jeg til at berolige mig med. — vedblev Lili, idet hun rejste sig og uvilkaarlig slog sin Arm om Korset: — Det er egentlig en Hemmelighed mellem Gud og mig, men en saadan, som dog gjerne alle Mennesker maa vide. Naar jeg er bedrøvet eller ængstelig tilmode, behøver jeg kun at nævne Frelserens dyrebare Navn. Om jeg end udtaler det nok saa sagte, strax bliver der Fred i mit Indre, en Fred over al Forstand. — Har Du ikke prøvet det Samme, Otto? O, prøv det! Lad ikke saa riig en Velsignelse gaa fra Dig! Det er saa let. Et Ord, et Navn, og Sorgen er slukket! —

Nej, jeg havde ikke prøvet det. Det var i det Mindste meget længe siden. Men — hvor bevæget var jeg ikke! — Det skulde, det maatte blive anderledes. — —

Og det var ikke Frelserens Skyld, at det ikke blev anderledes. I denne Stund bankede han paa mit Hjer=

tes Dør. Og jeg spurgte i hellig Frygt: — Er det Dig, som banker? — O vent, vent blot, indtil jeg faaer beredt Dig Sted! — . . Og han maatte vente.

Hvor ofte har Du ikke prøvet, hvad et Menneske kan lide i Drømme? Du drømte saa forfærdelig. Dit Hjerte snøredes sammen af Angst og Pine. Det var en sand Helvedes Marter. Men naar Du saa vaagnede, hvor lettet, hvor lykkelig følte Du Dig ikke ved at kunne sukke: — Gud være lovet, det var kun en Drøm! —? Det var Dig ganske, som om Du var født paany. Du følte ret tilbunds, hvor dejligt det er at leve, endog under et haardt Tryk af Livets almindelige Byrder og Plager. Du var saa inderlig taknemlig, og Alting saae saa lyst ud. Hvad der hidindtil var forekommet Dig saa tungt at bære, svandt nu sammen til et Intet for din Bevidsthed.

Ak, min Ven, disse onde, frygtelige Drømme ere dog ikke uden Sandhed. Vogt Dig, o vogt Dig! Hvis Du ikke gjør det, vil Du engang opvaagne i frygtelig Angst og finde, — at det ikke var nogen Drøm.

Jeg veed ikke, hvad jeg skal tænke og tro; Tvivlen har mig ganske i sin Magt, og Tvivlen kan være en frygtelig Ting. Det er endog vanskeligt at sige, hvad der er det Værste, Naget eller Tvivlen. Begge ere de som glubende Rovdyr. Naget er ligesom en Tiger, der springer paa og sønderriver En med Tænder og Kløer.

Tvivlen er ligesom en Slange, der sniger sig paa, udspyer sin Gift, og i et iisnende koldt Favnetag omsnoer og knuger En, indtil Benene knage. Jeg taler af Erfaring; Slangen slipper mig kun for at lade mig falde i Kløerne paa Tigeren.

Er Martin min Søn eller Martins Kjæreste min Datter? Vistnok var jeg engang kommen til den faste Overbeviisning, at det Sidste er Tilfældet. Men forud havde jeg jo været ligesaa overbeviist om det Første. Det er Indbildningen, som raader, endnu langt værre her end i Verden. Det er Sandhed, at Indbildning er værre end Pestilents.

Kun derom er jeg forvisset, at Eet af To er Tilfældet, — men hvilket? Snart rives jeg til den ene Side, og snart til den anden. Det giver ikke alene en uophørlig bævende Uro, men en uafladelig Pine. Jeg kan nemlig ikke lade Sagen falde. Atter og atter maa jeg paany afveje det Ene mod det Andet; men Vægten er falsk; følgelig kommer der aldrig noget Resultat ud deraf. Jeg maa have Sagen oplyst, og kommer ved hver Bestræbelse kun dybere ind i Mørket.

Anna kunde løse min Tvivl og min Pine; men i denne Retning er der intet Haab. Daare, som jeg er, — i ingensomhelst Retning. Det er i Virkeligheden den rene Galskab at nævne Haab og Helvede i samme Aandedræt. Anna og jeg ville rimeligviis aldrig mere komme til at vexle Ord med hinanden, aldrig i Evighed. Nu og da seer jeg hende, men kan aldrig

komme hende nær. Hun er bleven ganske vild, siden hun nogle Gange er bleven overrasket af mig, og er bestandig paa Flugten. Det er naturligt. — Fly kun, fly, stakkels Anna! Din Bøddel er efter Dig! Du fandt jo engang mere end Døden i min Favn. — Dengang var der Intet, slet Intet, Du nægtede mig; — nu nægter Du mig endog et Ord! Men jeg undrer mig ikke derover. Skulde jeg undre mig, maatte det være derover, at Du er kommen i Helvedes Pine. Burde ikke jeg snarere være to Gange i Helvede, og Du borte derfra? — — Tilgiv, min Ven! Nu er jeg igjen paa den vilde Jagt — i mine Tanker.

Det er Knudepunktet, og haard er denne Knude, saa haard, at det svirper i alle Nerver: — Hvad havde Martin at betro mig, hvad var det for en Hemmelighed, som skulde bringe Alt i det Klare? —

Dette Spørgsmaal, hvormed jeg gik ud af Verden, var ligesom mit Pas til Helvede.

Min Ven, der er Intet farligere end saadanne Spørgsmaal, naar man ligger paa sit Yderste. I dem findes ofte Kilden til en uudslukkelig Pine. Spørg ikke om Andet end dette Ene: — Hvorledes skal jeg dog frelse min arme syndige Sjæl og indgaa til Freden? —

XXXI.

Mine Breve ere blevne sjeldnere. Frygter Du ikke for, at de ganske skulle ophøre? Ofte føler jeg mig vistnok manet til at skrive; men jeg skyer den ikke ubetydelige Anstrengelse, som er forbunden med at samle mig dertil. Og selv efterat jeg er kommen til at skrive, har jeg Meget at overvinde. Mangen Gang føler jeg mig endog fristet til at bryde af midt i en Periode; et saadant og saa pludseligt et Lede falder der over mig.

Jeg kommer herved til at tænke paa Tante Bettys Breve. Og vel er det, at jeg kom til at tænke derpaa; ellers vilde maaskee dog, uagtet mit gode Forsæt, nærværende Brev være gaaet istykker for mig lige i Begyndelsen. Thi, jeg kan ikke nægte, det er med Overvindelse, jeg for Øjeblikket holder fast paa Pennen, og med kvalmende Ulyst, jeg seer Blækket flyde. Men Tanken om Tante Betty har altid noget besynderlig oplivende for mig.

Det var altsaa om Tante Bettys Breve, jeg vilde tale. Som hun var selv, saadanne vare hendes

Breve: nidkjære, excentriske, fulde af Indfald, — uregelmæssige og afbrudte i Tankegangen. Kort at sige, hendes Breve vare flammende og flyvende. Bedre veed jeg ikke at udtrykke mig.

Hun skrev aldrig Andet end fortrolige Breve. Nogen Frihed kunde hun derfor med Grund gjøre Fordring paa; men hun tog sig rigtignok store Friheder. Den største var dog den, at hun ikke saa sjelden brød af midt i sin Tankegang, og uden Videre gik over til noget ganske andet. Hun var sig ikke bevidst, at hun gjorde det; det faldt saaledes med Nødvendighed. Emnerne strømmede nemlig saa stærkt ind paa hendes levende, ivrige Aand, at hun ikke kunde overkomme at faa dem overantvordede til Papiret. Hendes Tanke var altid et godt Stykke forud for hendes Pen. Hun skrev, om jeg saa maa sige, bestandig anticiperende. Heraf fulgte naturligviis, at Ingen med Nytte kunde læse hendes Breve, uden dem, der kjendte hende meget nøje, og vare istand til at forfølge hendes Tankegang, naar den blot saa nogenlunde var antydet.

Men ofte vilde intet Kjendskab og ingen Gjætning slaa til, og saa opstod der undertiden de snurrigste Fejltagelser. Jeg har netop een af disse paa rede Haand.

En Dag opsøgte hun mig ganske alarmeret med et Brev i Haanden.

— Hun maa have faaet en Skrue løs, den gode Mariane P....! — udbrød hun betagen: — Her skal Du høre; hun har rigtignok lavet noget Godt sammen

til mig! — Jeg arme syndige Menneske, hvad skal jeg dog gjøre? —

Jeg søgte at berolige hende lidt, og fik hende til at forklare sig nærmere.

— Der var i Kjøbstaden R... en stakkels Kone med tre smaa Børn, som vi understøttede. Manden var i Tugthuset. For nogen Tid siden blev jeg af min gamle Veninde underrettet om, at Manden var kommen hjem, men kun for at modtage sin Kones sidste Suk. Der stod Manden med de tre hjælpeløse Børn, selv hjælpeløs. Der maatte hastig gjøres Noget, og noget Ordenligt.

— Jeg svarede strax tilbage og sendte foreløbig nogle Penge, idet jeg bad hende, uden Ophold at sende mig baade Mandens og Børnenes Signalement, eller hvad det hedder. Du forstaaer mig nok; hun skulde opgive mig deres Kjøn, Alder, Størrelsemaal, Færdigheder o. s. v. —

— Vilde Du ogsaa have Mandens Kjøn at vide, lille Tante? — spurgte jeg med en Skjelm bag Øret.

— Ingen Narrestreger, Otto! Sagen er for alvorlig. Gud hjælpe mig arme Kvindemenneske! Der sender hun mig uden Videre Manden og alle Børnene paa Halsen! De staa nede i Kjøkkenet og vente paa, at jeg skal forsørge dem. Manden ogsaa, den store dorske Krop, stinkende af Skraatobak! Jo, jeg sidder net i det! —

— Du skulde da aldrig, lille Tante, have skrevet, at

hun strax skulde sende Dig baade Manden og Børnene, og glemt at tilføje det Øvrige? — spurgte jeg.

— Hvor kan Du dog spørge saa tosset? Du veed jo selv, hvor tydelig og bestemt jeg udtrykker mig. Det staaer saa klart for mig, hvad jeg har at sige, og i samme Nu staaer det paa Papiret. Ethvert Barn maa kunne forstaa mine Breve. Eenfoldige Mariane! Du er da ikke saa gammel, at Du allerede kan gaa i Barndom! Og selv om Du gik i Barndom, maatte Du have kunnet forstaa min Mening. Tænk Dig, Otto, hun sender mig hele Klatten otte Miil ind fra Landet! Det mangler kun, at de ogsaa skulde have havt et Læs Skramleri og Pjalter med sig! —

Nede i Folkestuen havde virkelig Manden og Børnene slaaet sig tilro ved Mad og Drikke, og ansaae aabenbart deres Rejse for tilendebragt. Manden, som var kommen lige ud af Tugthuset, syntes i sin sløve Ro ikke at være den mindst tillidsfulde. Tante Betty var i en frygtelig Forlegenhed og Vaande. Hun vred sine Hænder og løb op og ned fra Etage til Etage, uden at vide, hvad hun vilde eller skulde. Men hendes Tanke kom ikke ud af Folkestuen.

Knuden fandt imidlertid, tildeels ved min Faders kraftige Bistand, den heldigste Løsning. Denne Misforstaaelse blev en sand Lykke baade for Manden og Børnene. De bleve, med nogen Ulejlighed, alle paa bedste Maade forsørgede.

Det er en Selvfølge, at Lysterne og Begjærlighederne heri Helvede, hvor de, afklædte Kjødet og manglende Stoffet, slet ingen Tilfredstillelse kunne finde, maa blive til en brændende Pine. Men førend Du erfarer, hvorledes de blive satte ibrand, kan Du ingen Forestilling gjøre Dig derom. Derfor er naturligviis Indbildningskraften Mester. Allerede i Verden kan Indbildningskraften blive en farlig, frygtelig Ting. Ved Ophidselse og Øvelse kan den tilsidst naa en saadan Udvikling, at den tager Magten fra Forstanden. Men først heri Helvede udfolder den hele sin vilde, ubændige Natur. Den bliver et sandt Uhyre, som paa det Grusomste udpiner, ligesom udmarver Væsnet. Dens Lune gaaer, som Du vel kan begribe, i mange forskjellige Retninger: Bordets, Drikkelagets Glæder, dejlige Kvinder ꝛc. ꝛc., i en Sum: alle Slags naturlige og unaturlige Vellyster. Man rives hen; Man udmaler sig det stedse videre; Man kommer dybere og dybere ind i det. Indbildningskraften kjender ingen Grændse. Den arbejder i Hovedet ligesom et Slags aandelig Dampmaskine, og i Hjertet fornemmer Man Virkningen deraf. Lysterne og Lidenskaberne opflammes, gløde, ligesom gnistre; Man bliver som rasende af Begjær og veed ikke at styre sig — —. — Ak, der er Intet, Intet at mætte den paa.

Vistnok er Intet lettere end at give Gjenstanden for sin Begjær en vis Existents. Man behøver kun at lade Villien træde til Forestillingen, saa har Man, hvad Man ønsker. Det vil sige, Man har det livagtig for

sig: det dækkede Bord, de fulde Flasker, Overdaadighedens Bolig, kort sagt, hvadsomhelst i hele Tingenes Verden. Hvad smukke Kvinder angaaer, saa er der fuldtop af dem i Helvede. Men alt dette er endnu værre end Intet. Det tjener kun til Pinens Fylde. Lad mig tie derom! Det maa være dig tydeligt nok. Og er det Dig ikke, nu, saa veed jeg ikke Bedre at sige end: gaa hen og læs Kong Ixions Historie! Ligesom han favne vi Skyen istedetfor Juno. Den Historie er ligesom møntet paa Tilstanden i Helvede. Ogsaa Hjulet, hvorpaa han omhvirvles, er en træffende Betegnelse af den Maade, hvorpaa Indbildningskraften omtumler os og bliver os en Helvedes Pine.

Maaskee spørger Du nu: — har Du heri tillige skildret dine egne Piinsler? — Ja naturligviis. — svarer jeg. Men vent ikke nogen nærmere Forklaring. Har jeg ikke engang sagt Dig, at jeg var et Menneske med stærke kjødelige Drifter og voldsomme Lidenskaber? Troer Du maaskee, at det Ene eller det Andet er blevet ringere heri Helvede?

Ogsaa jeg svælger i en forgangen Tids Vellyster, at sige, ligesom Kong Tantalus i Fablen; ogsaa jeg fortærer nu og da mig selv i rasende, fortvivlet Begjær. Er der nogen Forskjel mellem mig og Andre, saa er det den, at jeg inderlig skammer mig over mig selv. Hvorledes kan dog den, som har elsket Lili, ja, som er bleven elsket af hende, bukke under for saa grove Tillokkelser?

Dog, der er ogsaa en anden Forskjel mellem mig og Andre. Jeg kjender en Frelse ud af dette Helvede i Helvede, og Indbildningskraften, min Tyran, maa selv befordre den. Saasnart Lilis rene, nu isandhed forklarede Billede træder frem for min Sjæl, synke Lyster og Begjærligheder afmægtige tilbage i deres Dyb; den vanhellige Brand i mit Indre slukkes, og jeg kan atter føle menneskelig.

— Jeg er saa træt. — sagde Lili sagte. Strax standsede jeg Æslet, som bar hende. Med mere end en Moders Ømhed mod hendes syge Barn løftede jeg hende ned, og beredte hende et Sæde, hvorpaa hun kunde udhvile sig. Vi vare standsede ved Broen, som fører over Kedron.

— Jeg er saa træt. — O hvilken sørgelig, smertefuld Historie indeholdt ikke disse faa Ord! Jeg havde forhærdet mit Hjerte mod Sandheden, i den faste Beslutning, ikke at tro paa en sørgelig Udgang af denne Historie om en bestandig tiltagende Træthed i en Alder af sytten Aar. Men i mit inderste Væsen var Historien alligevel godt kjendt, og blev uophørlig dragen frem paany med stedse sørgeligere Anelser. — Det vil rimeligviis ende med en Blodstyrtning. — havde en engelsk Læge sagt til mig i Jaffa: — Vogt hende blot for alslags Anstrengelse, men især for allehaande heftige Sindsbevægelser! —

Og jeg havde vogtet hende. Hvor blidt og stille

havde vi ikke foretaget vor Pilgrimsvandring igjennem det hellige Land! Hun vandrede ligesom i en magisk Kreds, indenfor hvilken intet Frygteligt og Farligt, overhovedet intet Foruroligende turde vise sig. Tyrker og Beduiner maatte i samme Grad offre hende deres ridderlige Tjeneste. O, det var herlige, uforglemmelige Dage!

Overalt fandt hun trøstelige, opløftende Minder om ham, Frelseren, hvem hun ganske havde givet sit Hjerte. Og overalt talte han til hende gjennem de hellige Skrifter. Han ligesom vandrede med hende fra Sted til Sted. Og hun følte sig saa lykkelig. Engang sagde hun: – det er, som om jeg allerede var i Himmerige. — Sol gik op og Sol gik ned for hende ligesom i en lyksalig Drøm. Hun havde ondt ved at tro, at det var virkeligt, hvad hun oplevede. Der gaves ingen Tid for hende længer, ingen Dage og Timer, kun Øjeblikke, undrevne Evigheden.

Og alligevel skulde det tilsidst komme saaledes, pludselig som et Tordenslag fra en skyfri Himmel. Det var ikke dræbende; men det vilde udentvivl blive det, naar det kom igjen. Og det vilde rimeligviis komme igjen.

Nu havde hun atter samlet lidt Kræfter. Men hvor længe vilde de holde ud? Hun selv bekymrede sig ikke; men jeg gik ligesom med hendes Liv mellem Hænderne. Hun var som en knækket Lilie. Vel dufter den endnu, og udbreder bønlig sine Sølvmors Blade mod Himlen. Men den vil aldrig hæve sit Hoved mere. — Lili er

træt. — Det er hele Historien. — Blomsten vil visne, og dens Støv blandes med Jorden. — —

Vi havde lejret os ved Kedron. Dette Øjeblik, denne Scene staaer endnu med en forunderlig Tydelighed for min Sjæl. Jeg troer, at jeg kunde anvise hver Steen dens Plads, angive hver Revne i de os omgivende Fjelde.

Vi befandt os tætved den højtbuede Bro, som fører over Bækken. Bagved os hævede sig Morija Bjerg. Engang bar det Salomons og Herodes' Tempel. Nu bærer det Omars knejsende Moskee. Tilhøjre aabnede sig en fri Udsigt gjennem Josaphats Dal. Jeg kalder det en Dal; men rettere lod det sig kalde en Kløft. Thi den er dyb og snever, paa nogle Steder neppe hundrede Alen bred. Dalsiden tilhøjre er gjennembrudt af utallige ældgamle Gravhuler, udarbejdede i det faste Fjeld. Her findes Kongernes og Profeternes Grave. Paa Forargelsens Bjerg tilvenstre i Baggrunden ligesom hænger nedad Skraaningen en elendig lille jødisk Landsby.

Foran os bugtede Kedron sig med sit dybt indskaarne, steenfulde Leje, fortiden uden een eneste Vanddraabe. Hiinsides hævede sig med blid Skraaning Oliebjerget med Gethsemane Have. En lille Gruppe af ældgamle Olietræer betegnede os Stedet. Den dalende Sol kastede mellem dybe, stærke Skygger hist og her et blændende Lys ind over den ene Side af Dalen. Kun paa Oliebjergets Top udgjød Lyset sig med en mild Virkning, som Øjet formaaede at udholde.

Hvor vi havde lejret os, var en fuldkommen Skygge. En sval, endnu kun lidet mærkelig Luftning var begyndt at stryge henover Bjergsiden. Lili sad hensunken og fordybet i sig selv, med slapt nedhængende Arme og foldede Hænder. Hun var jo træt, maaskee træt indtil Døden. Øjet var nedslaaet, næsten lukket, og hun var meget bleg. Uvilkaarlig og imod min Villie maatte jeg sammenligne hende med et dejligt Lidelsens Billede paa et Gravmæle. Men dog var det ikke saa meget Bleghederen, der ængstede mig, som en ellers hyppig og pludselig tilbagevendende stærk Rødme. Det var som en Ild, der pludselig gik hen over hendes Aasyn, og efterlod det ligesaa blegt som tidligere.

Tilhøjre, noget affides, laa Æslet og dets Driver, begge blundende. — Lykkelige Mennesker! — tænkte jeg uvilkaarlig, eller: — Lykkelige Æsler! — Tilvenstre, noget længer borte, sad den tyrkiske Soldat, som vi havde med os til Sikkerhed, bevæbnet indtil Tænderne, i dorsk, ligegyldig Ro, rygende af sin lange Pibe.

Den herskende Stilhed blev mig snart utaalelig. Jeg brød den, idet jeg sagte henvendte det Spørgsmaal til Lili: — Lili, hvad tænker Du paa? —

— Jeg tænker paa mine Synder. — lød det blide Svar.

— Paa dine Synder! — gjentog jeg, men holdt inde, da jeg blev mig bevidst at være i Begreb med at sige Noget, som vilde gjøre Lili ondt: — Mit fromme Barn, de kunne da hverken være store eller mange. —

— Siig ikke det, Otto! — Vi synde alle uden Afladelse, endog uvilkaarlig, uden at vide Noget deraf. Vi selv kjende derfor kun faa af vore Synder; men Gud kjender dem alle, og alle ere de store for ham. —

— Men hvorledes kommer Du just nu til at tænke paa dine Synder? —

Lili ligesom studsede. Der hørte fra hendes Side saa saare lidt til at gjøre mig opmærksom, saa mig til at gaa i mig selv. Jeg lod mit Blik svæve omkring. Ja, vistnok maatte jeg skamme mig over mig selv. Hvilket Sted i den vide Verden egnede sig vel som dette til at kalde En Synderne i Minde? —

— Kjære Otto, — svarede Lili bevæget: — jeg blev mig netop nu en ny Synd bevidst. Endog paa dette Sted kan Man ikke holde den syndige Idræt borte. Der opstod pludselig det brændende Ønske i mig, at jeg dog maatte leve en Tid endnu; men jeg glemte at ledsage det med hine Frelserens Ord: — ikke min, men din Villie skee! — I alle Ting, hvad det saa end er, maa vi jo overgive os i Guds Faderhænder. Ellers kunne vi ikke være hans Børn. —

En usigelig bitter Følelse af Harme og Smerte tilsammen gik igjennem mit egenvillige Indre. Uvilkaarlig gled mit Blik til Siden, hvor Muselmanden sad, og jeg tænkte: — det er ligesom talt ud af Tyrkens Hjerte. — Men snart vandt dog Smerten Overhaand, den rene, dybe Smerte, og jeg svarede:

— Lili, tvivl ikke derom, Du vil leve! Forjag

dog disse sørgelige Tanker! O Lili, min Søster, mit Barn, husk dog paa, hvor højt Du er elsket! —

— Det veed jeg, Otto. — svarede Lili med et Smiil saa sødt, som om hun aldrig havde kjendt til Smerte: — Højt elsket paa Jorden, men endnu højere i Himlen. —

Stilheden var i Begreb med at vinde sit Herredømme tilbage. Men jeg kunde, vilde ikke taale det, og vedblev derfor efter et Ophold:

— Du maa ikke finde nogen Synd i hiint Ønske, kjæreste Lili. Tværtimod, lad det fremgaa ret varmt og frit, og Du vil faa det opfyldt, Du vil leve. Hvis der er nogen Egenvillie deri, saa hører den til de ganske naturlige Ting, som Gud selv har nedlagt i Hjertet. Min egen Lili, gjør Dig ikke selv Uret! Der har aldrig været noget mindre egenvilligt og egenkjærligt Væsen, end Du er, til i Verden. —

— Ja, saaledes dømmer Kjærligheden. — svarede Lili, idet hun med en ubeskrivelig Inderlighed lod sit Blik falde i mit: — Men for saa vidt har Du Ret: var mit Ønske end fuldt af Egenvillie, egenkjærligt var det dog i samme Grad ikke. Thi jeg tænkte derved ikke alene paa mig selv, men ogsaa paa Andre. Otto, begriber Du ikke nok, det var især for din Skyld, jeg ønskede at maatte leve. Du vilde savne mig fremfor Alle, ikke sandt, min eneste, min dyrebare Ven? —

Hvis jeg havde været alene med hende, vilde jeg i dette Øjeblik tilbedende være sunken ned for hendes

Fødder. — Jeg stammede, maaskee hørte hun det ikke engang: — Jeg maatte dø uden Dig! —

Atter blev der Stilhed; men denne Gang var den mig ikke piinlig. Mit Hjerte var fuldt af søde, i det Højeste kun halv smertelige Rørelser. Ogsaa jeg havde, i det Mindste for et Øjeblik, seet Himlen aaben over mig.

Lilis Ansigt var igjen blevet meget alvorligt. Der foregik øjensynlig en Kamp i hendes Indre. Men selv Kampen i hende var fuld af Blide og Fromhed. Hvad hun kæmpede for, var udentvivl dette, at kunne sige med fuld og fri Hengivelse: — ikke min, men din Villie skee! — Men var der en Strid, syntes den for Øjeblikket at skulle blive uafgjort. Thi pludselig rejste hun sig, idet hun sagde med bævende Læber: — Ak, et Menneske er vel nødt til at tænke paa sine Synder, naar det føler Trykket af de Lænker, som holde det tilbage fra Gud! Det er syndigt at hænge saa stærkt ved Verden. — Kom, min Ven! Jeg er nu stærk igjen; lad os drage videre! —

Jeg trykkede blidt hendes Haand i min, inden jeg slap den, og svarede, ikke uden Bebrejdelse — o, hvorledes kunde jeg dog nænne det! — :

— Verden, Lili, er det ikke dem, Du elsker i Verden? Er da din Kjærlighed en Synd? Umuligt! Men dog taler Du, som om dit Hjerte var fuldt af Synder, der piinte og ængstede Dig. —

Lili lod sit fulde Blik falde paa mig; der var

en Glands deri, som jeg nu maa kalde overjordisk. Dengang havde jeg intet Navn derfor. Hendes Træk vare ligesom forklarede, da hun med Liv gav til Svar:

— Ja, mit Hjerte er fuldt af Synder! Gud veed det. — Men ængste mig, nej, Otto, nej, det gjøre de ikke! — Hun pegede ned i Bækkens Leje, og vedblev: — See, det er Kedrons Flod! Kan Du tælle Sandskornene i dens Leje, store og smaae? Saa mange og flere ere Verdens, ere Folkets Synder. Men Guds Søn skred engang hen over Kedron, ængstet indtil Døden, henover dem alle, og de vare fra samme Stund ikke mere. Deriblandt vare ogsaa mine Synder; deres Sted findes ikke, de ængste mig ikke mere! —

Vi droge altsaa videre, over Kedrons Bæk, opad Oliebjerget til Gethsemane Have. Vi dvælede under de samme Olietræer, hvorunder Frelseren engang havde stridt den sidste Strid i Bønnen, med Dødsangstens Sved paa sin Pande, der som Blodsdraaber faldt til Jorden.

Lili bad som han, en inderlig, brændende Bøn, men uden Angst og Pine. Ogsaa for mig bad hun; det veed jeg vist. Og Bønnens Frugt var en fuldkommen Fred. Da hun havde endt, stod det tydelig skrevet paa hendes rene Pande: — Ja, Fader, din Villie skee! —

Men jeg vidste ikke af nogen Bøn at sige; tværtimod var jeg nærved at forbande den formeentlige Svag-

hed hos mig, som havde været Skyld i, at vi vare komne til det hellige Land. Jeg ønskede mig tusinde Mile bort med hende, som var mig kjærere end hele Verden, idet jeg bildte mig ind, at hjemme vilde Livet have smilet os imøde. Her grinede overalt Døden.

Vi vendte den kortere Vej tilbage igjennem Stephansporten, idet vi fulgte den saakaldte Smertensvej, via dolorosa, igjennem Staden. Fra Station til Station: — Ruinerne af Pilatus' Huus — det Sted, hvor Maria mødte sin guddomlige Søn under Korsets Byrde, og afmægtig segnede til Jorden — det Sted, hvor Frelseren vendte sig om imod de grædende Kvinder og sagde: „I Jerusalems Døttre, græder ikke over mig, men over Eder selv og Eders Børn!" — det Sted, hvor den fromme Veronika traadte til med Dugen og tørrede Sved og Blod af Frelserens Aasyn; men hun tog hans uudslettelige Billede med sig i Dugen. — Her bøjede vi af; Vejen gaaer videre til Golgatha Bjerg.

Denne Vej kaldes Smertens Vej. — Ogsaa for mig blev det en Smertens Vej. Men det var ikke paa ham, jeg tænkte, der engang vandrede den, som Offerlammet til Alteret, under Syndens Forbandelse; det var paa mig selv. Derfor fandt jeg paa den hele lange Vej heller ikke et Gran af Trøst. Og derfor, ja derfor pines jeg nu, istedetfor at blive trøstet!

Er det ikke underligt, at det endnu aldrig er faldet mig ind at besøge den saakaldte Jødestad, eet af Helve-

des Undere, om jeg saa maa sige? Vistnok bærer den ikke Navn af Jerusalem; men det maa dog udentvivl være den samme, som under dette Navn var til i Verden. Jeg kan i det Mindste ikke tænke mig nogen Jødestad uden i Liighed med Jerusalem.

Der er pludselig kommet en brændende Lyst over mig — Længsel tør jeg ikke kalde det — efter at valfarte til Jerusalems Stad. Vistnok har jeg der næsten ikke oplevet Andet end Smerter; men jeg oplevede dem med hende. Det staaer i min Magt, paany at betræde de Steder, jeg engang betraadte med Lili. Jeg kan igjen vandre gjennem Josaphats snevre Dal, og raste ved den høje Bro, som fører over Kedrons Bæk, med Oliebjerget for mig hiinsides. Jeg kan igjen forfølge Smertens Vej fra Gabbatha til Golgatha, og, om jeg vil, undervejs lægge mig for den rige Mands Dør som en anden Lazarus.

Og dog, hvis det er Jerusalem, er det maaskee et ganske andet, end jeg lærte at kjende, et Jerusalem i Ruiner. Der maa være stor Forskjel mellem Jerusalem før Forstyrrelsen og Jerusalem efter Forstyrrelsen. Men lige meget! Forandringen maatte være saare stor, hvis jeg ikke skulde gjenfinde de Steder, paa hvilke jeg engang dvælede med Lili.

Jeg har ingen Ro paa mig. Lyset er rigtignok stærkt i Aftagende; men jeg maa afsted. Det er kun en Indbildning, som driver mig; jeg veed det vel. Men

der ligger dog ligesom et Slags Tilfredstillelse i at give efter for Driften.

Dog, førend jeg farer afsted, vil jeg ikke forsømme, ved Forespørgsel at gjøre mig foreløbig bekjendt med Jødestaden. Saa afsides, den ligger, og saa udelukkende, den end er, maa der dog vist gives Folk, som vide almindelig Besked derom.

XXXII.

Langt ude, ved et umaadeligt Øde adskilt, om jeg saa maa sige, fra Kontinentet i Helvede, ligger den uhyre Jødestad. Den indeslutter en Tilværelse for sig. I et uophørligt Kredsløb gjentager sig her den jødiske Historie fra Katastrofen paa Golgatha indtil Stadens Forstyrrelse. Med Forstyrrelsen er Historien hvergang ude; Alt gaaer under i Dødsmørket. Naar Mørket er udrundet, begynder Historien forfra igjen.

Hvo som træder ind i Staden med den nye Lysdæmring, finder Jødefolket betaget af Rædsel over den nys forøvede gruelige Daad. Overalt og uophørlig gjenlyde hine Ord i dets Øre: — hans Blod komme over os og vore Børn. — Alle som Een føle, at noget Frygteligt er foregaaet og at noget Frygteligt forestaaer. Hele Jerusalem bæver. Men de Bedre iblandt dem, der vare med at sætte den store Handling paa Golgatha i Scene, spørge sig selv med Tænders Gnidsel: — var han dog ikke Guds Søn? — og slaa sig for deres Bryst og sønderrive deres Klæder.

Endog Ypperstepræsterne og de Skriftkloge, disse steenhaarde Naturer, ere synlig medtagne af det, de have oplevet. Men de have en god aandelig Støtte i den Overbeviisning, at Graven er vel forvaret. Aarle den store Sabbatsmorgen gaa de derud, med Caiphas i Spidsen. De gaa med blege Kinder, blodsprængte Øjne, sammenbidte Tænder; men Satan gjør dem stærke. Fra Golgatha skue de tre Kors ned paa dem; men ikke een Eneste af dem hæver Blikket. Med Tilsidesættelse af den vante Værdighed løfte de deres lange Klæder og ile hastig forbi, for at komme til Graven.

Først her drage de igjen friere Aande. Ja, et Smil oplyser endog de skumle Ansigter. Alt er, som det skal være. Vagten er paa sin Post, Seglet er urørt; en uhyre Steen lukker for Graven.

Det er den store Sabbat. Men aldrig er denne Fest bleven fejret med saa liden Glæde i Jerusalem. Folket kan ikke komme til sig selv igjen. Alle ønske kun Festen vel overstaaet. Deres Tanker ere borte fra de hellige Handlinger; de bestræbe sig for at læse i hverandres ængstelige, forstyrrede Miner. Brødet er suurt og vil ikke glide; Paaskelammets Blod størkner, førend det kan blive strøget paa Dørstolperne. Dødsengelen gaaer ikke forbi, han er midt iblandt dem; de fornemme tydelig, hvorledes han sniger sig igjennem deres Hjerter.

Men med næste Gry kommer der nyt Liv i de halvdøde Masser. Ligesom et Lyn fra en tordensvanger Himmel forplanter sig det Rygte, at den Korsfæ=

stede er opstanden. Som en Dødsdom falder dette Budskab om Livet paa Jødefolkets Hjerter. Men er det ogsaa sandt? Det bliver atter og atter bekræftet; der kan ikke længer tvivles derom. Først seent falder Man paa at undersøge Graven. Graven er tom; Vagten er borte.

Pilatus er een af de Første, som faaer Underretning om det Forfærdelige. Piint af en ond Samvittighed har han ventet det Værste, og det Værste er indtruffet. Det er Sandhed, at der er en Gud til, som opreiser den Retfærdige, endog af Graven, og nedstyrter den Uretfærdige dybt i Helvede. Han farer sammen ved hver en usædvanlig Lyd; han venter hvert Øjeblik at see Hævneren træde ind ad Døren. Han begiver sig til sin Hustru, den svage, elendige Mand. Han finder hende opløst i Taarer. — O, min Drøm, min Drøm! — raaber hun ham hændervridende imøde: — O, havde Du dog blot ikke befattet Dig med denne Retfærdige! —

Men Ypperstepræsterne og de Skriftkloge ere snarraadige, som alle forhærdede Skurke. I Hast sætte de den Løgn i Omløb, at simpelthen Nazaræerens Liig er blevet stjaalet af hans Disciple, som derefter have udspredt det Rygte, at han er opstanden. Derpaa begive de sig op til Pilatus for at klage over Vagtmandskabets Efterladenhed. Med Glæde lader den forknytte Landshøvding Løgnen gjælde, og finder en besynderlig Lettelse ved at lade den ulykkelige Vagt kaste i det piinligste Fængsel.

Dog, det første Rygte ikke alene vedligeholder sig, men trænger igjennem. Det bliver atter og atter bekræftet, at Menneskens Søn er opstanden, og er bleven seet af Mangfoldige. Da veed det høje Raad ikke Bedre at gjøre, end at udstede det strengeste Forbud imod, at der bliver talt om den Korsfæstede, som er opstanden fra de Døde.

Men lidt efter lidt, skjøndt seent, tabe disse stærke, rystende Indtryk sig, og Livet kommer tilbage i sin gamle Gænge. Mængden samler sig, liig forskrækkede og forvildede Faar, igjen under sine gamle Ledere, og disse forsømme ikke, med faderlig Omhu at lægge Selvretfærdighedens Plaster paa alle dens Vunder. Hykleriet blomstrer frodig frem paa alle Livets Stier, og bærer overflødige Frugter til Døden. Fra de kalkede Grave udbreder Raadenheden sig videre og videre omkring; snart er der ikke mere nogen sund Plet paa det jødiske Folks Legeme. Det ligner et Aadsel, og Ørnene ere ikke langt borte.

Pilatus er traadt af. Efter ham er der kommet nye Landshøvdinger, mindre svage end han. Og Folket faaer det at føle. Den ene Haan og Grusomhed overgaaer den anden i lang Række. Det er ikke længer til at udholde. Oprøret bryder frem i høje Flammer. Men med det Samme alle de onde Lidenskaber. Den værste Fjende har Jerusalem indenfor sine Mure, en ulægelig Tvedragt. Partierne rase mod hinanden paa den vildeste, umenneskeligste Maade. Der er ingen Afskyelig-

hed, ingen Rædsel som jo bliver prøvet. Endelig slaaer Jerusalems sidste Time. Fjenden bryder ind, fnysende af Hævntørst, med knusende Vælde. Der er en Ende paa Trængslen og Nøden; men det er en forfærdelig Ende. Det er en Ødelæggelsens Vederstyggelighed, som aldrig har været seet, og aldrig vil blive seet indtil Verdens Ende.

I Dødsmørket gaaer Alting under. Saa er Historien ude, men kun for at begynde forfra igjen med den næste Lysdæmring.

Det var allerede langt henne i Tiden, da jeg betraadte Staden. Slutningskatastrofen nærmede sig med stærke Skridt. Det indre Fjendskab var allerede vidt udviklet; der herskede en fuldstændig Adsplittelse i alle Forhold. Kun Hykleriet og Hadet til den fælles udvortes Fjende holdt endnu de adsplittede Dele sammen. Bedrag, Forræderi, Utugt, endog af skjændigste Art, falsk Vidnesbyrd, Mord, Trolddom hørte til Livets almindelige Sædvaner. Men efter Skinnet var det endnu Davids herlige, hellige Stad. Zions Borg hævede sig over Staden ligesaa stolt som nogensinde, og fra Moriah Bjerg straalede Templet med en Glands uden Lige. Fromheden stillede sig i lange Klæder tilskue paa alle Gader og Torve, og et uhyre Antal Mennesker strømmede uophørlig frem og tilbage fra Templet. Paa mangfoldige iøjnefaldende Maader gav overhovedet det hellige Væsen sig tilkjende. Blandt de fromme Deviser,

som saaledes i Mængde tjente til Smykke for Huusdørene, lagde jeg især Mærke til een, som atter og idelig gjentog sig, og som jeg maatte ansee for meget betegnende: — Gudsfrygt er en stor Vinding. — To Ting lagde i Virkeligheden Israels Folk sig efter: Gudsfrygt og Vinding. Gudsfrygten dog kun paa Skrømt; den var kun et Formvæsen uden Aand og Mening. Vindingen derimod for ramme Alvor, ved alle Snillets og Bedrageriets Midler.

Det var med et bævende Hjerte, at jeg som en Fremmed sneg mig igjennem de vrimlende Gader. Jeg var i Jerusalem, — hvor forskjelligt fra det, jeg havde kjendt i Verden, og dog det samme! Det var Jerusalem, næsten uforandret fra den Tid, da Frelseren havde vandret derigjennem. Frelseren, — han stod for min Tanke, hvor jeg paa disse Steder kom frem. Endog Lili var for en Stund glemt over ham. Her i Jerusalem maatte der dog gives Mennesker, som vidste at tale om Herren. Men allerførst vilde jeg vandre Lidelsesvejen, med et andet Hjerte end eengang, fra Gabbatha til Golgatha, og jeg trængte til en Vejviser. Jeg henvendte mig til den Første den Bedste, efter ham til en Anden, efter ham til Mangfoldige, men blev af dem alle kort afviist. Nogle gjorde sig endog vrede og truede ad mig, idet jeg spurgte dem om via dolorosa. Formodentlig have de antaget, at jeg var en Romer og talte Latin. I Begyndelsen troede jeg, at det blot var Uvillie mod den Fremmede; men snart maatte jeg

mærke, at der ikke fandtes een Eneste, som kjendte Noget til Jomfru Marias Søn fra Nazareth. Han var glemt, aldeles glemt. Andre Profeter vare traadte i hans Sted, falske Profeter.

Saa maatte jeg da hjælpe mig selv, og orientere mig saa godt, jeg kunde. Først gik jeg til Golgatha.

Jeg stod paa Golgathas Høj, hensunken i mig selv. Jeg søgte i mit Inderste efter Noget, ak, som ikke var til at finde. Det gik mig som altid. Førend jeg begyndte at søge, forekom det mig, at det maatte ligge lige fremme; men, saasnart jeg gav mig til at søge, var det ganske borte.

Jeg troede mig ene, men var det ikke. Da jeg saae tilsiden, fandt jeg et Menneske staaende paa Højens Top med vidt udbredte Arme. En underlig Skikkelse og en ligesaa underlig Stilling. Da jeg traadte nærmere, hørte jeg, at hans Mund strømmede over af Velsignelser.

— Hvem er det, Du saaledes velsigner? — spurgte jeg.

Mennesket studsede, og saae forvildet paa mig. Det var øjensynligt, at han af al Magt anstrengte sig for at samle sine Tanker, men ikke formaaede det. Med ynkelige Miner svarede han flæbende: — Jeg veed det ikke. —

Men nu vidste jeg, Hvem han var. Jeg havde hørt tale om ham. Det var den onde Røver, som engang havde spottet Frelseren paa Korset. Nu velsigner

han, ligesom han engang spottede, men veed ikke, Hvem han velsigner.

Dog, til andre Tider er det klart for ham, og han svarer: — Guds Søn. — Men han svæver da i den mærkelige Indbildning, at han er den gode Røver, til hvem Frelseren sagde paa Korset: — Idag skal Du være med mig i Paradiis. — Han betragter det som en ulykkelig Fejltagelse, at han er kommen i Helvedes Pine. — I Paradiis, paastaaer han, er hans rettte Plads. — Hvor meget klogere var dog ikke jeg, skjøndt ikke mindre elendig!

Derefter gav jeg mig til at opsøge Kedrons Bæk. Uden stor Vanskelighed fandt jeg den. Ja, ved at tage Alting i Betragtning, lykkedes det mig endog, paa det Nøjagtigste at udfinde den Plet, hvor jeg havde dvælet med Lili nærved den høje Bro. Der lod jeg Hvile falde paa mig, ak nej, det var ikke nogen Hvile, kun en Stilstand!

Der sad jeg hensunken, men mærkede Intet til den Tilfredstillelse, jeg havde ventet mig. Mindet om Lili var ikke blevet mere levende, fyldigere, lifligere; tværtimod havde jeg vundet et dybere Savns Bitterhed. Overhovedet maatte jeg tilstaa for mig selv, at denne Valfart til Jødestaden kun var en Skuffelse mellem de Tusinder af andre. Jerusalem var blot en Grav, hvorpaa Aanderne spøgede med grueligt Alvor i Bogstavens og Fordømmelsens Tjeneste. Aandelig udmarvet, gudforladt, fuldt af Had til Menneskene og sig selv, var Je-

rusalem efter sin Besøgelsestid kun et Folkeaadsel, hvori Ormene allerede vrimlede. En bundløs Fordærvelse og Forstyrrelse stirrede mig med stive Blikke overalt imøde. Hvorledes skulde der vel her være Noget at finde, som, endog blot i Forbigaaende, kunde tjene til min Fred? Jeg havde kun faaet min Deel af Jerusalems Forstyrrelse. Jeg Daare, hvorledes havde jeg kunnet vente Andet? Men vi blive aldrig klogere, ligesaa lidt heri Helvede som tidligere i Verden.

Da jeg ganske fortabt sneg mig tilbage igjennem Staden, blev en levende Uro og Tummel mig paafaldende. — Det var den nye Landshøvding, den næstsidste i Rækken, som holdt sit glimrende Indtog.

Alleryderst ude ligger *Sodomiternes* Stad. Den lader sig ikke besøge, ikke engang omtale. Nærmere findes *Mahomedanernes* vidt udstrakte Stad. Optil denne har der i den senere Tid klinet sig, ligesom en Svalerede til Muren, en anden By. Det er *Mormonstaden*. Den var kun lille og ringe i Begyndelsen, men udvikler sig med forbausende Hast. I stedse større Mængde strømme Mormonerne til; de lægge ligesom blot Vejen omad Saltsøen til Helvede.

Mahomed og *Josef Smith* ere nære Aandsfrænder; Man kunde kalde dem et Par Brødre, hvis der dog ikke fandt en væsentlig Forskjel Sted imellem dem. Det er de to største Løgnere, Verden har frembragt, og i den groveste Sandselighed ikke alene satte de

deres Velvære, men søgte deres Himmerig. Men Mahomed var i Sammenligning med Josef Smith dog Ærligheden selv. Han stillede nemlig Kjødslysten uden Skjul frem for Alles Øjne; Josef Smith derimod tildækkede den hykleriskt med et Slør af Aandelighed.

Begge have de nu mistet Bedrageriets Glorie. Mens de vare i Verden, troede Hundredetusinder paa dem; men selv vare de sig retvel bevidste, at det var Løgn og Brøvl altsammen. Nu derimod er der ikke een Eneste, som troer paa dem; men selv ere de overbeviste om, at det er den rene Sandhed, en guddomlig Viisdom, de forkynde. Det er deres store Kval og Pine. De maa nu æde deres eget Skarn, og Man spotter dem grusomt, medens de æde.

I Mahomeds Stad er efter Sigende Paradiset begyndt. Men der findes ingen kjølige Lunde, ingen rislende Kilder, ingen Nattergale, ingen kostelige Frugter. Af Houris er der Overflødighed, dejlige, fulde af Vellyst, og stedse Jomfruer. Men det er netop den brændende Kval, at de, uagtet al Begjærligheds Brynde, stedse forblive Jomfruer.

I Mormonstaden er det tusindaarige Rige begyndt. Utugt er Tilværelsens Karakteermærke. Ligesom paa Jorden i Utøj, forgaaer Man her i utugtige Idrætter. De vrimle frem, krible og krable, og foraarsage en uophørlig Kløe og Svie. Iblandt de sidste Dages Hellige falde Andagt og Utugt sammen. Der bliver i Mor=

monstaden blot holdt gynæologiske Prædikener. Josef Smith er deri Mesteren.

De ere begge udmærkede Gynæologer. Og de vise sig aldrig uden et stort Følge af udvalgte Kvindemennesker. De ere grangivelig som Haner, der spanke frem i Hønsenes Flok. Ja, ydermere som Kamphaner. Thi man hidser dem som Kamphaner paa hinanden; der finder hyppig Tvekampe Sted imellem dem, hvori hele Folkets Mængde fra begge Sider tager levende Deel. De bruge naturligviis ikke Næverne imod hinanden, men Tungerne. Det gjælder nemlig om, Hvo af dem, der kan opdiske de største Løgne. Mahomedanerne, som udgjøre det store Fleertal, paastaa rigtignok, at deres Profet er Mesteren; i Virkeligheden er han dog langt fra at kunne hamle op med Josef Smith. Men, forunderligt, selv blive de sig ikke Løgnens Magt bevidst; de ere overbeviste om, at de tale den rene Sandhed. Det giver navnlig Mahomed et ubeskrivelig eenfoldigt Udseende. Han ligner paa en Prik — Kameeldriveren fra Mekka.

Til disse Steder kom jeg ikke; jeg havde foresat mig, med det Samme at besøge den mærkværdigste af alle Stæder i Helvede, den saakaldte Politikernes Stad, ogsaa kaldet Uretfærdighedens Stad, og hine Byer laa langt ude af Vejen. Jeg var desuden fuldkommen tilfredstillet ved det, jeg i Forbigaaende havde faaet at vide om dem. Hanefægtninger, især mellem blinde Haner, have aldrig hørt til mine Passioner.

Undervejs kom der mig et underligt Optog imøde. Det var et Vogntøj af den mærkeligste Art, midt i en Hob Mennesker med røde Huer, som under vilde Hyl deels trak og deels skjøde Maskinen frem. Højt over deres Hoveder ligesom tronede paa Stilladset en Mand i eleganteste Pariserdragt fra Slutningen af forrige Aarhundrede. Det pyntelig opsatte, let puddrede Haar, det hvide Halstørklæde med nedhængende broderede Flige, den kostbart udsnede Fløjels-Kjole, de kniplingsbesatte Manchetter, som faldt ud over de kvindagtig spinkle og hvide Hænder, de Silke-Beenklæder og Strømper og de sløjfe- og spændebesatte Sko, — hele dette nitide Væsen gav Forestillingen om noget saare fiint og reent og kjælent. Og dog var denne Mand een af Verdens første Slagtere, ja, i alleregentligste Forstand. Maskinen, hvorpaa han ligesom i Triumf blev ført frem, var en transportabel Guillotine.

Kjender Du ham saa?

Denne fine Mand tørster endnu stedse efter Blod; men i hele Helvede er der ikke een eneste Blodsdraabe. Han seer bestandig efter Folks Halse, og troer at gjøre Folk en Kompliment ved at sige: — De har en overmaade smuk Hals, min Herre, — min Frue, Frøken! — Efterfulgt af sine Bødler og Beundrere trænger han sig frem overalt, hvor han forefinder Folk i større Mængde, som om der var Noget for ham der at gjøre. Men med Løjer og Latter bliver han trængt tilside, som et Menneske, der har en fix Idee, men med al sin Galskab

er ganske uskadelig. Nu er han sletikke frygtelig mere, og han føler sig derover meget, meget ulykkelig. Dog har han endnu sit Anhang, svorne Venner, som ere enige med ham i, at det er en ussel Tingenes Tilstand, og som nu og da, naar han har fundet en god Plads for sin Guillotine, vise ham den Villighed at række Halsene frem og lade Hovederne kappe af sig. Det foregaaer naturligviis ikke uden Pine, men ganske uden Fare, ligesom engang i Verden paa Asthleys eller Prices Theater. Men det er ogsaa kun til ringe Tilfredsstillelse; thi der flyder ikke en Draabe Blod, ikke een eneste.

Det var en lang Fart, jeg havde givet mig ud paa. Jeg kom undervejs til en Stad, som lignede et uhyre Gravmæle. Mørk og taus hævede den sig fra den uendelig udstrakte og øde Flade. Intet Vindue, intet Glughul vidnede om Liv i det Indre; ingen Lyd hørtes, ingen Sjæl gik ud eller ind ad dens Porte. Jeg foer rundt omkring een Gang, to, flere Gange, uden at møde noget levende Væsen. Endelig traf jeg dog en forvildet Sjæl, som kunde oplyse mig om, at det var Inqvisitionens Stad. Ved den erfoer jeg tillige, at for ikke længe siden var en fordum stormægtig Konge af Spanien dragen derind med stor Pomp og stort Følge.

Skulde jeg eller skulde jeg ikke? — Hvor Hs. katholske Majestæt kunde gaa ind, kunde jeg vel ogsaa. — Altsaa, jeg maatte derind.

Men paa Porten, jeg kom til, fandt jeg en Plakat opslaaet. Dens Indhold bragte mig, og det med god Grund, til at studse. Den lød, som følger:

— Stor Autodafee, hvorved det allernaadigst behager Hs. katholske Majestæt, den hellige Inqvisitions glorværdige Protector, at lade sig levende brænde, efter forudgaaende allernaadigste Torturprøve in extenso. Henved 600 andre Kjættere ville ved denne Lejlighed allerunderdanigst gjøre Hs. Majestæt deres Opvartning paa Baalet, og med Allerhøjstsamme pro forma fare til Helvede. —

Det var en overraskende Meddelelse. Isandhed, han var kommen tidsnok, den arme Konge af Spanien; og det var en mærkelig Festlighed i Anledning af det Besøg, hvormed han beærede Staden.

Skulde eller skulde jeg ikke? — Jeg vaklede, dog kun kort. Det blev mig indlysende, at selv det Værste derinde vilde være til at udholde, og at det i alt Fald kun vilde være en Overgang. Og paa den anden Side, kan jeg ikke nægte, havde Indbydelsen paa Plakaten noget dæmonisk tillokkende for mig. — Jo, jeg maatte derind!

Det var den anden hellige Stad, jeg besøgte. Paa en vis Maade staa disse to Stæder Side om Side. Hvad nemlig Forstyrrelsens By er i Jødedommen, noget Lignende er Inqvisitionens By i Christendommen.

En Gysen gaaer igjennem En fra Isse til Fod, saasnart Man er kommen indenfor Stadens Mure.

Porten falder af sig selv til igjen, med en sagte hvinende Lyd, som ligner et ildevarslende, forræderisk Signal. Selv den tryggeste Bevidsthed kommer til at vakle. Skummel og øde aabner Staden sine snevre, krumme Gader; den er ligesom uddød. De høje, mørke Huse have kun enkelte med Gitter forsynede Vinduer ud til Gaden. Det er, som om Rædselen boede derinde. Kun enkelte kutteklædte Skikkelser snige sig frem med Hætter over Hovederne, hvori et Par Huller til Øjnene, liig Dødninger, som komme lige fra Gravene. Nu og da drage Processioner igjennem Gaderne, enten sørgelige Bodsprocessioner, som fremstille de afskyeligste Billeder af Selvpiinsel, eller endnu sørgeligere Takkeprocessioner, hvori de Fordømte med Pomp føres til det offentlige Pinested eller til Baalet. Det Eneste, som bringer noget Liv i Staden, er de hyppige Autodafeer.

Staden er kun beboet af Mennesker, som engang have virket i den saakaldte hellige Inqvisitions Tjeneste. Dog er Adgangen ikke Andre formeent. Men kun faa Dumdristige have vovet sig derind. Jeg var een af disse.

Inqvisitionens By er ligesom en Grav, der bevarer en frygtelig Hemmelighed. Og saaledes forholder det sig virkelig ogsaa. Den frygtelige Hemmelighed er den, — Hvem den ukjendte Inqvisitionsret nu vil lade gribe, og underkaste ny Forsøg i den Kunst at martre. Ingen er sikker, endikke de, som i det hemmelige Samfund indtage de anseeligste Stillinger, som ere blevne

Mønstere paa Nidkjærhed i den sataniserede Christendoms Tjeneste. Ja, enditke selve den hemmelige Rets Medlemmer ere sikkre. Den, som nylig har dømt Andre til de grusomste Piinsler, bliver maaskee den Næste til at prøve dem. Hemmelig og hastig opspores de Elendige i deres Skjulesteder, og stilles for Retten. De opfordres til at gjøre Rede for deres Tro. Det kunne de naturligviis ikke; thi det kan Ingen heri Helvede. Saa ere de med det Samme fordømte. Men værdt at mærke er det, at, gjøre Rede for deres Tro, det kunne ligesaa lidt de, som tilspørge de Ulykkelige og fælde Dommen over dem.

Saa begynde Piinslerne. Alt, hvad den hellige Inqvisition gjennem Tiderne af den Art har opfundet, findes her samlet, og Alt bliver vexelviis prøvet. Vistnok er det Aander; men — o, forfærdelige Ting — i Indbildningen lide de alle de Kvaler, som i Verden vare forbundne med disse Piinsler! Engang rasede de mod Menneskene i det Hele; nu rase de mod hverandre indbyrdes. Tilsidst kommer sædvanligviis Baalet. Skjøndt Flammerne ikke brænde, og skjøndt, hvis de brændte, de Elendige ikke vilde være istand til at føle dem, saa lide de dog i Aanden, i Indbildningen alle en Flammedøds Kvaler.

Saaledes gaaer Alting op i Gru og bævende Angst. Man lever ikke i denne Stad; Man alene gruer og bæver. Angsten snørede ogsaa mit Hjerte sammen. Forgjæves foreholdt jeg mig selv, at jeg maatte være

ganske sikker, eftersom jeg aldrig havde staaet i nogensomhelst Forbindelse med dette aandelige Politi- og Bøddelvæsen i Verden. Men det hjalp ikke; jeg maatte gjøre den yderste Vold paa mig selv for at bringe mig til at blive.

Hvor frygtelig var ikke denne Stilhed! Og dog var Staden iførd med at udvikle sit allerfyldigste Liv. Alting tydede paa, at den store Autodafees Time var nær. Formummede Skikkelser myldrede frem af alle Husene; jeg behøvede kun at følge Strømmen for at naa Festens Skueplads. Men, da Forestillingen om Hs. katholske Majestæt og de sex hundrede andre Kjættere paa Baalet levende paatrængte sig min Sjæl, kom der en kvælende Angst over mig, som jeg ikke længer formaaede at bekæmpe. Jeg lod Fest være Fest og foer tilbage, som om Døden i den hellige Hermandads Skikkelse sad mig paa Nakken. Lykkelig, lad mig tilføje, imod al Forventning, slap jeg ud af Staden. Den kolde Sved stod paa min Pande, Knæene vaklede under mig; jeg sank ligesom bedøvet sammen, saasnart jeg befandt mig udenfor den frygtelige Stads Mure.

XXXIII.

Naar Man i Verden vil anføre noget Uhyre, Umaadeligt under Rubriken: Bygningsværker, plejer Man at nævne Pyramiderne, Babylons eller Ninives Ruiner, den kaukasiske eller kinesiske Muur. Jeg har Intet seet af alt dette, men tør dog nok paastaa, at det altsammen er for Intet at regne mod den Bygningsmasse, som den saakaldte Politikernes Stad frembyder. Og dog er det for største Delen kun een eneste Dags Værk, det vil sige, en Helvedes Dag, regnet fra det ene Dødsmørke til det andet. Jeg kalder det nu en Dag; men kald det, om Du vil, en Maaned eller et Aar; det gjør lige meget. Staden, for at blive ved Benævnelsen, der ikke ganske stemmer med det almindelige Begreb, da der her kun er Tale om een umaadelig Bygning, een sammenhængende, uformelig og urimelig Masse, — Staden er bestandig under Bygning, og bliver aldrig færdig. Fra det ene Mørke til det andet opnaaer den hele sin uhyre Masse, og styrter saa igjen sammen, i Umuligheden af at kunne bære sig selv.

Ved næste Dagskjær begynder Byggeriet saa forfra igjen. Dog, ikke ganske forfra; thi Substructionerne ere givne, i sig selv et Kæmpeværk, som overgaaer al menneskelig Forestilling. Hvorfra disse stamme, veed Man ikke saa nøje; Man mener, fra selve Djævelen. Vist er det, denne Grundvold er sikker, giver ikke en Haarsbrede efter. I alle Retninger er den gjennembrudt og gjennemkrydset af Huler og Galerier, som tjene Arbejdsfolkene til Vaaning. Jeg veed intet Bedre at sammenligne disse Huler med end de vel bekjendte Katakomber.

Paa dette Fundament bliver Staden opført. Samtlige Statsmænd i Helvede have her faaet Bygherretjeneste. Af Arbejdsfolk er der en myldrende Overflødighed; i Millionviis strømme de sammen fra hele Helvede, og bringe Materialet med sig. Jeg kommer herved til at tænke, ikke længer paa Katakomberne, hvori jeg nys meente at have fundet en saa træffende Lignelse, men paa en Bikube. Det er et lignende Instinkt som Biernes, der samler disse talløse Sjæle i en fælles Bestræbelse, og sætter dem i travleste Virksomhed.

De bringe Materialet med sig. Hvor ofte har Du ikke i Verden hørt disse og lignende Talemaader: — Der ligger mig en Steen paa Hjertet — der faldt mig en Steen fra Hjertet. —? O, min Ven, disse Talemaader ere farlige Ting, saa uskyldige de end kunne lade! I Verden er det kun en Talemaade med disse Steen; men heri Helvede er det fuld Sandhed og Virkelighed. Hver Svig, Uretfærdighed, Ubarmhjertighed,

hvori Du gjorde Dig skyldig, er her bleven til en Steen paa dit Hjerte. Ingen er fri for disse Steen paa Hjertet, — o, hvor de tynge! Men der er naturligviis Forskjel, og det endog meget stor. Mange have Steen saa tunge og Oplag saa store, at Man maa forfærdes derover. En saadan Vægt paa eet Hjerte, — det er en knusende Forestilling. Men, forstaa mig nu ret, her ved Opførelsen af Uretfærdighedens Stad er der Lejlighed til at blive af med alle disse Steen. Utallige Sjæle tilbringe hele deres Liv, om jeg maa bruge dette Udtryk, ved dette Byggeri, med at læsse Steen af Hjertet og faa dem anbragte i Muren. Og der gives ikke een eneste Sjæl, som jo i det Mindste har forsøgt at blive af med endeel af disse Hjertesteen. En fortvivlet, frugtesløs Idræt! Dog det maa først erfares. Men Millioner ere saa steenbeladte og saa pinefulde under Trykket, at ingensomhelst Erfaring bider paa dem. Instinktet er det Alt overvejende.

Hoved- og Hjørnesteen levere selve Bygmestrene, det vil sige Statsmændene. Det er overhovedet forbausende, hvilke Steen disse Mennesker kunne vælte sig af Hjertet. En fabelagtig Størrelse! Man faaer derved først en Forestilling om, hvor store Forræderier, Uretfærdigheder, Skjændigheder de have begaaet i Verden. I Virkeligheden har Verden ingen større Skjændigheder at opvise. Der er heller Ingen, der har saa stort et Ansvar som Statsmændene, selv ikke Kongerne. Thi Man kan være Fyrste uden at være egentlig Stats-

mand, og Man fødes til at være Fyrste; men Man kan ikke være Statsmand uden at paatage sig en god Deel af Fyrstens Ansvar, og Statsmand bliver Man kun ved sit eget frie Valg. De vidste, hvad de gik ind til, og have ingen Undskyldning. Millioners Velfærd holdt disse Mennesker i deres Hænder; de raadede for Lykke og Ulykke, for Liv og Død, ikke alene hjemme, men ude. Hvorledes brugte de denne store og udstrakte Magt? Isandhed, underlige Mennesker, disse Statsmænd! De synes at tro, at Alt er dem tilladt i den Stats Interesse, eller endog blot i det Dynasties Interesse, som de tjene, eller — nu slipper endog Fodfæstet — blot i den abstracte Politiks Tjeneste. De øve Politik kun for Experimentets eller for Spillets Skyld. De tro sig ophøjede over alle moralske Love, og ligesom forudsætte, at Gud engang vil dømme dem særskilt efter en anden Lov, et Slags Opportunitetslov. Uretfærdighed, Svig, Forræderi og Vold ansee de ligefrem for Pligter enten mod sig selv eller mod Samfundet, og de agte ikke Blodet og Veeraabet af Tusinder under Udførelsen af disse formeentlige Pligter. — Underlige Mennesker! — gjentager jeg. Og en underlig Verden, som hylder dem, tiljubler dem Bifald! — Heri Helvede er det blevet klart, at de største Misgjerninger i Verden begaaes i den saakaldte højere Politiks Tjeneste, og at de største Misdædere findes blandt denne Politiks bestjernede Udøvere.

Hvilke Steenmasser dog disse Politikere kunne vælte

af sig! De forsømme heller ikke nogen Lejlighed til at gjøre det. Men deres egentlige Gjerning er Bygmesterens, er at lede Arbejdet af disse Millioner Hænder, som i hvert Nu levere Millioner Steen.

Men det har sin store Vanskelighed. Der er nemlig Tusinder af Bygmestere, som bygge Hver paa sin Maade og efter sin Plan. Ikke To kunne blive enige, ikke engang de, som bygge lige ved Siden af hinanden. Men nogle ere adskilte ti eller tyve Miil i lige Retning. Stadens Omfang — erindre Dig, at det er een Bygning — vilde herefter være at anslaa til henved halvtredsindstyve Miil. Men Du maa ingen Vægt lægge paa denne Angivelse; det kan gjerne være saare vidt fejlet. Paa hver lille Deel af denne uhyre Omkreds er der en Politiker eller Bygmester, og han bygger raskvæk fra Haanden, uden at bryde sig hverken om Naboen tilhøjre eller tilvenstre, endsige om sine fjernere Kolleger. Under disse Omstændigheder, det giver Fornuften, har det sin store Vanskelighed, for ikke strax at tale om Umuligheden, at faa Staten færdig. Jeg siger Staten med velberaad Hu, og ikke Staden. Thi ikke alene en Stad vil Man bygge, men begrunde en Stat, en Mønsterstat naturligviis, en Universalstat. Det er det Første. Naar Staten er færdig, vil Man vælge en Konge; det er det Andet. Saavidt er der en fuldkommen Enighed. Det er derfor, Man seer denne Mængde af Konger uden Land vanke omkring i Omegnen af Uretfærdighedens Stad. Man har Brug for

en Konge; de ere naturligviis alle Prætendenter til Kronen. Men med den har det lange Udsigter og tillige meget tvivlsomme. Thi kun Een kan bestige den. Men de leve i Haabet, og holde sig i Nærheden, idet de stramme sig op saa godt, som muligt, for at gjøre en anseelig Figur og drage Opmærksomheden paa sig. Dette forhindrer dem dog ikke i, saa ofte, som de tro sig upaaagtede, at afkaste den ene Steen efter den anden paa Murene, som de passere. Det er nogle af de allerstørste, der gives. Alene deres fordums Ministre kunne levere dem ligesaa store og større.

Hvor stor Vanskeligheden ved dette Bygningsarbejde er, det indsee ogsaa Statsmændene fuldkommen vel. Noter i Mængde krydse hverandre paa hele den vide Omkreds, vexelviis af et indsmigrende, overbevisende, truende Indhold. De egentlige Diplomater bestille ikke Andet end at skrive Noter. Talrige Gesandtskaber gaa desuden frem og tilbage, affendte i den snilde Hensigt, paa een eller anden Maade at overliste, om muligt, forraade Modparten. Men det lykkes aldrig; Gesandtskaberne ere ligesaa forfængelige som Noterne. Saa griber man endelig til det sidste Middel, at afholde en Kongres, for at komme overeens og bringe Sagen paa det Rene. I selve Staden gives der ikke nogen neutral Plet. Man bliver da enig om at mødes paa en lille Muddderø, som ligger ude i den sorte Flod, der slynger sig hen lige under Stadens Mure. For at komme derover gives der imidlertid intet andet Middel end det, at

svømme. Man skulde tro, det maatte være de højvelbaarne Statsmænd og dito fine Diplomater drøjt at gaa paa, at kaste sig ud i dette slimede, stinkende Vand, liigt størknet Blod. Men det agte de sletikke; tværtimod, det er netop deres Element. Du erindrer jo nok, at den sorte Flod har sit Tilløb af Alverdens Uretfærdighed, Løgn og Svig. Lystig boltre de sig deri; det er en sand Forfriskning for dem. I og for sig sky de intet, intetsomhelst Offer i Statens Tjeneste; men, som sagt, dette er dem en reen Fornøjelse, for saavidt nemlig, som der kan være Tale om Fornøjelse i Helvede. De ere endog heelt overgivne, disse ædle, ellers saa adstadige Herrer, og kunne ikke dye sig fra at fare løs paa hverandre og give hverandre dygtige Dukkerter, saakaldte Tredækkere. I den sorte Flod fejrer mangen Statsmand sine skjønneste, lykkeligste Triumfer. Det er et højst forunderligt Skue, at see dem saaledes tumle sig om imellem hverandre, liig kaade Marsviin. Undertiden forvikles de ligesom i Knuder, saa at Man blot seer en forvirret Hob af Arme, Been og Hoveder. Men Dukkerterne, det er derom, det gjælder.

Saa stiger Man da iland, og i samme Øjeblik har Man atter paataget sig sit ærbare, statelige Væsen; Man er igjen den fine, forbeholdne Verdensmand, saa stiv som en Stage og med et Øje paa hver Finger. Det er ganske umuligt at see paa dem, hvem der har faaet Dukkerterne, og hvem der har givet dem. Og Kongressen tager sin Begyndelse. Med hvilken Smidighed, Fiinhed og Snedighed giver Man sig ikke ikast med hver=

andre! Derom bliver Man let enig, at der maa være en Plan, dersom Statsværket skal lykkes, at hvis Man vedbliver at bygge paa den hidtidige forrykte, usammenhængende Maade, vil Bygningen ikke kunne bære sig selv, men paa et vist Punkt af Urimelighed igjen styrte sammen. Men det er ogsaa det Eneste, hvorom Enighed lader sig opnaa. Man har sat sig i en Kreds for at optage Forhandlingerne. Talrige Forslag fremkomme, men blive forkastede saa godt som uden Discussion. Den gjensidige Skinsyge gjør enhver Forstaaelse umulig. Endelig bliver der dog gjort et Forslag, som gaaer igjennem: Enhver skal give sit Træk til Planen. Man venter sig Meget af dette universelle Produkt. Men Resultatet er ligesaa sørgeligt som latterligt. Da Man afdækker den færdige Plan, viser den sig at være det forrykteste Krimskrams. Det Ene er tegnet i det Andet, og gjør al Fornuft tilskamme. Men sin individuelle Ret vil Ingen opgive, og saaledes kan det ikke blive til Andet end Brøvl. Brøvlet flyder ud i Atmosfæren, og Kongressen arbejder i en sand Pestluft. Forgjæves bliver der holdt de bevægeligste Taler om det Smukke og Exemplariske i en simpel og ærlig Politik, — om den infernalske Ligevægt, uden hvilken de største Omvæltninger og den største Forvirring ere at befrygte, — om den Allerhelvedes Nødvendighed, som Ingen ustraffet vil kunne modstaa, — om Humanitet og den moralske Idees Fordring, som i vore Dage skulde gjøre ethvert brutalt Overgreb umuligt, — om det høje Trin af Dan=

nelse, som Helvede fortiden har opnaaet, og som synes at maatte frembyde usvigelige Garantier for en heldig Løsning af Spørgsmaalet, — om Principer, som Man maa blive tro indtil Døden, nej, dog blot indtil videre, — om hellige Rettigheder, som Man aldrig ustraffet krænker, og som gjøre endog store Offre til Pligt, ꝛc. ꝛc. Kort at sige, i intet Kammer, intet Parlament i Verden bliver der sat saa store Talegaver og Snakkemidler i Bevægelse som paa denne Kongres i Helvede. Men det er forgjæves altsammen. Enhver bliver ved Sit, og der er tilsidst ikke Andet for end at erklære Kongressen for sluttet.

Men, førend Man skilles ad, bevidner Man hverandre den Taknemlighed, hvoraf Man føler sig gjennemtrængt, for al den Imødekommenhed, den Bistand, de rige Midler til Oplysning, Man har forefundet i den højtærede Forsamling. Man strømmer over af gjensidige Komplimenter for den dybe Indsigt, den Skarpsindighed, der er bleven udviklet, for det Mesterskab, hvormed Forhandlingerne ere blevne ledede — til en saa lykkelig Ende.

Saa skilles Man ad i al Venskabelighed. Men dette er dog ikke tilhinder for, at Man jo paa Tilbagevejen giver hverandre saa mange og saa gode Dukkerter, som muligt. Jo dybere i Mudderet, desto større Triumf, desto større Ære.

Saa tager Man ufortrødent fat paa Byggeriet igjen, uagtet Man er inderlig overbeviist om det Me=

ningsløse deri. Og Tiden gaaer. Paradiisglandsen er for længe siden forbi; Lyset tager kjendelig af. Men Man bygger og bygger, og bestandig lettere bliver Man om Hjertet. Det er naturligt; Stenene gaa efterhaanden med. Staden hæver sig i umaadelige, uformelige Masser og fornuftstridige, fabelagtige Proportioner. Jo højere Man bygger, desto tydeligere kommer Urimeligheden frem. En Tid kan det gaa; men i Længden kan det umulig holde sammen. Paa et vist Punkt maa det briste, og dette Punkt falder nær sammen med det atter indtrædende fuldkomne Mørke. Man seer sig lige ved Enden. Man har allerede flettet Krandsen af de skjønneste diplomatiske Aktstykker, — da det Hele igjen pludselig styrter sammen. Braget lyder over og gjennemryster hele Helvede. Alle Stenene i den uhyre Bygning falde igjen tilbage paa de respektive Hjerter; Helvede gjenlyder af fortvivlede Ak og Vee. Kun det uhyre Fundament bliver tilbage, og paa denne sørgelige Levning sidde Kongerne, nedtrykte under deres Krones Vægt og Kongedømmets Ulykker, — dobbelt elendige sidde de der, ligesom Marius engang paa Karthagos Ruiner. Og det er Nat. Det er blevet ganske stille i Helvede. Men vide lyde Kongernes Sukke.

XXXIV.

Lyset er paa Hældingen. Min Tanke vender uophørlig igjen tilbage til Lili. Der finder jeg dog altid Noget, som i det Mindste ligner Fred.

Hvorledes kæmpede hun ikke mod Sygdommen, saalænge Kamp var mulig, hvor stærkt gjorde sig ikke hendes fine, ømme Væsen for at berolige og trøste os!

Hun havde tilsidst ingen Ro paa sig. Vi tænkte kun paa, saa snart, som muligt, igjen at indskibe os til Europa. Men hun forlangte at komme tilbage til Bethlehem, og vi kunde ikke Andet end føje hende. Med saa stor en Omhu og Forsigtighed end denne lille Rejse blev iværksat, følte vi os dog urolige for Følgerne. Men Lili forsikkrede, at hun befandt sig bedre og kun trængte til Hvile.

En stor Deel af Dagen tilbragte hun under Solsejl oppe paa en lille Terrasse over Klostermuren. Der sad jeg hos hende, — jeg var næsten aldrig mere fra hendes Side — jeg kunde gjerne sige, bedrøvet indtil Døden. Der var det, at hun, for at vise mig, hvor

rask, hvor oplivet hun følte sig, fortalte mig sin sidste Historie. Ja, det blev hendes sidste. Det var ikke Anstrengelsen, — det lykkelige Smiil, hendes Stemmes blide, søde Melodi vidnede derimod — nej, det var selve Døden, som var hende for stærk.

— Det var i Morgendæmringen. Der begyndte at komme Liv i Nattetaagen, som hvilede i Kløfterne mellem Oliebjerget og Staden Jerusalem. Nedad Bjerget skred Apostelen Jakob, Herrens Broder, med Tilnavnet: den Retfærdige. Han havde tilbragt Natten paa Bjerget i Andagt og Bøn efter sin Mesters Exempel. Fremfor alle Steder var dette Sted ham dyrebart, hvor Herren havde stridt sin sidste haarde Strid i Bønnen.

Natten var tilende, og han gik nu hjem til sit Huus. Da han traadte frem af Olivenlunden, standsede han et Øjeblik, paa den frie Skrænt over Dalen. Solen var ved at staa op; langsomt hævede Taagerne sig, og spredtes for Morgenvinden. Tætved var Gethsemane Have; nede i Kløften slyngede sig Kedrons Bæk. Hiinsides hævede Jerusalem sig med sine mægtige, men forfaldne Mure; højt over samme traadte Templet frem i straalende Herlighed, Templet, som snart skulde lægges øde.

Dog Jakob haabede, at han ikke skulde faa denne Ødelæggelsens Vederstyggelighed at see, som vist vilde komme. Thi han elskede sin Stad og sit Folk. En lykkelig Følelse, som ej kunde svige, sagde ham, at han vilde have udstridt forinden og vundet Kronen. Ja, det

var en lykkelig Følelse; thi højere end sin Stad og sit Folk elskede han Herren, og det var for hans Tanke Salighedens Fylde, bestandig at være hos Herren.

Han vilde gaa videre, da en Kvinde kom ham imøde, ung og smuk, men Sorgens udtrykte Billede. Hun var kun sytten Aar. De stride Taarer randt hende nedover Kinderne, og hun vred i dybeste Smerte sine Hænder. Da hun kom nær, faldt hun Apostelen tilfode og bad ham forbarme sig over hende. — Hendes Mand havde nylig overstaaet en hidsig Feber, men svandt hen som en Skygge. Ingen Læge vidste Raad, og fattige vare de. Han vilde dø, ak, dø! Og de elskede hinanden saa inderlig. —

Apostelen svarede ikke, men betragtede hende med et Blik, som trængte igjennem til hendes Inderste; han syntes at læse i hendes Sjæl, ligesom i en Bog. Han kjendte hende. Oftere havde hun været tilstede ved hans Forkyndelse af Naadens Evangelium. Men Troen havde endnu ej funnet fæste Rod i hendes Hjerte. Hun havde endnu for stor en Tillid til Verden; hun elskede endnu sig selv altfor højt. Det syntes hende altfor tungt, i saa ung en Alder at opgive Verden, og endnu tungere at opgive sig selv.

Længe forblev Oldingen taus, medens han betragtede den arme unge Kvinde. Hun følte sig underlig tilmode under dette Blik; ja, hun bævede derunder. Thi, saa mildt det end var, laa der et Alvor og en

Myndighed deri, som alene Gud kan forlene. Endelig brød Apostelen Tausheden, idet han spurgte:

— Kvinde, elsker Du ham da saa højt? —

— Ja, Fader, jeg elsker ham. — svarede Kvinden med skjælvende Røst.

— Saa højt som Dig selv? — spurgte Apostelen videre.

— O højere, meget højere! — udbrød Kvinden, og kunde neppe faa Ordene frem for Hulken.

— Nuvel, min Datter, der gives eet Middel, hvorved Du kan bevare din Ægtefælle for Livet. Det er møjsomligt, men tænk paa, det er det eneste! Gak omkring i Staden, fra Huus til Huus, og trygl om milde Gaver til din Mand! —

— Ak, Fader, Penge, frygter jeg for, kunne ikke længer gavne ham. —

— Ikke om en Skjærv af Penge skal Du bede, hvor Du kommer frem, men om en Skjærv af Tid. Alle de Levedage, som gode Mennesker i barmhjertig Hu ville afsee, skulle ved Guds Naade komme din Mand tilgode. —

Kvinden tænkte: — Der gives mange gode Mennesker, og Menneskene i Almindelighed agte deres Livsdage for meget ringere end deres Penge. Paa de sidste holde de sammen, medens de ødsle med og ikke vide, hvorledes de skulle faa Ende paa de første. — Hun takkede Oldingen, med Hjertet fuldt af Velsignelser, og gik trøstet bort.

Og saa gav hun sig til at gaa omkring i Jerusalem, med ydmyg, inderlig Begjær, idet hun fortalte om sin døende Ægtefælle, og om den Guds Mand, som havde henviist hende til fromme Menneskers Barmhjertighed. — Velsigne Eder Gud, — saaledes sluttede hun: — om ikke Mere, saa dog blot et Par Dage! —

Men hun havde kun ringe Held med sig. Nogle spottede hende og meente, at hun nok havde mistet Forstanden; Andre joge hende uden videre med Skjældsord paa Døren; atter Andre fandt, at det var en prægtig Spøg, men vovede dog ikke at indlade sig paa Spøgen. Mange Steder fæstede Man dog Liid til hendes Tale; men der var Ingen, som havde endog blot een eneste Dag at undvære. De Fleste undskyldte sig med, at de selv vare svagelige og ikke havde lang Tid at leve i; eller de havde endnu saa meget at udrette i Verden, eller de havde saa stor en Familie at forsørge. Hver Dag var disse Mennesker kostbar. Og, mærkeligt nok, de Mennesker, som ødslede allermest med Tiden, vare i Almindelighed de mest paaholdne. Men nogle Steder maatte hun lide de bittreste, grusomste Krænkelser. — —

— — — Saa vidt kom hun, og ikke længer. Eet af hine frygtelige Tilfælde, hvorpaa jeg endnu ikke kan tænke uden Gru, afbrød pludselig Fortællingens Traad, og selve Livets Traad var brudt med det Samme. Fra denne Stund rejste hun sig, gjorde hun sig aldrig stærk mere. Skuffe os kunde hun i det Mindste ikke. Livet i hende var kun som en Lampe, der nu og da

flammer ustadig og ængstelig ivejret, inden den brat udslukkes.

Der henrandt Aar paa Aar, ja, femten Aar vare henrundne. Jeg var ikke ung længer. I denne Tid var Lilis afbrudte Fortælling tidt og ofte runden mig ihu; i en veemodig Erindrings Time havde jeg, som jeg tydelig mindes, ogsaa meddeelt en Ven den, og han havde yttret sin levende Beklagelse over, at der ikke gaves nogen Fortsættelse af denne Historie.

Altsaa femten Aar, og disse femten Aar vare blevne saare ilde anvendte, paa en Lilis Minde i det Hele uværdig Maade. Da faldt mig en Dag et gammelt Hefte af et bekjendt Tidsskrift ihænde. Blandt Fortællingerne standsede jeg studsende ved een, som havde til Overskrift: — Betlersken, Legende.

Ja, mig Anelse havde ikke skuffet mig, det var virkelig Fortsættelsen af Lilis Historie. Vistnok var den ikke just saadan, som Lili vilde og kunde have fortalt den. Men Udviklingen var ganske i Lilis Aand; der lod sig overhovedet ikke tænke nogen anden Slutning.

Her følger altsaa Fortsættelsen:

— Først bankede hun paa hos en riig Vexelleer og Kjøbmand. Han havde den anseeligste Bod i Templets Forgaard, og i fortroligt Samkvem med sine Venner roste han sig endog stundom af, at han havde selve Landshøvdingen i sin Lomme. Og Ingen tvivlede om, at han jo talte Sandhed. Dette første Besøg var ikke uden Haab. Den gamle Rabbi betænkte sig, efter at

have hørt hendes Andragende. Han betragtede nemlig Sagen som en Speculation. Maaskee havde den Døende Penge, mange Penge, og vilde kjøbe dyrt, hvad der maaskee, ret beseet, ikke var en Denar værdt. — Hvad Priis vilde han give for en Dag, en Maaned, et Aar? — Ak, Haabet havde bedraget hende! Hendes syge Ægtefælle havde ikke mange Penge.

Da hun gik videre, mødte hun en romersk Centurion. Der var vistnok kun ringe Udsigt til, at Hedningen skulde have Hjerte for hende, Jødinden. Men han saae saa god ud; hun kunde jo sagtens forsøge det.

Centurionen forstod hende bedre, end hun havde ventet; thi, hvad Troen ikke udrettede, det udrettede hos ham Overtroen.

— Min stakkels Tøs, — svarede han, idet han strøg sig om den buskede Hage: — mit Liv er saa usikkert; jeg veed igrunden ikke, om jeg har noget. Allerede imorgen den Dag kan det være ude med mig. Saa indseer Du vel, at det vilde være meget letsindigt af mig, at raade over, hvad jeg ikke har. Guderne forbyde! Det strider ogsaa ligefrem mod Krigsartiklerne. Mit Liv, som det er, tilhører ganske Kejseren. — Ved Herkules, det gjør mig ondt for Dig! Mit stakkels Barn, vil Du have Penge? —

Nej, Penge vilde hun ikke have. Saa skiltes de ad, og Centurionen gik med tunge Skridt og klirrende sin Vej.

Hun traadte derpaa ind hos en stor Haandværker.

Hun traf ham paa Værkstedet, hvor mere end hundrede Hænder vare i travl Bevægelse. Det var een af de ti Spedalske, som Herren engang havde forbarmet sig over, og af hvilke kun een var vendt tilbage for at takke. Men han var ikke denne Ene. Tilfældigviis anraabte nu Kvinden ham netop i de samme Ord, hvormed han engang i sin Elendighed havde anraabt Guds Søn: — Herre, forbarme Dig over mig! — Men han forbarmede sig ikke. Han pegede hen paa det travle Liv i Værkstedet og svarede: — Kvinde, see, hvorledes Arbejdet gaaer! Alligevel kan jeg ikke overkomme, hvad der forlanges af mig. Kan Du efter dette tro, at jeg har Noget, endog blot den mindste Deel at undvære af det mig saa knapt tilmaalte Liv? Kvinde, Du maa gaa andre Steder hen, seer Du vel. —

Men Kvinden vedblev: — Herre, for Rabbi Ben-Mirjams Skyld, som engang forbarmede sig over Dig, forbarme Dig nu ogsaa over mig Elendige! —

Manden studsede, og blev først rød, saa bleg; det varede Noget, inden han svarede:

— Du er fuld af Urimelighed, Kvinde. Du veed, at mit Liv er saa meget kortere end Andres; jeg begyndte først at leve, da Spedalskheden veg fra mig, i en vidt fremrykket Alder. Og alligevel forlanger Du af mig, at jeg skal afknappe mine Dages Tal for din Skyld! Gaa, Du staaer Folkene ivejen! Jeg har allerede offret Dig Mere af min Tid, end jeg havde til Hensigt og kan forsvare. —

Da hun igjen kom ud paa Gaden, var hun ikke langt fra Templet. Saa optagen, den stakkels Kvinde end var af sin Sorg, forglemte hun dog ikke, idet hun gik forbi, at lægge sin Skjærv i Blokken. Da hun gik videre, mødte hun en Præst, som efter endt Tempeltjeneste vendte hjem til sin Bolig.

— Du Abrahams Gud! — udraabte Præsten, idet han drog sin Talar til sig, hvis Flig Kvinden gjorde Mine til at ville kysse: — Du Abrahams Gud! — gjentog han med opløftede Hænder, da han havde hørt Kvinden ud: — Hører Du denne Kvinde? Hvorfor har hun netop valgt mig til at udgyde sine Uhumskheder over? Enten maa hun være forrykt, eller hun er en Troldkvinde. —

— Herre, jeg er ikke forrykt. — indvendte Kvinden ydmyg.

— Ja, saa er Du en Troldkvinde! — afbrød hende Præsten, idet han spyttede ad hende: — Vogt Dig, at Du ikke hjemfalder Dommen og bliver stenet! —

Det næste Sted, hun forsøgte sig paa, var hos en fornem Syrer, af fyrsteligt Blod, som var kommen til Jerusalem for at nyde Livet. Og han havde nydt det, i mere end fulde Drag; han var ganske nær ved Bærmen. Sløv, som han var, vidste han ikke længer at faa Ende paa Tiden. Havde Kvinden vidst dette, vilde hendes Haab atter betydelig have hævet sig.

Uden Vanskelighed blev der tilstedt hende Adgang. Over en Gaard, som var et lille Paradiis liigt, hvor

herlige Marmorbilleder lyste frem af det mørke Buskads, hvor Kilderne sprang og Fuglene sang, og Verdens dejligste Blomster havde forenet sig om at udsprede deres Duft, — igjennem Værelser, som straalede af tyrisk Purpur, romersk Mosaik, Marmor, Guld og Elfenbeen, hvor der fandtes en kostbar klædt Tjener ved hver Dør, hun kom igjennem, — blev hun ført ind i det Gemak, hvor Husets Herre strakte sig efter Badet. Han laa døsig paa en Løjbænk med halv tillukkede Øjne. Ved hans Hoved sad en abyssinsk Slavinde, saa mørk som Natten, og tilviftede ham Kjølighed med en Vifte af Paafuglefjer; ved hans Fødder sad en græsk Slavinde saa lys og skjær som Dagen, og strøg ham med blød Haand under Fodsaalerne. Begge vare dejlige, hver paa sin Viis; men derpaa agtede den stakkels bønfaldende Kvinde ikke. Endnu mindre tænkte hun paa, at hun selv, midt imellem Sort og Hvidt med sin klare brunlige Hud, forenede Nattens og Dagens Skjønheder i sin Person, og var endnu smukkere end nogen af de Tvende.

— Kvinde, — svarede den unge Mand hende døsig: — det er sandt, jeg sætter just ikke stor Priis paa Livet; det er i Grunden en elendig Tilværelse, jeg fører. Men hvorfor jeg skulde gjøre Dig en Gave med det, jeg selv har Nok eller Mere end Nok af, det veed jeg dog virkelig ikke. Jeg gjør ikke Fordring paa at gjælde for ædelmodig. Jeg vil have Noget for Noget, og hvad har Du vel at give mig? Gaa til dine Egne, Kvinde! Lad mig blive, hvad jeg er, en Fremmed for Dig! —

Den arme Kvinde vilde fjerne sig. Men et pludseligt Udbrud af den unge Mand standsede hende. Han havde endelig faaet Øjnene op for hendes paafaldende Skjønhed. — Vent lidt! — udbrød han, idet han rejste sig op fra Løjbænken: — Jeg har endnu Noget at sige Dig. —

Han havde faaet et lyst Indfald. Han trængte til at pirres; men Pirringsmidlerne vare blevne sjeldne. Dog her var eet lige ved Haanden.

— Jeg sagde: Noget for Noget, lige Parti. — vedblev han: — Mine Livsdage staa til din Raadighed, faa eller mange, som Dig behager; men Du maa sætte noget Tilsvarende op derimod. Lad os faa os et Spil! Her er Tærninger. Jeg sætter en Part af mit Liv ind, og Du din Dyd, eller en Part af din Dyd, ligesom Du vil kalde det. Hvor meget kan vel din Dyd være værd? Gjør Dig nu blot ikke altfor knibsk og kostbar! Lad os sige: sex Maaneder af mit Liv! — Er det for lidt? Nuvel, jeg er ingen Gnier, et fuldt Aar da, — to Aar, om Du forlanger. — Ved Templet, for en ringe Ting giver jeg ikke slip paa Dig! — vedblev han, idet han greb hende om Haandledet: — Jeg siger da: tre Aar! Det er en høj Priis, og et højt Spil. — Du vil ikke? Taabe, din Mand behøver jo aldrig at faa det at vide! Du behøver jo kun at bade Dig i Jordan; saa er den Synd aftvættet, og Du er lige reen og skjær. — Det er altsaa Alvor, Du vil ikke? — Nu, saa rejs til Gehenna! —

Blussende af Skam, med hede Taarer forlod den unge Kvinde Syrerens Huus. Længe varede det, inden hun atter vovede at vise Nogen sit Ansigt.

Men det var en hellig Sag; hun turde ikke opgive den endnu. Saa traadte hun da i Guds Navn ind til een af de rige Mænd, som hver Dag levede i Herlighed og Glæde, og lod Andre leve med sig. At nyde, det var for ham at leve; udenfor Nydelsen gaves der slet intet for ham. Engang havde han kjendt en bedre Tilværelse. Fra Ungdommen af havde han holdt Budene og sat sin Hu til det evige Liv. Det var nemlig hiint unge Menneske, som engang var kommet til Herren og havde sagt: — Jeg har holdt Budene fra min Ungdom. Gode Mester, hvad fattes mig endnu? — Og Herren havde svaret: — Vil Du være fuldkommen, saa gak hen og sælg Alt, hvad Du har, og giv de Fattige det! Saa skal Du have en Skat i Himlen. Og saa kom og følg mig! — Men, da han havde hørt dette, var han gaaet bedrøvet bort; thi han havde meget Gods.

Fra denne Stund havde den unge Mand ganske opgivet Tanken om det evige Liv. Han var gaaet over til Sadducæerne, som lære, at der ikke gives noget Liv efter Døden, og var bleven een af deres svorne Disciple. Den stakkels Kvinde kunde følgelig ikke let være kommen noget uheldigere Sted. Den rige Mand lo hende ud og sagde:

— Du Daare! Jeg har ikke uden det samme Liv,

og Du forlanger, at jeg skal stykke ud deraf til Krethi og Plethi! Viid, at hver Dag af dette mit Liv er mig kostbar, og ikke til at opveje med Guld! Du er kommen ind i den fejle Gade, mit Barn. Bøj om Hjørnet og gak til Farisæerne! —

Og hun gik til Farisæerne. Hun traadte ind til een af de mest ansete Lovkyndige, eet af Israels store Lys. Ikke alene kunde han gjøre Rede for Thora'en indtil den mindste Tøddel; men paa den fuldkomneste Maade lod han den ogsaa fremtræde i sit Liv. Hans Retfærdighed var saa straalende, at den oplyste endog de mørkeste Braaer, hvor han kom frem. Derfor var naturligviis ogsaa hans Roes i Alles Munde. Heller ikke den unge Kvinde var han ubekjendt.

Farisæeren saae, at Kvinden var ung og smuk. Han tog derfor mere end venlig imod hende, og syntes medlidende at tage sig hendes Bøn tilhjerte.

— Arme Barn, — sagde han, og fordrejede Øjnene til stor Opbyggelse for de i Taleværelset forsamlede Klienter og Disciple. — Arme Barn, jeg maa høre Dig nøjere. Følg med mig ind i mit Lønkammer! —

I Lønkammeret lod Farisæeren uden alle Omstændigheder Masken falde. Han fik pludselig en paafaldende Liighed med de grimme, stive Satyrbilleder, som, ifølge nyeste Mode, dannede Dørstolperne til den prægtige Portal, gjennem hvilken hun var kommen ind i Huset. Han tog grinende den unge Kones Haand i sin, trykkede den ømt og sagde:

— Lad nu det fare, min Smukke! Her ere vi ganske ene. Lad mig nyde din Ungdom og Skjønhed, medens Du nyder dem selv! Stor skal din Løn og din Lykke blive. Med din Mand er det ude; det er tydeligt nok. Lad ham dø og samles til sine Fædre. Men Du, min Yndige, lev for Glæden, sammen med mig! —

— — Stille! Det kan ikke nytte, at Du hæver Røsten! Der er Ingen, som hører Dig. — — — Skamløse Kvinde, forgjæves frister Du mig! Veed Du ikke, at Folket ligesom med een Røst kalder mig den Retfærdige og Hellige? — Pak Dig, Bolerske! Og, hører Du, Tand for Tunge! Du vilde maaskee gjerne give den kydske Susannes Rolle om igjen. Men vogt Dig, prøv ikke derpaa! Selv ikke nogen Daniel skulde kunne frelse Dig! —

Skjælvende paa alle Lemmer, halv afmægtig forlod hun den Retfærdiges Huus.

I to Dage gik hun saaledes om fra Huus til Huus. Kun nu og da løb hun hjem for at see til sin syge Mand, hvem de fattige Naboer skifteviis plejede. Men hendes angstfulde Bønner havde Intet indbragt hende, slet intet uden hist og her haarde, krænkende Ord, og det, som var meget værre. Endelig den anden Dags Aften opgav hun det fortvivlende. Opløst af Træthed og Smerte sank hun ned ved Damascusporten. Der laa den Arme, og ligesom rugede over sin Elendighed. Men pludselig standse hendes Taarer, et Smiil gaaer som et Solglimt hen over hendes lidende Træk. Som

om hun ikke kjendte til Træthed, rejser hun sig og iler videre for at opsøge Apostelen.

— Nu, min Datter, hvad Held har Du havt? — spurgte Oldingen hende med inderlig Medlidenhed.

— O Fader, Menneskene have ingen Barmhjertighed; Verden er ond, og tænker kun paa sig selv i sine kjødelige Begjæringer. —

— Det er sandt, mit Barn! Barmhjertigheden er hos Gud alene. —

— Ja, min Fader, og det er til den, jeg vil henfly. Der er Ingen, som har villet skjænke mig saa meget som een eneste Dag, og der hører mange Dage til et Liv, der udfordres mange Dage til at bevare mig min Huusbond. Jeg var nærved at fortvivle. Men da randt mig pludselig ihu, at jeg selv havde et Liv, efter min Ungdom at regne, endog et langt Liv. O, Du Guds Mand, kan jeg da ikke selv alene under Eet give, hvad de Mange ej vilde give ved at lægge Skjærv til Skjærv? Min Ægtefælle er mig mit halve Liv. Saa lad ham da faa mit halve Liv! Saa kunne vi leve og dø med hinanden. Eller lad ham, om det er nødvendigt, kun faa det hele! Jeg døer gjerne, naar han blot maa leve! —

Saaledes talte hun under blidt rindende Taarer. Men Apostelen lagde velsignende sin Haand paa hendes Hoved og sagde med bevæget Røst:

— Min Datter, vær frimodig! Du har fundet Naade for Gud. Gak hjem! Din Huusbond vil leve, og Du skal leve med ham! —

Det er Fortællingen. Vent ikke, at jeg skal udvikle for Dig, hvilket Indtryk den gjorde paa mig! Det være Nok at sige, at det var mig livagtig, som om Lili talte til mig fra den anden Verden, og at jeg lod mit Hoved synke i mine Hænder og græd bitterlig, ikke saa meget over hende, som over mig selv.

Eet stod klart for mig, og i denne Tanke fik jeg ligesom nogen Oprejsning: Dersom dette Vilkaar var blevet mig stillet, vilde ogsaa jeg med Glæde have deelt mit Liv med Lili, ja, jeg troer det vist, jeg vilde ubetinget have hengivet Livet for hende. Saaledes havde jeg elsket hende. Men hvad var nu Historien mig værd? Kun nogle Taarer, som Ingen maatte see, kun nogle Taarer!

Det er ved det sidste, hastig svindende Lysskjær, at jeg slutter dette Brev. Jeg gruer, jeg gruer. En stor Deel af den Rædsel, som dette Dødsmørke indeslutter, skyldes Forestillingen om den yderste Dag. Naar vil den komme? Hvo veed det? Men den vil, den vil komme eengang!

Fortabt! — det er et skrækkeligt Ord. En sand Afgrund af Rædsel, Kval og Elendighed aabner sig deri. Men er jeg ogsaa virkelig fortabt, for evig fortabt? Nej, endnu ikke; det føler jeg sikkert. Men nu paa den anden Side, er der da nogen Mulighed for at blive frelst? Til dette Spørgsmaal har jeg intet Svar. Baade Ja og Nej er for meget. Stundom synes mig,

at der er en Mulighed. Men det er kun et Glimt; jeg kan ikke fastholde den, saa piinlig jeg end anstrenger mig derfor. Undertiden, naar jeg har stridt og lidt allerhaardest, kommer der ogsaa en forunderlig Fred i min Sjæl, en forunderlig Trøst. Men neppe er jeg bleven mig det bevidst, førend det igjen er borte.

Heri Helvede kan vistnok ingen Omvendelse finde Sted. Men hvad vi lide og prøve, i Erindringen og i Virkeligheden, skulde det ikke maaskee kunne berede Sjælen til Omvendelse, saa at den i samme Øjeblik, den bliver udløst herfra, at stedes for Dommen, henflyer til Frelseren og finder Naade og Fred lige paa Fortabelsens Skrænt? Skulde det end vare tusinde Aar, ja titusinde, o, hvor stort vilde dog ikke dette Haab være! Titusinde Aar i Pine vilde være Røverkjøb for en saadan Frelse i det yderste Øjeblik!

Lili, jeg veed jo, at hun elsker mig, og det med Frelserens egen Kjærlighed. Dersom det er Mere end en Fabel med den underfulde Magt, som Kjærligheden har, saa er der dog i det Mindste endnu eet Baand mellem mig og Livet. Og jeg kjender Lili, dette Baand vil aldrig i Evighed briste. Men et Baand, som ikke kan briste og ikke betinger Forening engang, vilde være en Uting i Tilværelsen.

Og kan Lili blive salig foruden mig? Det er et andet Spørgsmaal. Kan hun blive salig, naar jeg fortabes? Kan Gud nænne at lade hende savne, hvad der var hende dyrebarest i Verden, hvad der, næst ham, er

hende dyrebarest endnu? Jeg kan ikke forestille mig det. Altsaa er der dog et Haab tilbage, og dette Haab knytter sig til hende. Ikke fordi hun har Magt til at frelse mig, men fordi det blev hende givet at føre mig til Frelserens Fødder. Maaskee vil det engang blive hende forundt, at slaa Kors over mig, ligesom jeg i Døden slog Kors over hende. Sagde hun ikke i sine sidste Timer, at vi skulde samles igjen? Og i denne Forvisning hensov hun salig. Kan det være muligt, at Gud har givet hende en salig Død, begrundet paa en Usandhed, en forsmædelig Vildfarelse? Nej, det er umuligt. Altsaa — Slutningen ligger nær; men jeg tør — jeg tør ikke gjøre den!

Men dog, igjennem hele Helvede gaaer der en Anelse om Muligheden af Forløsning og Frelse, inden det sidste Ord er blevet talt, og Alting er ude. Her dukker atter Haabet frem, og det et stort, saa svagt og dunkelt det end er. Kunde Gud taale, at et saadant Haab lysnede gjennem utallige Millioner af elendige Sjæle, dersom det blot var en daarlig Indbildning? Nej, det er umuligt. Retfærdig er Gud Herren. Vi lide kun, hvad vi have fortjent. Men ligesaa vist er det, at Gud er barmhjertig. Der kan ingen Skuffelse finde Sted! — Og dog, kunde Skuffelsen ikke høre med til Straffen, kunde den ikke, ligesom alt det Øvrige, være en naturlig Følge af det Liv, vi have ført i Verden? — O, jeg Elendige! Hvor er Haabet blevet af, som nylig klarede op i min Sjæl? — Det er atter idel, idel Mørke!

XXXV.

Fortsættelse.

— — — Nu brister det for mig! — Nej, lad Dig ikke forurolige, — — det er kun tom Snak; det brister ikke!

Heri Helvede er der Intet, som brister. Du tænker naturligviis strax paa Hjerterne. Heri Helvede kunne de udholde hvilketsomhelst Maal af Elendighed, Afmagt og Pine.

Nej, det er ikke saa vel, at Noget vilde briste! Jeg siger: Noget, og mener dermed, om ikke just Hjertet, saa noget Andet, lige meget, hvilket. Jeg bilder mig i det Mindste ind, at det vilde gjøre godt; værre kan det da ikke blive. Men heri Helvede holder Alting fortvivlet godt sammen; det er tilhobe Grund og Følge, Aarsag og Virkning. Skulde Man nogensinde komme i den Nødvendighed, at give Helvede et nyt Navn, kunde Man passende kalde det Konsekventsernes Verden.

— — Du begriber vel, at noget Saadant som Ovenstaaende kan Man ikke skrive uden med sammenbidte

Tænder, i en rasende Smerte. Du vilde ræddes ved at see mig, — mig, som Du dog maaskee endnu kalder din gode, gamle Ven. Jeg siger: — Gud bevare Dig derfor! — — Men jeg seer, at jeg maa gribe mig sammen. Det var ikke for at hyle Dig Ørerne fulde, at jeg greb Pennen, men simpelthen kun for at slutte mit Brev, at det endelig engang kunde komme afsted. Maaskee vil det vare længe, meget længe, inden Du igjen hører fra mig. Rigtignok er Du min Ven; men Du kan ikke tage fortrydelig op, at, naar det kommer dertil med mig, at jeg opgiver Alt, jeg da ogsaa opgiver Dig.

Altsaa, det var en Slutning paa Brevet.

De nærmest foregaaende Linier vare skrevne ved det sidste Skjær af det svindende Lys. Hvor gruede jeg ikke for den lange, lange Nat. For hver Gang Dødsnatten vender tilbage, bliver den os stedse forfærdeligere. Naar Mørket falder paa, er Helvede ligesom raseret. De tusinde forskjellige Ting, hvormed den ørkesløse Indbildningskraft har udstyret det, i Liighed med Verden: Stæder, Slotte, Villa'er, Promenader, Theatre, Kirker, Klubber, Knejper og Bordeller ꝛc. ꝛc., overhovedet Alt, hvad der hører til Livets Comfort eller Lyst i Verden, — det er Altsammen ikke mere. Ethvert Skin af Beboelighed er forsvundet. Helvede ligner en uhyre bælgmørk Kjælder, hvis Indvaanere, Faa eller Mange, Mand eller Kvinde, Udvalg eller Udskud — Man veed ikke, hvilket — maa finde sig tilrette og krybe sammen, som

de bedst kunne. Mens Lyset raader, kan Man ikraft af Indbildningen indrette sig ganske, som Man vil. Man behøver ikke at nægte sig Nogetsomhelst. Vistnok er det skrækkelig magert, hvad Man faaer ud deraf; det er jo nemlig kun ligesom en Skygge af Tingene. Men det sysselsætter dog, om end paa piinlig Maade, og holder i en vis Forstand Livsaanderne oppe. Om Dagen kan jeg, til Ex., uden Møje indbilde mig, at jeg boer i mit smukke og bekveme Huus i Bredgaden, at jeg ligger i min gode, varme Seng og venter paa, at Tjeneren skal komme med Kaffen eller Chokoladen. Men om Natten kan jeg slet intet af den Art indbilde mig. Nøgen, fattig, elendig, uden Bo og uden Tilflugt, det vil sige, ganske hjemfalden den frygtelige Virkelighed, sidder jeg og kryber rystende sammen i Mørket, hvor og med Hvem, det veed jeg ikke, og bryder mig heller ikke om at vide. Der er ikke Tale hverken om Sted eller Samfund mere; Alting flyder sammen i eet svælgende Mulm. Jeg veed og føler kun, at jeg er i Helvede, og blandt de Fortabte.

Og saa strømme alle de onde Tanker mig til Hjertet og belejre det trindt omkring, ligesom engang det ulykkelige Jerusalem. Og det bliver ogsaa her en Ødelæggelsens Vederstyggelighed, en Trængsel og Elendighed, hvortil der aldrig i Verden har været kjendt Magen.

Der sad jeg altsaa igjen den lange, frygtelige Nat, tænderklapprende og dog indvendig glødende. I Ver-

den taler Man ofte, og det med god Grund, om det Haarde i en Strid. Ak, selv den haardeste Strid vilde have været Lyksalighed mod denne min Tilstand! Thi heri Helvede er der egentlig sletikke Tale om nogen Strid mere. Nok om Raseri og Selvfortærelse, men ikke om Strid. Man er et Offer, et elendigt, af Himmel og Jord opgivet Offer. Enhver lille Djævel har Frihed til at slaa sine Kløer i En, og rive og flænge, det Bedste, han har lært. Forstaa mig ret, jeg taler figurlig. Af Smaadjævle gives der ingen i Helvedes Pine uden vore egne onde Tanker, Nag, Lyster og Lidenskaber. Derimod en Stordjævel gives der, dog, Gud være lovet, endnu uden Magt over vore Sjæle.

Denne Nat foretog han sin sædvanlige Mønstring i Helvede. Ikke altid bruger han Natten dertil; men han foretrækker Natten. I sig selv er Dødsnatten en Rædslernes Afgrund. Men det kan blive værre; der gives en Afgrund under Afgrunden, en Rædsel over alle Rædsler. Pludselig kommer den paa, og bringer hele Helvede til at stivne. De Millioner elendige Sjæle ere ligesom støbte sammen til Eet i en navnløs Gru og Forfærdelse. Thi de føle, at der er En iblandt dem, som ingen Forbarmelse kjender, og som fortærer sig selv, indtil han kan komme til levende at fortære dem. Han er iblandt dem; men hvor, det kan Ingen sige. Men det er just det Grueligste. Det gnistrer igjennem Mørket, ligesom naar Man stryger en sort Kat mod Haarene; lange Ildtraade gjennemskjære Mulmet

paakryds og tværs. Det er hans Vej, der farer han frem; men hvor er han, hvor? Hans glødende Blik er maaskee netop fæstet paa den Elendige, som synes nærved at forgaa, idet han vover dette Spørgsmaal.

O, lad mig tie, eller i det Mindste fare hastig hen over disse Afskyeligheder! Nok er det at sige, at jeg denne Nat vel tyve Gange troede at føle mig i den Ondes Kløer, at han paa utallige Maader havde sit Spil med mig. Jeg vil afpine mig et Exempel. En Tid forekom det mig grangivelig, som om mit Indre var et umaadeligt Vanddyb; men Fiskene deri vare mine Synder. Og Djævelen morede sig med at fiske deri. Snart een, snart en anden Lyst eller Daarskab satte han grinende paa Krogen, og kastede Snøren ud i mit Hjertes Dyb. Og det gik flinkt for ham; den ene Fisk, det vil sige: Synd, drog han med Haanlatter op efter den anden. Tilsidst fik Krogen fat i selve mit Hjerte — — — O, det var frygteligt! Forlang ikke Mere af mig!

Det var kun Indbildning, vistnok, i det Højeste kun et Spil, som den Onde drev med mig. Men lige meget! Noget virkeligere end Døden gives der dog ikke, og i disse Indbildninger, dette Spil leed jeg Døden vel hundrede Gange.

Endelig, — hvor længe det varede, derom har jeg intet Begreb — endelig var Helvede igjen overladt til sin egen naturlige Elendighed. Ligesom efter et langt, grufuldt Mareridt, aandede Helvede atter.

Skulde Du tro det, det var mig ordentlig en Lindring, igjen at føle mig i de bemeldte Smaadjævles Vold. Det havde, jeg kunde fristes til at sige, næsten noget Fortroligt, noget Hyggeligt ved sig. Under hvilkesomhelst Vilkaar er og bliver det dog altid en stor Ting, at være sig selv, at være paa sit Eget. Hele mit Liv rullede sig op for mig. Det ene Nag foer frem efter det andet, og hagede sig fast i mit Hjerte. Tilsidst var det Saar paa Saar, een eneste Vunde.

Men med Nagene forenede sig en Længsel saa dyb, saa smertelig, som jeg aldrig før havde følt. Det var ikke efter Verden, jeg længtes; Verden med al sin Lyst var mig kun en død Ting. Nej, det var efter en levende Sjæl, jeg længtes, efter een af dem, hvis Kjærlighed jeg havde besiddet i Verden. Lili, min Tante, min Fader, — fra dem var jeg adskilt for al Evighed; en svælgende, uoverskridelig Afgrund var befæstet mellem dem og mig. Men min Moder var tilbage, min dyrebare Moder; mellem hende og mig var kun Døden, og der er Sandhed i det Ord, at Kjærligheden er endog stærkere end Døden. Og min Moder stod mig dog i sig selv nærmest af Alle. Hun maatte dog være den Bedste. Hvad i al Verden kan vel lignes ved en Moder? — Vansmægtende vendte jeg mig med hele mit Hjertes Længselsattraa imod hende.

Men ogsaa her gjorde Naget sig gjældende, og Naget stod i nøjagtigt Forhold til min Længsel. — Hvor daarlig havde jeg ikke lønnet hendes Kjærlighed! Jeg

havde været Alt for hende; men hun havde i Virkeligheden kun været Lidet for mig. Ofte havde jeg endog ikke været langt fra, grusomt at miskjende hende. Ikke saa sjelden havde den fule Tanke sneget sig om i mig, at hun igrunden var af en kold, egenkjærlig Natur, hvem det gjaldt mere om Formen og Anstanden end om Væsnet, og som i alle Ting kun havde sig selv for Øje, — hvem selve Christendomslivet kun havde været en Form- og Anstandssag, og som i Troen og Kjærligheden mindre havde tænkt paa at offre sig selv og Verden, end paa at bringe sig selv og Verden Offer paa Offer.

— Hvilket Vanvid af Utaknemlighed! Hvor bittert angrede jeg det ikke nu, hvilke grusomme Bebrejdelser gjorde jeg mig ikke selv! O visselig, hun havde været den bedste, frommeste, ømmeste af alle Mødre, og et Fuldkommenhedsspejl for Kvinder overhovedet!

— — I disse Øjeblikkes smertefulde Bevægelse følte jeg mig saa blød og svag som ingensinde. — Moder, Moder! — sukkede Hjertet i mig som et lille Barn. Ja, spot mig, om Du nænner det, — mit Hjerte klynkede som et spædt Noer, der længes efter Moderbrystet.

Det var den første Gang, jeg følte en ret levende Drift i mig til, som en fredløs Sjæl at vende tilbage til Jorden. Det drog mig med usynlige, med jernhaarde Baand, stærkere og stærkere. Gjengangernaturen, der hidtil ligesom havde slumret i mig, begyndte

at række og strække sig, medens jeg i min Pine kun sandsede Eet: — Moder, Moder!

— — — — — — — — —

— — Endelig dæmrede det. Det Første, mit Blik faldt paa, saasnart jeg kunde skimte, var en bred, sammenkrøben Skikkelse, som sad bortvendt noget fra mig. En forunderlig angstfuld Anelse kom over mig ved Synet deraf. Mit Bryst svulmede. Havde jeg havt et Hjerte som dit, vilde jeg have kunnet høre det banke.

Pludselig vendte Skikkelsen sig om imod mig. — Gud i Himlen! — Dette Ansigt, liigblegt og gruelig fortrukket, — det var min Moders!

Forfærdet foer jeg tilbage og flyede; jeg kunde, jeg vilde ikke tro mine Øjne. — — —

Men, o min Ven, enten jeg vil tro eller ikke, saa var og er det dog min Moder!

Min arme Moder! — Det var Hjertestødet, det var Overmaalet, vilde jeg sige, hvis der gaves noget Overmaal i Helvede.

Hvad skal jeg sige mere? Fortvivlelsens Sprog, det eneste, jeg veed at tale, vilde kun skurre i dine Øren, og ikke gaa Dig til Hjertet. Ak, dersom vi endda, elendige, som vi begge ere, kunde have den Trøst at græde med hinanden, at ynke og beklage hinanden, at udvexle vor Sorg og Pine i en inderlig, levende Kjærlighed! Men det er os ikke givet. Taarer kjende

vi sletikke, og Ord til at beklage hinanden have, i det Mindste hidtil, ikke været til at finde. Og det er intet Under; med selve Kjærligheden synes det at være ude for bestandig. Vi sidde lange, udslagne Timer hos hinanden som et uadskilleligt Par. Kald det Samfund, om Du vil; men det er et Samfund mere goldt og øde end nogen Ørken. Der spirer Intet, slet intet frem imellem os. Vi have Intet at sige hinanden; vi frygte for at see paa hinanden. Det er altsammen koldt og dødt imellem os. Hver for sig have vi Nok af Gløb; men den Gløb synes for evig udslukt, hvormed vi kunde opvarme hinanden. — — — — —

— Saa er der da nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Christo Jesu, som ikke vandre efter Kjødet, men efter Aanden.

Rom. 8; 1.

— Thi dersom Du bekjender den Herre Jesum med din Mund, og troer i dit Hjerte, at Gud oprejste ham fra de Døde, da skal Du blive salig.

Rom. 10; 9.

Amen!

H. DRESSEL,
Bogbinder,

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 14 04 09 015 6